

38. Keskiviikkona 16 päivänä kesäkuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa 1030

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/1999 vp

Ainoa käsittely

2) Hallituksen esitys vuoden 1999 lisätalousarvioksi 1102

Hallituksen esitys HE 19/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 3/1999 vp
Lisätalousarvioaloite LTA 1—20/1999 vp

Toinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi Espoon Keilaniemessä ja Lintuvaarassa sijaitsevien maa-alueiden myymisestä Espoon kaupungille

Hallituksen esitys HE 20/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 2/1999 vp

Lähetekeskustelu

4) Laki työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 56/1999 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

5) Lakialoite siviilipalveluslain muuttamisesta 1102

Lakialoite LA 68/1999 vp (Jaakko Laakso /vas)

6) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1103

Lakialoite LA 74/1999 vp (Annika Lapintie /vas ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Akaan-Penttilä, Biaudet, Erlund, Halonen, Hassi, Jansson, Jäätteenmäki, Kalli, Kanerva S., Lehtomäki, Ranta, Virén ja Ylä-Mononen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

„ P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat 16.6. edustaja Halonen sekä 16.—18.6. edustajat Akaan-Penttilä, Jansson ja Ylä-Mononen.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

„ P u h e m i e s : Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta 16.6. edustajat Kalli ja Virén.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esiteltävät asiat:

1) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa

Lähetekeskustelu

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/1999 vp

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään eilen pidetyssä ensimmäisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa.

Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, selonteko lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi valiokuntaan, jolle eduskunta päättää siirtyä päiväjärjestykseen asiaa valiokuntaan lähettämättä. Jos selonteko lähetetään valiokuntaan, sen on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää ja siirtyy päiväjärjestykseen. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että selonteko lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Kesäkuun alussa Jugoslavian liittotasavalta suostui kansainvälisen yhteisön sille esittämään rauhansuunnitelmaan, joka sisältyy Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston viime torstaina hyväksymään päätöslauselmaan. Rauhansuunnitelman mukaisesti Jugoslavian joukot vetäytyvät ja kansainväliset turvallisuusjoukot lisäävät läsnäoloaan turvatakseen siviilioperaation käynnistymisen. Tämä vaihe on jo meneillään.

Viime päivät ovat osoittaneet, että tie rauhaan Kosovossa on kivinen. Ensi sunnuntaihin men-

nessä Jugoslavian armeijan sekä poliisi- ja puolistosotilaallisten joukkojen on määrä vetäytyä Kosovosta ja kansainvälisen yhteisön joukkojen asettautua niiden sijaan.

Keskustelut kansainvälisten joukkojen sijoittamisesta alueelle jatkuvat edelleen. Viittaan tässä yhteydessä niihin keskusteluihin, joita Yhdysvaltojen ja Venäjän puolustusministerit parhailaan käyvät Helsingissä. Alueella, Kosovossa, on esiintynyt jossain määrin mellakointia ja väkivaltaisuuksia. Tiedossamme on ollut, että nimenomaan operaation alkuvaihe sisältää suurimmat riskit. Operaatio on kuitenkin pysynyt aikataulussaan ja etenee pääosin suunnitelmien mukaisesti.

Lopullisen päätöksen Suomen osallistumisesta Kosovon turvallisuusjoukkoihin hallitus esittelee tasavallan presidentille eduskunnan käsitteilyn jälkeen. Hallitus on halunnut antaa eduskunnalle selonteon nyt tietoisena siitä, että ennen lopullisen osallistuspäätöksen tekemistä on vielä eräitä selvitettäviä asioita. Osallistumisemme ajoitus ja tarkka sijoittuminen osaksi kansainvälisiä turvallisuusjoukkoja ovat vielä avoimia. Me odotamme vielä virallista pyyntöä ja vahvistusta sille, mille valvonta-alueelle suomalaiset rauhanturvaajat sijoittuisivat. Jos tarvetta ilmenee, hallitus tulee informoimaan eduskuntaa sen jälkeen, kun Suomen osallistumisen kannalta tärkeät yksityiskohdat ovat täysin selvinneet.

Hallituksen selonteko perustuu voimassa olevaan rauhanturvaamislakiin, jonka mukaisesti Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden kansakuntien tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen. Lain 2 §:n 2 momentissa täsmennetään lisäksi, että jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmat, valtioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.

Hallitus katsoo, että Suomen osallistuminen Kosovon turvallisuusjoukkoihin on rauhanturvaamislain säännösten mukaista. Kyse on YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamasta operatiosta. Sen tehtävät, toimintatavat ja voimankäytösäännökset eivät käytettävissä olevien tietojen mukaan olennaisesti poikkea Bosnia-Hertsegovinassa toimivasta Sfor-operatiosta. Molemmissa operaatioissa voimankäytösäännöt

mahdollistavat voimankäytön itsepuolustukseksi sekä tehtävän turvaamiseksi. Voimankäytön on oltava luonteeltaan reaktiivista eli osapuolten sopimuksenvastaisesta toiminnasta johtuvaa sekä tilanteeseen nähden rajoitettua.

On hyvä, että eduskunta voi nyt kokonaisuudessaan käsitellä tätä asiaa, sillä kyse on olosuhteiltaan, tehtäviltään ja laajuudeltaan merkittävästä ja vaativasta operaatiosta.

Suomi on nyt neljännen kerran lähdössä kriisinhallintaoperaatioon entisen Jugoslavian alueelle. Neljä vuotta sitten eduskunta kävi perusteellisen keskustelun osallistumisestamme Bosnia-Hertsegovinan rauhansuunnitelman sotilaalliseen täytäntöönpanoon. Myös tässä tapauksessa sotilaallinen läsnäolo on osa kansainvälisen yhteisön myötävaikutusta vihollisuuksien lopettamiseksi ja tien raivaamiseksi siviilioperaation täytäntöönpanolle.

Suomelle osallistuminen rauhanturvaamistointintaan on ollut ja on edelleen keskeinen osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Tämä toiminta on luonut kuvaa Suomesta kansainvälisen vastuun kantajana vaikeissakin tilanteissa.

Tasavallan presidentti Martti Ahtisaari osallistui keskeisesti Kosovon kriisin rauhansuunnitelman laadintaan ja hyväksymiseen. Presidentin roolin huomioon ottaen Suomeen kohdistuu odotuksia niin sotilaallisen kriisinhallinnan kuin siviilioperaationkin osalta. Haluan tässä yhteydessä vielä erikseen korostaa, että hallituksen nyt antama selvite koskee vain osallistumistamme sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Sen lisäksi hallitus tulee voimakkaasti panostamaan Kosovon rauhansuunnitelman siviilitehtävien toteuttamiseen sekä kansallisesti että Euroopan unionin tulevana puheenjohtajana.

Suomen kansalaiset ansaitsevat kiitoksen siitä konkreettisesta tuesta, jota Kosovon kriisin uhreille on annettu. Suomen Punainen Risti ja muut humanitaarista työtä tekevät järjestöt ovat saaneet tämän kokea. Myös hallitus on tänä vuonna avustanut humanitaarisia järjestöjä Kosovon operaatioissa yhteensä 63 miljoonalla markalla. Mutta suurin työ on edessä.

Yhdistyneet kansakunnat on asettanut siviilioperaation tavoitteiksi humanitaarisen avun jatkamisen sitä tarvitseville, väliaikaisen siviilihallinnon luomisen Kosovoan sekä instituutioiden rakentamisen ja jälleenrakennuksen. Humanitaarinen toiminta kattaa pakolaisten paluun edistämisen lisäksi myös humanitaarisen miinaraivauksen ja väestöryhmien suojelun. Väliaikaisen siviilihallinnon perustaminen pitää sisällään

poliisijohdon sekä siviili- ja oikeudellisten asioiden toimistot. Tämän kaiken ohella tarvitaan henkilöresursseja ihmisoikeuksien valvontaan, tilanteen yleiseen tarkkailuun sekä vapaan tiedotusilmaston luomiseen. Näin siis haasteet ovat jatkossakin mittavia.

Kosovon kriisin ratkaisu on edellytys entisen Jugoslavian ja koko Balkanin vakauttamiselle. Kansainvälinen yhteisö on jo käynnistänyt tämän työn hyväksymällä puitteet Kaakkois-Euroopan vakaussopimukselle. Tämä prosessi luo perustan taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle jälleenrakennustyölle Balkanilla. Myös tässä työssä Suomi tulevana EU:n puheenjohtajana tulee olemaan keskeisesti mukana.

Todettakoon vielä tässä yhteydessä, että edellisen hallituksen ympäristöministeri Pekka Haavisto johtaa YK:n ympäristöjärjestön Unepin asiantuntijaryhmää sotilasoperaatioiden alueella aiheuttamien ympäristötuhojen selvittämiseksi.

Pääministeri Lipposen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

I början av juni gick förbundsrepubliken Jugoslaviens med på den fredsplan som det internationella samfundet förelade den och som ingår i den resolution som Förenta Nationernas säkerhetsråd godkände på torsdagen förra veckan. Enligt fredsplanen skall de jugoslaviska trupperna retirera från Kosovo och de internationella säkerhetsstyrkorna öka sin närvaro i syfte att trygga inledandet av den civila operationen. Detta skede pågår redan.

De senaste dagarna har visat att vägen till fred i Kosovo är svår. Före söndagen skall Jugoslaviens armé samt polisstyrkor och paramilitära styrkor retirera från Kosovo och det internationella samfundets styrkor träda i stället för dem.

Diskussionerna om förläggningen av de internationella styrkorna till området fortgår alltså. I detta sammanhang hänvisar jag till de samtal som nyligen förts mellan Förenta staternas och Rysslands försvarsministrar i Helsingfors. Kravaller och våldsamheter har förekommit i området, dvs. Kosovo, i viss utsträckning. Vi har varit medvetna om att riskerna är störst just i operationens inledande skede. Operationen följer dock tidtabellen och framskrider huvudsakligen planligt.

Det slutgiltiga beslutet om Finlands deltagande i säkerhetsstyrkorna i Kosovo kommer regeringen att föredra för republikens president efter

riksdagsbehandlingen. Regeringen har velat förelägga riksdagen en redogörelse nu, medveten om att vissa frågor ännu måste redas ut innan det slutgiltiga beslutet om deltagande kan fattas. Det är ännu öppet när vi skulle delta och exakt var de finländska trupperna skulle placeras som en del av de internationella säkerhetsstyrkorna. Vi inväntar en officiell begäran och bekräftelse på vilket övervakningsområde de finländska fredsbevararna skulle placeras i. Vid behov kommer regeringen att informera riksdagen efter det att de med tanke på Finlands medverkan viktiga detaljerna har klarnat helt och hållet.

Regeringens redogörelse grundar sig på den gällande lagen om fredsbevarande verksamhet, som baserar sig på beslut av Förenta Nationerna eller organisationen för säkerhet och samarbete i Europa samt syftar till att upprätthålla internationell fred och säkerhet eller att skydda humanitär hjälpverksamhet och civilbefolkning. I lagens 2 § 2 mom. preciseras dessutom att om den fredsbevarande styrkans befogenheter att bruka maktmedel skulle komma att bli mera omfattande än vad fredsbevarande i traditionell bemärkelse förutsätter, skall statsrådet innan framställning görs höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken.

Regeringen anser att Finlands deltagande i säkerhetstrupperna i Kosovo är förenligt med bestämmelserna i lagen om fredsbevarande verksamhet. Det är fråga om en operation med fullmakt av FN:s säkerhetsråd. Uppgifterna, verksamhetssättet och befogenheterna att utöva maktmedel avviker enligt tillgängliga uppgifter inte väsentligt från Sfor-operationen i Bosnien-Hercegovina. I båda operationerna gör reglerna om brukande av maktmedel det möjligt att bruka maktmedel dels i självförsvar, dels för tryggnad av uppgiften. Brukandet av maktmedel måste vara av reaktiv karaktär, dvs. följd av att någon part bryter mot avtalet samt begränsat med hänsyn till situationen.

Det är utmärkt att riksdagen i sin helhet kan behandla detta ärende, eftersom det är fråga om en aktion som i fråga om omständigheter, uppgifter och omfattning är viktig och krävande.

Finland är nu för fjärde gången på väg att ta del i en militär krishanteringsoperation på det före detta jugoslaviska området. För fyra år sedan förde riksdagen en grundlig diskussion om vår medverkan i den militära verkställigheten av fredsplanen för Bosnien-Hercegovina. Också i detta fall är militär närvaro en del av det internationella samfundets insats för att få ett slut på

fientligheterna och röja väg för verkställigheten av en civil operation.

För Finland har deltagandet i fredsbevarande verksamhet varit, och är alltjämt, en central del av vår utrikes- och säkerhetspolitik. Verksamheten har skapat en bild av Finland som ett land som är berett att axla internationellt ansvar också i svåra lägen.

Republikens president Martti Ahtisaari var en nyckelfigur i utarbetandet och godkännandet av fredsplanen gällande Kosovokrisen. Med beaktande av presidentens centrala roll riktas nu förväntningar mot Finland i fråga om såväl den militära krishanteringen som den civila operationen. I detta sammanhang vill jag ytterligare framhålla att den redogörelse som regeringen nu avläter gäller endast vårt deltagande i den militära krishanteringsoperationen. Dessutom kommer regeringen att satsa intensivt på genomförandet av de civila uppgifter som ingår i fredsplanen för Kosovo dels internationellt, dels i egenskap av nästa ordförande för Europeiska unionen.

Medborgarna i Finland skall ha ett tack för det konkreta stöd de har gett offren för Kosovokrisen. Finlands Röda Kors och andra organisationer som utför humanitärt arbete har fått uppleva detta. Också regeringen har i år understött humanitära organisationer med sammanlagt 63 miljoner mark för Kosovooperationerna. Det största arbetet återstår emellertid ännu.

Förenta Nationerna har som mål för den civila operationen ställt upp att den humanitära hjälpen till behövande skall fortgå, att en temporär civilförvaltning skall upprättas i Kosovo, att samhällsinstitutionerna igen skall byggas upp och att återuppbyggnad skall ske. Den humanitära verksamheten omspänner inte bara främjandet av flyktingarnas återvändande, utan också humanitär minröjning och skydd för minoritetsgrupper. Upprättandet av en temporär civilförvaltning innefattar kontor för polisledningen samt för civilärenden och rättsliga frågor. Vid sidan om allt detta behövs personresurser för övervakning av de mänskliga rättigheterna, allmän lägesobservation och skapande av ett fritt informationsklimat. Utmaningarna är alltså stora framdeles.

En lösning på Kosovokrisen är en förutsättning för att läget i före detta Jugoslavien och på hela Balkan skall kunna stabiliseras. Det internationella samfundet har redan inlett detta arbete genom att godkänna ramarna för ett stabilitetsprogram som gäller sydöstra Europa. Processen utgör en grund för det ekonomiska och samhälle-

liga återuppbyggnadsarbetet i Balkanområdet. Också i detta arbete kommer Finland i egenskap av nästa EU-ordförande att spela en viktig roll.

Jag vill ytterligare i detta sammanhang konstatera att inom FN:s miljöorganisation Unep leder miljöministern i den förra regeringen Pekka Haavisto en sakkunniggrupp med uppgift att utreda vilka skador de militära operationerna åsamkat miljön.

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Suomen kansainvälinen asema ja ulkopoliittika ovat muuttuneet pian päättymässä olevan vuosikymmenen aikana todella nopeasti ja perusteellisesti.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan toiminta-alue on laajentunut, ja myös käyttämämme turvallisuuskäsite on muuttunut entistä laajemmaksi. Demokratian vahvistuminen ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen nähdään nyt erottamattomina osina laajaa turvallisuuden käsitettä.

Arvoisa puhemies! Suomen aktiivisuus Balkanin kriisin ratkaisemisessa on esimerkki uuden ulko- ja turvallisuuspolitiikan soveltamisesta käytäntöön. Olemme tehneet selväksi, että katsoimme ihmisoikeuksien loukkaamisen vaarantavan laajasti käsitettyä turvallisuutta. Niin ikään olemme tehneet selväksi Balkanin vakauden kuuluvan Suomen turvallisuusintressien piiriin, vaikka alue sijaitseekin etäällä meistä eikä meillä ole tuolle alueelle erityisiä historiallisia tai kulttuurisia siteitä.

Vastuuta Balkanin vakaudesta on kannettu monella tavalla. Alueelle on toimitettu humanitaarista apua, ja sieltä pakoon lähteneille on annettu tilapäistä suojelua. Makedoniassa Suomi on osallistunut perinteiseen rauhanturvaamiseen. Bosnian sodan lopettamisen edellyttämän entistä vaativamman rauhanturvaoperaation varmistamiseksi Suomi lähetti Bosniaan aluksi Ifor-rakentajapataljoonan ja sittemmin Sfor-pataljoonan.

Kosovon kriisin ratkaisemisessa Suomen osuus on ollut keskeinen ja on sitä jatkossakin. Euroopan unionin edustajana toiminut tasavallan presidentti Martti Ahtisaari välitti Jugoslavian hallitukselle rauhansopimuksen ehdot. Ja kuten pääministeri juuri totesi, rauhan turvaamisen käytännön ongelmia ratkotaan juuri parhailaan Helsingissä suurvaltojen välillä.

Sotatoimien taukoamisesta huolimatta Kosovossa ei ole saavutettu rauhaa. Kosovossa on vasta edellytykset rauhalle. Rauhasta voidaan puhua vasta, kun alueelle on saatu toimiva kan-

sanvaltaan perustuva itsehallinto ja kun alueen väestöryhmät ovat oppineet kunnioittamaan toisiaan ja toistensa ihmisoikeuksia.

Eteneminen tulitaukosopimuksesta aitoon, vakaaseen rauhantilaan edellyttää ulkovaltojen voimakasta tukea. Kansainvälisten turvallisuusjoukkojen on estettävä väkivaltaisuuksien puhkeaminen sekä vastattava alueen puolisolitaallisten joukkojen aseriisunnasta ja pakolaisten turvallisesta kotiin paluusta.

Varmasti kansainvälisen yhteisön turvallisuusjoukkojen tehtävä on vaikea, ja sitä vaikeuttaa Kosovon katkera historia. Tuon alueen albaaniväestö on kärsinyt kymmenen vuoden ajan Jugoslavian viranomaisen harjoittamasta syrjinnästä ja vainosta, ja viimeksi kuluneen vuoden aikana sorto on jatkuvasti pahentunut ja väkivalta lisääntynyt. Kodeistaan pakenemaan joutuneiden lukumäärä on noussut yli miljoonan, ja murhattujen ihmisten lukumääristä ei voida tehdä luotettavia arvioita. Yksi kaikkein tärkeimmistä kansainvälisten turvallisuusjoukon tehtävistä onkin estää albaanien katkeruuden purkautumista kustotoimenpitein. Kosovon serbit on saatava vakuuttumaan siitä, että heidän on turvallista asua ja elää maakunnassa, joka on heidänkin kotiseutunsa ja jonka historialla on tärkeä osa koko serbikansakunnan identiteetissä.

Kansainvälisen turvallisuusjoukon tehtävä on vaikea mutta ei mahdoton. Rauhan saavuttamiselle on rakennettu hyvät edellytykset. Rauhaa turvataan YK:n turvallisuusneuvoston päätöksen antamalla valtuutuksella. Turvallisuusoperaation toimivuuden takuuna on sen johtojärjestelmän keskittäminen Naton alaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Kosovossa Suomi joutuu osallistumaan tähänastisista vaikeimpaan kriisinhallintatehtäviinsä. Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston 10 päivänä kesäkuuta tekemässä päätöslauselmassa tehdään selväksi, että kysymys ei ole perinteisestä rauhanturvatoiminnasta. Päätöslauselma toteaa erityisesti, että operaatioon osallistuvien joukkojen on kyettävä ylläpitämään riittävää pelotetta estämään väkivaltaisuuksien uudelleen puhkeaminen ja tarvittaessa kyettävä pakottamaan osapuolet noudattamaan tulitaukoa. Kriisinhallinnan vaativuus edellyttää joukkojen riittävää varustamista. Kosovo-operaation taloudelliset kustannukset ovat varsinkin alkuvaiheessa suuret. Kustannuksista tinkiminen ei tule kuitenkaan kysymykseen, sillä rahan säästäminen maksaisi ihmishenkiä. Puutteellisesti varustettu ja huonosti hoidettu operaatio vaarantaisi sekä

suomalaisten sotilaiden että heidän suojaamien siviilien turvallisuuden. Siis rahan ja päättäväisyyden ohella Kosovon kriisinhallintaoperaatiossa tarvitaan myös kärsivällisyyttä.

Kansainvälisten turvallisuusjoukkojen läsnäolo on tarpeen useiden vuosien ajan. Parhaassa tapauksessa niiden määrää ja valmiustasoa voidaan asteittain alentaa lähivuosina, mutta tämän operaation kertakaikkiselle lopettamiselle on turha tässä vaiheessa edes arvailla määräaikaa.

Arvoisa puhemies! Suomelta vaaditaan paljon. Poliittista kantaa muodostettaessa ja päätöksiä tehtäessä on kuitenkin pidettävä mielessä, että Balkanillakin olemme turvaamassa myös omia kansallisia etujamme, tekemässä työtä isänmaan parhaaksi. Suomen edun mukaista on tukea sellaisen eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän rakentamista, jossa ihmisoikeuksien kunnioittaminen on kaikkien valtioiden velvollisuus. Suomen edun mukaista on ennalta estää humanitaaristen katastrofien ja suurten pakolaisvirtojen syntyminen.

Hallituksen selonteon perusteella voidaan suomalaisia joukkoja lähettää osallistumaan Kfor-operaatioon muuttamatta voimassa olevaa rauhanturvalakia. Tämä operaatiohan perustuu YK:n antamaan valtuutukseen. Operaatio poikkeaa rauhanturvalain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla perinteisestä rauhanturvatoiminnasta. Odotettavissa oleva voimannäytön tarve on kuitenkin todennäköisesti hyvin rajallinen. Kansainvälistä turvallisuusjoukkoa ei lähetetä ottamaan alueita väkivalloin haltuun, eikä kansainvälisellä turvallisuusjoukolla ole vihollista.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä katsookin tänään annetun selonteon sisältävän riittävät perusteet Suomen osallistumiseen operaatioon Kosovossa. Eduskuntaryhmä antaa tukensa päätökselle lähettää suomalaisia sotilaita kansainväliseen turvallisuusjoukkoon, mikäli Kfor-operaation johtamisesta vastuun kantava Nato tällaisen pyynnön aikanaan Suomelle esittää.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Jugoslavian hajoamiseen liittynyt toinen toistaan suranneiden murhenäytelmien sarja on kääntymässä rauhanomaisen kehityksen suuntaan, toivottavasti nyt pysyvästi. Käyty sota keskellä sivistynyttä Eurooppaa on järkyttävä osoitus politiikan epäonnistumisesta. Kansainvälinen yhteisö ja kaikki poliitikot, me täällä mukaan lukien, epäonnistuivat tärkeimmässä tehtävässään, rauhan ylläpitämisessä.

Vihdoin aikaansaatu rauhansopimus ja suunnatonta inhimillistä kärsimystä aiheuttaneen Kosovon kriisin näköpiirissä oleva vähittäinen laantuminen luovat toivoa paremmasta tulevaisuudesta. Suomen tasavallan presidentin Martti Ahtisaaren merkittävä panos rauhansopimuksen aikaansaamisessa on suuriarvoinen saavutus ennen kaikkea sodasta kärsimään joutuneiden ihmisten kannalta mutta myös Suomen kansainvälisen aseman kannalta. Presidentti Ahtisaaren henkilökohtainen taito ja kokemus yhdistyneinä Suomen vuosikymmeniä jatkuneeseen johdonmukaiseen liittoutumattomuuteen ja rakentamaan kansainväliseen yhteistoimintaan perustuvaan ulkopoliittikkaan loi pohjan menestykselliseen toimintaan.

Kosovon rauhansopimuksen aikaansaaminen oli upea todistus sekä presidentti Ahtisaarelle että Suomen ulkopoliittiselle linjalle. Rauhankentäjän työ jatkuu edelleen, kun USA:n ja Venäjän korkean tason viranomaiset neuvottelevat tänään ja huomenna Helsingissä.

Arvoisa puhemies! Tie todelliseen rauhaan on kuitenkin vasta alussa. Suomen rooli rauhansopimuksen aikaansaamisessa on ollut merkittävä, ja näin velvollisuutemme on olla mukana myös sen toimeenpanossa meille sopivalla tavalla.

Hallituksen selonteko Suomen osallistumisesta Kosovon kriisinhallintaoperaatioon jää kuitenkin oleellisilta osiltaan puutteelliseksi. Selonteossa ei käsitellä YK:n mandaatin ja Suomen rauhanturvalain välistä suhdetta riittävän analyttisesti. Millaisiin tehtäviin Suomen kriisinhallintajoukko voi osallistua voimassa olevan rauhanturvalain puitteissa? Itsestään selväähän on, että voimassa olevaa lakia pitää noudattaa.

Toiseksi hallituksen selonteossa ei millään tavalla käsitellä Suomen rauhanturvajoukon kokoonpanoa. Kuitenkin valmisteluista tihkuneiden tietojen mukaan tarkoituksena on ensimmäistä kertaa käyttää muodostettavan joukon runkona niin sanottua valmiusjoukkoa perinteisen rauhanturvajoukon asemesta. Jos tällaista periaatteellisesti tärkeää muutosta suunnitellaan, miksi hallitus ei tuo asiaa avoimesti esille?

Näistä puutteista johtuen ulkoasiainvaliokunnan ja sille lausunnon antavan puolustusvaliokunnan on huolellisesti perehdyttävä operaatioon, Suomen siihen osallistumisen valtuutukseen ja kriisinhallintajoukon muodostamistaan. Asia on käsiteltävä huolellisesti. Jos asian käsittely niin edellyttää, niin kuin tämän päivän tietojen valossa näyttää, kiire kesälomalle ei saa sitä haitata.

Suomen rauhanturvallain voimankäyttöä koskeva kohta sai muotonsa perusteellisessa käsitteilyssä ulkoasiainvaliokunnassa joulukuussa 1995. Valiokunta määritteli mietinnössään rauhanturvaamiselle kolme kategoriaa: perinteisen rauhanturvaamisen, laajennetun rauhanturvaamisen ja rauhaanpakottamisen. Valiokunta katsoi, että Suomi voi osallistua laajennettuun rauhanturvaamiseen mutta ei rauhaanpakottamiseen. Määritelmän mukaan laajennettuun rauhanturvaamiseen voi sisältyä vain reaktiivista voimankäyttöä, ei aktiivista voimankäyttöä, jolloin kyse olisi rauhaanpakottamisesta. Valiokunnan keskustalaiset jäsenet eivät pitäneet esitettyä määritelmää riittävän selvänä tuolloin ja jättivät mietintöön vastalauseen.

Voimankäytön valtuutta koskevan kiistan tuloksena valiokunta muutti hallituksen esitystä rauhaanpakottamisen osalta tiukempaan suuntaan. UaV:n mietinnössä todetaan: "Valiokunta katsoo edelleen, että rauhanturvaamislain 1 §:n 2 momentin soveltamisan selventämiseksi siihen tulee lisätä sanat 'eikä muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan'." Lisäyksen jälkeen laki siis kieltää osallistumisen rauhaanpakottamiseen muissakin kuin YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla toteutettavissa toimitissa.

Voimassa oleva laki asettaa siis rajat Suomen osallistumiselle Kosovon operaatioon. YK:n turvallisuusneuvoston 10.6. antaman päätöslauselman 1244/99 mukaan kansainvälisen yhteisön turvallisuusjoukon tehtäväksi määritellään muun muassa valvoa tulitaukoa ja tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet siihen. Edelleen tehtäväksi määritellään riisua aseista Kosovon vapautusarmeijan joukot ja muut aseistautuneet Kosovon albaaneja edustavat ryhmittymät.

Suomen laki velvoittaa kysymään, sisältyvätkö edellä mainitut YK:n mandaatin mukaiset toimet voimassa olevan ja edellä kuvatun rauhanturvallain piiriin. Päätöslauselmassa luetaan turvallisuusjoukolle kahdeksan eri tehtävää, joista suurin osa selvästi mahtuu lainsäädäntömme piiriin. Tehtävät, kuten varmistaa sellainen turvallinen ympäristö, johon pakolaiset ja evakot voivat palata turvallisesti ja jossa kansainvälinen siviilioperaatio ja humanitaariset järjestöt voivat toimia, varmistaa yleinen turvallisuus ja järjestys, kunnes kansainvälinen siviilioperaatio voi ottaa vastuun tästä tehtävästä, valvoa miinanraivausta, kunnes sen kansainvälinen hoito järjestetään, tukea ja toimia yhteistyössä asianmukaisen kansainvälisen siviilioperaation

kanssa, valvoa rajoja, varmistaa suojele ja liikkumisen vapaus kansainväliselle turvallisuusjoukolle ja siviilioperaatioille ja muille kansainvälisille järjestöille, sopivat Suomen rauhanturvallain raamiin.

Kysymys siis kuuluu: Voiko Suomi osallistua operaatioon niin, että se rajoittaa toimintansa vain rauhanturvallain sallimiin tehtäviin? Miten tässä yhteydessä on tulkittava ulkoasiainvaliokunnan edellä kuvattuun mietintöön sisältyvää seuraavaa kohtaa: "Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen ei tule osallistua sellaiseen rauhanturvaamisoperaatioon, johon osaksikaan sisältyy rauhaanpakottamista."?

Arvoisa puhemies! Suomen keskusta on eri yhteyksissä viime vuosien aikana korostanut Suomen hyviä tuloksia perinteisen rauhanturvatoiminnan alueella ja katsonut, että sen laatuinen toiminta sopii jatkossakin hyvin Suomelle. Keskusta kannatti Suomen osallistumista Bosnian Ifor-operaatioon ja piti erityisen hyvänä osallistumisen muotona rakentajapataljoonaa.

Suomalaisten osallistuminen rauhanturvatoimintaan muodoilla, jotka palvelevat samalla siviiliyhteiskunnan rakentamista, on saanut kiitosta. Toiminta kriisialueilla rauhan ilmapiirin vahvistamiseksi on keskeisen tärkeää. Suomen tulisi tavoitella myös Kosovon operaation osalta vahvaan perinteeseemme nojaavan toimintatavan jatkamista.

Arvoisa puhemies! Julkisuuteen tihkuneiden tietojen mukaan hallituksen suunnitelma lähtee siitä, että Suomen kriisinhallintajoukon rungon muodostaisivat niin sanotun valmiusjoukkokoulutuksen saaneet Puolustusvoimien reserviläiset. Joukko koostuisi tällöin keskeisiltä osin erittäin nuorista, 20—22-vuotiaista, juuri asevelvollisuuden suorittaneista pojista. Muutos aikaisempaan verrattuna olisi suuri.

Aiemmin hyvällä menestyksellä toimineet suomalaiset rauhanturvajoukot on koottu keskimäärin noin 26—28-vuotiaista, monipuolisen ammattijakautuman omaavista, kokeneista, vapaaehtoisista henkilöistä, joilla on ollut runsaasti elämäkokemuksen tuomaa harkintaa ja monenlaisia ammatillisia taitoja, joita on voitu käyttää kriisialueiden väestön hyväksi. Tämä on ollut tärkeä panos myös vakauttamisessa ja rauhan ilmapiiriin vahvistamisessa.

Ottaen huomioon Kosovon olosuhteet keskusta katsoo, että muodostettava joukko tulee pääosin rakentaa aiempaan tapaan kokeneista, aidosti vapaaehtoisista henkilöistä. Jos näin muodostettua joukkoa täydennetään valmius-

joukkokoulutuksen saaneilla nuorilla, ei minikäänlainen vetoaminen toimintavalmiussitoumuksen tekemiseen saa tulla kysymykseen, vaan kaikilta osin osallistumisen on oltava täysin vapaaehtoista.

Sen lisäksi, että valmiusjoukkoon kuuluvat henkilöt ovat tehtävään nähden liian nuoria ja kokemattomia, on valmiusjoukon käyttäminen muutoinkin arveluttavaa. Merkitsisihän se Suomen puolustusvoimiin kuuluvan yksikön käyttämistä muuhun kuin Suomen puolustamiseen.

Arvoisa puhemies! Edellä käsiteltyjen suurten ongelmien lisäksi kriisinhallintajoukon muodostamiseen liittyy monia pienempiä mutta merkityksellisiä ongelmia. Esimerkiksi miten voidaan turvata varusmieskoulutuksen häiriötön jatkuminen, kun merkittävä määrä kantahenkilökuntaa on kansainvälisissä tehtävissä? Edelleen, joudutaanko henkilökuntaa pakko-siirtämään varuskunnista toisiin ja voidaanko kantahenkilökuntaan kuuluville taata todellinen vapaaehtoisuus kansainvälisiin toimiin osallistumisessa?

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä edellyttää, että ulkoasiainvaliokunta ja sille lausunnon antava puolustusvaliokunta selvittävät huolellisesti edellä esiin nostetut seikat, jotta täysistunto voi tehdä asiaa koskevan päätöksen täysin tietoisena kaikista asiaan liittyvistä seikoista.

Ed. I. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Entisen Jugoslavian alueen eri puolilla jatkuneet kriisit ovat Euroopan turvallisuuden suurimpia uhkia. Etniset puhdistukset, räikeät ihmisoikeusloukkaukset samoin kuin pakolaistulvat niiden seurauksena ovat olleet tämän äärimmäisen raajan sodan muotoja ja seurauksia. Kansainvälinen yhteisö ei voinut seurata sivusta hirmuhallitsija Slobodan Milosevicin raakuuden toteutumista.

Naton pommitukset ovat nyt loppuneet ja Serbia on taipunut vetäytymään Kosovosta. Balkanilla kytevä kriisi ei kuitenkaan ole ohi. Alueen ihmisten epäluulot toisiaan kohtaan ovat erittäin suuret, mikä on viime päivinäkin tullut todistettua serbien vetäytymisen alettua Kosovossa. Kuolonuhreilta ja uusilta pakolaisilta ei ole kyetty välttymään. Myös Nato-joukkoja on tulitettu.

Siviilihallinnonkin kannalta Kosovon ja Serbian jälleenrakennusprojekti tulee olemaan valtava ponnistus, johon kansainvälisen yhteisön tulee nyt varautua. Se merkitsee myös meidän suomalaisten taloudellisia ponnistuksia.

Myös sotarikolliset ovat vielä saattamatta

kansainvälisen sotarikostuomioistuimen eteen vastuuseen teoistaan. Kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeussopimusten uskottavuus vaativat mahdollisimman perusteellista sotarikosten tutkintaa.

Kaiken kaikkiaan asetelma on tänä päivänä kaikkea muuta kuin selkeä. Niin syvät ovat taustoihin vaikuttavat etniset, uskonnolliset ja kulttuuriset erot.

Kosovon jälleenrakentaminen tulee olemaan äärettömän vaativa humanitaarinen, taloudellinen ja poliittinen projekti. Olot Balkanin niemimaalla eivät rauhoitu ennen kuin myös Jugoslaviassa tapahtuu perinpohjainen poliittinen uudistus demokraattisen yhteiskunnan luomiseksi.

Kosovon kriisissä pommitukset ovat vaatineet valitettavasti myös siviiliuhreja. Pommituksilla on siis varsin pitkä varjo, jota ei kannata kiistää. Pommitukset ovat kuitenkin osoittaneet sen, että ne ovat olleet ainoa kieli, jota Milosevic ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Serbia on 1990-luvulla aloittanut kolme sotaa. Nämä kaikki ovat aiheuttaneet suunnatonta tuhoa ja inhimillistä kärsimystä. Humanitaariset näkökohdat eivät saa eivätkä voi jäädä huomiotta kansainvälisessä yhteisössä.

Naton pommitukset eivät noudattaneet kansainvälisen oikeuden kirjainta, mutta kuitenkin henkeä siltä osin, että tällaiset ihmisoikeusloukkaukset on voitava kansainvälisen yhteisön toimesta pysäyttää. Etnisiin puhdistuksiin ei kenelläkään ole oikeutta. Albaanivainoa ei saatu pysäytettyä valitettavasti neuvotteluilla eikä kansainvälisen yhteisön valvojen avustuksella. Päinvastoin silmiemme alla Euroopan mantereella oli käynnissä kansanmurha.

Meidän on tänäkin päivänä syytä muistaa, että yksi eurooppalaisen yhteisen historiamme suurimpia häpeätahroja oli kyvyttömyys pysäyttää Adolf Hitler silloin, kun se vielä olisi ollut mahdollista.

Nytkin diplomatian keinot oli käytetty loppuun. Kun poliittista yksimielisyyttä ei YK:ssa ollut saavutettavissa, oli ilmahyökkäys ainoa jäljelle jäänyt realistinen vaihtoehto. Rauhan edellytykset on serbien vetäytymisen myötä saatu nyt aikaiseksi. Rauhanprosessi on siis alkamassa.

Rauhansopimuksen täytäntöönpano tarvitsee kansainvälisen yhteisön vahvan tuen. Vastaavalla tavalla kuin Bosniassakin tulee osapuolet myös Kosovon tapauksessa saattaa noudattamaan rauhansopimuksen määräyksiä. Se ei ole mahdollista ilman määrätietoista ja uskottavaa

sotilaallisen voiman näyttöä. Tämän päivän maailmassa se on mahdollista vain riittävän vahvoin Nato-johtoisin joukoin.

Kosovon rauhanturvaoperaatio tulee olemaan erittäin vaativa. Sen vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että operaatioon osallistuvat joukot kykenevät toimimaan yhdessä. Juuri tätä yhteensopivuutta on harjoiteltu Naton rauhankumppanuusohjelman puitteissa jo aiemmin. Myös toiminta Nato-johtoisessa Bosnia-operaatiossa on kehittänyt Suomen valmiutta toimia yhdessä Nato-joukkojen kanssa. Operaatio vaatii selkeän johdon ja johtojärjestelmän. Kaikkien siellä olevien kansainvälisten joukkojen tulee toimia yhden johtojärjestelmän piirissä.

Suomella on vankka traditio kansainvälisen vastuun kantamisessa rauhanturvaamisenkin muodossa. Kfor-operaatio on, näin uskallan väittää, kuitenkin kaikkein vaativin operaatio, johon olemme osallistumassa. Alue, jolla toimitaan, on edelleen kaikkea muuta kuin vakaa.

Tässä suhteessa on syytä muistaa, että rauhanturvaoperaatio on osa koko rauhanprosessia. Rauhanprosessi vaatii lisäksi toimia yhteiskunnallisen vakauden, rakenteiden ja demokratian takaamiseksi sekä talouden nostamiseksi jaloilleen. Samoin se vaatii laajan infrastruktuurin uudelleenrakentamishajelman. Suomen rooli EU-puheenjohtajanaan tulee tietysti korostumaan myös rauhanprosessin muiden osien eurooppalaisessa koordinaatiossa.

Rauhanturvaoperaation vaarallisuuden ja vaativuuden vuoksi sinne lähetettävälle suomalaisjoukolle tulee asettaa kovat vaatimukset. Pataljoonan tulee olla hyvin varustettu ja erittäin hyvin koulutettu. Valmiudet molempiin ovat onneksi olemassa. Selonteossa todetaan ja YK:n mandaatissa määritellään, että siellä tullaan ylläpitämään pelotetta vihollisuuksien uudelleenpuhkeamisen estämiseksi, valvotaan tulitaukoa ja tarvittaessa pakotetaan kriisin osapuolet siihen.

Operaatio tulee siis vaatimaan laajaa valtuutusta. Pitää pystyä voimannäyttöön ja tarvittaessa rajoitettuun voimankäyttöön. Suomi osallistuaan operaatioon ei voi olla kansainvälisten joukkojen poikkeuksena eikä toiminnan alaviiteenä. Jos kerran osallistutaan, on osallistuttava tilanteen vaativuuden mukaisesti ja samoilla valtuuksilla kuin muutkin joukot.

Omien Puolustusvoimiemme perustehtävä on ja tulee aina olemaan oman kansan ja oman alueemme puolustaminen. Meidän on huolehdittava uskottavalla tavalla puolustuksestamme.

Tällä tavoin parhaiten vahvistamme lähialueemme vakautta.

Rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatiot eivät kuulu nyt Puolustusvoimien lakisääteisiin tehtäviin, vaikka niillä on olennaisesti kaiken aikaa kasvava merkitys turvallisuuspolitiikassamme. Suomenhan on huolehdittava turvallisuudestaan myös rajojensa ulkopuolella. Puolustuksemme erään tyyppiseksi ulkokehäksi on luonnehdittu yhteisten etujen puolustamista, jolla tarkoitetaan kriisien hallintaa Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan kuuleminen rauhanturvaoperaatioihin osallistumisesta on tietysti välttämätöntä. Eduskuntahan on viime kädessä päättämässä siitä, minkälaisin voimankäyttövaltuuksin Suomi on mukana rauhanturvaoperaatiossa. Kokemukset Bosnian Sfor-operaatiosta todentavat sen, että lain tulisi olla muiden Pohjoismaiden tapaan nykyistä väljempi ja sen tulisi tukeutua YK:n peruskirjan säädöksiin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa erikseen ja myöhemmin harkittavaa rauhanturvalain uudistamista muun muassa siten, että se mahdollistaisi Suomen osallistumisen humanitaariseen avustustoimintaan ilman YK:n tai Etyjin mandaattia, mikäli Suomen eduskunta itse niin päättää. Kosovon operaatiota varten lain avaaminen ei nyt ole välttämätöntä, mutta pidemmällä aikavälillä väistämättä edessämme.

Osanotto Kosovon rauhanturvatoimiin on turvallisuuspoliittisesti eduskunnan linjausten mukainen. Sotilaallisen kriisinhallinnan perusteet edellyttävät osanottoa Euroopan turvallisuutta uhkaavien sotilaallisten kriisien ennalta ehkäisemiseen, rajoittamiseen ja tietysti viime kädessä lopettamiseen. Tämä toiminta vastaa Suomen kansallisia turvallisuusetuja ja vahvistaa myös Suomen kansainvälistä asemaa.

Käsityksemme mukaan Suomen on aihetta antaa tukensa eurooppalaisen kriisinhallinnan kehitystyölle Euroopan unionin puitteissa. Näin ollen osallistuminen Naton ja kumppanuusmaiden yhteisten kriisinhallintajoukkojen muodostamiseen olemalla mukana esimerkiksi pohjoismaisessa prikaateitten perustamisessa on oikein.

Arvoisa puhemies! Suomen rooli rauhanneuvotteluissa nousi suureen arvoon ennen muuta presidentti Ahtisaaren nauttiman henkilökohtaisen arvostuksen vuoksi. Ahtisaari ansaitsee täyden tunnustuksen ja tuen myös rauhanneuvottelujen ja rauhanehtojen toteuttamisen varmentamisessa. Hän taitaa sittenkin olla Suomen ulkopolitiikan ehdoton ykkönen. (Välihuutoja vasemmalta)

Tänään ja huomenna Helsingissä käytävät neuvottelut Venäjän ja Yhdysvaltojen puolustus- ja ulkoministerien välillä rauhanturvaoperaation johtamisjärjestelmistä tulevat olemaan ratkaisevan tärkeitä. On kaikki syy odottaa ja olettaa, että asiassa kyetään tänään ja huomenna eteneeseen myönteiseen suuntaan.

Suomen EU-puheenjohtajuus sekä presidentti Ahtisaaren saama arvostus ja kokemus kansainvälisistä vaikeista ja haastavista tehtävistä ovat nostaneet Suomen aseman kriisin välittäjänä keskeiseen arvoon. On selvää, että tämäkin seikka on osaltaan vaikuttamassa siihen, että Suomen tulee osallistua rauhansopimuksen toimeenpanoon. Suomalaisten erittäin pätevien sotilaiden roolia käydyissä ja käytävissä neuvotteluissa ei kannata myöskään unohtaa.

Kosovon asian käsittelyn yhteydessä on selkeästi nähtävissä, kuinka tärkeää on se, että Venäjä pelaa samassa joukkueessa. Kiinan mukaantulo Kosovon suunnitelman hyväksyjäksi laajentaa ratkaisut koko maailmanyhteisöä koskeviksi.

Kosovon kriisi todistaa meille eurooppalaisille, kuinka tärkeää viime kädessä on Euroopan unionin laajentuminen, jotta rauha ja vakaat olot koko Euroopan alueella kyetään turvaamaan. Kosovo omalta osaltaan vauhdittaa pyrkimystä unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseksi. Ajatuksenahan on valmiuden luominen sellaisten eurooppalaisten kriisinhallintatilanteitten varalle, joissa tänä päivänä aina joudutaan turvautumaan Yhdysvaltojen väliintuloon.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallituksen linjaa, jonka mukaan Suomi osallistuu rauhanturvaamistehtävään Kosovossa.

Ed. Oja : Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on hyvin tyytyväinen siihen, että sotatoimien lopettamiseksi on saatu aikaan poliittinen sopimus ja että Kosovon albaanien kotiin paluulle on luotu edellytykset, siis edellytykset.

Jugoslavian murheellista hajoamista on kestänyt kymmenen vuotta. Kymmenen vuotta kansalliskiihotusta, vihaa. Kymmenen vuotta väkivaltaa, murhia, sotaa, kodeistaan ajettuja ihmisiä.

Kymmenen vuotta sitten Milosevic lakkautti Serbiaan kuuluvan Kosovon maakunnan itsehallinnon. Kohta lähtivät omille teilleen Slovenia, Kroatia. Serbia-Montenegroksi kutistuva

Jugoslavia kävi sotaa Vukovarin alueesta. Käytiin verinen Bosnian sota.

Vukovarin alue ja Krajina jäivät Kroatialle, mutta valtaosa serbiväestöstä joutui pakenemaan Serbiaan. Rajoiltaan ehjäksi mutta sielultaan riekaleiseksi jäi Bosnia, jonka jakamista oli havitellut niin Serbian kuin Kroatian johtokin. Jugoslaviasta irtautui myös väestökoostumukseltaan ja taloudeltaan epävarma Makedonia.

Ei tullut takkia, tuli liivit, sanoo satu. Se mitä Jugoslaviassa on tapahtunut, ei ole viatonta satua vaan osoitus kansallisen kiihotuksen tuhovoimasta silloin, kun yhteiskunnalliset olot tekevät maaperän sellaiselle otolliseksi. Suur-Serbian rakentajista tuli tynkä-Serbian tekijöitä.

Tässä keskustelussa palaamme sotimisen ja tuhon alkulähteille Kosovoon. Ympyrä on sulkeutunut. Puhumme tänään siitä, miten rauha palautuisi Kosovoon, miten jälleenrakennus alkaisi, miten pakolaiset palaisivat. Puhumme siitä, miten Kosovo voisi säilyä jakamattomana monikansallisena alueena. Puhumme siitä, miten enemmistönä olevien Kosovon albaanien ja vähemmistön muodostavien Kosovon serbialaisten normaalit suhteet voisivat palautua, niin vaikealta kuin se tänään ja ehkäpä seuraavat kymmenen kaksikymmentä vuotta voi kuulostaakin.

Moni kansalainen varmasti pohtii, eikö juuri päättäneiden pommitusten hinnalla olisi kyetty estämään koko konflikti. Kosovossa ei kuitenkaan ollut kyse rahan puutteesta vaan toisaalta itsehallintonsa menettäneen albaaniväestön halusta saada itsehallinto takaisin, eikä vain siitä, vaan yhä useammin myös halusta päästä kokonaan Serbiasta irti. Belgradin puolella nähtävästi arvioitiin, että maakuntaa ei voida pitää hallussa niin kauan kuin siellä on vahva albaanienemmistö. Tätä ristiriitaa ei olisi voitu rahalla ratkaista eikä sitä onnistuttu konfliktin estollakaan ratkaistamaan.

Jugoslavian hajoamisen yhteydessä ja nyt viimeksi Kosovon kohdalla on jouduttu pohtimaan ihmisoikeuksien ja valtion suvereenisuuden keskinäistä suhdetta.

Viimeistään Hitlerin Saksan juutalaisvainojen tai Kambodzan kansanmurhan jälkeen on selvää, että millään hallituksella ei ole oikeutta hirttekoihin suvereenisuuden suojassa. Ei millään hallituksella eikä koskaan. Etnisten puhdistusten ja kansanmurhan tapauksessa valtion ja hallitsijan ehdoton suvereenisuus menettää oikeutuksensa. Samalla kun totean tämän, myönnän, että tästä on vielä matkaa sellaiseen toimivaan järjestelmään, jossa kansainvälinen yhteisö,

Yhdistyneet kansakunnat, vakiinnuttaa mekani-
nismien, jolla asioihin puututaan oikeaan aikaan
ja sopivalla tavalla.

Me vasemmistoliitossa korostamme, miten
tärkeää on, että YK:lla ja Euroopan turvallisuus-
ja yhteistyöjärjestöllä on keskeinen rooli maail-
man tapahtumissa. Tiedämme toki, että YK:n
turvallisuusneuvoston reaktiot kriiseihin vaihte-
levat, sillä sen pysyvät jäsenet eivät suinkaan ole
puolueettomia tuomareita vaan kansainvälisen
politiikan toimijoita, suurvaltojen hallituksia,
joiden päätöksiin vaikuttavat omat sisä- ja ulko-
poliittiset näkökohdat.

YK ei esimerkiksi reagoinut Ruandan kansan-
murhaan eikä suojellut murhaamisen kohteiksi
joutuneita tutseja ja oppositioon kuuluneita hu-
tuja. Päinvastoin tappamisen alettua YK veti
Ruandasta vähäisen rauhanturvaajaosaston sen
sijaan, että sitä olisi vahvistettu.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä korostaa,
että YK:n on kyettävä uudistumaan, jotta se
kykenisi toimimaan. Ja YK:n on pakko uudis-
tua, muutoin ihmisoikeuksien puolustaminen ja
rauhanturvaaminen liukuu YK:n ulkopuolelle ja
se olisi vahinko kaikille osapuolille. Kambodzan
tapauksessa Vietnam syrjäytti lopulta Pol Potin
hirmuhallituksen, Kosovon kohdalla Nato kat-
sosi omista näkökohdistaan perustelluiksi toimia.
Omalla tavallaan nämä esimerkit kertovat YK:n
toiminnan ongelmista, maailmanjärjestön syr-
jäytymisestä.

Presidentti Milosevicia vastaan on nostettu
syyte kansainvälisessä tuomioistuimessa. Myös
tämä korostaa sitä, että valtion ja hallitsijan su-
vereenisuus eivät ole enää tänään loukkaamatto-
mat. Me pidämme oikeana ja perusteltuna sitä,
että milosevicien ja pinochetien toimet tutkitaan
toimivaltaisissa oikeusistuimissa. Se on erityisen
tärkeää ei vain niille tuhansille ihmisille, jotka
ovat joutuneet kärsimään, vaan myös varoituk-
sena maailman valtaapitäville. Maailmalla ei
pidä olla yhtään turvapaikkaa, ei yhtään pako-
paikkaa niille, jotka syyllistyvät joukkomurhiin,
kidutuksiin tai karkeisiin ihmisoikeuksien louk-
kauksiin.

Puhemies! Venäläisen joukko-osaston yllättä-
vä ja yltiöpäinen tulo Kosovoon muiden yllätyk-
seksi oli todellinen husaaritemppu. Se, että pans-
saroitujen ajoneuvojen kylkeen on maalattu
Kfor-tunnus, ei näköjään tee joukko-osastosta
vielä YK:n hyväksymän kansainvälisen operaa-
tion saumatonta osaa.

Näyttää siltä, että Venäjä hakiessaan omaa
erillistä hallinnointialuetta ja erillisasemaa olisi

samalla tukemassa Belgradin johdon minimi-
suunnitelmaa, jossa monikansallinen Kosovo
halkaistaan serbienemmistöiseen pohjoisosaan,
joka liittyisi entistä kiinteämmin Serbiaan, ja toi-
saalta albaanienemmistöiseen eteläosaan, joka
liukuisi Serbiasta irti. Tällainen jako vaikeuttaisi
pakolaisten paluuta ja merkitsisi etnisten puh-
distusten hyväksymistä. Todennäköisesti tällai-
sen jaon seurauksena tapahtuisi lisää väestön-
siirtoja.

Venäjän toimet voidaan nähdä myös yrityksi-
nä säilyttää liittosuhde ja jalansija Balkanilla,
kun yhä useampi maa on hakeutumassa Naton
jäsenyyteen. Se, miten joukko-osasto tuli Koso-
voon, on selvästi merkki lännen ja Venäjän suh-
teiden toivottavasti vain hetkittäisestä heikenty-
misestä. Koko Euroopan myönteisen kehityksen
kannalta on tärkeää, että ei synny kuilua läntisen
Euroopan ja Eurooppaan pettyneen Venäjän vä-
lille.

Kansainvälisestä rauhasta kuten myös kan-
sainvälisistä toimista alueellisten konfliktien rat-
kaisemiseksi pitää kyetä sopimaan mahdollisim-
man laajalla pohjalla. Kylmän sodan jälkeisen
poliittisen kehityksen suuria saavutuksia on ollut
se, että kaikkien maailman vastuuntuntoisten
maiden pyrkimyksenä on ollut luoda yhteinen
sopimusjärjestelmä, jonka päätöksiin kaikki osa-
puolet sitoutuvat. Tärkeää on ollut Venäjän mu-
kanaolo tässä sopimusjärjestelmässä.

Venäjän huomioon ottamisen rauhanturvaa-
misoperaatiossa ei tarvitse eikä pidä merkitä
Kosovon tosiasiallista jakamista etnisesti puhtai-
siin alueisiin.

Kosovon rauhansuunnitelman toteutumisen
ja pysyvän rauhantilan saavuttamisen tärkeänä
kulmakivenä on ihmisoikeusloukkausten selvit-
täminen. Kansalaisten on Kosovossa koettava,
että on syntymässä oikeudenmukainen rauha ja
että on kyse enemmästä kuin vain sotatoimien
lakkaamisesta. Vasemmistoliiton eduskuntaryh-
mä haluaakin tähdentää, että ihmisoikeuslouk-
kauksiin syyllistyneet on tuotava kansainväli-
seen tuomioistuimeen. Se on edellytys jälleenra-
kentamisen onnistumiselle.

Pakolaisten palaaminen ja muut humanitaari-
set tehtävät sekä järjestyksen ylläpito ja jälleenra-
kennustyö edellyttävät väliaikaisen siviilihallin-
non perustamista Kosovoon. Tämä asettaa koko
Euroopan unionille vaativan haasteen, sillä Ko-
sovoon on osoitettava mittavat rahoitus- ja hen-
kilövoimavarat. Vaikka kuinka toisin haluaisim-
me, niin todennäköisesti EU joutuu kantamaan
suurimman vastuun.

Suomen omaa panosta tarvitaan paitsi osallistumisessa sotilaalliseen toimeenpanoon myös ennen kaikkea pakolaisten paluun tukemisessa ja humanitaarisessa auttamisessa. Meitä tarvitaan muiden maiden mukana jälleenrakennustyössä sekä demokraattisen kehityksen tukemisessa ja sovinnon ilmapiirin luomisessa. Useimmat suomalaiset hyväksyvät Suomen osallistumisen pakolaisten auttamiseen ja jälleenrakennustyöhön. Sillä tavoin me maksamme jäsenmaksua kuulumisesta ihmiskuntaan.

Niin kauan kuin Milosevic jatkaa Jugoslavian johdossa, voi olla vaikeaa motivoida eurooppalaisia veronmaksajia rahoittamaan varsinaisen Serbian jälleenrakennustyötä. Tästä huolimatta alueen vakaus saattaa edellyttää, että me emme hylkää tavallisia ihmisiä Serbiassa heidän johtajiansa tähden. Luulisi kuitenkin jugoslaviaalaisten niin Serbiassa kuin Montenegrossakin ennen pitkää vaativan tilille niitä johtajia, jotka ovat olleet kaikille serbialaisille onnettomuudeksi koituneen politiikan tekijöitä.

On erityisen tärkeää, että koko Balkanin tilanne voidaan vakauttaa ja luoda edellytykset suotuisalle taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Tässä mielessä EU voi vakaus- ja assosiaatio-prosessin kautta luoda tällaiselle kehitykselle myönteisen suunnan.

Suomen puheenjohtajuuskaudelle jääkin merkittäviä tehtäviä Euroopan unionin yhteisen Länsi-Balkanin strategian kehittämisessä.

Ehtona sille, että vasemmistoliitto voi hyväksyä suomalaisten osallistumisen Kosovon operaatioon, on, että operaatio perustuu YK:n päätökseen. Suomalaisten osallistumiseen tarvitaan YK:n tai Etyjin mandaatti. Tämä ehto on Kosovon kohdalla täytetty, sotilas- ja siviilipuolen toimeenpano tapahtuu YK:n puitteissa.

On selvää, että tasavallan presidentin Martti Ahtisaaren osallistuminen keskeisesti rauhan sopimiseen synnytti myös jonkinlaisen moraalisen velvollisuuden tukea saavutettua sopua osallistumalla kansainväliseen turvallisuusjoukkoon.

Vasemmistoliitto hyväksyy sen, että suomalaiset rauhanturvaajat osallistuvat operaatioon pitääkseen yllä rauhaa ja tulitaukosopimusta. Sen sijaan sellainen ei mielestämme voisi olla mahdollista, että suomalaiset osallistuisivat operaatioon, jossa sotavoimalla pakotetaan jokin osapuoli tai osapuolet taipumaan rauhaan tai tulitaukoon. Tästä ei nyt kuitenkaan ole kysymys.

Kosovon turvallisuusjoukon toiminta ei ole riskitöntä, ja tehtävä on vaativa. On riisuttava

aseista Kosovon vapautusarmeija, on varauduttava yksittäisten serbien epätoivoisiin tekoihin, on autettava pakolaiset takaisin, mutta samanaikaisesti taattava myös Kosovon serbiväestön turvallisuus.

Vasemmistoliitto korostaa kuitenkin, että kansainvälinen turvallisuusjoukko on välttämätön sotatoimien ja väkivallan lopettamiseksi. Se ei kuitenkaan ole pysyvä ratkaisu. Todelliseen ja kestäväan rauhaan päästään vain luomalla normaalilla tavalla toimiva kansalaisyhteiskunta.

Valtioneuvoston selonteossa olisi tullut painottaa enemmän siviilipuolta, vaikka luonnollisesti eduskuntakäsittely on tarpeen ennen kaikkea sen varmistamiseksi, että Suomen osallistuminen rauhanturvaamiseen on oikein ja perusteltua. Siviilipuolella Suomen tulee ajaa aktiivisempaa roolia kuin hallituksen selonteosta voi päätellä. Tosin pääministeri puheessaan totesi, että sitä ei ole tässä mainittu, mutta sitä ei ole unohdettu kuitenkaan Suomen toimissa.

Arvoisa puhemies! Vaikka myös tässä keskustelussa sotilaallinen puoli nousee etualalle, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa korostaa siviilihenkilöstön panoksen merkitystä Kosovossa. Sitä tarvitaan siviilihallinnon, poliisitoimen, terveydenhuollon ja avustustoiminnan järjestämiseen.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä hyväksyy joukkojen lähettämisen, mutta katsoo, että asia on niin tärkeä, että sitä on käsiteltävä ulkoasiainvaliokunnassa, ja pitää hyvänä, että se menee myös lausunnolle puolustusvaliokuntaan. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä myös eduskunnan on varattava asian käsittelyyn kaikki se tarpeellinen aika, jonka asian vakavuus vaatii. Eduskunnan kesätauko tai muut syyt eivät saa olla asian asianmukaiselle käsittelylle esteenä.

Ed. Bremer: Rouva puhemies, värderade fru talman! Svenska riksdagsgruppen är glad över att fredsöverenskommelsen var så enhälligt och att FN:s säkerhetsråd godkände den enhälligt på det sätt som det gjorde, och över president Ahtisaaris och hans medförhandlares avgörande andel i framgången. Det finns dock skäl till stor försiktighet i optimismen.

När riksdagen 1995 behandlade Finlands deltagande i fredsöverenskommelsen för Bosnien-Hercegovina betonade vi, att respekt för mänskliga rättigheter måste vara en central del av fredsprocessen i hela området. Vi nämnde särskilt Kosovo.

Respekten för de mänskliga rättigheterna försvann emellertid totalt. Nu sitter vi med facit, dvs. ett nytt misslyckande för den så kallade civiliserade världen när det gäller att förhindra att en kris eskalerar. Lidanden och förnedring för civilbefolkningen i Kosovo är lika fruktansvärda som meningslösa. Kvar, märkväl kvar, är den största misstron mellan befolkningsgrupper någonsin. Det förebådar oanade svårigheter för även de bästa försök att skapa fred.

På det politiska planet råder stor förvirring. Hur få till stånd lösningar som skall hålla ihop alltsammans? En totalförstörd infrastruktur mångdubblar dessutom svårigheterna för fredsarbetet.

Varför misslyckades i första hand FN och EU så totalt att förhindra det som skett? Milosevics oeftergivlighet borde ju närmast ha ökat målmedvetenheten hos de parter som nu skall försöka lugna ner stämningarna i området. De drag av kapplöpning till provinsen, som vi sett de senaste dagarna, avslöjar tyvärr hur mycket prestigetänkandet ännu styr stormaktsrelationerna. Det må sedan vara inrikes- eller utrikespolitiskt betingat. När det kombineras med en i sig förståelig rädsla för egna förluster blir resultatet handlingsförlamning.

Ändå stod det klart från början, att det politiskt splittrade och ekonomiskt försvagade Ryssland förr eller senare måste fås att aktivt ta del i ansträngningarna för att få slut på kriget. I fallet Kosovo betydde den tid som gick till spillo bland annat att det som direkt borde ha gjorts blev ogjort. Det var hot om och konkreta förberedelser för att med kort varsel sätta in marktrupper.

Arvoisa rouva puhemies! Koko vastuuta rauhaansaattamisesta ei tietenkään voida eikä saa vierittää muun maailman kontolle. Jos Kosovon serbien ja albaanien välille ei synny yhteistyöhalua, ulkopuolisen tehtävä on mahdoton. Nyt alkavan operaation tärkein tavoite on kaikin tavoin edesauttaa tällaisen yhteistyöhalukkuuden syntymistä, vaikka operaatio aloitetaankin vahvasti sotilaallisissa merkeissä. Samasta syystä jälleenrakennus on hoidettava mahdollisimman läheisessä yhteistyössä paikallisten yritysten, kansalaisliikkeiden ja ennen kaikkea Kosovon pakolaisten kanssa. Jälleenrakennuksessa ei todellakaan ole kysymys vain taloista ja infrastruktuurista, vaan yhtä paljon koulutuksesta, terveydenhoidosta ja traumojen hoidosta.

EU:n vastuu jälleenrakennuksesta tulee olemaan aivan ratkaiseva. Suomella on mainio

mahdollisuus puheenjohtajuutensa kautta osoittaa aktiivisuutta myös tässä suhteessa. Samanaikaisesti Suomelle on puheenjohtajavaltiona langennut tehtäväksi valmistella tilanneraportti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tulevasta suuntaviivoista.

On ilmeistä, että hallituksen esittämällä suomalaisella pataljoonalla, joka tulee olemaan osa YK:n hyväksymää mutta käytännössä Naton johtamaa turvajoukkoa, on edessään suurin haaste, joka suomalaisilla rauhanturvaajilla on koskaan ollut. Vaaroja ei voida eikä niitä pidä kieltää. On parasta, että me myös täällä Suomesa valmistaudumme siihen, että kaikki uutiset eivät tule olemaan hyviä.

Joku voi ehkä ajatella, että Suomi on jo tehnyt tarpeeksi, erityisesti kun otetaan huomioon presidentti Ahtisaaren yksiselitteisen ammatimainen panos ratkaisun synnyttäjänä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on asiasta toista mieltä. Presidentti on sanonut, että hänestä on tullut nyt sopimuksen takuumies. Tästä johtuen Suomella on syytä olla mahdollisimman näkyvä rooli myös turvajoukoissa. Suomen on oltava valmis ottamaan ne riskit, minkä takia koko eduskuntaa nyt kuullaan. Tarvittavat valtuudet ovat suuremmat kuin perinteisessä rauhanturvaamisessa, mutta mahtuvat selkeästi nykyisen lainsäädäntöomme puitteisiin. Niitä saa kuitenkin käyttää vain äärimmäisissä hätätapauksissa.

Varsinainen tehtävä on myös tässä toimia takuumiehenä — sen takaamiseksi, että sotilasoperaatio toteutetaan mahdollisimman inhimillisellä tavalla. Operaation tavoitteena on oltava albaanien ja serbien yhteinen tahto elää rinnakkain jakamattomassa Kosovossa, joka loppujen lopuksi on pysyvän rauhan ainoa takuu.

Mitä tulee itse operaation toteuttamiseen, olemme itse asiassa valmiita Suomen vastuun osalta menemään vielä pitemmälle. Kuten tiedetään, kysymys siitä, kuka komentaa joukkoja, on kiristänyt Venäjän ja Naton välisiä suhteita. Olisikin nerokas veto Natolta neutralisoida kysymys antamalla liittoutumattomalle maalle näkyvä paikka operaation johdossa. (Ed. Kekkonen: Siis Suomi? — Ed. Laakso: Valitettavasti näin ei tapahdu!) Koska suomalainen sotilasstrateginen ajattelu on jo ehtinyt saada paljonkin tunnustusta sekä Naton että Venäjän suunnalla, Suomen olisi oltava valmis ottamaan vastaan jopa apulauskomentajan paikka. (Ed. Laakso: Menee Venäjälle!) Tällainen ennakkoluulottomuus olisi eduksi koko operaatiolle ja samalla myös konkreettinen näyttö liittoutumattoman

maan yhteistyöstä sotilasliiton kanssa. Tämän lisäksi se olisi looginen jatko sille tosiasialle, että Suomen liittoutumattomuus oli edellytys presidenttimme rauhanvälitystehtävälle.

Valitettavasti ei ole mahdollista eikä poliittisesti viisasta asettaa tarkkaa takarajaa YK-operaatiolle. Tämä koskee myös kustannuksia. Kaikkien on kuitenkin ymmärrettävä, että operaatio ei voi jatkua miten kauan tahansa. Alueen väestöryhmien on joka tapauksessa ajan mittaan otettava kohtalo omiin käsiinsä. Meidän on autettava heitä ymmärtämään, että yhteenkuuluvuuden tunne ja yhteen hiileen puhaltaminen on ainoa tie eteenpäin.

Nyt on tärkeintä huolehtia siitä, että pakolaiset voivat palata kotiseuduilleen turvallisesti ja mahdollisimman ihmisarvoisesti. Alueen avustajajärjestöille on annettava kaikki mahdollinen tuki. Väkivallan kierre on katkaistava. Tämän vuoksi on tärkeää, että myös serbeihin kohdistuvat hyökkäykset estetään, että Uck-gerilla luovuttaa aseensa ja että se saadaan tosissaan mukaan rauhanprosessiin. Pysyvän ratkaisun on joka tapauksessa rakennuttava Kosovon pitkälle menevään itsehallintoon.

YK:n päätösmekanismien uudistaminen on välttämätöntä. Naton puuttumiselle ei ollut vaihtoehtoa. Nyt joudumme kuitenkin elämään sen huolen kanssa, että YK:n peruskirja ei toiminut, mistä tietyt piirit tavan takaa kyllä muistuttavat osaamatta kuitenkaan esittää vaihtoehtoja. Nyt ehkä myös ne, jotka ovat epäilleet, onko EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja kriisinhallintatoimintojen tehostamisessa mitään järkeä, tulevat toisiin aatoksiin.

Sekä YK:n että EU:n tarkoitus on poliittisen tahdon muotoileminen. Kummankin kohdalla mekanismit on tehtävä sellaisiksi, että selkeän enemmistön mielipide riittää legitimitettiin luomiseen. On vain hyvä, että tämän lisäksi on Naton kaltainen organisaatio, joka huolehtii toimeenpanosta, erityisesti, koska se tekee erityisen eurooppalaisen puolustusjoukon rakentamisen tarpeettomaksi. Koska käytettävissä on kaikki se, mitä tarvitaan, meidän on vain saatava kokonaisuus toimimaan entistä paremmin.

Rouva puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä on näin muodoin valmis puoltamaan Suomen osallistumista YK:n operaatioon hallituksen selvityksessään esittämien suuntaviivojen mukaisesti, jotta Kosovoon voitaisiin luoda perusta pysyväle rauhalle ja turvallisuudelle. Tulomme myös hyväksymään tarvittavien taloudellisten resurssien myöntämisen. Samalla näemme,

että rauhanturvalakimme vaatii selvennyksiä jo tähän mennessä ilmi tulneiden seikkojen valossa.

Fru talman! Svenska riksdagsgruppen är med det sagda beredd att tillstyrka ett finländskt deltagande i FN:s operation för att skapa en grund för en hållbar fred och säkerhet i Kosovo enligt de riktlinjer regeringen presenterar i sin redogörelse. Vi kommer följaktligen också att omfatta att de behövliga ekonomiska resurserna beviljas. Samtidigt har det blivit uppenbart att lagen om fredsbevarande verksamhet kräver ett förtydligande.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Rauhantilan saaminen Kosovoan ja Balkanille on tärkeä tavoite koko kansainväliselle yhteisölle. Kosovon rauhansopimuksen, rauhanturvaoperaation ja jälleenrakentamisen on mahdollistettava kestävä rauhan synty. Vihreä eduskuntaryhmä pitää presidentti Ahtisaaren neuvottelemaa rauhansopimusta merkittävänä saavutuksena rauhanprosessissa.

Rauhanturvaoperaatio on yksi välttämätön ja tärkeä osa rauhanprosessia. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että Suomen on kannettava osansa vastuusta rauhan takaamiseksi ja osallistuttava Kosovon rauhanturvaoperaatioon.

Hallitus on antanut selonteon eduskunnalle, koska suomalaisille rauhanturvaajille haetaan laajennettua rauhanturvamandaattia. Vihreä eduskuntaryhmä on valmis hyväksymään rauhanturvalain 2 §:n 2 momentin mukaisen laajennetun mandaatin käytön Kosovossa, jonka tilanne on edelleen epävakaa. On selviö, että rauhanturvajoukkojen on toimittava niin, etteivät ne provosoi välikohtauksia alueelle ja että voimakeinojen käyttö on aina viimeinen keino, jollei väkivallan taltuttaminen ole muuten mahdollista.

Vihreän eduskuntaryhmän enemmistö hyväksyi vuonna 1995 tehdyn laajennuksen rauhanturvalakiin. Sitä perusteltiin Suomen osallistumisella Bosnian rauhanturvaoperaatioon. Rauhanturvalakimme perusteella Suomi ei kuitenkaan voi osallistua rauhaanpakottamiseen. Vihreä eduskuntaryhmä ei hyväksy rauhanturvalain laajentamista rauhaanpakottamiseen jatkossakaan.

Hallituksen antama selonteko on suppea. Pidämme tärkeänä, että selonteko käy läpi valio-kuntakäsittelyn, jotta eduskunnan käyttöön saadaan kaikki tarpeellinen lisäinformaatio rauhanturvaoperaatiosta.

Arvoisa puhemies! Pakolaisten kotiinmuutto mahdollistuu vasta rauhanturvaoperaation myötä. Rauhanturvaajien tehtävänä on vakauttaa alueen tilanne niin, että asukkaat voivat luottaa kotiinpaluun turvallisuuteen. Mikäli luottamusta ei synny, Kosovon albaanipakolaisten ahdistavat ja väkivaltaiset kokemukset johtavat tilanteeseen, jossa kaikki eivät halua palata kotiseudulleen. Bosnian sota osoitti, kuinka etniset puhdistukset voivat vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen. Palatessaan kotiseudulleen pakolaisten on opittava luottamaan vanhaan kotiympäristöönsä uudelleen. Merkittävä osa Bosnian pakolaisista ei ole halunnut palata kotiseudulleen, koska he eivät luota turvattuun tulevaisuuteen siellä. Mikäli rauhanturvaoperaatio Kosovossa onnistuu, paluumuuttajien osuuden pitäisi olla Kosovossa suurempi kuin Bosniassa toistaiseksi on ollut.

Kosovon lähialueilla on varauduttava siihen, että pakolaiset eivät välttämättä uskalla muuttaa takaisin aivan lähitulevaisuudessa. Tämä edellyttää riittäviä resursseja pakolaishuoltoon. Suomen on myös varauduttava edelleen ottamaan vastaan erityisesti heikoimmassa asemassa olevia, kuten vammaisia, pakolaisia.

Kuluu vuosikymmeniä, ennen kuin pakolaisten psyykkiset haavat arpeutuvat. Kriisin jälkihoito, joka estää uusien ennakkoluulojen syntyä ja lieventää entisiä, on kestäväen rauhan kannalta tärkeä. Kansainvälisen tuomioistuimen edessä tapahtuva oikeudenkäynti Kosovon sotarikoksista on vihreiden mielestä välttämätön ehto kestäville rauhantilalle. Sotarikosten uhreille ja heidän omaisilleen on tärkeää, että sotasylliset tuomitaan asianmukaisesti. Vihreä eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Kosovon sotarikolliset joutuvat tuomioistuimen eteen.

Kosovon ilmasota oli osoitus siitä, kuinka vaikea neuvotteluratkaisun löytäminen kriisiin voi olla. Kansainvälinen yhteisö ei hyväksynyt, että presidentti Milosevic aloitti Kosovossa etniset puhdistukset. Ilmapommitukset olivat pitkällisen prosessin jälkeen keino, jolla Nato yritti estää etniset puhdistukset. Kuten Euroopan neuvoston 50-vuotisjuhlaistunnossa totesin, Naton ilmasota sai ymmällään olevan hyväksynnän laajalti Euroopassa, koska diplomaattiset keinot olivat osoittautuneet riittämättömiksi.

Neuvotteluteitse ilman voimakeinoja etenevän kriisinhallinnan vahvistamisen välttämättömyys on keskeinen Kosovon sodan opetus. Etyjin ja Euroopan neuvoston kaltaisia järjestöjä pitää vahvistaa, jotta niiden kautta voidaan löy-

tää neuvotteluratkaisu ennen konfliktin kärjistymistä väkivaltaiseksi selkkaukseksi.

Arvoisa puhemies! Suomen on osallistuttava myös Kosovon jälleenrakentamiseen. Vihreä eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Suomen hallitus tekee erillispäätöksen jälleenrakentamishojelman rahoituksesta. Emme hyväksy sitä, että jälleenrakennusohjelma rahoitettaisiin esimerkiksi niin, että köyhimpien kehitysmaiden avustusmäärärahoja leikattaisiin kehitysyhteistyöbudjetissa. Vastuun kantaminen Kosovon kriisin jälkityöstä ei saa merkitä sitä, että Suomi pakenee vastuuta muiden polttavien ongelmien ratkaisemisesta.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Laissa rauhanturvaamistoiminnasta todetaan: "Jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmat, valtioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko. - - Rauhanturvaamisorganisaatio ei kuulu puolustusvoimiin." Laissa puolustusvoimista taas määritellään, että puolustusvoimien tehtävänä on muun muassa "osallistua rauhanturvaamiskoulutukseen ja huolehtia rauhanturvaamistoiminnan valmiudesta ja järjestelytehtävistä siten kuin puolustusministeriö niistä määrää".

Käsiteltävässä selonteossa on siis kyse toiminnasta, joka ylittää niin sanotun perinteisen rauhanturvaamisen eli sen, mistä Suomi ja rauhanturvaajamme ovat tulleet tunnetuiksi maailmalla. Me kaikki iloitsemme, että rauhanpönnisteissä Kosovossa on vihdoinkin päästy eteenpäin. Kriisin osapuolet ovat sitoutuneet sopimukseen, ja YK on antanut operaatiolle mandaattinsa. Toivon aurinko on nousemassa Balkanin taivaalle, ja samalla on poistumassa yksi kriisipesäke Euroopasta. Vielä kuitenkin riittää tehtävää niin omalle presidentillemme kuin asianomaisille sekä USA:n että Venäjän edustajille.

Koska maamme on ollut merkittävällä tavalla sillanrakentajana Balkanin kriisin ratkaisuyrityksissä, niin on luonnollista, että osallistuminen myös kriisin jälkihoitoon. Tämä osallistuminen ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Suhde voimankäyttöön herättää aiheellisia kysymyksiä. Käytännössä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa muun muassa verbejä "pakottaa" ja "riisua aseista". Nämä termit ovatkin mutkikkaita tarkastellessamme niitä rauhanturvallain taustaa vasten. Aseidenriisunta voi toki tapahtua ihan sopuisasti tehtyjen sopimusten pohjalta,

mutta jos ei, niin mitä sitten? Miten rajanveto tehdään ja missä se määritellään? Millaisen joukon Suomi sitten lähettää alueelle?

Jokaiseen operaatioon, niin tähänkin, liittyy luonnollisesti myös riskejä. Rauhanturvatehtäviin osallistujilla on omat läheiset ihmissuhteensa. Operaation hintakin on syytä ottaa tarkastelun kohteeksi muistaen kuitenkin, että rauhasta kannattaa aina maksaa.

Suomessa on edelleen ja toivottavasti pitkälle jatkossakin yleiseen asevelvollisuuteen perustuva armeija. Näin myös EU:n suurimmassa jäsenmaassa Saksassa. Samoin kantahenkilökuntakin on tullut virkoihinsa pääosin aikana, jolloin rauhanturvaamistehtävät vielä ymmärrettiin ensi sijassa perinteisellä tavalla.

Valiokuntakäsittelyssä onkin syytä tarkoin selvittää, millaiselle pohjalle rakennettua joukkoa nyt käytetään. Onko niin sanottu valmiusjoukko lähetettävän osaston ydin vai perinteinen joukko, jonka kaltaisia tällä hetkellä on muun muassa Libanonissa? Joukon tulee kaikissa tapauksissa olla hyvin koulutettu, varustettu ja hyvin motivoitunut tehtäväänsä.

Operaatiossa Naton asema on erittäin merkittävä. Rauhaproessin aikana Suomen ja presidenttimme vahvuus taas oli juuri siinä, että USA, Venäjä, EU ja Jugoslavian liittotasavalta luottivat Suomeen. Yksi ratkaisematon kysymys onkin Venäjän joukkojen komentosuhde toimintalueella. Kysymyksellä Suomen pataljoonan ja muiden Natoon kuulumattomien joukkojen alituksesta operaation johtoon on tärkeä merkitys jatkoa ajatellen. Suomen pataljoonan sijoituksella ja huoltoon liittyvillä järjestelyillä ei saa vaarantaa diplomaattista liikkumavaraamme. Tehtävä tulee siis tarkoin määritellä. Joukothan vasta mahdollistavat jatkon eli jälleenrakennuksen ja pakolaisten paluun. Ongelmat eivät ole vielä ohi, ja Suomen presidentillä tulee jatkossakin olla toimintatilaa. Luottamus häntä kohtaan kriisin eri osapuolten taholta tulee siis turvata.

Lainsäädäntömme ei mahdollista osallistumista sellaisiin tehtäviin, jotka käytännössä merkitsevät rauhanpakottamista. Meidän on pidädyttävä nykyisessä lainsäädännössämme, ja Skl:n eduskuntaryhmä korostaa perinteisen rauhanturvaamistoiminnan merkitystä. Siihen voidaan luonnollisesti liittää muun muassa humanitaarinen miinanraivaus ja muu humanitaarinen avustustoiminta YK:n, EU:n ja Etyjin alaisuudessa. Rajanveto humanitaarisen ja sotilaallisen toiminnan välille muistuttaa paikoitellen veteen pöyrrettyä viivaa. Voivathan suomalaiset jo nyt

kin viedä perille humanitaarista apua, kuten vaatteita ja lääkkeitä esimerkiksi panssaroituja ajoneuvoja hyväksikäyttäen.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä tukee puhemiesneuvoston esitystä, että ulkoasiainvaliokunta käsittelee selonteon, myös sen ongelmakohdat perusteellisesti, ja että puolustusvaliokunnan tulee antaa ulkoasiainvaliokunnalle asiasta lausuntonsa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Rauhanturvatoiminta on erittäin arvokas ja inhimillisesti tärkeä asia, ja sen takia perussuomalaiset ovat kannattaneet Suomen osallistumista YK:n tai Etyjin operaatioihin. Suomea pidetäänkin yhtenä maailman kokeneimmista rauhanturvajamaista, ja nautimme siitä arvonantoa laajalti. Viimeisten vuosien aikana kehitys on kuitenkin johtanut siihen valitettavaan suuntaan, että perinteisistä, Yhdistyneiden kansakuntien organisoimista ja johtamista rauhanturvaoperaatioista on siirrytty aste asteelta voimankäytön ja voiman näytön kannalta aggressiivisempiin Naton vetämiin operaatioihin. YK on ollut vielä mukana sorvattaessa rauhanturvaamisen mahdollistamasta päätöstä ja antanut sille siunauksensa, mutta käytännön tehtävää se ei ole enää aikaisempaan tapaan hoitanut. Toki näitä perinteisiäkin rauhanturvatehtäviä on vielä käynnissä esimerkiksi Lähi-idässä ja ilmeisesti Kashmirissa, mutta virta näyttää vievän yhä voimakkaammin Nato-keskeisiin toimiin.

Perussuomalaiset arvostelivat viimeksi käsiteltäessä Suomen osallistumista Bosniassa toimiin Sfor-joukkoihin edellä esiin ottamaani Nato-johtoisuutta. Katsoin tuolloin, että tämä uusi Nato-malli sisältää monia puutteita ja ennen kaikkea riskitekijöitä verrattuna perinteiseen, puhtaasti YK:n itsensä hoitamaan rauhanturvaoperaatioon. Katsoimme tuolloin, ettei Suomen olisi tullut lähteä mukaan Sfor-joukkoihin. Vaikka Bosniassa ei olekaan sattunut mitään vakavia välikohtauksia, joissa suomalaiset rauhanturvajoukot olisivat olleet mukana, olen edelleen samaa mieltä. Siihen on useitakin syitä, jotka pätevät myös nyt käsiteltävään Kosovoon perustettavaan Kfor-operaatioon.

Ensiksi tarkastelen kustannuskysymyksiä. YK:n rauhanturvatoiminnan kuluista vastaa maailmanjärjestö perimällä jäsenmailtaan maksuja, joita monet maat suurvaltojen esimerkin mukaisesti yrittävät vältellä. Tästä pinnaamisesta huolimatta rauhanturvaamiseen osallistuvat maat saavat korvauksen ainakin joiltakin osin

kuluistaan ennemmin tai myöhemmin, mutta saavat kuitenkin. Nyt muotiin tulleissa Nato-operaatioissa tilanne on käsitykseni mukaan toinen. Osallistuvat maat joutuvat itse vastaamaan kuluistaan. En hyväksy tätä kehitystä, sillä katson, että kaikkien maailman valtioiden tulee kykynsä mukaan olla vastaamassa rauhantilan säilymisen takaavien toimien aiheuttamista kuluista. Sen ei tule olla muutamien maiden tehtävä.

Nyt perustettavista Kfor-joukoista, joihin Suomi aikoo lähettää 700–800 hengen vahvennetun pataljoonan, koituisi maallemme ensimmäisenä vuotena 470 miljoonan markan kustannukset, ja operaation jatkuessa oletettavasti useita vuosia kulut olisivat runsaat 300 miljoonaa markkaa vuodessa. Summa jakautuisi lähes tasan ulkoministeriön ja puolustusministeriön kesken.

Perussuomalaisten mielestä tämä on liikaa. Suomalaiset ovat olleet eräs runsaskätisimmistä maista avustettaessa Kosovon pakolaisia lähialueilla, ja maamme on ottanut myös vastaan joukon pakolaisia. Näin tulee ollakin, mutta Suomi on talousresursseiltaan varsin pieni maa ja ainakin valtiovarainministeriön mukaan kovin köyhä ja velkainen. Näin ainakin silloin, kun haluttaisiin lopettaa pienten eläkkeiden leikkaaminen tai korottaa lapsilisää. Mistä löytyvät nyt nämä sadat miljoonat markat ökyrikkaan Amerikan johtamaan toimintaan osallistumiseen? Eivätkä kulut tähän loppu. Rauhanturvakustannusten lisäksi on tulossa varsinainen iso lasku koko Balkanin alueen jälleenrakentamisesta. Tuolloin puhutaan jo sadoista miljardeista markoista. On päivänselvää, että EU joutuu kantamaan päävastuun näistä kustannuksista, ja silloin myös Suomi saa siitä mittavan menoerän itselleen. Tämäkin on minusta hieman eriskummallista, sillä ensin USA ja muut Nato-maat pommittavat paikat hajalle ja sen jälkeen ilmoittavat, että nyt on sitten teidän vuoronne maksaa korjauskulut. Perussuomalaiset katsovat, että sen, joka hävittää, tulisi myös korjata jälkensä.

Arvoisa puhemies! Toinen ja periaatteellisesti ainakin mielestäni juridisesti vakavampi kysymys Kfor-joukkojen suhteen on suunnitellun rauhanturvatoiminnan luonne ja sen suhde Suomen lakiin. Normaali rauhanturvajoukot toimivat siten, että ne sijoittuvat riitapukareiden väliin estämään yhteenottoja ja kirjaavat alueella tapahtuvia joukkojen liikkeitä. Joukot eivät saa turvautua aseisiin kuin äärimmäisen pakottavassa itsepuolustustilanteessa. Nyt on kuitenkin kehitetty uusia rauhanturvaamismuotoja, kuten

laajennettu rauhanturvaaminen ja rauhaanpakottaminen. Pari vuotta käynnissä ollut Bosnian Sfor-operaatio lienee lähinnä ensin mainittua laajennettua rauhanturvaamista.

Kun eduskunnassa käsiteltiin Suomen osallistumista näihin joukkoihin joulukuussa 97, katsottiin, että muutosten jälkeen Suomen lait sallivat osallistumisen niin sanottuun laajennettuun rauhanturvaamiseen. Yleinen käsitys kuitenkin oli, ettei pidemmälle voitaisi mennä ilman, että rauhanturvalakia jouduttaisiin muuttamaan. Käsittelyssä oleva Kosovon Kfor-operaatio on hallituksen juuri kuullun selonteonkin mukaan luonteeltaan olennaisesti voimakkaammin sotilaalliseen voimaan ja aktiiviseen pakottamiseen perustuva. Puhutaan tulitauon valvomisen lisäksi siitä, että tulee "tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet siihen". Lisäksi tehtävänä on "riisua aseista Kosovon vapautusarmeijan joukot". Näitä tehtäviä hoidettaessa on selonteon mukana varauduttava rajoitettuun voimankäyttöön. Kuvitteleeko hallitus, että mainitsemani sen omassa selonteossa esiin otetut toimet voidaan suorittaa ilman aseellisia toimia esimerkiksi kättä vääntämällä? Minä en tätä usko.

Käynnistyvä Kfor-operaatio on Naton tyylin mukaista rauhaanpakottamista, jossa kirittäjinä toimivat kuulat ja kranaatit, eivät korupuheet tai kauniit eleet. Suomen laki ei salli rauhaanpakottamistoimiin osallistumista. Jos suomalaiset joukot YK:n päätöslauselmaan vedoten osallistuvat, ne rikkovat käsitykseni mukaan maamme lakia. Syyllinen ei saa kuitenkaan olla lakia rikonut ja amerikkalaisten käskyä noudattanut sotilas, vaan maamme hallitus tai tämän hankkeen hyväksyvät kansanedustajat. Silloin te rikotte tietoisesti itse säätämäämme lakia, mikäli lakia ei sitä ennen muuteta. Tämä on minun vakaa käsitykseni.

Mikäli suomalaisten todella halutaan lähtevän Balkanin vuorille pakotustaisteluihin, muutettakoon rauhanturvalakiamme, jolloin toiminta on mielestäni laillista. On naurettavaa väittää, että ristiriitatilanteessa joukkomme toteaisivat Nato-upseerille: Sorry, nyt loppuivat valtuudet, hoitakaahan pojat hommat loppuun!

Lienee korkea aika muistella, mitä rintamarkatureille tai taistelusta kieltäytyville sotilaille yleensä tapahtuu. Parhaassa tapauksessa tulee linnatuomio, pahimmassa tuomitsee kenttäoikeus kuolemaan. Ehkä tässä tapauksessa ei suomalaisille sotilaille kävisi aivan näin köpelösti, mutta kyllä he joutuisivat käsitykseni mukaan naurunalaisiksi. Tätäkö hallitus haluaa yrittäes-

sään väittää, että lainsäädäntömme sallisi osallistumisemme rauhaanpakottamiseen, jota tulitaukoon pakottaminen rajoitetunkin voimankäytön avulla mielestäni kiistatta on?

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten mielestä hanke Suomen osallistumisesta Kosovon Kfor-kriisinhallintaoperaatioon on epäkypsä ja, kuten edellä totesin, mielestäni voimassa olevan lainsäädäntömme perusteella mahdoton hanke. Päätös osallistumisesta halutaan tehdä tyyppiiseen tyyliin hätyyttämällä eduskuntaa käsittelemään asia päivässä parissa. Tältä osin yhdyin ed. Korkeaojan esittämiin käsityksiin perusteellisesta käsittelystä.

Emme hyväksy hanketta, sillä mielestämme Suomen ei tarvitse käyttäytyä kuin poikajoukon pienin, jolle annetaan sakkii kelpoisuutensa todistamiseksi kielletyksi tiedettyjä tehtäviä. Kyllä Suomea ja suomalaisia sotilaita arvostetaan ilman Naton sakissa pikkupoikana pyörimistäkin, ja sakeissa liikkumisen seuraukset taas kaikki hyvin tiedämme.

Mielestäni parempi olisi hankkia hyviä harastuksia, joista hyvä esimerkki on ollut tasavallan presidentti Ahtisaaren näyttävä toiminta rauhan aikaansaamiseksi. Toinen hyvä "harrastus" olisi Balkanin alueen jälleenrakennuksessa ja yhteiskuntarakenteen demokratisoinnissa aktiivisen roolin ottaminen pyssyjen kanssa heilumisen sijaan. Käytettävään Kfor-operaatioon osallistumiseen suunnitellut sadat miljoonat mieluummin ihmisten auttamiseen Kosovossa ja muualla Balkanilla, jos meillä kerran niin paljon ylimääristä rahaa löytyy.

Arvoisa puhemies! Ainakin tässä vaiheessa käsitykseni on se, että me perussuomalaiset emme voi hyväksyä Suomen osallistumista Naton johtamaan Kfor-kriisinhallintaoperaatioon ainakaan voimassa olevan lainsäädännön perusteella. Lisäksi katsomme, että olisi ehkä ollut paikallaan lähettää selonteko myös perustuslakivaliokuntaan, jolloin siellä asiantuntevan porukan toimesta olisi voitu tutkia voimassa olevan lainsäädäntömme ja esitetyn rauhaanpakottamisen väliset, mielestäni ilmeiset, ristiriidat, ja sen jälkeen tehdä tarvittavat lainmuutokset, jotta päätös olisi kiistatta mahdollinen.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Periaatteessa väkivallalla ei ristiriitoja voida ratkaista ja väkivalta synnyttää aina lisää väkivaltaa. Tätä periaatetta pidän oikeana siitä huolimatta, että maailma on puutteellinen ja sodat ja väkivallanteot eivät ole loppuneet eivätkä varmasti lopu.

Tästä periaatteesta, että mahdollisimman pitkälle yritetään ratkaista ristiriitoja ilman väkivaltaa, olisi syytä pitää paljon pidemmälle kiinni kuin esimerkiksi tässä tapauksessa on pidetty.

Tietenkin näin jälkikäteen, kun väkivaltakierre entisessä Jugoslaviassa ja Balkanilla on alkanut, kierteestä on erittäin vaikea päästä irti. Kosovo on yksi pieni episodi Balkanin väkivaltakierteessä. Pelkään, että Kosovon kriisin tämän hetkenkään ratkaisu ei lopeta kriisiä, vaan todennäköisesti vielä vuosia seuraa väkivaltaa väkivallan perään. Toivon, että olisin tässä suhteessa väärässä.

Vaikka yleisesti me suomalaiset olemme olleet jopa ylpeitä siitä osuudesta, joka presidentti Ahtisaarella oli rauhan väliaikaisessa ja kenties pysyvässäkin ratkaisussa, niin pelkään, että tämäkään ratkaisu ei ole pysyvä edes Kosovon osalta. Lienee melko selvää, että esimerkiksi kosovolaisien ja Kosovon albaanien pyrkimykset täyteen itsenäisyyteen eivät suinkaan tällä ratkaisulla poistu, vaan hyvinkin muutaman vuoden päästä voimme olla niiden pyrkimysten edessä. Toivotavasti se ei johda uuteen väkivallan kierteseen.

Tietenkin Kosovon kysymyksen ja Kosovon ongelman ratkaisut ovat paljon muuta kuin tätä vuotta. Itse asiassa tämä viimeinen onneton vaihe alkoi 80-luvulla. Tässä suhteessa ei ole mitään epäilyä siitä, kenellä on suurin vastuu väkivaltakierteestä. Aivan varmasti, kuten kansainvälisesti ja Suomessa yleisesti nähdään, entisellä Jugoslavialla ja nimenomaan Milosevicilla on suurin vastuu siitä, että väkivaltakierteeseen on jouduttu. Mutta väkivaltaan vastaamiseen väkivallalla ovat varmasti syllistyneet muutkin tahot.

Itse en näe Suomenkaan osuutta Balkanin väkivaltakierteeseen pelkästään myönteisenä, vaikka hyviä ja vilpittömiä tarkoituksia meillä on ollut. Myös minulle on jossain määrin vierasta se jonkinlainen suuruudenhulluus, jota tässäkin eduskuntakeskustelussa on harjoitettu. Me olemme hyvin pieni kansa valtakuntien maailmanlaajuisissa pelissä, ja voi olla viisasta, ettemme leiki liian suurta roolia Balkanin kysymyksessä, vaikka presidenttimme taustastaan johtuen on voinutkin tässä tehdä melko suuria palveluksia. Olisi vaarallista kuvitella, että Suomi jollain tavalla on se avainvaltio, joka pystyy Balkanin kriisin ratkaisemaan. Varmaan parhaimmillaan voimme tehdä pieniä palveluksia asian etenemiseksi, mutta on varottava ottamasta niin suurta roolia, niin suurta vastuuta, että voimamme eivät riitä siihen. Tässäkin olisi syytä pitää jalat maassa ja käyttää tervettä järkeä.

Itse asiassa vaikkakin tämä eduskuntakeskustelu on tärkeä, niin tärkein päätös Suomen osalta tehtiin poliittisesti silloin, kun Suomen edustaja EU:n piirissä kannatti EU:n päätöslauselmia, joissa annettiin tuki voimatoimille Kosovon kysymyksessä. Silloin Suomi tietysti kansakuntana tuli vastuuseen ja osalliseksi Kosovon tapahtumista. Siinä mielessä tässä vaiheessa olemme jo monta pykälää edempänä, ja tavallaan meidän päätösvaltamme vaihtoehtojen suhteen tosiasiassa ei ole enää vapaa. Maan hallitus, joka Suomen linjan EU:ssa otti, lähti muiden EU-maiden kanssa yhteistoimin tukemaan ratkaisua, jonka Nato sitten toteutti — se tapahtui tietysti hallituksen päätösvalan puitteissa, eikä siinä mitään virhettä ole. Hallitus tietysti siitäkin päätöksestä kantaa vastuun eduskunnalle ja sitä kautta kansalaisille. Olipa päätös oikea tai väärä, varmasti hallitus teki päätöksen niiden tietojen pohjalta, jotka sillä silloin olivat. Ja voihan olla, että mitään muita parempia vaihtoehtoja ei ollut. Ehkä silloin olisi pitänyt käydä perusteellisempi keskustelu, mutta ilmeisesti EU-kulttuuri ja aikatekijät eivät sellaista eduskuntakeskustelua etukäteen mahdollistaneet.

Sen jälkeen, kun Suomi antoi poliittisen tukensa voimatoimiin Kosovon kysymyksessä, tietysti myös Suomi on vastuussa. Eikä vastuuta vähennä se, että Suomi meni toisen housuilla tuleen, eli kun Suomi ei ollut Naton jäsen, niin ei tarvinnut tehdä sitä likaista ja ikävää työtä, sen tekivät toiset meidän puolestamme. Tämäkään ei varmasti ole pelkästään myönteinen asia kansakunnan kannalta. Suomen kansalaisethan ajattelevat yleensä, että ei mennä toisten housuilla tuleen; jos jotakin tehdään, niin itse siitä myös vastataan. Sikäli kuin kansalaisten mielipiteitä ymmärrän, niin myös he lähtevät siitä, että jos Suomi valtiona tekee joitakin sitoumuksia, niin Suomi valtiona myös pyrkii parhaan kykynsä mukaan vastaamaan niistä sitoumuksista itse eikä vetäydy toisten selän taakse. Tämä ajattelu-tapa lienee hyvin tyypillistä suomalaiselle suoralle kansanluonteelle.

On myös selvää, että ihan samalla tavalla kuin meillä yksityisillä kansalaisilla on kaikenlaisia oikeuksia, lisäksi on myös velvollisuuksia. Samalla tavalla kansakunnilla, Suomi mukaan lukien, on oikeuksien lisäksi myös velvollisuuksia. Niiden velvollisuuksien ja melko ikävienkin velvollisuuksien toteuttamisesta on nyt hallituksen esityksessä ja eduskunnan keskustelussa kysymys.

Myös vallankäyttöön niin yksilön kuin kansa-

kunnankin kohdalta sisältyy vastuuta. Suomi on tässä asiassa käyttänyt valtaa kansainvälisesti lähinnä EU:n puitteissa. Siitä seuraa myös vastuu vallankäytön seurauksista, muun muassa nyt kysymyksessä olevaan rauhanturvaoperaatioon osallistumisesta. Siitä näyttää seuraavan jonkinlainen vastuu osallistua melko mittaviin kustannuksiin, joita tästä rauhanturvaoperaatiosta aiheutuu ja erityisesti joita aiheutuu Kosovon ja Balkanin jälleenrakentamisesta. Näillekin näkökohdille tulee laittaa tarpeellinen paino. Nehän on nyt sivuutettu aika vähällä. Tietenkin kriisitilanteessa helposti ajatellaan, että tämä ei ole paha asia, kun tästä rahalla selvittää, mutta tämähän ei silloin, kun on niukat voimavarat, ole näin yksinkertainen asia.

Mitä tulee eduskunnassa käytyyn keskusteluun siitä, sopiiko tämä nykyisen rauhanturvallain puitteisiin, itselleni viime kaudella keskustelua seuranneena jäi se kuva, että enemmän oli kysymys jonkin asteisesta poliittisesta kikkailusta, jossa hallitus — oppositio-asenteella saivarreltiin sanoilla ja rauhanturvamerkeillä. Tavallaan eduskuntakin sitten lähti tähän mukaan. Suurempien erimielisyyksien välttämiseksi jossakin määrin rauhanturvatermit on kirjoitettu epäselvästi, ja ne antavat jatkopohjaa sillekin keskustelulle, viisastelulle ja kikkailulle, jota tänäänkin täällä harjoitetaan. Omalta kannaltani en näe, että sillä mitään asiaa edistetään, eikä sillä varsinkaan tuoda eduskunnalle lisää arvovaltaa. Minusta se keskustelu on sukua sille keskustelulle, jota käydään muun muassa tänä samana päivänä eduskunnan lisärakennuksesta. En usko, että sillä yksityisen kansanedustajan, poliittisen puolueen tai poliitikkojen arvostus lisääntyy, eivät kansalaiset ole niin tyhmiä tai sinitilmäisiä.

Sitten puuttuisin erääseen yksityiskohtaan: selonteossa puhutaan miinanraivaamisesta. Ehkä on sopivaa lausua ihmetys siitä, että meillä luotetaan hyviin koneisiin ja Suomessa on kuulemma lopetettu miinakoirien koulutus, kun niitä ei tarvita. Nyt niitä varmasti tarvittaisiin. Se on ehkä tällainen pieni inhimillinen asia, joka rauhanturvaamisessa olisi hyvä. Esimerkiksi Ruotsissa on miinakoiria, ja ehkä meilläkin voitaisiin miinakoiria kouluttaa.

Sitten sotilaista. Ainakin itseäni on hieman ihmetyttänyt se, että kun sotilaan ammatti ei ole mikään normaali ammatti: se, joka sen valitsee, mielestäni sitoutuu vähän muuhunkin kuin tekemään vapaaehtoisesti jotakin. Siinä mielessä olisi aika erikoista, jos nyt ammatissotilaista, päälly-

töstä, ei löydy vapaaehtoisia tällaisiin operaatioihin, jos kerran hallitus ja eduskunta näitä pitävät tarpeellisina. Herää kysymys, ovatko sotilaiden valintaperusteet selkeät ja tehdäänkö sotilasuralle antautuville selväksi, mihin he sitoutuvat. Jos tässä suhteessa on epäselvyyttä, se on varmasti toinen asia, johon hallitus sitten palaa. Aika lailla vierasta on missä tahansa ammatissa, että sitten, kun tulee työn ikävin vaihe, sanotaan, että tämä osa työstä on vapaaehtoista, ja siitä pitää saada erillinen korvaus tai jotakin muuta. Olettaisi, että sotilasammattissa ei tällainen ajattelutapa olisi ainakaan kovin yleistä.

Itse siis kannatan Suomen osallistumista tähän operaatioon niin kuin hallituskin perusteina lähinnä se, että tässä tilanteessa Suomen on vastattava sitoumuksistaan ja ne valinnat on hallitus tehnyt. Ei ole varmasti Suomen edun mukaista eikä Suomen kansalaisten edun mukaista, jos Suomi nyt kieltäytyisi tästä osuudesta rauhan turvaamisessa. Siinä mielessä remonttiryhmän kantana voin ilmoittaa, että kun maan hallitus on käyttänyt omaa harkintavaltaansa siten, että on selkeästi Suomen etujen ja kansainvälisten velvoitteiden mukaista hyväksyä tämä hallituksen ehdotus, että Suomi osallistuu tähän rauhanturvaamishankkeeseen, kannatan hallituksen selontekoa.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Kiitän ryhmäpuheenvuoron käyttäjiä asiallisesta ja vastuullisesta käsittelystä. Asia on syytä ottaa tarkasti ja sen vuoksi haluan myös kommentoida eräitä kysymyksiä, lähinnä ed. Korkeaajan puheenvuoroon sisältyneitä.

Ed. Korkeaaja ilmeisesti on siinä käsityksessä, että Kforin tehtäviin kuuluu lain kieltämiä pakottamistehtäviä, kuten osapuolten pakottaminen tulitaukoon tai Kla:n aseista riisuminen. Tilanne on kuitenkin se, että konfliktin osapuolet ovat sitoutuneet tulitaukoon ja myös Kla on sitoutunut aseistariisumiseen. Näiden sitoumusten toimeenpano tai sen varmistaminen ei ole ristiriidassa lain määräysten kanssa, jossa siis pakottaminen kielletään.

Ulkoasiainvaliokunnan lausunto tästä lainkohdasta kuuluu siten, että "lain tarkoittamiksi pakotetoimiksi ei tällöin ymmärretä laajennettua rauhanturvaamisessa mahdollisesti tarvittavaa reaktiivista ja rajoitettua voimankäyttöä tehtävän turvaamiseksi". Laki kieltää rauhanpakottamisen mutta ei sopimusten toimeenpanossa tarvittavaa reaktiivista ja rajoitettua voimankäyttöä. Siis voimankäyttö on mahdollista itse-

puolustukseksi ja tehtävän turvaamiseksi. Aloitteellinen ja rajoittamaton voimankäyttö ei ole mahdollista, eikä se tässä kyseessä olevassa operaatiossa ole tarpeellista. Laki rajaa selkeästi sotilaallisen pakottamisen, mikä tarkoittaisi YK:n peruskirjan 42 ja 51 artikloita Suomen osallistumismahdollisuuksien ulkopuolella. Tästä ei todellakaan ole kysymys. Ed. Korkeaaja itse toteaa kannattaneensa Bosnian operaatiota. Tämä on aivan saman kaltainen operaatio.

Kun täällä on ollut vähän sellaista henkeä, että me voisimme osallistua ikään kuin puolittain tai vahtien jotain muuta roolia, joka meillä diplomaattisesti on, se ei ole yksinkertaisesti mahdollista, vaan pikemminkin on niin, että meidän uskottavuutemme Euroopan unionin jäsenenä, puheenjohtajamaana ja tämän rauhanponnistuksen tukijana edellyttää sitä, että me kannamme myös vastuun tästä operaatiosta. Kun erityisesti on myös toivottu suomalaista osastoa Kforiin, sinne on syytä lähteä juuri näillä edellytyksillä, jotka hallituksen käsityksen mukaan mahduttavat rauhanturvallain puitteisiin.

Ed. I. Kanerva puhui voimannäytöstä, ja tästä on kysymys tässä operaatiossa. Kun olen jonkin verran seurannut noita neuvotteluja, muistan presidentti Ahtisaaren korostaneen sitä, että sinne on mentävä riittävän suurella voimalla ja tietenkin nimenomaan sopimuksen jälkeen ja mandaatin saannin jälkeen, jotta voidaan välttää vaaratilanteita niin pitkälle kuin mahdollista. Siitä syntyy se uskottavuus ja ennalta ehkäisevä vaikutus, joka sitten hillitsee mieliä.

Hallitus selonteossa toteaa, että tämä on vaativa tehtävä. Emme halua peittää riskejä. Sen vuoksi on myös tärkeätä, millä tavalla tämä joukko kootaan ja miten se koulutetaan, mihin se sijoittuu. Näistä kaikista asioista tullaan tarkemmin eduskuntaa todellakin informoimaan, ja nyt puolustusministeri selvittää tarkemmin suomalaisen operaatioon lähetettävän joukon valmistelua.

Puolustusministeri Enestam: Arvoisa rouva puhemies! Rauhanturvaamispataljoonan runko on tarkoitus koota Säkylässä koulutetusta valmiusjoukosta. Suuri osa joukosta on ollut useissakin kertausharjoituksissa, Nordic Peace-harjoituksissa, joissa ovat pärjänneet erinomaisen hyvin. Joukko täydennetään YK-koulutuskeskuksen kokeneesta reservistä. Jos epäillä Säkylässä koulutettujen nuoruutta, voidaan todeta, että heidän on ajateltu pärjäävän jopa sodassa, varmaan myös rauhanturvatehtävissä

näin ollen, joihin he ovat saaneet erityiskoulutuksensa.

Myöskin kantahenkilökunnan runko tulee Säkylästä ja täydennetään muista vapaaehtoisista. Ei siis ole tarkoitus pakkosiirtää henkilökuntaa, eikä myöskään ketään pakoteta osallistumaan tähän toimintaan. Näin ollen näyttää siltä, että saadaan laadukas, nuorekas ja vastuuntuntoinen joukko, jolla on hyvän koulutuksen lisäksi myös kokemusta. Mutta tämä on tietenkin vaativa ponnistus Puolustusvoimille, ja siksi on myöhemmin tarkoitus supistaa Bosnian läsnäoloa meidän osaltamme, ja tämä osaltaan helpottaa tilannetta. Näin ollen nyt ensimmäistä kertaa käytettäisiin näitä erityiskoulutuksen saaneita miehiä ja naisia juuri sillä tavalla kuin eduskunta on myöskin aikanaan edellyttänyt.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri vakuutti, että monella tavalla Kosovo-operaatio on verrannollinen Bosnia-operaatioon. Tähän on varmasti syytä uskoa ja luottaa, kun pääministeri näin vakuuttaa. Kun YK:n määrittelemää mandaattia katsoo tuntematta kovin tarkasti yksityiskohdita, näyttäisi siltä kuitenkin, että se mandaattina olisi laajempi ja vaativampi ja tulisi ehkä lähemmäksi niitä rajoja, joihin lainsäädäntö tällä hetkellä myötä antaa.

Vastauspuheenvuorossa ei varsinaisesti saa kysymystä esittää (Eduskunnasta: Saa!), mutta ehkä pääministeri vielä täsmentää sitä, onko niin, että siinä mandaatissa, jonka YK nyt määrittelee, kerta kaikkiaan ei miltei kohdin ja osin ole sellaisia osa-alueita tai sellaisia raja-alueita, jotka olisivat enemmän taikka vähemmän ristiriidassa voimassa olevan lain kanssa. Ovatko Suomen laki ja määritelty mandaatti tässä mielessä täysin sopusoinnussa ja ristiriidattomia?

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Jokainen operaatio on tietenkin omanlaisensa, ja on mahdotonta ennustaa sitä, mitä kaikkea siellä tulee tapahtumaan, mutta mandaatti on sillä tavalla selkeä ja operaatio mahtuu rauhanturvallisuuden puitteisiin, että osapuolet ovat hyväksyneet mandaatin ja operaation ja sitoutuneet myös mainiten kohdallaan sitoutumisen aseiden luovuttamiseen. Vain tältä pohjaltahan

sinne voidaan mennä, eli sinne ei mennä pakottamaan osapuolia rauhaan, vaan lähdetään valvomaan sopimusta rauhasta.

Siinä voi tietenkin tulla vaikeuksia. Minulle jäi tässä korviin sellainenkin sanonta, että pitäisi mieluummin auttaa ihmisiä kuin lähteä tällaiseen. Tästä on juuri kysymys, että edellytys sille, että sinne voivat pakolaiset palata, myöskin sille, että voitaisiin vaikuttaa siihen, että serbiväestö ei sieltä pakene, on järjestyksen palauttaminen kaikilta osin sopimuksen pohjalta. Tässä tietysti voi tulla koviakin tilanteita, jos ajatellaan esimerkiksi KLa:n käyttäytymistä.

Suomalaisen joukko-osaston lähettäminen tietysti ajoittuu siten, että nyt on se kaikkein vaarallisin aika; siellä ollaan lähes yksinomaan Naton voimin. Nyt ensimmäisen kuukauden aikana ja vielä heinäkuun aikana kyllä varmaankin tehdään se perusraivaustyö.

Nyt toivottavasti näissä sotilaallisissa neuvotteluissa päästään sellaiseen sopimukseen, jossa ratkaistaan jäljellä olevat ongelmat Venäjän osallistumisesta niin, että sekin sopimus voidaan panna toimeen. Sinne tulee myös venäläinen osasto, ja kommentosuhteet ovat selkeät. Tämä tulee tietenkin vaikuttamaan huomattavasti siihen, millaiset olot siellä ovat. Se ehkäisee vielä vahvemmin ennalta, kun operaatio on täydessä mitassaan, levottomuuksien syntymistä. Nyt kun suomalainen osasto sinne menee, toivottavasti tilanne on jo paljon parempi.

Todellakin vielä haluan korostaa sitä, mitä selvityksessä sanoin, että valmistelua jatketaan ja eduskunta tulee saamaan kaiken oleellisen tiedon siitä, millainen suomalaisen osaston kokoonpano ja sijoittuminen siellä on, millaiset siellä ovat komento-, alistussuhteet jnp., jolloin sitten tilannetta voidaan arvioida.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puuttuisin pääministerin ja ed. Korkeaojan väliseen keskusteluun ja toteaisin, että kuulumme tänään ulkoasiainvaliokunnassa asiantuntijakuulemisessa, miten suomalainen jääkäripataljoona riisui Bosniassa aseista puolustusvoimien joukkoja riittävän panssari- ja muun tuen avulla. Kun uhka on riittävän kova, kun on voimannäyttää riittävästi, voidaan varmasti välttää väkivaltatilanteita.

Mitä tulee muuten ed. Korkeaojan ryhmäpuheenvuorossaan toteamaan, että aikaisemmin lähetettiin huomattavasti kokeneempia joukkoja ja nyt ollaan lähettämässä kovin nuoria poikasia, niin myöskin asiantuntijakuulemisessa tuli

esiin, että nämä poikaset, aivan kuten ministeri Enestam mainitsi, ovat nuoria miehiä. Isäni haavoittui juuri sen ikäisenä kuin nämä miehet ovat, jotka nyt menevät tuonne. He ovat täysiä sotilaita. He ovat saaneet erittäin hyvän koulutuksen tuohon tehtävään. Heillä on paljon parempi koulutus kuin niillä keskimäärin 26-vuotiailla, jotka ed. Korkeaojan mielestä ovat elämässä erittäin kokeneita ja hyvin varustettuja sotaan. En minä näe, että tässä iällä on kovin suurta merkitystä. Koulutus on erittäin paljon tärkeämpi ja näitten valmiuksien antaminen, jotka he ovat saaneet ammattimaisessa koulutuksessa Säkylässä.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen rooli tähän saakka rauhanturvaoperaatioissa on ollut merkittävä, ja edelleen tulee meidän ponnistella kaikin voimin sen eteen, että rauha saavutetaan ja olla tässä prosessissa aktiivisesti mukana.

Mutta kun pääministeri äsken totesi mandaatista, että se on selkeä, niin mandaatissahan kuitenkin sanotaan, että turvallisuusjoukon tehtävänä on tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet jnp. Elikkä rauhaanpakottamismahdollisuus on, ja saattaa olla, kuten pääministeri äsken totesi, että rauhanturvalain puitteisiin tuleva operaatio täysin mahtuu.

Mutta haluan kuitenkin kiinnittää pääministerin huomiota siihen, että voimassa oleva rauhanturvalaki on meillä käsitteistöltään erittäin epäselvä, mikä myöskin asiantuntijakuulemisessa on todettu. Kun aikanaan rauhanturvalakia säädettiin edellisen hallituksen aikana, niin silloin kyllä edellisen hallituksen toimesta ilmoitettiin, että tämä muoto, joka tuli lain pykälään, on selkeä eikä tule aiheuttamaan tulevaisuudessa ongelmia. Nyt kuitenkin tiedämme, että näille mahdollisille tulkinnoille on hyvinkin paljon pantava painoa ja ne voivat olla ongelmallisia ja ovat jo olleet Bosniassa. Sen takia olisin kyllä toivonut, että aikanaan hallitus olisi antanut selaisen rauhanturvalain, että tätä keskustelua ei tarvitsisi käydä, ja tekisi mieli toivoa, että hallitus antaisi uuden rauhanturvalain, jossa selvästi täsmäntäisi, minkälaisiin rauhanturvaoperaatioihin Suomi tulevaisuudessa voi osallistua. Rauhaanpakottamista emme tietenkään tule sallimaan.

Puolustusministeri Enestam: Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoroon viitaten ilmoitan, että olen asettanut työ-

ryhmän selvittämään rauhanturvalain muutos-
tarpeet. Tavoitteena on, että vielä tämän syksyn aikana saataisiin esitys eduskunnalle, jos päästään yhteisymmärrykseen.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti koko eduskunta on samaa mieltä siitä, että Jugoslavian johtaja Milosevic on diktaattori ja ne menetelmät, joita hän on käyttänyt, ovat tuomittavia. Toisaalta tietysti neuvotelluja jatkettiin hyvin pitkälle, ennen kuin kansainvälinen yhteisö sitten tuli siihen tulokseen, että ilmakampanja aloitetaan.

Mutta itse asiassa olen ihmetellyt pitkään sitä, että Suomessa ei ole käyty keskustelua YK:n mandaatin tärkeydestä, ja me sitten hyväksyimme vähitellen sen, että YK:n mandaattia tässä operaatiossa ei tarvittu. Mielelläni kuulisin kyllä sekä pääministerin että puolustusministerin kommentin siitä, miten Suomi tekee tulevaisuudessa, onko se myöskin tulevaisuudessa Suomen linja, että me voimme hyväksyä sen, ettei ole YK:n mandaattia tälle operaatiolle, siis varsinaiselle ilmakampanjalle, olemassa.

Mitä tulee kustannuksiin, niin kaikkiihan me olemme kuulleet Amerikan johdon käsityksen siitä, että Jugoslavia on Euroopan takapiha, niin kuin ulkoministeri Albright sanoo, ja että Eurooppa nyt sitten saa myöskin maksaa nämä jälleenrakentamiset. Kun lasketaan, että Nato on noin 30 miljardia maksanut tästä ilmakampanjaoperaatiosta, niin nyt arvioidaan, että 300 miljardia maksetaan sitten siitä jälleenrakentamisesta. Tämä on aika suuri haaste varmasti myöskin Suomelle Euroopan unionin jäsenenä, koska me olemme varmasti maksajia.

Mitä tulee tähän hallituksen esitykseen, minun mielestä se on täysin hyväksyttävissä. Se on rauhanturvalain mukainen, ja myöskin tulkinta siitä on aivan oikea. Mutta oli mielenkiintoista kuulla, että puolustusministeri totesi, että rauhanturvalaista ollaan nyt sitten antamassa uusi versio, koska varmasti se liittyy myöskin EU:n kriisinhallintatehtäviin ja siihen, että Länsi-Euroopan unionia ollaan lopettamassa, ja siihen, mitä se sitten merkitsee kriisinhallinnan kannalta.

Puhemies! Oma kantani on — vielä lopuksi sanon sen — että etniset kriisit ovat kyllä huonosti ratkaistavissa väkivallalla, olipa niitten toimeenpanija kuka tahansa. Siitä on esimerkkejä Tshetsheniasta. Minusta tässäkin kriisissä ei ole voittajia. Minun mielestäni häviäjiä ovat vähän kaikki.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Voimme olla nyt iloisia siitä, että pommitukset ovat päättyneet. Emme olleet tekemässä päätöksiä niiden aloittamisesta. Olemme olleet ponnistelemassa rauhan puolesta, ja nimenomaan presidentti Ahtisaari henkilönä ja Euroopan unionin edustajana on ollut mukana. On saatu välttämätön mandaatti turvallisuusneuvostolta, ja nyt lähdetään tähän operaatioon.

Minä ymmärrän, että on viehtymystä tähän niin sanottuun perinteiseen rauhanturvaamiseen. Minä en ole koskaan ollut missään rauhanturvajoukoissa, mutta olen käynyt aikanaan puolustusvaliokunnan jäsenenä muun muassa Etelä-Libanonissa ja Golanilla, jotka edustavat ilmeisesti perinteistä rauhanturvaamista. Golanilla ongelma on enemmänkin se, että siellä saadaan aika kulumaan, mutta Etelä-Libanonissa minäkin pelkäsinkin.

Siellä suomalainen komentaja kertoi välikohdauksesta, että jollekin sillalle, jolla oli checkpoint rauhanturvajoukoilla, oli ilmaantunut Etelä-Libanonin armeijan panssarivaunu ikään kuin kokeilemaan, kestääkö checkpointilla rauhanturvaajien kantti, ilmeisesti laajentamaan omaa reviiriään. Suomalainen pataljoona lähetti sinne kuorma-auton lavalle asennetun raskaan singon, joka asetettiin siihen panssarivaunun tykin eteen, ja siinä sitten käytiin nokkapokkaa. Se on siis perinteistä rauhanturvaamista, siis tällaisia pelottavia tilanteita.

Nyt Bosniassa ja nyt myöskin Kosovossa mennään sellaisella voimalla, että tällaisia tilanteita ei kovin helposti voi syntyä. Tämä on tietenkin varsin raskasta toimintaa, mutta kuitenkin juuri tällä tavalla turvataan se, että siellä vältetään myöskin tappioita, ettei suomalaistensa tarvitse aivan mennä sinne ikään kuin siinä uskossa, että ollaan muita parempia tällaisessa nokkapokka-tilanteessa.

Kävin tutustumassa Kaposvárin tukikohtaan Unkarissa, missä on amerikkalaisen panssaridivisioonan ikään kuin taustatukipaikka. Siellä saatoinkin itse kokea sen, mistä on kysymys, kun todella mennään riittävällä voimalla, eli kalustoa on siellä aivan määrättömästi. Tällaiset operaatiot ovat sellaisia, että ne pitää ottaa äärimmäisen vakavasti ja tarkasti, ikään kuin oltaisiin sodassa, vaikei ollakaan, juuri sen takia, että voidaan välttää sekä joukkojen tappioita että siviiliuhreja, koska perimmäinen tarkoitus on turvata ihmisille siellä paremmat olot.

Nyt tietysti voidaan vain toivoa, että ei Kosovossa eikä Bosniassakaan jouduta olemaan mah-

dottoman pitkään. Siihen on kyllä syytä varautua, että operaatio vaatii kauan aikaa. Vaaditaan läsnäoloa, ennen kuin siellä väestöryhmien väliset suhteet voivat parantua. Siihen tarvitaan varmasti siviilioperaatioita ja poliittista toimintaa, viime kädessä sitä, että tuon alueen kaikille maille avataan mahdollisuus tulla Euroopan unionin jäseniksi.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministerin ensimmäisessä pitkässä puheenvuorossa oli monta merkittävää asiaa, myös se, että mainitsitte, että Suomi odottaa virallista pyyntöä ja vahvistusta siihen, mille alueelle suomalaiset sijoittuvat, ja sitten lisäys, että jos tarvetta ilmenee, hallitus tulee informoimaan eduskuntaa sen jälkeen, kun Suomen osallistumisen kannalta tärkeät yksityiskohdat ovat täysin selvinneet.

Olen pääministerin puheenvuorosta ymmärtänyt, että myös te ja tietysti hallitus seuraatte tilannetta. Kriittisimmät hetket ovat nyt, ja tästä eteenpäin, jos kaikki lähtee sujumaan hyvin, tietysti ollaan aivan koko lailla perinteisen rauhanturvatoiminnan puitteissa, mutta tietysti muitakin vaaroja on olemassa.

Haluaisin kysyä pääministeriltä, millä syvydellä eduskunnan informoiminen jatkossa tapahtuu. Tuleeko asia kenties vain valiokuntaan, kenties saliin? Ymmärrän, että se riippuu tietysti tilanteesta ja kehityksestä, mutta onko hallituksella tässä nyt käsitystä? Tässä on pari kolme kuukautta kuitenkin aikaa, ennen kuin operatiivisesti paikalle lähdetään.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Itse näen suomalaisen pataljoonan lähettämässä kaksi ongelmaa samalla, kun kannatan suomalaisen pataljoonan lähettämistä. Ensimmäinen ongelma on se, että me emme tiedä, minkälaisiin olosuhteisiin pataljoona lähetetään. (Ed. Kiljunen: Jos tiedettäisiin, ei tarvitsisi lähettääkään!) — Vasta myöhemmin. Me tiedämme sen, että se menee brittiläiselle sektorille, mutta me emme ole vielä selvillä, minkälaisia tehtäviä se joutuu tällä alueella toimeenpanemaan. Tehtävät eri puolilla Kosovoa ovat erilaisia, ed. Kiljunen. Luonnollisesti muun muassa paikalliset olosuhteet vaikuttavat siihen, kuinka vaaralliset olosuhteet Suomen pataljoonan osalta tulevat olemaan.

Tämä on ensimmäinen ongelma. Meillä on voimassa oleva laki laajennetusta rauhanturvaamisesta. Laajennetun rauhanturvaamisen ja rau-

haanpakottamisen välinen ero on kuin veteen piirretty viiva. Se johtuu ennen kaikkea toisesta ongelmasta, rajoituksista, joita Suomella on voimakäytön osalta, että sen pitää olla reaktiivista ja rajoitettua. Nämä rajoitukset eivät koske muita rauhanturvaoperaatioissa olevia kansainvälisiä joukkoja. Esimerkiksi Yhdysvaltain joukot eivät tällaisia rajoituksia tunne. Saattaa olla, että tilanne muuttuu nopeastikin eri alueilla sellaiseksi, että on olemassa ikään kuin vaara suomalaisten joutumisesta mukaanvedetyiksi sellaisiinkin operaatioihin, joissa käytetään aktiivista väkivaltaa ja jotka menevät ikään kuin lain tulkinnan toiselle puolelle. Tästä syystä on välttämätöntä, että eduskunta korostaa pitäytymistä nykyisessä laissa, pitäytymistä reaktiivisessa ja rajoitetussa voimankäytössä.

Mutta samalla voin jo tässä yhteydessä kuvitella, että hallitus tulee kyllä käyttämään Kosovo-operaatiota perusteluna sille, että rauhaanpakottamiskielto, joka tällä hetkellä laissa on, esitetään poistettavaksi vielä tämän vuoden aikana.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti koko asia lähtee siitä, että pitäydytään nykyisessä lainsäädännössä. Mutta kieltämättä se rajanveto on tärkeää, minkälaisissa toiminnoissa suomalaiset tulevat olemaan mukana. Mielestäni nykyinen lainsäädäntö lähtee hyvin selkeästi siitä, että Suomi ei voi olla mukana sellaisessa toiminnassa, jossa mainittu voimankäyttö on aloitteellista, aktiivista ja rajoittamatonta. Nämä ovat ne asiat, joita tässä suhteessa pidetään silmällä, mikä tarkoittaa sitä, että Suomi ei voi osallistua sellaisiin sotilaallisesti operatiivisesti toteutettaviin hankkeisiin, joiden kaltaisia nyt ainakin voi sanoa tapahtuneen esimerkiksi Persianlahden sodan yhteydessä. Sellaiset ovat suomalaisilta poissa.

Mutta pitäisin täysin mahdottomana sitä, että suomalaiset luikkivat käpälämäkeen, jos tilanne muodostuu vaativaksi. En tiedä, minkälaisen maineen suomalainen sotilas siinä tilanteessa saisi, kun on kansainvälisestä yhteishankkeesta kysymys. Jotta tässä suhteessa ei jouduttaisi vaikeisiin tulkintatilanteisiin, on mielestäni tärkeää, että rauhanturvalaki kirjoitetaan sillä tavalla uudestaan, että se vastaa esimerkiksi muiden Pohjoismaiden vastaavaa rauhanturvalainsäädäntöä, jota se ei tällä hetkellä vastaa.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin kun rauhanturvalakia

sorvattiin eduskunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa, lisättiin pykälää myöten kohta, jossa todetaan, että joukko ei voi osallistua muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. Valiokunta vielä totesi, että valiokunnan mielestä on tärkeintä, että laissa selkeästi suljetaan pois yleensä sotilaallisiin pakotetoihin osallistuminen. Tämä siis tuli kiristykseenä hallituksen esitykseen. Tässä muotoilussa olivat mukana keskeisesti nykyistenkin hallituspuolueiden edustajat.

Tällä tavalla tullaan siihen ongelmaan, johon ed. Laakso viittasi, että on päivänselvää, että Suomen lainsäädäntö asettaa tiukemmat rajat voimankäytölle kuin YK:n mandaatti, joka itse asiassa antaa mahdollisuuden kaikkeen tarvittavaan, niin kuin sanotaan, voimankäyttöön tämän operaation sisällä. Meillä tämä ei ole mahdollista. Sen takia haluamme tietysti korostaa sitä, että tästä on pidettävä kiinni, koska myös meidän joukkomme ovat täysin erilaisia. Muut, rinnalla olevat joukot ovat pääosin ammattisotilaita, Nato-sotilaita. Meillä on vapaaehtoisuuteen perustuva rauhanturvajoukko, jota mielestäni ei oikein pitäisi pistää samantapaisiin tehtäviin ollenkaan. (Ed. I. Kanerva: He eivät ole vapaaehtoisia, vaan sitoutuneita!) Niin kuin sanottu, siellä toiminta saattaa muodostua sellaiseksi, että operaation kestäessä meillä tilanne muuttuu. On selvää, että silloin suomalaisen joukon komentajan on toteutettava Suomen lakia, ja se ei ole mitään käpälämäkeen menemistä, mihin ed. I. Kanerva viittasi, vaan toimimista sillä tavalla kuin Suomen lainsäädäntö edellyttää.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan ed. Korkeaojan pitämään Suomen keskustan ryhmäpuheenvuoroon ja sen erääseen kohtaan, jota ei ole täällä vielä kommentoitu. Se on se, että siinä kohdistettiin myös arvostelemaa huomiota eduskunnan omaan käyttäytymiseen asian käsittelyn yhteydessä. Tähden nään sitä, että puhemiesneuvostossa, jossa on erinomaisen runsas, voimasuhteiden mukainen edustus Suomen keskustalla, on tästä käsiteltävästä päästy täydelliseen yksimielisyyteen. Lisäbudjetin käsittelykin siirrettiin huomiseen sen takia, että annetaan mahdollisuus mahdollisimman perusteelliseen debattiin täällä. Minkäänlaista vastalauseita tähän menettelytapaan ei Suomen keskustan paikalla olevilta edustajilta ole tullut, eli pitäisi tsekata vähän, mitä omat joukot puhuvat.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Operaatio perustuu turvallisuusneuvoston mandaattiin. Operaation ovat hyväksyneet eri osapuolet, mukaan lukien Venäjä. Kiina ei ole halunnut turvallisuusneuvostossa estää operaation suorittamista. Myös Jugoslavian liittotasavalta on mukana näiden hyväksyjien joukossa.

Tätä operaatiota varten perustetaan sellainen sotilaallinen johtorakenne, joka on yhtenäinen, unified command, yhtenäinen johtojärjestely, ja siitä juuri neuvotellaan. Tietenkin suomalaisen yksikön osallistumisen kannalta on erittäin tärkeää, että näistä asioista sovitaan. Tämän tarkoittaa juuri sitä, että ei suomalaista yksikköä lähetetä sinne ottamaan ohjeita Helsingistä siinä, kun sitä operaatiota toteutetaan, tietyllä varauksella, johon kohta palaan. Sinne mennään operaation luonteen vuoksi.

Kaikki, jotka sinne joukkoja lähettävät, lähtevät siitä, että sinne mennään riittävällä voimalla ja sinne mennään taistelujoukoilla, englanninkielinen termi combat troops, ja niitä ovat myös suomalaiset siellä. Jos ajatellaan, että niitä pitäisi käyttää Suomen puolustukseen, ne ovat meidän korkeinta valmiusastetta edustavia joukkojamme, jos meitä uhattaisiin. Tästä on kysymys. He ovat vapaaehtoisia.

Siellä voi tulla vaikeita tilanteita. Ajatellaanpa juuri Uck:n aseista riisumista. Siellä saattaa olla sellaisia ryhmiä, jotka eivät ole kenenkään hallinnassa, mutta ne tehtävät on hoidettava. Silloin ei voida ajatella, että suomalainen joukko on siellä ikään kuin valikoimassa, mitä tehdään. On totta kai luotettava ja lähdettävä siitä, että suomalainen osasto on varustettu sillä tavoin kuin me voimme varustaa. Ei siellä ole mitään suomalaisia panssarivoimia tai ilmavoimia, eli kysymys on yhteistyöstä.

Jos tulee rajatapauksia eli tulee todella merkittävästi sanoisinko poikkeavia tilanteita, joissa esimerkiksi jokin osapuoli todella uhkaa sopimuksen toteuttamista, silloin totta kai koko sotilasjohto, jossa suomalainen edustaja tulee olemaan mukana, hakee myös poliittista selkänöjää ja neuvottelee siitä, mitä sellaisessa tilanteessa voidaan tehdä. Näin ollen olin kyllä luottavainen sen suhteen, että me voimme lähteä siitä, että suomalaisen joukko-osaston olosuhteet siellä ovat riittävän selkeät ja myös on riittävä kontrolli sellaisia tilanteita varten, jotka ovat poikkeuksellisia, jos niihin joudutaan.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen jossain määrin hämmäntynyt

nyt sekä keskustan että kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroista. Ed. Korkea-osa puheenvuoroonsa arvioi, että hallituksen selonteossa ei olisi riittävästi pohdittu Kosovo-operaation suhdetta rauhanturvallain voimankäyttövaltuuksiin, ja myös hän piti arveluttavana sitä, että hallituksen esittämiä, Säkylässä koulutettuja valmiusjoukkoja tässä yhteydessä käytettäisiin. Kuulemma on kysymys liian nuorista ja valmistautumattomista yksiköistä.

Pari vuotta sitten me nimenomaan perustimme nämä valmiusjoukot tällaisia operaatioita varten, valmiusjoukot, jotka koulutetaan kolmen kuukauden aikana, kun aikaisemmin rauhanturvaoperaatioihin lähdettiin häthätää kolmen viikon valmisteluajalla. Samoin rauhanturvallakia täydennettiin nimenomaan laajennetulla rauhanturvakonseptilla, jossa on kysymys siitä, että voimankäyttövaltuudet ovat itsepuolustusta laajempia ja reaktiivisia, kuten täällä on sanottu, tilannekohtaisesti rajoitettuja. Ne liittyvät nimenomaan humanitäärisen operaation toteuttamiseen tai rauhansopimuksen täytäntöönpanoon. Tällä tavalla nimenomaan laajennettu rauhanturva selkeästi määriteltiin, kun täällä on pohdittu sitä, että se on epäselvä käsite.

Nyt kun molempia näitä instrumentteja, jotka eduskunta muutama vuosi sitten loi, eli laajennettua rauhanturvakäsitettä voimankäyttövaltuuksien osalta ja toisaalta valmiusjoukkoja, nimenomaan tarvittaisiin, täällä on ed. Korkea-osan puheenvuoro, jossa problematisoidaan ja asetetaan kyseenalaiseksi niiden käyttö.

Ed. I. Kanervan puheenvuoro oli sikäli hämmäntävä, että hän oli sitä mieltä, että rauhanturvallakia tulisi nimenomaan tehdä vieläkin väljemmäksi ennen kaikkea siinä suhteessa, että tällaisessa humanitaarisessa, kuten hän sanoisi, kriininhallintaoperaatiossa YK:n mandaattia ei tarvittaisi.

Olemme selkeästi nähneet nimenomaan sen, että YK:n mandaatti on tälle operaatiolle ollut täysin välttämätön ja toisaalta tilanne on juuri sen kaltainen, että rauhanturvallain laajennuksen ottaminen esille tässä yhteydessä on täysin tarpeetonta, koska me voimme toimia nykyisen rauhanturvallain puitteissa.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Opposition oikeutettu tehtävä on kyseenalaistaa hallituksen toimenpiteitä ja aikomuksia. Toisaalta opposition tehtävä on myös esittää parlamentaarisisessa demokratiassa oma vaihtoehtonsa. Tässä suhteessa kes-

kustan politiikassa on tässäkin asiassa paljon toivomisen varaa.

Kun kuuntelin muun muassa edustajien Korkeaoja ja Isohookana-Asunmaa puheenvuoroja, ne pakottavat esittämään ainakin kaksi kysymystä.

Ensinnäkin, kannatatteko Suomen osallistumista Kosovon rauhanturvaoperaatioon vai ette? Toiseksi, jos olisi niin, että osallistuminen operaatioon esimerkiksi myöhemmin jatkossa vaatisi rauhanturvallain muuttamista, kannattaako keskusta silloin sellaista muutosta?

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on päivänselvä asia, että tässä ei voi toimia mitenkään muutoin kuin voimassa olevan rauhanturvallain puitteissa ja mukaisesti. Kun vielä muistamme sen syntyhistoriankin tarkkaan tässä talossa, niin se kertoo, mitkä ovat toiminnan puitteet, kun pataljoona Kosovoon menee.

Onhan niin, että käytännön tilanteet kentällä, kun joukkomme siellä ovat, ovat varmasti myös hyvin yllättäviä, ja kaikenlaisiin ikäviinkin mahdollisuuksiin täytyy ainakin henkisesti varautua. Tämä johtaa minusta sellaiseen johtopäätökseen, että joukkojen valinnassa, kouluttamisessa ja valmistamisessa täytyy kyllä olla erittäin huolellinen, jotta he tietävät tarkkaan, mitä tehtävää varten ovat olemassa ja mitkä ovat heidän toimintansa rajat. Ennen muuta vastuu painaa hyvin voimakkaasti joukkojen komentoa, joukkojen komentajaa, joka joutuu vaikeassa tilanteessa ratkaisemaan, kuinka kulloinkin toimitaan. Olennaista on, että lähtökohtana on tiukasti se, että toimitaan nykyisen rauhanturvallain puitteissa ja mukaisesti.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kysymys tavattoman vakavasta ja tärkeästä asiasta, vakuutan ed. Zyskoviczille, ja toivon, että hän olisi havainnut tähänastisessa keskustelussa, että keskustan eduskuntaryhmä ja sen edustajat ovat ottaneet tämän keskustelun vakavasti. Tässä mielessä minkäänlaisten provokatoristen heittojen suorittaminen, vaikka edustaa hallituspuoluetta, tällaiseen keskusteluvaiheeseen, ed. Zyskovicz, ei mielestäni ole millään tavalla paikallaan.

Me kannatamme Suomen osallistumista, niin kuin toimestamme on sanottu. Kukaan meistä puheenvuorojen käyttäjistä ei ole mitään toista ilmoittanut. Kannanottomme kyseenalaistaminen on mielestäni vähän eriskummallista.

Olemme kyselleet sen perään, onko hallituksen mielestä ja asiantuntijoiden mielestä YK:n määrittämä mandaatti riittävän selkeästi hoidettavissa sen lain puitteissa, joka meillä tällä hetkellä määrittelee Suomen osallistumista. Mielestäni tämä on tärkeätä keskustelua. Olemme mielestäni saaneet esimerkiksi pääministeriltä erittäin hyviä ja selkeyttäviä vastauksia näihin kysymyksiin.

Jos on niin, että tämän tehtävän ja mahdollisten vastaavanlaisten tehtävien, joihin Suomi kuitenkin katsoo tarpeelliseksi osallistua, kunnon, selkeästi hoitaminen edellyttää jatkossa sitä, että lakia tarkistetaan, ei se voi olla meidän kohdaltamme pois suljettu, mikä ajatus sekin on sanottu. Emme ole vaatimassa sitä tähän tilanteeseen, tähän yhteyteen, mikä sekin on tullut sanotuksi, mutta jos jatkoa silmällä pitäen näin jossakin tilanteessa on tehtävä, niin totta kai siihenkin pitää rohkeutta olla käydä käsi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On kai aivan selvää jo tämänkin keskustelun perusteella, että paineet rauhanturvallain muuttamiseksi kasvavat koko ajan. Minusta on yhtä selvää, että tätä asiaa ei pidä sotkea siihen, mitä nyt olemme käsittelemässä. On ihan selvää, että ennen pitkää ja varmaankin niidenkin kokemusten perusteella, joita tulemme saamaan nyt käynnistettävästä operaatiosta, keskustelu rauhanturvallaisista tulee kiihtymään ja mitä todennäköisimmin johtamaan myös kyseisen lain muutoksiin.

Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Lippinen varoitteli meitä kuvitelmasta, että olisimme muita parempia. Ihan siitä lähtökohdasta haluaisin muistuttaa ed. Kokkosta, joka kertoi uljaan esimerkin siitä, miten suomalaiset suorittivat ison aseriisuntaoperaation Bosniassa, ihan totuuden nimessä siitä, että se ei ollut vain suomalainen operaatio. Siihen käytettiin hyökkäysvaunuja, helikoptereita ja kaikenlaista sellaista tavaraa, (Ed. Kokkonen: Sanoinkin, että muiden tukemana!) joka ei ollut pelkästään suomalaisten, mutta suomalaiset olivat operaatioissa mukana.

Toivottavasti ymmärsin ministeri Enestamia oikein, kun hän kertoi Säkylässä koulutetusta joukosta, jota hyvin voidaan pitää valiojoukkoena, että se on sitä joukkoa, joka myös on kansallisen puolustuksemme runko, jos sellainen valitettava tilanne joskus tulisi, että sellaista tarvitaan.

Puolustusministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! Minusta on ilman muuta selvää, että jos lähdetään tähän operaatioon, niin nimenomaan voimassa olevan lain puitteissa. Se on itsestään selvä, siitä ei kannata edes keskustella. Testi on oikeastaan jo kerran käyty läpi silloin, kun lähdettiin Sfor-operaatioon. Tämä on saman kaltaisen operaatio eli mahtuu nykyisen lain puitteisiin.

Ed. Kekkosen kysymykseen vastaus on kyllä. Tämähän on nimenomaan se valiojoukko, joka on koulutettu, jotta se pärjäisi sodassa Suomessa, mutta myös tämän tyyppisissä vaativissa kriisinhallintatehtävissä.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvin laajasti on annettu tukea sille, että Suomi osallistuu operaatioon, mutta minusta kenenkään ei pidä loukkaantua eikä kyseenalaistaa sitä, että edustajat niin hallituspuolueista kuin oppositiopuolueistakin todella miettivät, mitä tämä merkitsee, kun on käynyt ilmi, että tämä on vaativin, vaikein, eniten riskejä sisältävä operaatio, mihin suomalaiset ovat osallistumassa, ja pohtivat sitä, mikä on konkreettinen tilanne ja suhde nykyiseen rauhanturvalakiin tämän operaation osalta. Minusta on välttämätöntä, että Suomi ilmoittautuessaan mukaan ja käydessään neuvotteluja operaation käytännön toteuttamisesta selvästi viestittää ne rajoitukset ja reunaehdot, joita meille asettaa nykyinen rauhanturvalaki. Sillä voi olla vaikutusta siihen, millä alueella ja minkälaisella mandaatilla käytännössä suomalainen joukko-osasto, pataljoona, toimii. Tämä on tärkeää.

Minusta pääministerin puheenvuorosta paistoi vähän läpi, että ei ole syytä asettaa mitään ehtoja vaan mennään täysillä, niin kuin muutkin. Tosiasia on kuitenkin se, että meillä sekä resursit että perinteet puhuvat muusta. Olen sitä mieltä, että pitää viestittää siitä, että meillä on pienenä maana, pienillä resursseilla toimivana maana oma roolimme. On haettava liikkumatilaa sille, että emme kaikista pahimpiin paikkoihin poikiamme kuitenkaan tämänkään operaation yhteydessä lähettäisi.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tainnut käydä varsin selkeästi ilmi, että operaatio mahtuu hyvin rauhanturvalain piiriin. Sen takia minua vähän ihmetyttää, minkä takia ministeri Enestam on asettanut työryhmän miettimään rauhanturvalain todennäköistä laajentamista.

Pääministeri ja myös ministeri Enestam, molemmat, ovat todenneet, että tämä on erittäin vaativa ja vaativin operaatio, mihin Suomi osallistuu. Tarkoitatteko te, ministeri Enestam, tällä sitä, että pitäisi muuttaa lakia niin, että vielä vaativimpiin tehtäviin voisi osallistua?

Kyllä pääministerin ramboilu puhumalla siitä, että mennään semmoisella voimalla, että ok-sat pois, viittaa myös vähän siihen, että pitäisikö mahdollisesti rauhanturvalakia laajentaa koskemaan sitä, mitä moni pelkää: rauhaanpakottamista. (Ed. Laakso: Se on tulossa!) Me olemme hyvin perusteellisesti viime kaudella mietineet, mitä kaikkea liittyy rauhanturvaamiseen, laajennettuun rauhanturvaamiseen, rauhaanpakottamiseen, ja päätyneet lakiin, joka antaa mahdollisuudet ryhtyä todella vaativiin tehtäviin, ja siihen meidän tulisi tyytyä. En minä ymmärrä, että sitä pitäisi laajentaa ja ruveta ramboilemaan Euroopassa.

Puolustusministeri E n e s t a m : Puhemies! Ei tietenkään ole kyse siitä, että lähdetäisiin ramboilemaan minnekään, mutta kyllä minusta tämäkin keskustelu selkeästi osoittaa, että käsitteistön kanssa on vähän vaikeuksia, kun näinkin kauan kysytään, mitä laajennettu rauhanturvaamisoperaatio on.

Ruotsissa esimerkiksi laki puhuu termillä fredsframtvingande åtgärder, joka suomeksi käännettynä voi olla rauhaanpakottamista, mutta kuitenkin rajoituksena on se, että se ei koskaan voi olla aloitteellista. Se on aina reaktiivista, ja se edellyttää YK:n mandaattia, voimassa olevaa rauhansopimusta, jonka osapuolet ovat hyväksyneet. Kun kansainvälisissä yhteyksissä keskustellaan meidän käsitteistämme, niin kukaan ei ymmärrä, mitä niillä tarkoitetaan. (Välihuutoja eduskunnasta) Siksi olisikin syytä nyt ainakin selvittää, onko tarvetta muutokseen.

Toinen ongelma tässä minusta on se, onko oikein, että humanitaarisiin operaatioihin ei voi osallistua ilman YK:n mandaattia. Joudutaan tulemaan pois nimenomaan silloin, kun tarvittaisiin sotilaiden myötävaikutusta telttojen pystyttämisessä ynnä muissa sellaisissa toiminnaissa. Kyllä minusta on syytä näitä asioita selvittää. Siksi olen asettanut tämän työryhmän.

Pääministeri L i p p o n e n : Puhemies! Tämä keskustelu olisi varmaankin pysynyt pois otsikoista, ellei sanaa ramboilu olisi käytetty. Kysymys on siitä, että menemällä riittävällä voimalla turvataan sekä siellä olevien joukkojen että tie-

tysti ennen kaikkea niiden ihmisten olot, jotka siellä asuvat ja jotka palaavat sinne. Näinhän on myös Bosniassa. Tästä on kysymys. Kukaan ei odota, että suomalainen joukko-osasto menee sinne ramboilemaan.

Tasavallan presidentti niissä neuvotteluissa, joita käytiin, piti ehdottomana edellytyksenä, että siellä on Nato-joukkoja, siellä on venäläisiä joukkoja, siellä on siis suurvallat suurella voimalla. Sinne ei voida lähteä vain jollakin ohuella liittoutumattomien maiden voimalla. Se se vasta ramboilua vaatisi. Sen takia minä kerroinkin Etelä-Libanonin välikohtauksesta, että emmehän me halua asettaa omia rauhanturvaajiamme tällaisiin tilanteisiin. Päinvastoin, jos tämä on vaikeata käsittää, niin minä haen rautalankaa lisää. (Ed. Kekkonen: Se on ramboilua!) Tässähän on todella ainutlaatuinen tapaus: kansainvälinen yhteisö näin laajasti ensinnäkin on sopinut rauhasta ja sen palauttamisesta ja sitten riittävästä voimasta ja riittävän suuresta operaatiosta, jotta tämä voidaan toteuttaa. Muu olisi vastuutonta.

Ulkomaankauppaministeri S a s i : Arvoisa puhemies! Ministeri Enestam täällä jo varsin hyvin selvitti niitä ongelmia, joita nykyiseen rauhanturvalakiin sisältyy. Ja mielestäni se keskustelu, jota täällä salissa tänään on käyty, on myös tuonut niitä ongelmia esille.

Tosiasia on se, että kun on tiettyjä käsitteitä kansainvälisessä käytössä mutta Suomessa rauhanturvalaissa on omat käsitteet, niin näiden yhteensovittaminen on varsin vaikeata. Totuus meidän kansainvälistyvässä maailmassamme on se, että meidän on syytä Suomessa pyrkiä myöskin samaan käsitteistöön, jota kaikkialla muualakin käytetään. Täytyy sanoa, että on jossain määrin vaikeaa selvittää toimintakentällä sitä, että suomalainen upseeri joutuu miettimään, mitä suomalainen rauhanturvalaki kussakin tilanteessa käytännössä merkitsee, ja syntyy vaikeita tulkintatilanteita, joiden tulkitseminen yksittäiselle sotilaille on hyvin vaikeata. Siitä syystä on mielestäni perusteita siihen, että katsotaan, millä tavalla rauhanturvalakia olisi syytä kehittää.

Haluan myöskin korostaa sitä, että mielestäni olisi varsin luonnollista, että Suomella ja muilla Pohjoismailla olisi samanlaiset toimintavaltuudet rauhanturvaoperaatioissa. Kun me kuitenkin läheisessä yhteistyössä toimmme, tämä olisi mielestäni hyvä lähtökohta.

Arvoisa puhemies! Haluan myöskin todeta

sen, että mielestäni voima tällaisessa operaatiossa on erityisen tärkeitä. Vain voima on se ainoa tekijä, jolla rauha kyetään tuolla alueella säilyttämään. Haluan sanoa, että ainakin ne henkilöt, jotka ovat olleet YK:n rauhanturvaoperaatioissa ja Nato-johtoisissa Sfor-operaatioissa, voivat todeta, että usein YK:n rauhanturvaoperaatioissa heitä on pidetty pelleinä, mutta Nato-operaatioissa he ovat tehokkaasti voineet turvata rauhaa.

Ed. N e p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sana rambo on tietenkin käsite, joka herättää vastakaikua. Olemme puolustusvoimien piirissä, kun itse olen ollut kouluttamassa kymmeniä tuhansia varusmiehiä, reserviläisiä, välttäneet rambo-käsitettä. Siinä mielessä se herätti ne kysymykset. Olemme pyrkineet kouluttamaan vastuuntuntoisia sotilaita.

Täällä mainittiin, että Säkylän miehet on koulutettu sotaa varten, mutta niin on koulutettu kaikki varusmiehet ja reserviläiset sotaa varten, siihen heidät juuri koulutetaan. Lisäyksenä haluaisin painottaa, että nämä Säkylän miehet on koulutettu sen lisäksi perusteellisesti kriisinhallintaan, juuri siihen tehtävään, johon heitä ollaan nyt viemässä. Pitkäaikainen, perusteellinen koulutus on annettu varuskunnassa ja joukko-osastossa, josta tiedän, että sillä on erinomainen koulutuskulttuuri, erinomaiset kouluttajat. Nämä joukot pystyvät suoriutumaan kaikista niistä tehtävistä, jotka niille eteen tulevat, kun joukossa on Bosniassa karaistuneita ja vanhempia YK-sotilaita antamassa sitä malttia, jota tarvitaan. Rauhanturvalain mukaanhan komentaja, jopa yksittäinen sotilas, joutuu kantamaan aikanaan vastuuta jostakin päätöksestä, joka siinä juuri eteen tulevassa tilanteessa pitää tehdä. Suomalaiset selviävät kaikista niistä tehtävistä ja pystyvät harkitsemaan niiden täytäntöönpanon tämän rauhanturvalain puitteissa Suomen eduksi.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerin perustelu operaation perusluonteesta on oikea. Varmasti juuri tällä tavalla, riittävän suurta voimaa osoittaen ja näyttäen, on pakko mennä, jotta voitaisiin varmistaa muut tavoitteet, joita rauhan aikaansaamiseen liittyy. Mutta tässä joudutaan nyt keskustelemaan siitä, elleivät kaikki osapuolet sitoudutaan käytännön tilanteessa toimimaan rauhan-sopimuksen mukaisesti. Suuri huoli koskee nimenomaan Uck:n sotilaiden riisumista aseista. Jos syntyy sellainen tilanne, että aktiivisin soti-

laallisin toimin pitäisi riisua Uck:n sotilaita aseista, mielestäni se on sellaista toimintaa, joka sen määritelmän mukaisesti, jonka eduskunta on tehnyt meidän rauhanturvalakiimme, ei voi sisältää meidän joukkojemme tehtäviin.

Kun puolustusministeri Enestam totesi, että tämä on samanlainen tilanne kuin Iforin osalta, täsmälleen näin, mutta Iforin osalta lähdettiin siitä ja korostettiin sitä, että voi syntyä tilanteita, joissa Suomen joukon toimintarajoitukset ovat suuremmat kuin muiden joukkojen. Se, mitä me tässä nyt haluamme hakea, on se, että sama todettaisiin myös tämän operaation yhteydessä.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Jos Suomi lähettää oman osastonsa sellaisella rajoituksella, ettemme voi toimia Uck:ta vastaan, kun se on sitoutunut aseidenriisuntaan, sinne ei kannata lähettää sitä joukkoa. Ei tällaista rajoitusta voi tehdä, vaan täytyy kyllä luottaa siihen, että operaation johto, johon myöskin siis kuuluu suomalaisia, kykenee arvioimaan tilannetta paikan päällä ja mahdollisen uhan vakavuutta, mitä se sitten vaatii, minkälaisia sotilaallisia tai poliittisia toimia, taustojen tarkistamista, pitääkö voimaa käyttää todella isossa mitassa. Mutta ei sinne voida lähettää joukkoa, jos on jokin tällainen tehtävä rajattu ulos, joka kuuluu perustehtävään. Jos siellä järjestystä häiritään tai käydään näiden joukkojen kimppuun, jos on tällaisia tilanteita, tai siviiliväestöä uhataan, kyllä sinne pitää mennä väliin. Siinä voi tulla vaikeita tilanteita. Sitä ei tietenkään voi millään tavalla etukäteen taata eikä ole syytä kiistää, ettei voi syntyä vaikeita tilanteita.

Minä kyllä luotan johdon arviointikykyyn. Muutenkin suomalaisten rauhanturvaajien yksi hyvä ominaisuus on järjen käyttö ja rauhallinen esiintyminen, paikallisen väestön kunnioittaminen ja kyky todellakin käyttää kaikkia mahdollisia muita keinoja paitsi voimaan turvautumista. Tässä tehtävässä on sitten hyvä, että siellä on niin paljon sitä kalustoa suuremmilla mailla kaiken kaikkiaan, että se vaikuttaa myöskin rauhoittavasti, ennalta ehkäisevästi.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys loppujen lopuksi rauhansopimukseen pakottamisesta. Olen hieman hämmentynyt siitä, että ed. Kiljunen poltti hihansa siitä, kun sanoin, että rauhanturvalakia tulee erikseen ja myöhemmin käsityksemme mukaan pyrkiä uudistamaan niin, että

humanitaarinen avustustoiminta käy myös mahdolliseksi eikä jouduta Makedonian kaltaisiin asetelmiin. Tämän pitäisi olla mahdollista ilman YK:n tai Etyjin erillistä päätöstä, mutta kyllä Suomen eduskunnan päättämänä. En oikein tajua, miksi ed. Kiljunen epäilee Suomen eduskunnan harkintakykyä tässä asiassa. Näin ollen siltä putoaa hieman kokonaankin pohja pois, mitä outoa ja kummallista olisi siinä, että Suomi lähtee mukaan avustustoimintaan humanitaarisissa hankkeissa, myöskin sotilaitten turvaamana ja tukemana näitä hankkeita eteenpäin viemään.

Toinen seikka on kokonaan se, että hieman herättäisin Suomen eduskuntaa siihen, että Euroopassa tänä päivänä ollaan luomassa käytännössä eurooppalaista kriisinhallintaa. Sitä kehitystyötä tehdään relevantissa, olennaisessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa katsannossa. Meidän ei kannattaisi katsoa kauheasti taaksepäin, vaan sitä, miten se yhteisö, johon me kuulumme, on tätä keskustelua käymässä.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin aikanaan vastauspuheenvuoron ed. Kiljunen puheenvuoron johdosta, kun hän ei oikein pitänyt siitä, että keskustan ryhmäpuheenvuorossa arvostellaan selontekoa puutteelliseksi. Mutta käyty keskustelu on kyllä osoittanut sen, että näin todella on ollut, selonteko on puutteellinen. Esimerkiksi äskettäin ministerit Enestam ja Sasi totesivat voimassa olevan rauhanturvalain käsitteistön epämääräisyyden.

Selonteossa olisi kohdassa Suomen osallistuminen pitänyt olla se ydinasia, josta täällä on keskusteltu. Keskeinen mielenkiinnon kohdehan on se, mikä on annetun mandaatin suhde voimassa olevaan rauhanturvalakiin ja voidaanko katsoa, että kansainvälisen yhteisön turvallisuusjoukon tehtäväksi annettu määritelmä, tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet, ei ole aktiivista, vaan se on reaktiivista. Jos se olisi ollut selonteossa, silloin varmasti näin pitkää keskustelua ei olisi käytykään.

Jos selonteossa olisi myöskin kerrottu, keitä lähetetään ja minkälaisen koulutuksen saanut joukko sinne lähetetään, niin siitäkään ei olisi ollut epäilyjä. En ainakaan itse nyt, kun asian tuntijakuuleminen on alkanut ja on jo aika paljon tietoa tullut, enää epäilekään, etteivätkö Säkylän joukot olisi sinne kelpollisia. Mutta selonteossa ei annettu tarpeeksi kansanedustajille tietoa. Sitä pidän itse hyvinkin vahingollisena.

Tekee mieli lopuksi kysyä ministeri Sasilta, kun hän äsken rauhanturvalakia vielä käsitteli, kuka, ministeri Sasi, keksi tällaisen rauhanturvalain muotoilun ja minkä takia tällaiset käsitteet keksittiin ottaa käyttöön.

Ed. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tietysti hieman täytyy ihmetellä käytyä keskustelua täällä, kun ei millään ainaakaan osa halua uskoa nyt sitä, minkä meille ulkoasiainvaliokunnassa lukuisat asiantuntijat, täällä pääministeri, puolustusministeri ja suurin osa myöskin eduskuntaryhmistä ovat todenneet, että tämä mandaatti mahtuu hyvin nykyisen rauhanturvalain puitteisiin.

Tätä taustaa vasten minun täytyy hieman ihmetellä kyllä myöskin niitä puhujia, jotka vaativat nopeasti rauhanturvalain muuttamista. Silloin pitää kysyä, mihin sillä pyritään. Nykyinen rauhanturvalaki mahdollistaa reaktiivisen voimankäytön. Halutaanko, ed. Kanerva, haluatteko te todella aktiivisen voimankäytön suuntaan? Onko itse asiassa taustalla sitten, jos tähän mennään, kysymys jostakin ihan muusta kuin rauhanturvaamisesta? Onko siis perimmäisenä pyrkimyksenä jokin ihan muu: Nato-jäsenyys tai Euroopan unionin puolustusulottuvuus?

Jos näin on, niin se pitäisi sanoa, mutta kun nykyinen rauhanturvalaki antaa mahdollisuudet juuri siihen, mitä me olemme nyt täällä päättämässä, niin ihmettelen sitä kiirettä, varsinkin sitä, että puhutaan aivan vakavissaan siitä, ettei tarvittaisi YK:n mandaattia tai Etyj-mandaattia. Jos verrataan tilanteeseen vaikka Ruotsissa, niin kyllähän siellä lähtökohtana on edelleen se, että edellytetään joko YK:n tai Etyjin mandaattia.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nepponen sanoi juuri oikein, että kun sinne laitetaan kokeneita YK-miehiä, niin säkyläläisetkin siellä pärjäävät. Kiinnittäisin huomiota juuri siihen, että en väheksy Säkylän koulutustasoa millään tapaa, mutta he ovat vielä vuoden kahden päästäkin varusmieshenkisiä. Heidän pitää saada kokemusta YK-tehtävistä, jolloin he ovat varmasti erikoisen hyviä ja parhaimpia, mitä Suomesta voidaan lähettää. Itse olen kouluttanut Kyproksella muutama sata YK-miestä, ja näin heti, kuinka muutama kuukaudessa he kasvoivat tehtävissään. Kokemus on tässä erikoisen tärkeä. Yksi kompania Säkylästä ja muut kokeneita YK-miehiä.

Vuonna 1964 tapahtui Kyproksella, että katsoin vierestä, kun pikkuisen ruvettiin ampu-

maan. Tanskalaisesta pataljoonasta lähti kompania livohkaan, ja epäilen, etteivät ne ole vielä kään pysähtyneet. (Naurua) He olivat nimenomaan varusmiehiä. Joten kokemus tässä asiassa on erikoisen tärkeä.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin lyhyt korjaus. Ed. Mähönen kävi minulle ystävällisesti huomauttamassa, ja ihan oikein, siitä, kun sanoin, että kysymys on rauhansopimukseen pakottamisesta. Lapsus linguae tai pianovirhe, kuinka vain tässä sattui. Rauhansopimuksen noudattamiseen pakottamisesta tietysti tässä yhteydessä oli kysymys. Tulokoon se nyt ainakin pöytäkirjaan tässä yhteydessä todetuksi.

Arvoisa puhemies! Ed. Ojalan puheenvuoroon: Todellakin tähän asiaan pitää palata, mutta toisessa yhteydessä hyvän valmistelun perusteella, jota ministeriössä tehdään tällä hetkellä, sillä eduskuntahan viime kädessä, ed. Ojala, päättää siitä, minkälaisilla mandaateilla suomalaiset lähtevät rauhanturvaoperaatioihin. Koska meillä on tässä yhteydessä pyrkimys muodostaa pohjoismainen prikaati, niin on aika luonnollista, että se lainsäädäntö on muiden Pohjoismaiden kanssa rinnakkainen, että se on saman tyyppinen, yhtä lailla väljä tai yhtä lailla tiukka kuin se on muissakin Pohjoismaissa, ja sen täytyy tukeutua näissä operaatioissa YK:n peruskirjaan. Se on selvä. En näe tässä mitään palaneen käryä, en mitään ramboiluintoilua, vaan sitä, että suomalaiset toimivat samoin valtuuksin, saman tyyppisin toimenpidelinjauksin kuin muutkin Pohjoismaat tässä suhteessa toimivat.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä oli kysymys rauhanturvalaista. Mietittiin, että kun yksi upseeri on kentällä, niin hän joutuu miettimään rauhanturvalakia, sitä, toimiiko hän rauhanturvalain mukaisesti. On naiivia nostaa keskustelu tälle tasolle, koska kun me annamme mandaattia nyt täällä eduskunnassa, kun me käynnistämme tämän rauhanturvaoperaation, niin voimankäyttövaltuudet han määrittävät tämän operation kokonaismuonteesta. Sehän on se, mitä me pohdimme, emme sitä yksittäistilannetta, että kentällä joudutaan käyttämään mahdollisesti voimaa. Kun tässä on kysymys rauhansopimuksen täytäntöönpanon noudattamisen seuraamisesta, niin on aivan selvä, että me joudumme pahimmassa tilanteessa käyttämään voimaa, jotta kokonaan operaatio toteutuu. Jos tuntuu vaikealta hyväk-

syä termi rauhaanpakottaminen tai jos kansainvälisesti synnyttää häiriöitä termi rauhaanpakottaminen, niin täytyy varmaan todeta se, että tämä niin sanottu laajennettu rauhanturva todellisuudessa luonteeltaan on, jos kansainvälisesti verrataan, supistettua rauhaanpakottamista, jos me näillä termeillä haluamme tässä kikkailla.

Arvoisa puhemies! Ed. I. Kanerva viittasi siihen, että voitaisiin humanitaarinen operaatio suorittaa ilman YK:n mandaattia. Tämä on tämän mahdollisen rauhanturvalain muutoksen ydinkysymys. Tämä on kaikkein tärkein osaluokka siinä. Jos me olemme kansainvälisessä kriisinhallinnassa uskottavasti mukana, sille täytyy löytyä mandaatti joko YK:lta tai alueellisesti edustavalta turvallisuuselimeltä. Jos tätä ei ole meidän rauhanturvalaissamme selkeästi esillä, niin itse asiassa kansainvälinen kriisinhallinta, humanitaarinenkin luonteeltaan, muuttuu interventio-oikeudeksi, ja tämä on se olennaisin kysymys.

Meillä on ollut tässä juuri nähtävillä humanitaarinen ilmapommitusoperaatio, ja me joudumme hyvin suuriin vaikeuksiin täällä, kun me joudumme miettimään, mitä humanitaarinen-termi sitten sisällään pitää.

Ensimmäinen varapuhemies:
Ed. Aittoniemi, vastauspuheenvuoro!

Ed. Aittoniemi: Olen luopunut vastauspuheenvuorostani.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ojalan vastauspuheenvuoron yhteyteen. Kuten hän, minäkin ihmettelen sitä intoa, jolla rauhanturvalakia nyt ollaan laajentamassa, vaikka esimerkiksi tänään ulkoasiainvaliokunnassa saatiin hyvin selkeä viesti siitä ja myös pääministerin suulla on kuultu, että tähän kyseiseen operaatioon mitään laajennusta ei tarvita.

Itse jään ihmettelemään kyllä sitä suuntaa, mihin rauhanturvaamista sitten haluttaisiin siirtää, minkä tyyppistä ongelmaratkaisua kehittää. Tietenkään tällaiseen operaatioon ei lähdetä sinisilmäisesti. Olen samaa mieltä kuin pääministeri, että joukkojen pitää olla riittävästi varustautuneita, mutta en kannata ajatusta, että nämä hankkeet kehittyvät yhä enemmän interventioiden suuntaan, vaan alkuperäisestä rauhanturvaajattelusta minusta pitää pitää kiinni ja pikemminkin pyrkiä vahvistamaan kytköksiä siviiliyh-teiskunnan suuntaan ja niihin operaatioihin, joi-

ta samanaikaisesti toteutetaan sillä puolella, jota kestävä rauhantila saataisiin aikaiseksi.

Pelkään, että tässä nyt ollaan vähän liian suuressa militarisointihengessä tarkastelemassa myös rauhanturvalakia.

Puolustusministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! Mitä ed. Myllyniemen puheenvuoroon tulee, niin tarkentaisin nyt vielä varmuuden vuoksi, että ei ole tarkoitus missään tapauksessa lähettää varusmiehiä sinne. He ovat varusmieskoulutuksen ja vielä erityiskoulutuksen saaneita, jotta he pärjäisivät, ja he ovat keski-ikänsä 21—22-vuotiaita.

Eikä ole kyse siitä rauhanturvalain mahdollisessa muuttamisessa, että luovuttaisiin YK:n tai Etyjin mandaatista, mitä rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumiseen tulee. Sen sijaan minusta on syytä pohtia sitä, edellytetäänkö aina YK:n mandaattia tai Etyjin mandaattia myös silloin, kun puhtaasti humanitaariseen operaatioon lähdetään. Tiedän sen, että rajanveto ei ole kovin helppoa, mutta esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, johon viimeksi suomalaiset sotilaat joutuivat, jouduttiin lähtemään pois silloin, kun apua siellä olisi nimenomaan humanitaarisista syistä tarvittu, kun mandaattia ei ollut.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Me kierrämme kuin kissa kuumaa puuroa sitä, että parhaillaan valmistellaan rauhanturvalakiin muutoksia. Niitä tulee neljä erilaista muutosta. Ensimmäiseksi se, että rauhaanpakottamisen kieltopykälä otetaan pois. Toiseksi se, että humanitaariset operaatiot aiotaan sallia ilman YK:n tai Etyjin mandaattia. Kolmanneksi se, että henkilökunnan osalta ei enää tulevaisuudessa osallistuminen perustu vapaaehtoisuuteen, vaan paktoon. Ja neljänneksi, sana rauhanturvaaminen aiotaan korvata sanalla kriisinhallinta. Jos te haluatte lukea tämän lakiesityksen, se on muuten julkaistu. Se on Puolustusvoimien kansainvälinen toiminta -nimisessä työryhmän mietinnössä ihan kokonaisuudessaan yhtä pykälää lukuun ottamatta, sitä, mihin ed. Kanerva viittasi. Ed. Kanerva, kun te esitätte samalla tavalla kuin muuten hallituskin, hallituksen valtaosa, että humanitaariset operaatiot pitäisi sallia ilman YK:n tai Etyjin mandaattia, niin me olemme ulkopoliittikan perimmäisten kysymysten äärellä. Ja tässä me tiedämme, että esimerkiksi Pohjois-Atlantin sotilasliitto teki huippukouksessaan Washingtonissa juuri saman kaltaisen päätöksen. Se ei enää tarvitse operaatiois-

saan YK:n mandaattia, vaan voi toteuttaa myös ilman YK:n valtuutusta voimankäyttöä missä tahansa, koska tahansa, missä päin tahansa maailmaa. Ja väitän, että Suomi on avaamassa pään tällä humanitaarisella operaatiolla siirtyäkseen kokonaan pois YK:n tai Etyjin mandaatin velvoitteista ja että me olemme todella vaarallisella tiellä. Ja toivon, että minä pelkään suoraan sanoen, ed. Kiljunen, että kun te ensiksi aina vastustatte esimerkiksi tätä ed. Kanervan esittämää ajatusta, niin pelkään, että te tulette kyllä tässä kysymyksessä vielä äänestämään tämän huonon esityksen puolesta, kun hallitus saa syksyllä esityksensä valmiiksi.

Puolustusministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! Ed. Laakso, puolustusministeriöllä ei ole valmista lakiesitystä. Se selvitys, johon viittaatte, on työryhmän mietintö, eikä ministeriö ole siihen vielä ottanut minkäänlaista kantaa siksi. Työryhmä on asetettu selvittämään muutostarpeita. Erinäisiä versioita varmaan löytyy, mutta sellaista lakiesitystä ministeriöllä ei ole.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo ensimmäisessä vastauspuheenvuorossani ihmettelin sitä, että Suomessa on niin vähän keskusteltu siitä, ettei tälle ilmakampanjalle, jota nimitystä tästä käytettiin, ollut YK:n mandaattia. Minusta on hyvä, että tätä keskustelua nyt käydään. Henkilökohtaisesti olen täysin vakuutunut siitä, että minulla tulee olemaan suuria vaikeuksia hyväksyä humanitaarisia operaatioita ilman YK:n tai Etyjin mandaattia, jos ja kun tällainen lakiesitys tänne aiotaan tuoda.

Mutta puhemies, muuten oli tarkoitus vastata ed. Kalliksen puheenvuoroon, kun hän täällä syytti pääministeriä ramboilusta. Sanoisin, että ed. Kallis kyllä jeesusteli. Hän oli valmis hyväksymään sen, mitä hallitus nyt esittää, mutta sanoi sitten kuitenkin, että mitäs tämä kaikki tarkoittaa, miten rauhaanpakottaminen ja muut nyt soveltuvat tähän. Minä kyllä tuen ed. I. Kanervan näkemyksiä siitä, että me tarvitsemme selkiyttävän lain. Ei minun mielestäni ole, ed. Laakso, esimerkiksi järkeä siinä, että joka kerta aina eduskunta päättää erikseen tästä, vaan kyllä pitää olla selvä laki, ja hallitus sitten tekee päätökset.

Mitä tulee erityisesti kriisinhallintaan, joka oli Ruotsin ja Suomen yhteinen aloite Amsterdamin sopimusta varten, niin sitähan tässä ryhdytään pistämään täytäntöön. Varmasti eduskunnan on hyvä käydä perusteellinen keskustelu asiasta.

Itse olen sitä mieltä, että selvennystä tähän tarvitaan. Myös monet muut seikat viittaavat siihen. Ei tämäkään, vaikka olen valmis hyväksymään hallituksen esityksen, mielestäni se ei ole kauhean itsestäänselvää, että nämä englanninkieliset sanamuodot ja Suomen hallituksen tulkinta ovat ihan tarkalleen sopusoinnussa.

Ed. M. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Lipponen jo poistui. Puheenvuorossaan hän hyvin selkeästi toi esiin sen, että nyt suunnitteilla oleva operaatio mahtuu rauhanturvalain piiriin. Kuitenkin kahdessa ryhmäpuheenvuorossa, niin ed. I. Kanervan kuin ed. Bremerin, tuli ihan selvästi ilmi, että jossain pinnan alla kuhisee. On nostettu hyvin esiin keskustelu siitä, että rauhanturvalakia tulaaan muuttamaan.

Nyt on sellainen mahdollisuus, että jo syksyn aikana rauhanturvalakia muutetaan — näin on syytä ymmärtää, koska vahvat voimat ovat liikkeellä. Kysynkin ministeri Enestamilta, kuinka käy niiden sopimusten, jotka tehdään nykyisen lain voimassa ollen niiden henkilöiden kesken, jotka nyt lähtevät operaatioon mukaan. Jos kesken operaation muutetaan lakia, raukeaako myös heidän sopimuksensa?

Ulkomaankauppaministeri S a s i : Arvoisa puhemies! Täällä on käyty, sanoisinko, knoppologistia keskustelua, mikä sinänsä on kyllä tärkeää ja periaatteessa merkityksellistä. Mitä tulee siihen, että pitää saada mandaatti YK:lta tai Etyjiltä, niin tietysti lähtökohtana on tärkeää, että on vahva selkänöjy silloin, kun toimenpiteisiin ryhdytään. Mutta jos ajattelemme tämän päivän reaalista maailmaa, oli Suomen rauhanturvalaisa sanottu mitä tahansa, se ei tätä maailmaa muuta, koska Suomi yksin ei ryhdy mihinkään operaatioihin, jotka olisivat sitä suuruusluokkaa, että niillä olisi esimerkiksi rauhaanpakottamisen tai rauhanturvaamisen kannalta yksin Suomen kannalta jotain merkitystä.

Tältä osin täytyy todeta, että tietysti se, mikä suhtautuminen Natolla tai suurvalloilla näihin kysymyksiin on, on tietysti tässä suhteessa paljon olennaisempaa. Tietysti nyt me olemme oikeastaan sen jälkeen sitten erään peruskysymyksen edessä: Nato ryhtyy toimenpiteisiin ilman YK:n tai Etyjin mandaattia. Nyt meidän pitää kysyä, oliko Naton toimenpide oikea, vai oliko se väärä? Nyt täytyy kysyä, olisiko ollut oikein, että Milosevic olisi voinut jatkaa etnisiä puhdistuksiaan, ajaa albaaneja pois edelleen Kosovosta ja

jatkaa joukkomurhiaan? Vai oliko oikein, että kansainvälinen yhteisö siitä huolimatta, että YK:ssa ei päästy yhteisymmärrykseen, ryhtyi toimenpiteisiin?

Täytyy todeta, että mielestäni sinänsä oli oikein, että Nato ryhtyi toimenpiteisiin, jotka johtivat siihen, että syntyi rauhansopimus. Onneksi, mikä oli tietysti myös lopputuloksena erittäin hyvä, YK:n turvallisuusneuvostossa voitiin päästä yhteisymmärrykseen siitä, että tämän jälkeen voitiin antaa mandaatti jatkotoimenpiteille.

Mutta haluan korostaa, että minä ainakin arvostan ihmisoikeuksia siinä määrin paljon, että laajalla kansainvälisellä yhteisöllä täytyisi olla kyllä valtuuksia ryhtyä toimenpiteisiin silloin, kun meillä on yksittäisiä diktaattoreja, joilla on sellaisia suojelijoita turvallisuusneuvostossa, että turvallisuusneuvosto halvaantuneena johtaa siihen, että ei voida ryhtyä aktiivisiin toimenpiteisiin näiden diktaattoreiden ja ihmisoikeuksien loukkaajien toimintojen ehkäisemiseksi.

Puolustusministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! Peräänkuulutan vähän suhteellisuuden tajuja tähän keskusteluun. Jos tavoitteena on muuttaa rauhanturvalakia sillä tavalla, että se vastaisi Ruotsin lakia, niin voidaanko meitä syyttää silloin militarismista? Tuskinpa. Sen kummemmasta tässä ei ole kysymys. Ei ole tarkoitus missään oloissa muuttaa edellytyksiä. Ei ole myöskään tarkoitus, ainakaan minulla, muuttaa sitä perusperiaatetta, että voimankäyttö on aina ei-aloitteellista, pääasiassa itsepuolustusmielessä ja tehtävän vaatimissa puitteissa tapahtuvaa ja reaktiivista. Tästä on perimmiltään kyse.

Mutta edelleen kysyisin, olisiko siviilien kärsimystä Makedoniassa mahdollisesti vähän lievennetty, jos suomalaiset sotilait olisivat voineet osallistua humanitaariseen operaatioon. Tästä on kysymys.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Ed. I. Kanervalle vastauspuheenvuoro ed. Laakson puheenvuoron johdosta.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samoin ed. U. Anttilalle erityisesti:

Puolustusministeri, joka ei taidakaan olla ihan niiltä huonoimpia puolustusministereitä, otti paljolti kantaa juuri niihin asioihin, joista itsekin aion puhua. En ymmärrä, että vihreitten edustaja, tai joku muukaan eduskunnassa, tulee sano-

maan, että nykyinen lainsäädäntö on sellainen, että sitä ei pidä muuttaa, kun juuri olemme nähneet Makedonian tapauksessa, millä tavoin Suomi joutui sieltä poistumaan, kun meidän rauhanturvalakimme esti suomalaisten sotilaiden avustustoiminnan täysin humanitaarisiin siviilitarkoituksiin.

En ymmärrä, millä ihmeen perusteella täällä joku Ulla Anttila — anteeksi ed. U. Anttila — tulee esittämään, että ei pidäkään olla tällaista mahdollisuutta. Ne tulevat aina olemaan eduskunnan käsissä olevia ratkaisuja viime kädessä. Ed. U. Anttila ei luota Suomen eduskuntaan edes tässä suhteessa. Näin ollen en pidä asiallisena, että niitä, jotka tämän tyyppisiä tavoitteita ovat edesauttamassa, itseni niihin mukaan lukien, yritetään väittää militaristeiksi. Tämä on käsittämätöntä vääristelyä, ja tällainen leimaaminen tulee tähän keskusteluun liian helposti mukaan. Siinä suhteessa toivon, että palattaisiin tässä asialliseen päiväjärjestykseen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Varsin pitkä johdanto, ed. I. Kanerva, sille mitä aion sanoa. Minun sanottavani liittyy nimittäin, alkureplikki liittyy juuri siihen, mitä äsken lausuite.

Olen siis sillä kannalla kuin ryhmäni on ryhmäpuheenvuorossa ollut, mitä tulee rauhanturvalain sisältöön. Minä tulkitsen tilanteen sillä tavalla enkä myöskään tämän keskustelun perusteella ole tullut tuntemukseen, että minun pitäisi kantaani muuttaa. Jos ministereiden lausunnot ovat olleet sellaiset kuin olen ymmärtänyt niiden olevan, ne tarkoittavat sitä, että nykyisen järjestelmän mukaisesti reaktiivisesti ollaan sellaisen mahdollisimman vaativan tehtävän toteuttamisessa, johon kaikki se tulkinta, joka nyt täällä on koko keskustelun pohjana, antaa mahdollisuuden, elikkä siitä ei synny tarvetta muuttaa rauhanturvalakia. Jos siirrytään tästä mahdollisimman vaativasta tilanteesta seuraavaan asteeseen, minä tulkitsen, että se on aktiivinen tilanne, ja silloin onkin kysymys aivan uudenlaisesta harkinnasta. Tämä kaikki sillä edellytyksellä, että tämä on ollut varteenotettavaa keskustelua, viimeisen kahden tunnin aikana erikoisesti.

Arvoisa puhemies! Itse asiaan, selontekoon, voisi vastata lyhyesti, että on turvattava, autettava, tulkittava. Viimeksi mainittu on juuri niin kuin äsken jo sen sanoin, tulkittava asia, niin kuin pääministeri ja muut ministerit ovat tulkinneet rauhanturvalain soveltamista tässä yhteydessä. On turvattava Kosovon asukkaille turval-

linen paluu ja elämä Kosovossa ja autettava heidät taloudellisesti ja turvallisuuden puolesta sellaiseen elämään, että se vastaa ihmisarvoista elämää. Tähän on harvinaisen selvästi tultu.

Arvoisa puhemies! Se, mikä on nyt puheen-
vuoroni varsinainen sisältö, on se, että olen äärimmäisen kiusaantunut vuodesta 94 näihin aikoihin saakka eduskunnassa käytyyn keskusteluun niin Euroopan unionin jäsenyydestä kuin rauhanturvain soveltamisesta ja melkein mistä tahansa näihin liittyvästä asiakokonaisuudesta. Siinä katsannossa, että aina pyritään sanomaan, että tämä ei voi tarkoittaa sitä, että tämä ei missään nimessä voi tarkoittaa sitä jnp. Kun olen ollut varsin ahkera salissa istuja 12 vuoden aikana, olen aivan erikoisesti rekisteröinyt kaikki nämä, niin kuin varmasti ystäväni ed. Korkea-
ojakin muistaa, kun on täällä seurana ollut. Sitten aina yhtäkkiä kuitenkin ollaan niin kuin housut kintuissa yllätetty, että tässäpä kävikin nyt sitten näin. Näin oli, kun Euroopan unionin jäsenyyskeskustelua täällä käytiin. Aivan erikoisesti tähdennettiin silloin vuonna 94, että missään nimessä ei voida tulla siihen tilanteeseen, että tulisi yllättäviä laskuja maksettavaksi Euroopan unionin jäsenyydestä. No, nyt laskutikku, ed. Elo, on laskenut, että Kosovon jälleenrakentamisesta aiheutuu 300 miljardin markan lasku Euroopan unionille lähinnä maksettavaksi. Meidän osuutemmehan on sellainen 1,5 prosenttia, niin meille on opetettu, elikkä siitä voidaan harvinaisen selvästi laskea, mitä tämä käytännössä merkitsee.

Aivan mielenkiintoista tähän yhteyteen on todeta, että kun käytiin Emu-keskustelu tässä salissa, silloin todettiin, että meitä koskettaa harvinaisen selvästi Emu-kuri, suorastaan kurimus. Se tarkoittaa sitä, että jos tällaisia yllättäviä menoja tulee, vastaavasti pitää karsia budjetista muita menoeriä. Nyt siis olemme siinä tilanteessa, että tämän operaation tuloksena pitää suorittaa miljardien leikkaukset budjetin tietyissä pääluokissa, siellä, missä rahaa ylipäätään vielä on, niin että pystytään säilyttämään budjetin tasapaino, jota kunnioitettu valtiovarainministeri vaalii viimeiseen hengenvetoonsa saakka. — Vrt. mitä hän sanoi viime syksynä tässä asiassa. Toisin sanoen tässä on aika mielenkiintoinen tilanne, jossa ollaan aikaisempien puheiden ja tekojen vankina niin korvia myöten kuin olla voi ylipääntänsä.

Arvoisa puhemies! Yksi vankeus lisää. Täällä aivan oikein ... — ahaa, ministerilehteri tyhjentyi, on sen verran kovaa tekstiä ilmeisesti. Yksi asia on, että täällä on puhuttu kansainvälisestä

yhteisöstä tämän keskustelun aikana, ja on aika mielenkiintoisella tavalla tarkoitushakuisesti löytynyt aina sellainen kansainvälinen yhteisö. Kansainvälinen yhteisö on tietysti höplis. Se on välillä, kun se sopii, YK. Välillä, kun se sopii — saattaa olla täsmälliseen samasta asiasta kysymys — se on Etyj. Kun on edelleen samasta asiasta kysymys, se on Nato. Arvoisa puhemies, edelleen kun on samasta asiasta kysymys, se on Weu, tosin nyt jo vähän niin kuin passéé. Edelleen, kun on samasta asiasta kysymys, se on EU. Toisin sanoen olemme sellaisessa käsiteviidakossa, niin kuin ministeri Enestam mielestäni aivan oikein äsken sanoi, että eihän tässä ole mitään tolkkua eikä järkeä.

Sitten minä rupesin kiinnostumaan siitä, mitä se kunnianarvoisa ja arvostettu henkilö, josta ed. I. Kanervakin totesi, että hän lieenee sittenkin meidän ulkopoliittinen johtajamme, mitä hän on lausunut tässä yhteydessä ylöskirjattuna viime aikoina. Hän piti — siis tasavallan presidentti Martti Ahtisaari — 13.4. tänä vuonna Helsingin yliopiston juhlasalissa esitelmän näistä asioista. Otan sieltä muutaman sitaatin ja teen niiden perusteella johtopäätöksen.

Ensimmäinen sitaatti: ”YK:ssa ja Ety-järjestelmässä on hyväksytty periaatteet, joiden mukaan ihmisoikeuksien loukkaaminen ei ole enää valtioiden sisäinen asia. Sotilaallisten voimakeinojen käyttö Jugoslaviaa vastaan oli siten väistämätön askel laajamittaisten ihmisoikeusloukkauksen ja etnisten puhdistusten lopettamiseksi.”

Sitaatti numero yksi oli tämä.

Sitaatti numero kaksi: ”YK:n turvallisuusneuvostossa on selvä enemmistö pitänyt Naton toimia YK:n peruskirjan mukaisina.”

Kolmas sitaatti: ”Kriisit täytyisi aina ratkaista rauhanomaisin keinoin. Tämä on YK:n peruskirjan johtava velvoite. Peruskirjan mukaan voimankäyttö on oikeutettua vain itsepuolustukseksi tai turvallisuusneuvoston päätöksellä. Myös sisäisiin asioihin puuttumattomuus on peruskirjan keskeinen sääntö. Tästä huolimatta neuvosto on vuosien mittaan useita kertoja valtuuttanut voimankäytön tilanteissa, jotka ovat rajoittuneet valtion rajojen sisälle. Kysymys on ollut sisäisten ongelmien heijastumisesta vaarantamaan kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Tällaisia ovat tyypillisesti etniset tai vastaavat sisäiset kiistat, jotka ovat kärjistyneet väkivallan asteelle.”

Seuraava sitaatti: ”On luonnollista, että varsin pienten valtioiden tulee voida luottaa YK:n kollektiiviseen turvallisuusjärjestelmään.”

Viimeinen sitaatti: ”Jos YK-järjestelmä ja sen toimintaperiaatteet estävät kansainvälistä yhteisöä toimimasta tehokkaasti laajamittaisten ja vakavien ihmisoikeusloukkausten, jopa kansanmurhan estämiseksi, on syytä pysähtyä arvioimaan näitä periaatteita ja niiden soveltamista. Tämän kaltaisten kriisien torjumiseen tulisi löytää ratkaisu.”

Arvoisa puhemies! Kun otetaan huomioon se, mitä äsken juuri sanoin käsitteitten kirjavuudesta, siis saikkinoinnissa siitä, että samassa asiayhteydessä toimija on YK tai Etj tai Nato tai Weu, jos se nyt vielä jonkin aikaa on, ja edelleen EU, niin on ehdottomasti löydettävä todellakin ratkaisu, niin kuin presidentti Ahtisaari sanoi, mikä on nyt myös kirjoitettuna olemassa. Mielestäni tilanne on sellainen — ja myös viitaten siihen, mitä ed. Kiljunen on monta kertaa sanonut — että ratkaisun täytyy löytyä siitä, että YK:lle tulevat sellaiset kriisinhallintajoukot, kutsuttakoon niitä nyt näin, jotka ovat silloin yhden osoitteen joukkoja. En voi nähdä mitenkään muuten, että tämän laatuosilta sekavilta keskusteluilta ja tilanteilta ylipäättään voitaisiin välttyä.

Ed. O j a n s u u : Arvoisa rouva puhemies! Kansainvälisessä politiikassa tarvitaan monenlaisia toimijoita. Tilanteissa, joissa YK halvaantuu sisäiseen valtapolitiikkaansa, syntyy tarvetta löytää sopivia välittäjämaita blokkitilanteiden ratkaisemiseksi. Harvalla maalla on mahdollisuus nousta tämän kaltaiseen välittäjän rooliin. Siksi Suomen tuleekin rauhanturvaoperaatioissaan toimia tavalla, joka vahvistaa asemaamme liittoutumattomana neuvottelijana.

Suomella on pitkät ja kunniaakkaat perinteet YK:n alaisuudessa tehdystä työstä perinteisessä rauhanturvatoiminnassa. Vuonna 1995 rauhanturvalakia muutettiin vastaamaan uuden kansainvälisen toimintaympäristön asettamia haasteita.

Uuden lain myötä mahdollistettiin osallistuminen niin sanottuun laajennettuun rauhanturvaamiseen. Laajennettuun rauhanturvaamiseen sisältyvää mahdollisuutta tilannekohtaisesti rajoitettuun ja reaktiiviseen voimankäyttöön ei ole vielä tässä laajuudessa koeteltu. Lisäksi uudessa laissa sallitaan rauhanturvaaminen myös tilanteissa, jossa kaikkien osapuolten myötävaikutus ei ole taattu. Onkin syytä pitää mielessä kaksi seikkaa, jotka on otettava huomioon, mikäli Suomi tekee tarjouksen operaatioon osallistumisesta.

Ensinnäkin voimankäytölle asetetut rajat on

määriteltävä kyllin selkeästi. Tämänpäiväisen keskustelun myötä itsellekin on todella tullut olo, että vaikka ne teoriassa määriteltäisiin, on aivan toinen asia itse tilanteessa pohtia, astummeko rajan yli vai emme. Mutta joka tapauksessa raja tulisi pitää mielessä, jotta raja laajennetun rauhanturvaamisen ja rauhaanpakottamisen välillä pysyy selvänä. Kosovon operaatiossa saattaa tulla vastaan uusia tilanteita, joissa rajan vetäminen on erittäin vaikeaa.

Jo selonteonkin mukaan turvallisuusjoukon tehtävä on ”ylläpitää pelotetta vihollisuuksien uudelleen puhkeamisen estämiseksi, valvoa tulitaukoa ja tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet siihen”. Kun jo tehtävien määrittelyssä mainitaan osapuolten pakottaminen rauhaan, tulee väistämättä mieleen, onko raja rauhanturvaamisesta rauhaanpakottamiseen jo nyt ylitetty.

Toiseksi haluan kiinnittää huomion osapuolten suostumuksesta tai pikemminkin sen mahdollisesta puuttumisesta nousevaan ongelmaan. Vaikka kaikki varmasti toivomme operaation edistyvän kaikkien osapuolten yhteisymmärryksessä, on ikäviinkin vaihtoehtoihin varauduttava. Periaatteena tulee olla, että Suomi ei osallistu rauhanturvaamiseen, mikäli jokin osapuolista irtisanoutuu tehdyistä sopimuksista. Tällaisen tilanteen sattuessa Suomen tulisi välittömästi vetää rauhanturvajoukkonsa pois alueelta.

Naton arvioissa on melko toiveikkaasti lähdetty siitä, että toimintaympäristö Kosovossa tulee olemaan osapuolten taholta salliva. Niinpä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalla on edessään vaativa tehtävä. Sen on kyettävä kyllin selkeästi määrittelemään, minkälaisilla voiman käytön valtuuksilla suomalaiset rauhanturvajoukot tulevat toimimaan erittäin vaikeissa ja monimutkaisissa olosuhteissa. Linjan tulee olla niin selvä, että sitä tulkitaan kaikkialla yhtenäisesti.

Kumpikin edellä esitetyistä täsmennyksistä viittaa samaan tavoitteeseen. Rauhanturvaoperaation on noudatettava lain henkeä, eikä lain sisältöä saa laajentaa käytännön kautta siinä tilanteessa.

Edellisten seikkojen lisäksi haluaisin esittää ihmetykseni siitä, että selonteossa ei esitetä mitään rauhanturvajoukkojen kokoonpanosta. Tänäpäin siitä on onneksi kuultu lisää informaatiota, mutta joka tapauksessa selvää on, että näin vaativaan operaatioon tulisi lähettää vain kokeilemattomia rauhanturvaajia eikä asevelvollisuutensa vasta päättäneitä nuoria, kokemattomia sotilaita. Siitä on tänään saatu jonkinlaiset takeet.

Tilanne Kosovossa on niin herkkä, että siellä tarvitaan paitsi kokemuksen tuomaa malttia, kaikki mahdollinen taito oman ja muiden turvallisuuden säilyttämiseksi. Suomen tulee aktiivisesti osallistua Kosovon rauhanturvaoperaatioon ja edesauttaa pakolaisten paluuta kotiseudulleen. Nyt pitää vain löytää ne tavat toimia, joilla Suomen pitkästä rauhanturvaperinteestä on kaikkein suurin hyöty sodan runteleman maan rauhoittamiselle ja jälleenrakentamiselle.

Mikäli miinanraivaajista, jälleenrakentajista tai humanitaarisesta avusta on Kosovossa suurempi pula kuin rauhanturvajoukoista, täytyy rauhantyömme painopisteen olla näissä toimisissa. Soitellen ei sotaan tule lähtää.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Edelliselle puhujalle toteaisin vielä, että joukot, jotka Kosovoon on tarkoitus lähettää, ovat hyvin koulutettuja. Asiantuntijakuulemisessa kävi vielä ilmi, että kaikki ovat lisäksi englannin kielen taitoisia, joten he eroavat varmasti edukseen perusrauhanturvaajista, joita joskus takavuosina näimme.

Rauha on meidän kaikkien intressissä. Etnisiin puhdistuksiin ei voi olla puuttumatta. Muistan, kuinka nuoruudessani ahdistelin omia vanhempiani sillä, miksi he eivät puuttuneet natsien julmuuksiin. He sanoivat, etteivät he tiedeneet, mitä tapahtui. Oltiin sodassa ja rintamalla olivat he itsekkin. Me emme voi sanoa, että me emme tiedä, mitä on tapahtunut.

Ed. Pulliainen totesi äsken, että on turvattava, autettava ja tulkittava. Minusta tuohon luetteloon pitää vielä lisätä "tutkittava" eli tutkittava sotarikokset.

Kansainvälisissä kokouksissa, joissa on käsitelty terveydenhuollon kysymyksiä, on tuotu esiin se, että eniten saattavat nuorten mielenferveyttä uhata humanitaariset katastrofit, ihmisoikeuksien loukkaukset, etniset puhdistukset, ihmisten karkottaminen kodeistaan ja tähän liittyvät henkilöllisyystodistusten ja muun identiteetin riistäminen. Lapset, vanhukset, naiset ja miehet kärsivät suunnattomasti. Tämän vuoksi olen tyytyväinen siihen, että tätä entisen Jugoslavian katastrofia ei Suomessa seurattu vain keskustelujen ja katseella.

Inhimilliset kustannukset nykytilan saavuttamisesta entisessä Jugoslaviassa ovat olleet suuret. Tämä on näkynyt myös siinä, miten suomalaiset ovat poikkeuksellisen hanakasti avustaneet tässä ohjelmassa ja miten suomalaiset ovat samastuneet, muistaneet omat sotakokemuksensa,

omat evakkoretkensä jne. Näitten inhimillisten kustannusten rinnalla materiaaliset menetykset tuntuvat mielestäni vähäisiltä. Nykytila on edelleen hyvin herkkä järkkymään. Ehkä eniten järjestäytymättömien ekstremistien suunnalta on varottava provokaatioita.

Suomella on pitkäaikainen kokemus rauhanturvatehtävissä. Nyt meillä on lisäksi tarjota nimenomaan tällaisiin tehtäviin Säkylässä koulutuksensa saaneita joukkoja. Joukkojen keski-ikä on tosin alhaisempi kuin aikaisemmin vastaaviin operaatioihin käytettyjen, mutta heidän koulutuksensa taas on parempi ja nimenomaan tällaisiin tehtäviin suunnattu, ja kuten äsken totesin, he ovat vielä kielitaitoisempia kuin aikaisemmat vastaavat joukot.

On selvää, että paitsi kansainvälisen yhteisön ihmisoikeuksia kunnioittavana jäsenenä meidän on myös EU:n puheenjohtajamaana osallistuttava tähän operaatioon. Keskustelua ovat lähinnä herättäneet kysymykset rauhanturvallain valtuuksista ja toiminnan aiheuttamat kustannukset. Kannattaa muistaa, että kustannuksia aiheuttavat myös pakolaisvirrat.

Asiantuntijakuulemisen ja YK:n päätöslauselman n:o 1244/1999 alkuperäisen englanninkielisen tekstin perusteella on mielestäni selvää, että rauhanturvallakia ei tarvitse muuttaa tähän operaatioon osallistumiseksi. Sen sijaan sen muuttaminen voi olla paikallaan, sen lisäksi mitä täällä on jo keskusteltu muutoksista, siksi että rauhanturvajoukkoja johtaa puolustusministeriö, kun käytännön toiminnan johtaminen paremmin soveltuisi Puolustusvoimille. Näin kerrottiin tänään asiantuntijakuulemisessa.

Puolustusministeri Enestam on kertonut, että varoja toimintaan voidaan saada muun muassa muista rauhanturvaoperaatioista. Lähinnä tällöin hän on maininnut Bosnian joukkojen supistamisen ja joukkojen vetämisen Libanonista. Tämä ei ole mielestäni ongelmatonta. Bosnian tilanne ei ole edennyt vaaleihin suunnitellussa aikataulussa, eikä Lähi-idässäkään ole ihan rauhallista. Näitä ratkaisuja on vielä syytä miettiä huolellisesti.

Mutta takaisin Kosovoon. Kriisin osapuolet ovat hyväksyneet sopimuksen, joka on kirjattu YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjaan. Perusratkaisu on huomattava voiman näyttö, ettei tarvitsisi turvautua voiman käyttöön. Tämän yhteisen kansainvälisen operaation on oltava kaikin osin uskottava. Vain sen turvin voidaan ajatella sekä albaanien että serbien uskaltavan palata Kosovoan.

Paljon on keskusteltu rauhaanpakottamisesta. YK:n edellä mainitussa päätöslauselmassa kohdassa K 9 a käytetään termiä "maintaining and where necessary enforcing a ceasefire". Olisi aika erikoista, jos suomalaiset voisivat olla läsnä tulitauon säilyessä, mutta kun ja jos se rikottaisiin, heidän täytyisi paeta paikalta eivätkä he voisi puolustaa itseään taikka niitä, joita heidät on lähetetty puolustamaan.

Edelleen ulkoasiainministeriön asiantuntijakuulemisessa tuli esiin, että meidän lainsäädäntömme mahdollistaa itsepuolustuksen ja reagoimisen reaktiiviseen voimankäyttöön, ei siis omaaloitteiseen voimankäyttöön. Tässä näyttäisi tuo raja tämän hetken tulkintojen mukaan kulkevan.

Arvoisa puhemies! Venäjän manööveri on herättänyt kummastusta. Nato sen paremmin kuin muutkaan operaatioon osallistuvat eivät halua ottaa vyöhyköitymisriskiä, eikä venäläisille siksi halua antaa omaa valvontasektoria. Kansainvälisissä keskusteluissa on väläytetty venäläiskeraalin asettamista Naton avuksi. Uutta voisi myös olla Nato — Venäjä-neuvoston perustaminen.

Samalla kun me ja muu kansainvälinen yhteisö puhumme Kosovon tilanteesta ja keskitämme voimakkaasti huomiomme Eurooppaan, on syytä tarkkailla, mitä tapahtuu Intian ja Pakistanin suunnalla, ollaanko siellä tarttumassa ydinaseeseen. EU:n puheenjohtajamaan pitää pystyä katsoomaan myös EU:n lähialuetta etäämmälle.

Ed. K a t a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä paraikaa käytävä keskustelu on osoittautunut erittäin mielenkiintoiseksi ja tarpeelliseksi kahdestakin syystä, ensinnä tietysti siitä syystä, että eduskunta päättää Suomen osallistumisesta tämän tyyliin operaatioihin ja niistä toimivaltuuksista, joita operaation aikana suomalaisilla joukoilla on mahdollisuus käyttää. Toinen peruste, miksi tämä keskustelu on ollut erityisen hedelmällistä, on se, että tässä on väkisinkin tullut käytyä keskustelua, joka on tulevaa toimintaamme varten linjaavaa pohjakeskustelua.

Kriinhallinta ja rauhanturvaoperaatiot ovat olennainen osa meidän kansallistakin turvallisuuttamme. Näin ollen tämmöistä linjaavaa ja syväluotaavaa keskustelua on käytävä siitä, mikä on Suomen ja suomalaisten joukkojen rooli jatkossa turvattaessa sekä omia että koko Euroopan intressejä.

Vaikka jokainen kriisi on aina erillinen, voidaan tätä kriisiä ja tätä nyt tehtävää päätöstämme pitää eräänlaisena ennakkotapauksena. Turvalli-

suus perustuu aikaisempaa enemmän ennustettavuuteen ja linjakkuuteen kansainvälisellä toimintakentällä, kansainvälisessä toimintaympäristössä, ja tämä linjakkuus toiminnassamme vaatii nimenomaan linjakkuutta järjestelmien suhteen. Tästä syystä, arvoisa puhemies, pidin erittäin perusteltuna ed. Kanervan esiin nostamaa keskustelua siitä, että meidän mahdollisesti tulee tarkastella jatkossa myös omaa rooliamme tai toimintavaltuuksia sen suhteen, ovatko ne riittävät, kun ajatellaan omia kansallisia turvallisuusintressejämme ja koko Euroopan turvallisuusintressejä. Suomiei voi olla ulkopuolella silloin, kun puhutaan koko Euroopan laajuisista turvallisuusintresseistä. Meidän on osallistuttava aktiivisesti siihen, koska oma etummekin jo sitä vaatii.

Arvoisa puhemies! Kosovon kriisi on toivon mukaan viimeinen esimerkki siitä, miten tärkeää on eurooppalaisen turvallisuusidentiteetin vahvistaminen. Tämä ei tarkoita uusien turvallisuusorganisaatioiden luomista vaan ensisijaisesti vahvempaa poliittista tahtoa käyttää niitä resursseja ja organisaatioita hyväksi, joita meillä jo on mukana. Euroopan turvallisuuspoliittisen arkkitehtuurin on mukauduttava muuttuneisiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, ja tässä työssä meidän suomalaisten on oltava hyvin aktiivisesti mukana.

Minua hieman ihmetyttivät aikaisemmin esiin tuodut näkemykset siitä, että me emme voisi käyttää näitä Säkylässä koulutettuja "erikoisjoukkoja", vaikka, mikäli olen oikein ymmärtänyt, heidät on nimenomaan koulutettu tällaisia tehtäviä varten ja, kuten ed. Nepponen totesi, he ovat Suomen kriinhallintajoukkojen parhaimmistoa. Täällä on tuotu esiin, että he ovat hyvin nuoria miehiä. Edustan kutakuinkin samaa ikäluokkaa kuin nämä nuoret miehet, jotka nyt ovat lähdössä liikenteeseen, mikäli näin päätämme, mutta, arvoisa puhemies, koen, että he ovat saaneet juuri sen koulutuksen, mitä aikaisempi eduskunta on heiltä edellyttänyt ja Suomen turvallisuuspoliittiselta asemalta kansainvälisessä ympäristössä myös edellyttänyt. Näin ollen pidän tätä varsin luonnollisena, että lähetämme juuri heidät vaativiin kriinhallintatehtäviin.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Jugoslavian hajoaminen vuonna 1990 alkoi Kosovosta. Näyttää siltä, että Jugoslavian hajoaminen valtiona, myös tämä hajoamisen prosessi, joka on koko 90-luvun hallinnut eurooppalaista turvajärjestelmää ja horjuttanutkin sitä, tulee myös päättyämään nyt Kosovoon.

Paljon on keskusteltu niistä syistä, jotka tässä taustalla ovat olleet. En mene niihin, mutta sen sijaan totean, että Kosovon kriisin ratkaisu, Kosovon kriisi prosessina, on itse asiassa voimakkaalla tavalla haastanut eurooppalaista turvallisuusjärjestelmää kaikkein laajimmassa mitassa toisen maailmansodan jälkeen, ja ne ratkaisut, jotka tästä eteenpäin, ovat myöskin viitoittamassa tietä eurooppalaiselle turvallisuusjärjestelmälle, kun me siirrymme seuraavalle vuosisadalle.

Aivan selvästi keskeiset turvallisuuselimet ovat muuttaneet luonnettaan. Yhdistyneet kansakunnat on ollut ja edelleenkin on itse asiassa peruskirjansa mukaisesti keskeisin kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta ylläpitävä elin koko maailman mitassa ja myöskin eurooppalaisessa mitassa. Sen luonne tässä prosessissa on ainakin joutunut kyseenalaiseksi, ja se on haastettu, ja osin se on myöskin muuttunut.

Nato kollektiivisena puolustusliittona on muuttunut. Itse asiassa Nato on muuttunut puolustusliitosta sotilasliitoksi. Se oli ylikäynyt 6 artiklansa, jossa määriteltiin Naton toiminta-alueeksi oma alue. Se on nyt ottanut tehtäväkseen, joka vahvistettiin Washingtonin kokouksessa, myöskin mahdollisuudet operoida oman alueensa ulkopuolella niin sanotuissa kriisinhallintatehtävissä. Nato siis turvallisuuselimenä on muuttunut. Siihen liittyneet rauhankumppanuusohjelmat myöskin ovat saaneet uuden särmän, jopa särön, tietyssä vaiheessa tätä kehitystä.

Mutta eivät ainoastaan nämä instituutiot ole nyt muuttuneet vaan myöskin turvallisuus-käsite, jonka muutos jo nähtiin välittömästi 90-luvun alussa Etyjin prosessin kautta ja kylmän sodan purkauduttua. Turvallisuus-käsite on nyt saanut uuden selkeän konkreettisen ilmenemismuodon. Me näemme, että turvallisuus viime kädessä on jakamatonta, yhteistä. Yksien turvattomuus on yhteistä ja yhteinen ongelma, ja siinä suhteessa pyrkimys turvallisuuden rakentamiseen yhteisvoimin on peruslähtökohtana. Yhtä lailla turvallisuus on myöskin menettänyt valtiokeskeisyytään. Yhä enemmän me puhumme kansalaisten turvallisuudesta. Tässä suhteessa Kosovon kriisin ratkaisu luonnollisesti asettaa koko turvallisuuskonseptikeskustelun hyvin tärkeään uuteen tilanteeseen.

Viittasin Etyj-prosessiin. Etyjin ja myöskin YK:n päätökset ovat tehneet ihmisoikeuksista universaaleja oikeuksia. Ne eivät enää ole vain kansallisessa suvereniteetissa, vaan kansainvälisen yhteisön velvollisuus on pyrkiä kantamaan

huolta, vastuuta, siitä, että perusihmisoikeuksia noudatetaan.

Tämä näkyy myöskin niissä merkittävässä muutoksissa, jotka liittyvät sotarikoksiin. Jugoslaviaa varten on perustettu Haagiin oma sotarikostuomioistuimensa. Samanlainen on myöskin Ruandan osalta Arushassa toiminnassa, ja viime vuonna perustettiin erittäin merkittävässä prosessissa, ns. Rooman prosessissa, kansainvälinen rikostuomioistuin, mikä merkitsee sitä, että sotarikokset, rikokset ihmisyyttä vastaan, eivät enää, kansanmurhat mukaan luettuna, ole kansallisen tuomiovallan piirissä, vaan jopa yksilöt voidaan vetää kansainvälisen rikostuomioistuimen piiriin. Tähän on viitattu muun muassa siinä tilanteessa, kun nyt on katsottu Jugoslavian aluetta.

Tässä on eräs ongelma, kun tähän yhteiseen kansainväliseen oikeudenkäyttöön on menty, että eräillä valtioilla pitäisi olla vähän puhevaltaa tässä prosessissa. Viitataan tietysti niihin keskeisiin valtioihin, jotka eivät olleet valmiita allekirjoittamaan, menemään mukaan YK:n Rooman prosessiin. Tässä on kysymys ennen kaikkea Yhdysvalloista ja Kiinasta. Yhdysvallat totesi, että Amerikan kansalaisia ei voida syyttää eikä tuomita missään muissa kuin amerikkalaisissa tuomioistuimissa. Siinä suhteessa Yhdysvaltain puhevalta koskien ihmisoikeusloukkauksia Jugoslavian alueella on jossain määrin heikommalla pohjalla kuin muun muassa muiden Nato-maiden tai, sanotaan, eurooppalaisten maiden. Tämä on syytä tässä prosessissa tunnistaa.

Yhdistyneet kansakunnat joka tapauksessa on edelleenkin peruskirjansa mukaan se keskeisin elin, joka vastaa kansainvälisestä turvallisuudesta ja rauhasta, ja sillä on 7. lukunsa pohjalta mahdollisuus käyttää pakotteita, voimakeinoja ja jopa sotilaallisia voimatoimia kriisien ratkaisemiseksi, ja turvallisuusneuvosto on luonnollisesti se keskeisin elin, joka tässä toimii. Edellytetään turvallisuusneuvoston viiden pysyvän jäsenen yksimielisyyttä tai yhteisymmärrystä prosessista. Veto-oikeutta ei siis pitäisi käyttää, jotta YK olisi toimiva. Tämä on realistista. Tämä on realistinen lähestymistapa, lähtökohta, kansainvälisessä kriisinhallinnassa, koska muussa tapauksessa, jos toimitaan toisin, kriisinhallinta rampautuu. Se ei enää edusta kansainvälistä yhteisöä; pahimmassa tapauksessa se saattaa jopa johtaa suurvallat sotilaalliseen vastakkainasettelun tilaan. Muussa tapauksessa prosessi muuttuu puhtaaksi propagandataisteluksi.

Tämän vuoksi peruslähestymistapa on, että kun kansainväliseen kriisinhallintaan ryhdytään,

niin sillä täytyy olla YK:n valtuutus tai tarvittaessa YK on voinut yhtä lailla myös valtuuttaa alueellisille turvajärjestöille toimintamandaatin ja toimintamahdollisuuden. Tällainen kriisinhallintamandaatti tietysti voidaan saada myös alueellisesti edustavalta turvallisuuselimeltä. Tällä hetkellä Euroopassa tällainen elin on tietysti Etyj, Euroopan turvallisuus- ja yhteisyyjärjestö, mutta tulevaisuudessa se voi olla muunkin tyyppinen. En esimerkiksi ole pois sulkemassa sitä mahdollisuutta, että jossain vaiheessa tulevaisuutta muun muassa Nato rauhankumppanuusohjelmansa osalta, joka on avointa — Nato on nimenomaan siltä osin muuttunut avoimeksi kansainväliseksi järjestöksi, joka edustaa silloin tuon tietyn alueen keskeisimpiä toimijoita — voi tällaisen mandaatin antaa.

Mutta jos kriisinhallintatoimenpiteisiin ryhdytään kapeammalta pohjalta, niin itse asiassa olemme siinä tilanteessa, että se muuttuu interventio-oikeudeksi. Olemme siinä vaikeassa perusasetelmassa, että yksi osapuoli tai ryhmittymä voi tulkita jossain tilanteessa humanitaarisen kriisin, ihmisoikeuksien loukkauksien, olevan siinä mittakaavassa, että ikään kuin tämä tulkin antaa mahdollisuuden operaatioon. Voidaan todeta, että viitataan kansainvälisiin turvallisuuselimiin, että ne ovat tehottomia, koska siellä ei ole yksimielisyyttä syntynyt, ja kuitenkin ryhdytään toimiin. Tällöin hyvin vahvasti ollaan kyllä polarisoidussa turvallisuusjärjestelmää ja ollaan synnyttämässä sellaisia jännitteitä, jotka pidemmällä jännevälillä eivät ole kestäviä.

Tämä Kosovon operaatio on oiva esimerkki siitä, että kestäväan rauhan ratkaisuun ei ole pystytty muuten kuin viime kädessä palauttamalla keskustelu YK:n tasolle, ottamalla YK:lta mandaatti, viime kädessä sitomalla kaikki keskeiset valtiot tähän prosessiin mukaan. Siinä suhteessa kun ed. I. Kanerva viittasi siihen, että kaikki neuvottelutiet oli käyty loppuun, ennen kuin tämä humanitaarinen ilmaoperaatio alkoi, voidaan kysyä ja pohtia sitä, olisiko tämän nykyisen rauhansopimuksen muoto, jonka tasavallan presidentti Ahtisaari Belgradiin vei, ollut pohja, jolta olisi löytynyt jo Rambouillet'ssa ratkaisu. Tässä on selkeästi sellaisia elementtejä, jotka ovat toisen tyyppisiä verrattuna Rambouillet'n sopimukseen, ja voidaan todeta silloin, että väkivallan kierre, joka tässä oli pahasti purkaantumassa ja syvenemässä, olisi ehkä voitu välttää. Tässähän kävi niin, että Kosovon alueella humanitaarinen kriisi oli muuttumassa ja muuttuikin humanitaariseksi katastrofiksi.

Tässä suhteessa vastuun kantajia on monella suunnalla. Kukaan ei väitä, ettei Natolla tai nimenomaan kansainvälisellä yhteisöllä Jugoslavian tilanteessa ja siinä prosessissa, joka Kosovossa oli kiihtymässä, ollut sekä oikeus että myös velvollisuus reagoida. Tätä ei kukaan kiistä. Mutta jotta se olisi ollut uskottava toimenpide, se olisi edellyttänyt jo alkuvaiheessaan YK:n mandaattia.

Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu tänä päivänä on johtanut myös YK:n mandaattiin toisesta näkökulmasta suomalaisen rauhanturvatoiminnan osalta. Täällä on tänään aika vilkkaasti pohdiskeltu rauhanturv lakiamme ja sen muutostarpeita. Kannattaa muistaa se, että kun vuonna 95 uusimme rauhanturv lakia, me teimme hyvin selkeän eron ennen kaikkea laajennetun rauhanturvatoiminnan ja rauhaanpakottamisen välille. Me tunnistimme ne vaikeudet, jotka ovat perinteisen rauhanturvatoiminnan ja laajennetun rauhanturv välillä, mutta pyrimme eduskunnan puitteissa ja ennen kaikkea, kun ulkoasiainvaliokunnassa tätä työtä teimme, määrittäisiin, jotka olisivat mahdollisimman selkeitä.

Arvoisa puhemies! Mitä tarkoittaa perinteinen rauhanturvtoiminta rauhanturv lakimme osalta? Perinteisessä rauhanturvtoiminnassa on kysymys toiminnoista, joissa on osapuolten myötävaikutus, kun rauhanturvtoimintaan ryhdytään. Se on puolueetonta toimintaa, ja voiman käyttö on korkeintaan itsepuolustuksellista. Tunnistettiin, että kriisinhallintatilanteissa kansainvälisesti on välttämätöntä myös operoida laajemmilla voimankäyttövaltuuksilla, ja sen vuoksi nimenomaan operaation kokonaisvoimankäyttö on laajempaa. Sen vuoksi katsottiin tarpeelliseksi tämän laajennetun rauhanturvakäsitteen mukaanotto. Siinä tunnistettiin se, että välttämättä aina ei osapuolten suostumusta ole olemassa. Saattaa olla pieniä rikollisryhmiä, terroristijärjestöjä, jotka eivät ole prosessissa mukana.

Tästä tilanteesta ei ole nyt kysymys Kosovon operaatiossa. Mutta voi olla siis sellainen asetelma, jossa kaikki osapuolet eivät välttämättä ole mukana ja voimankäyttö saattaa olla enemmän kuin itsepuolustuksellista. Mutta aivan olennaista on se, että toiminta on tilannekohtaisesti rajoitettua. Tässä monesti jo on tänään käytetty termiä, että se on reaktiivista ja liittyy humanitaarisen avustustoiminnan tai avustusoperaation täytäntöönpanoon tai rauhansopimuksen täytäntöönpanon toteuttamiseen. Tämä oli se käsite, laajennettu rauhanturva, jonka me lakiin kirja-

simme, ja tältä pohjalta, kuten tänään on nähty ja tässä keskustelussa kuultu, tämä Kosovon operaatio täyttää erinomaisesti tämän laajennetun rauhanturvan käsitteen vaatimukset.

Sitten tullaan rauhaanpakottamiseen. Sen eduskunta määritteli toiminnaksi, jossa on kysymys silloin jo laajemmasta voiman käytöstä, joka on aktiivista ja aloitteellista luonteeltaan, kuten täällä todettiin jo moneen kertaan, ja pyrkii kriisin kokonaisvaltaiseen hallintaan, vihollisuuksien lopettamiseen ja rauhan palauttamiseen. Tällä tavalla teksti lukee laissa tai johdanto-osassa. Tässä on nyt se kysymys, joka on herätetty voimankäyttövaltuuksien osalta, että niitä olisi ehkä tarvetta laajentaa.

Yllätyin siitä, että tämä keskustelu syntyi tänään. Yllätyin siitä, että se syntyi tänään, siksi, että tämä Kosovon operaatio ei edellytä minikäänlaista uutta tulkintaa rauhanturvalakimme osalta. Sen sijaan tämä keskustelu on huomenna mitä relevantein. Huomenna käydään keskustelua EU:n asialistasta, joka tulee ensi vuonna esille, ja siinä nimenomaan Kölnin kokouksessa tehdyissä päätöksissä, jotka liittyvät Amsterdamin kokoukseen, on elementtejä, jotka edellyttäisivät rauhanturvalain uudelleentarkastelua. Tässä on kysymys siitä, että Amsterdamin sopimukseen kirjattiin niin sanotut Petersberg-periaatteet, joiden perussisältönä on se, että nämä ovat kriisinhallintatoimia, joissa Euroopan unioni voi olla aktiivinen ja joihin myös Suomi on nyt sitoutunut, ja siinä on kysymys joko humanitaarisista operaatioista, perinteisestä rauhanturvatoiminnasta tai rauhaanpalauttamisesta tarvittaessa taistelujoukoin.

Tämä Petersberg-periaatteiden määrittely itse asiassa rauhaanpalauttamisen osalta ei ole niin kovin kaukana siitä rauhaanpakottamisen terminologiasta, jonka me määrittelemme rauhanturvalaissa, ja tässä on dilemma. Tässä on dilemma erityisesti, kun nämä Petersberg-periaatteet otettiin Amsterdamin sopimukseen Suomen ja Ruotsin aloitteen pohjalta. Silloin olemme siinä asetelmassa, että joudutaan ehkä miettimään uudelleen rauhanturvalakimme luonnetta rauhaanpakottamisen pykälän osalta. Erityisesti kun me olemme itse olleet aloitteellisia siinä, että EU:lle nämä kriisinhallintatoimet tulisivat, olisi outoa, jos me emme voisi olla täysimääräisesti mukana.

Arvoisa puhemies! Silloin me palaamme siihen, mitä ed. Sasi äskén sanoi, kun hän pohdiskeili sitä, että tässä on kysymys itse asiassa kansainvälisistä operaatioista ja niihin osallistumisesta,

kun me puhumme myös rauhanturvalain muuttamisesta. Aivan niin, siinä on kysymys siitä. Mutta silloin me tulemme, ministeri Sasi, hyvin olennaiseen kysymykseen. Silloin suomalaisen rauhanturvalain muutosprosessi heijastaa myös sitä kannanottoa, jonka hallitus tulee tekemään ja joutuu tekemään silloin, kun pohditaan Euroopan unionin kriisinhallintatoimenpiteiden luonnetta. Sinne on jo kirjattu käytännössä rauhaanpalauttaminen vis-à-vis rauhaanpakottaminen, jotka ovat hyvin lähellä toisiaan, kuten tässä sanoin.

Mutta olennaisin sisältö tuleeekin tässä vastaan. Silloin kun Euroopan unionin kriisinhallintatoimenpiteisiin ryhdytään, siinä täytyy olla se keskeinen kulmakivi, joka suomalaisessa rauhanturvalaissa on ja joka korostaa nimenomaan Yhdistyneiden kansakuntien tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön mandaattia. Se on se kivijalka, jonka varassa myös Euroopan unionin kriisinhallinta voi olla uskottavaa kansainvälisen yhteisön piirissä, eikä se muutu interventio-oikeudeksi. Tämä on nimenomaan se tärkein keskustelun aihe, jota me joudumme tietysti huomenna periaatteessa käsittelemään, mutta joka johtaa rauhanturvalain muutoskeskusteluun ja ehkä niihin tarpeisiin, joita hallituksessa on nähty myös siltä osin, että rauhanturvalakia tulisi muuttaa. Tämä on se perusta, jolta tätä kysymystä tulisi lähestyä.

Arvoisa puhemies! Olen puhunut tavattoman pitkään, koska rauhanturvalakikeskustelu on tässä esillä. Mutta minulla olisi ollut vielä yksi asia, joka liittyy rauhan rakentamistyöhön, joka on käynnistymässä. Nyt on viitattu moneen kertaan presidentti Clintonin lausuntoon siitä, että kun amerikkalaiset maksoivat tämän sodan, niin Euroopan tehtävänä on maksaa rauhan rakentaminen. Mittasuhteet ovat käsittämättömiä, itse asiassa käsittämättömiä kaiken kaikkiaan, kun niin nopeasti ja helposti oli irrotettavissa viisi miljardia dollaria, jonka arvioidaan tämän Kosovon parin kuukauden sodan maksaneen.

Mutta se tuho, joka on siellä saatu aikaiseksi, on lähes satakertainen. Tässä suhteessa olemme mittavien jälleenrakennustyön tehtävien edessä. Sen takia korostan vielä sitä, että tässä on ollut huolestuttavaa se, että niin keveästi lähdettiin niin voimakkaisiin toimenpiteisiin, ilman että annettiin diplomatialle riittävää sijaa, ilman että haettiin työllä ja vaivalla sitä mandaattia, jonka YK olisi tässä voinut antaa, jotta se operaatio olisi kansainvälisesti uskottava ja mahdollisesti olisi voitu välttää koko operaatio.

Minusta pääministeri Lipponen oman viimeisen puheenvuoronsa päätti aivan oivallisesti, kun hän korosti sitä, että itse asiassa tämä Balkanin kriisi ei ratkea näillä sotilaallisilla toimenpiteillä eikä suurimuotoisellakaan avustustoiminnalla. Sillä alueella on vuosisatainen jännite. Sen ratkaisun ulottuvuus on siinä, että Euroopan unioni ei ainoastaan rahoita jälleenrakennusta — siihen joudumme väkisin osallistumaan — vaan Euroopan unioni pyrkii myös määrätietoisesti integroimaan tämän alueen osaksi sitä turvallisuusyhteisöä, joka rakentuu muulle kuin kansalliselle sisäiselle vihanpidolle. Siinä suhteessa tämä on peruslähestymistapa.

Tässä kokonaisuudessa turvallisuuden rakentaminen tarvittaessa myös sotajoukoin, tässä tapauksessa rauhanturvajoukoin, on yhteistä turvallisuuden rakentamista. Siinä mielessä näen tietysti täysin välttämättömänä, että suomalaiset osallistuvat kriisinhallintatehtävään, rauhanturvatoimintaan Kosovossa.

Ulkomaankauppaministeri S a s i: Arvoisa puhemies! Muutama kommentti.

Ensinnäkin, ed. Pulliainen esitti, että Yhdistyneille kansakunnille tulisi saada sellaiset joukot, joilla tällaiset ihmisoikeuksien loukkaukset, joita Kosovossakin on tapahtunut, voitaisiin estää. Täytyy todeta, että mielestäni tässä suhteessa on syytä olla realistia ja todeta, että kun katsotaan, millä koneistolla Kosovossakin ollaan liikkeellä, niin tässä maailmassa ei ole tällä hetkellä kuin yksi valtio ja sen koneisto, jonka avulla tällaisia operaatioita voidaan hoitaa. (Ed. Laakso: Entäs Kiina?) On täysin epärealistista kuvitella, että tuo valtio antaisi omia sotajoukkojaan siinä laajuudessa Yhdistyneiden kansakuntien alaisuuteen.

Ed. Ojansuu esitti, että pitäisi sitoutua siihen, että suomalaiset rauhanturvajoukot vedetään Kosovosta pois tilanteesta, jos jompikumpi osapuoli ei noudata sopimusta. Tietysti, jossa tällainen ilmoitus tehdään, täytyy todeta, että se varmasti olennaisesti vetäisi pohjaa pois koko operaatiolta. Tarkoitushan on, että turvataan rauha alueella eikä välttömästi juosta pakoon, jos ongelmia syntyy.

Herra puhemies! Ed. Kiljunen käytti erittäin hyvän, sanoisinko, luennon, mutta myös erittäin hyvän puheenvuoron ja meni ihan keskeisimpiin kysymyksiin.

Ensinnäkin muutama kommentti, mitä tulee siihen, kun hän pohti, olisiko Milosevic tehnyt sopimuksen niillä ehdoilla, joilla sopimus nyt

tehtiin, Rambouillet'ssa. Tältä osin täytyy sanoa, että ainakin ne raportit, jotka olen lukenut, osoittavat, että Milosevic ymmärtää vain voimaa. Tässä tapauksessa voimaa on käytetty siinä määrin massiivisesti, että on saatu kestävä ratkaisu aikaan. Tietysti voidaan sanoa, että hän olisi ehkä voinut tehdä joitakin sopimuksia. Mutta yleensä ne sopimukset, joita hän on tehnyt, eivät ole pitäneet. Tässä tilanteessa, jossa nyt olemme, hänellä ei käytännössä ollut oikeastaan vaihtoehtoja käytettävissään.

Ed. Kiljunen kiinnitti huomiota asiaan, josta voidaan huomennakin keskustella, mutta joka juuri liittyy sekä Amsterdamin sopimukseen että myös Kölnin kokouksen konklusioihin. Tietysti Suomi ja Ruotsi aikanaan, kun pelkäsimme, että Weu viidensine artikloineen liitetään EU:hun, esittivät, että vahvistettaisiin EU:n rauhanturvatehtäviä. Tällä tavalla pyrimme tietyllä tavalla ohjaamaan prosessia siihen suuntaan, että Suomi voisi säilyä sotilaallisesti liittoutumattomana maana.

Tietysti nyt on kyse siitä, olemmeko tosissamme tuossa tehtävässä. Täytyy sanoa, että kun käy eri eurooppalaisissa kokouksissa, niin tänä päivänä paine eurooppalaiseen solidaarisuuteen on äärimmäisen suuri. Tältä osin täytyy kyllä todeta, että esitystä, jonka olemme aikanaan tehneet, on syytä mielestäni tukea. Se saattaa asettaa meille velvoitteita myös rauhanturvallain uudistamisen suhteen.

Ed. Kiljunen kiinnitti huomiota asiaan, joka on kyllä hyvin keskeinen silloin, kun mietitään sitä, minkälainen mandaatti pitäisi olla ryhdyttäessä erilaisiin rauhanturvaoperaatioihin. Tämä kysymys on äärimmäisen vaikea. Kölnin konklusiossa viitattiin siihen, että pitäisi noudattaa YK:n periaatteita, mutta ei puhuta välttämättä YK:n mandaatista yhtään mitään.

Tältä osin täytyy tietysti todeta, että sinänsä Euroopan unioni tänään ja vielä enemmän laajentuneena varmasti edustaa merkittävää joukkoa demokraattisesti ajattelevia maita, joissa kansalaismielipiteellä on olennainen merkitys. Lähtökohtaisesti voidaan kyllä lähteä siitä, että jos rauhanturvaoperaatio on tuon unionin puitteissa ja siihen kansainvälisellä tuella lähdetään, ollaan varmasti tilanteessa, jossa voidaan myös puhua yleisestä kansainvälisen yhteisön mielipiteestä. Mutta asia ei ole missään tapauksessa ongelmaton. Toisaalta jos mandaatti sidotaan YK:n päätökseen, niin kun tiedetään, miten erilaisia intressejä valtioilla on, voidaan joutua tilanteeseen, että silloin myös päätöksenteko on

halvaantunutta eikä voida suorittaa operaatioita, jotka olisivat ehdottomasti välttämättömiä.

Haluan kyllä korostaa, että mielestäni historiasta tulee aina pyrkiä oppimaan. Tällä vuosisadalla Eurooppa on kokenut jo monta sotaa, ja sitä vakavampia sodat aina ovat olleet, mitä myöhemmin niihin on puututtu. Toinen maailmasota ehkä kaikkein keskeisimpänä esimerkinä.

Tietysti tässäkin tapauksessa, mitä tulee Kosovoon, asioihin ehkä puututtiin liian myöhään. Olisi ehkä pitänyt puuttua sotilaallisestikin jo useampia vuosia sitten, niin olisi voitu selviytyä huomattavasti vähemmällä uhreilla tuossa tilanteessa ja pienemmin tappioin. Joka tapauksessa tämä on kuitenkin historiallisesti merkittävä esimerkki, joka osoittaa, että kansallinen yhteisö kykenee kuitenkin torjumaan diktaattorien toimenpiteet ja kykenee myös siihen, että kyetään ihmisoikeuksia suojaamaan.

Toivon, että tällä Kosovon esimerkillä on ennalta ehkäisevä vaikutus silloin, kun vastaavan tyyppisiä kriisejä tulevaisuudessa maailmassa on esiintymässä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Sasi viittasi puheenvuorooni ja totesi, että Jugoslavian presidentti Milosevic ei oikeastaan usko kuin voimaan. Luonnollisesti tilanne on se, että maailmassa on monia johtajia, valtion päämiehiä ja yhteiskuntia, jotka voimalla yrittävät asioita ratkaista. Tietysti vanha perinteinen tykkivenediplomatia rakentui sille ajattelutavalle, että vastapuoli ei ymmärrä muuta kuin voimankäyttöä.

Tunnistan sen ongelman, jonka puheenvuorossanikin toin esille, että tällaisessa kriisissä, jollainen Jugoslavian hajoamisprosessi oli, kansainvälisellä yhteisöllä oli ehdottomasti velvollisuus ja syytä reagoida äärimmäisessä tapauksessa jopa voimatoimin estääkseen humanitaarisen katastrofin toteutuminen. Mutta kun käytetään väkivaltaa, niin se sikiä aina uutta väkivaltaa. Tässä oli selkeästi se ongelma, että kun yksi osapuoli halusi osoittaa poliittista uskottavuuttaan sotilaallisella voimalla, niin luonnollisesti se haastaa vain vastapuolen myöskin väkivallan käyttäjänä.

Siinä mielessä tämä kriisi oli uhkaavasti pur-

kautumassa käsistä ja kriisinhallinta oli muuttumassa itse asiassa hallitsemattomaksi kriisiksi. Onneksi järki nyt tässä tapauksessa voitti ja lähdettiin uudelleen neuvotteluteille. Haettiin se kansainvälisen yhteisön mandaatti siihen taakse ja löydettiin rauhan ratkaisu. Olen sitä mieltä, että tässä olisi ollut mahdollisuuksia operoida vastaavan tyyppisesti jo aikaisemmin.

Ed. Krohn: Arvoisa puhemies! Kun 13-vuotiaana nuorena tyttönä lähdin vuodeksi Afrikkaan, muistan, kun isäni, patologi, kertoi, että hän oli ottanut minulle matkavakuutuksen, jossa oli myös sinkkiarkkuoptio, niin että jos jotain tapahtuisi, minä varmasti pääsisin kotiin jossakin muodossa. Sitten kun siellä Afrikassa simpanssien metsästyksessä vuoden olin mukana ja olin paljon sairaana, mietin tätä sinkkiarkkuoptiota. Se jäi jotenkin lähtemättömästi mieleen tällaisena absoluuttisena turvallisuustakuuna, että loppuun saakka huolehditaan.

Jollakin tavalla tässä keskustelussa — me olemme ikään kuin kiertäneet sitä ydinasiata, mikä ovat ne pelimerkit, joilla me täällä tänään oikein pelaamme ja luomme turvallisuutta. Pelimerkit ovat näitä sinkkiarkkuoptioita. Kun puhutaan riskistä ja vaarasta, kysymys on siitä suomalaisen ja Suomen eduskunnan kannalta, että me teemme päätöksiä, joiden kautta on mahdollista, että osa kansalaisistamme palaa Suomeen mahdollisesti kuolleina. Tämä on tavallaan se pohjavire, millä kansalaiset tätä keskustelua meiltä odottavat.

Niin kuin kaikille kansakunnille, niin meillekin, sodat, sankarivainajat ja muut ovat kansakunnan identiteetin ydinasioita. Meillähän Suomessa on alueelliseen puolustukseen perustuva asevelvollisuusarmeija, jossa nimenomaan kansalaiset sitoutuvat puolustamaan äidinkieltä ja isänmaata. Siihen sisältyy myös ihmisuhrivalmius. Isoisäni, joka on moraalifilosofi, aikanaan talvisodan aikana ilmoittautui vapaaehtoisesti talvisotaan ja pasifistina siellä teki tehtävänsä, mutta kulki muuten ilman kivääriä. Muistuttaisin, että pasifismi ei ole joko — tai, samoin kuin ei ole militarismikaan. Tällainen muutos ajatukseen, että asevelvollisuus henkisi asevelvollisuusikäisiä nuoria ihmisiä esimerkiksi kulttuurissa, missä ajatus kuoleman mahdollisuudesta on sidottu oman maan kamaraan, on aivan huikea.

Me kaikki varmaan olemme elämän ja kuoleman asiantuntijoita — täällä varmaan on sotilasasiantuntijoita minua parempia — mutta olen

ymmärtänyt todella, että kokemus kertoo, että asevelvollisuusarmeija on hyvä oman alueen puolustamiseen. Mutta sitten kun mennään oman maan ulkopuolelle, tavallaan kokemukset puoltavat palkka-armeijaa. Me tavallaan olemme nyt kahden kulttuurin rajamailla.

Itse punnitsen tätä, niin kuin filosofit ovat pohtineet, että valtion hyve on turvallisuus. On yksilön hyveitä, mutta valtion hyve on pohjimmitaan turvallisuus. Silloin punnitsen sitä, että me mahdollisesti riskeeraamme kansalaistemme hengen ja sitä, että vaakakupissa on valtion turvallisuus. Minun pasifistispohjaisessa arvojärjestyksessäni valtion kunnia ja yksilön henki eivät ole samanarvoisia asioita. Me emme voi maksaa yksilöiden elämää vaarantamalla sellaista urheilukilpailumentaliteettia.

Siitä syystä haluan, että tässä vaiheessa, ennen kuin on tapahtunut mitään, näitä pohditaan, koska tietysti kirjoittajana kuuntelen hyvin herkillä korvalla kieltä, mitä täällä käytetään. Täällä on sanasto, vaikka ei vielä ole, arvoisa puhemies, mitään traagista tapahtunut suomalaisille, kielenkäyttö muuttunut tällaiseksi, että ”kasvojen menettäminen”, ”juostaan pakoon”. Tässä on sen kaltainen tilanne, jossa aina lapsilleni opetan, että pitää olla rohkea mutta ei pidä olla yllytyshullu. Tässä tulee sellainen tietty ... (Ed. Nepponen: Sitähän suomalaiset eivät ole!) Mutta tämä kielenkäyttö: me puhumme täällä kiinnostavasti, me puhumme meistä. Sota ja sodan mahdollisuus ja kriisinhallinta luovat aina valtavan voimakkaan kollektiivisen sosialisatioprosessin. Me puhumme koko ajan meistä, me teemme, me kannamme. Tosiasiallisesti se vastuu, lopullinen vastuu on kuitenkin yksilöillä. Puheissa me ikään kuin olemme kaikki siellä tekemässä jotakin, vaikka sen varsinaisen riskin kantavat yksilöt.

Tässä hyvin paljon puhutaan eettisistä asioista, että tehdään se, mitä on oikein, ja mielestäni niin pitää tehdäkin, tehdä se mikä on oikein. Tämä oikein tekeminen on nyt hinnoiteltu: 470 miljoonaa markkaa ja sitten tietysti jälleenrakennuskustannukset ja muut. Minua ehkä ärsyttää se logiikka, että lähdetään siitä, että Suomen hallitus rupeaa tekemään aina oikein, maksoi se mitä tahansa. Se on hirveän hieno logiikka, mutta meidän emme ole toimineet niin. Silloin kun viime hallituskaudella haluttiin suomalaisia ihmisoikeuksia puolustaa eli naisin kohdistuvaa väkivaltaa, siellä valtiovarainministeri vei jo muutamat miljoonat tasa-arvo-ohjelmasta pois. Pietarin katulapset ovat lähellä, valtava eettinen

ihmisoikeusloukkaus. Emme me sijoita sinne miljoonia markkoja auttamiseen.

Se ydin, ja se on vanhaa machiavellismia, se ydin, miksi me haluamme sijoittaa nämä rahat, ei liity pelkästään eettisiin asioihin. Se liittyy valtiostrategiaan. Silloin jotenkin toivoisi, että enemmän puhuttaisiin ääneen siitä. Me arvioimme, että valtiostrategia on sellainen, että turvallisuus vaatii jo tämän kaltaisia riskejä. Niin kuin tiedetään, Suomen strategia EU:ssa on ollut koko ajan kovaan ytimeen meneminen. Se nähtiin Talous- ja rahaliitossa. Nyt hyvin paljonhan on paineita siihen, että EU:sta on tulossa kahden pilarin voimatekijä. Siinä ovat Talous- ja rahoittoa ja sitten puolustusolottuvuus. Varmaan se logiikka, miksi me niin voimakkaasti haluamme sitoutua niihin asioihin, jotka ovat totta, ovat meidän vastuuta, ei liity eettiseen heräämiseen vaan strategia-ajatteluun. Täytyy muistaa, että Jugoslavia on Eurooppaa, mutta se ei ole Euroopan unionin jäsen. Se on eräs valtio samassa maanosassa, mutta kuitenkin eräs valtio maapallolla, jossa on tapahtunut hirveitä asioita, joiden korjaaminen maksaa paljon.

Jos ajatellaan eurooppalaista vastuuta, niin mielestäni sama vastuu ehdottomasti ulottuu Afrikkaan. Afrikassa on tragedioita tälläkin hetkellä käynnissä esimerkiksi Sierra Leonessa tai maassa, missä minulla oli se hieno henkivakuutus, Liberiassa. Nämä maat ovat olleet isojen tragedioiden kohteena. Niiden kohdalla ei eduskunnassa ole keskusteltu, että hienosti koulutettuja nuoria ihmisiä lähetetään satojen miljoonien hinnalla puolustamaan vakaumuksia, turvallisuutta. Samoin Naton sisällä Turkissa tapahtuu jatkuvia ihmisoikeusrikkomuksia. Emme me sinne ole menossa.

Syy, miksi valitsemme maailman pahuudesta juuri tämän asian ratkaistavaksi ja olemme valmiita sijoittamaan siihen tämän rahasumman, on puhtaasti valtion turvallisuuspoliittinen asia. Silloin pitää rehellisesti puhua siitä, minkälaisia askelia olemme ottamassa, tai ainakin osa meistä. Olen hyvin häkeltynyt — en oikeastaan häkeltynyt, vaan ahdistunut ja suorastaan fyysisestikin huomasin miltei tärisäväni, hämmästyväni — siitä alttiudesta, että nyt pitäisi rauhanturvalakia muuttaa ja pitäisi olla valmius siihen ja tähän. Silloin todella pitää keskustella asevelvollisuuden ja puolustuspolitiikan ydinasioista.

Sanoisin vielä, kun Suomi on todella, jos puhutaan veriuhteista ja muista, kantanut varmasti eurooppalaisen vastuunsa vuosikymmeniä. Meitä ei voi syyttää vapaamatkustamisesta, meitä ei

voi syyttää historian silmissä vapaamatkustamisesta.

Tiedämme, että joudumme geopoliittisesti kuitenkin säilyttämään vahvan aluepuolustuksen ja siihen on paras tämä asevelvollisuusmalli, ja sen rinnalla olemme kehittämässä toisenlaista sotilasjärjestelmää. Joudumme pitämään maassamme samanaikaisesti kahta järjestelmää, jotka vielä perustuvat hyvin erilaiseen pohjajäpykseen.

Itse voin sanoa suomalaisena ja vielä pienen pojan ja tytön äitinä olevani äärettömän kiitollinen ja helpottunut Martti Ahtisaaren roolista. Ensin olen nähnyt, kuinka 5-vuotias poikani työnsi inkkarit ja länkkarit 2-vuotiaalle pikkusiskolleen ja rupesi leikkimään Nato-sotilaille; siellä oli Stealthia ja muuta. Yhtäkkiä, kun euroidentiteettiä, jota olen hänelle opettanut eurorahojen kautta, Euroopan historian kautta, poltintienomaisesti siirtyikin eurooppalaiseksi identiteetiksi, että on osa kansakuntaa, jossa käydään sotaa, niin olin todella suunnattoman kiitollinen ja helpottunut, että Suomen välittäjän rooli tässä painajaismaisessa tilanteessa yllättäen olikin juuri se, mitä tavallaan toivoin, välittäjä. Tämä 5-vuotias sotilasliittoutuman omistaja, joka on pihallakin solminut viiden pojan kanssa sopimuksen, että jos liittoutumaa kesken vaihtaa, niin armeija ei pienene, kuitenkin yllätti minut iloisesti ja sanoi, että hän haluaa tulla rauhanvälittäjäksi. Se on hänen ammattitoiveensa.

Sanoisin, että se on varmasti myös presidentti Martti Ahtisaaren ansiota, mutta siihen liittyy myös se, että meiltä puuttuu sellaisia historian painolasteja, joita muilla mailla on. Meillä on hieno sotilashistoria ilman tiettyjä kääntöpuolia. Emme ole olleet siirtomaaherroja. Meiltä puuttuvat tämän kaltaiset asiat. Toivoisin, että kansakuntamme psyykeen, tajuntaan, ei tulisi tällaisia elementtejä.

Olen itse ollut Yhdysvalloissa sekä silloin, kun käytiin Vietnamin sotaa ja sieltä tuli sinkkiarkkuja, mikä johtikin siihen, että USA on siirtynyt ilmasotaan, että myös silloin, kun oli Iranin panttivankikriisi. Tällaiset tilanteet, joissa maan kansalaiset ovat ahdistavien, ylivoimaisten kokemusten edessä, muovaavat kaikkien maan kansalaisten käsitystä globaalista todellisuudesta. Jos suomalaisille kansainvälisen sotilasoperaation kautta tulee sellaisia kokemuksia, kuoleman tai riskin kokemuksia, ne ovat sellaisia asioita, jotka mahdollisesti voivat ikään kuin murentaa kykyämme toimia objektiivisesti, rauhallisesti rauhanturvavälittäjän tehtävissä.

Aloitin siitä, että valtion hyve on turvallisuus. Olen huolissani siitä, että meillä samanlainen miltei kiima päästä kaikkeen eurooppalaisen toiminnan ytimeen, joka leimasi Emu-prosessia, on pohjavireenä nyt, kun analysoimme sotilasoperaatioita ja unohdamme, että sen kääntöpuolena voi olla, että menetämme jotain ainutlaatuisia ja arvokasta, jonka olemme saaneet esiäideiltämme ja esi-isiltämme perinnöksi heidän historiankokemustensa kautta.

Siitä syystä, niin kuin ryhmäpuheenvuorossamme ed. Ulla Anttila totesi, emme ole valmiita lakia laajentamaan. Itse haluan lukea, mitä eduskunnan valiokunnat asiasta sanovat.

Arvoisa puhemies! Lopetan tähän.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Krohn käytti hyvin ansiokkaan, pohdiskelevan puheenvuoron, joka liittyi myös Suomen puolustusvoimien asemaan.

Käyttämässäni keskustan ryhmäpuheenvuorossa kiinnitin samaan asiaan huomiota, kun arvioin sitä, pitäisikö meidän lähettää Kosovon operaatioon Suomen puolustusvoimien perusrakenteeseen kuuluva joukko perusyksikkönä vai kokonaan tästä organisaatiosta erillisesti muodostettu perinteinen rauhanturvajoukko. Lähtökohtani on sama kuin ed. Krohnilla, että oman maan puolustaminen on jotain muuta kuin rauhanturvaoperaatiot ovat. Näitä kahta asiaa ei pitäisi sekoittaa. Suomen puolustusvoimien tehtävä on, toisin kuin ed. I. Kanerva viittasi, minusta ainoastaan ja vain Suomen puolustaminen. Rauhanturvatoimet tulee rakentaa toisenlaisen organisaation pohjalta. Olen ja keskustan piirissä olemme tulleet itse asiassa samaan johtopäätökseen, johon ed. Krohn puheenvuorossaan tuli.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Hämmästeläen sitä, että hallituspuolueiden kansanedustajat hämmästelevät sitä, että rauhanturvaamislakia aiotaan muuttaa, vaikka asiasta on sovittu hallitusneuvotteluissa. Yksi hallitusneuvotteluihin osallistunut puolue tosin jätti tähän kohtaan varauksen. Se oli vasemmistoliitto.

Presidentti Ahtisaari ja ulkoministeri Halonen ovat todenneet, että nykyisenkin rauhanturvain lain kanssa voidaan elää. Kuten nyt käsittelyssä oleva Kosovo-selonteko osoittaa, Suomi voi osallistua tähän operaatioon nykyisen lain pohjalta. Nykyinen laki ei ole esteenä sille, että tämän kaltaisiin myös varsin vaativiin operaatioihin voitaisiin osallistua, mutta kuitenkin on sovittu

rauhanturvaamislain muuttamisesta. Silloin täytyy olla joitakin syitä siihen, miksi rauhanturvaa-
mislakia aiotaan muuttaa. Ehkä niistä tässä yhteydessä muutama sana, koska ne liittyvät olennaisesti myös Kosovo-selontekoon.

Ensinnäkin Lipposen ensimmäinen hallitus-
han yritti saada jo viime eduskuntakauden alussa hyväksytyksi sen mahdollisuuden, että Suomi voisi osallistua rauhanpakottamisoperaatioon. Mutta varsin vilkkaan ja poleemisenkin keskustelun tuloksena eduskunta muutti hallituksen lakiesitystä siten, että rauhanpakottamisoperaatioihin osallistumisen mahdollisuus rajattiin ulos. Eli on selkeästi ja suoraan sanottava, että on kiitettävä eduskuntaa siitä, että tällainen raja-
us, josta me olemme tänäänkin keskustelleet usean tunnin ajan, tuli nykyisin voimassa olevaan lakiin. Kiitos tästä kuuluu eduskunnalle, ei hallitukselle, joka yritti saada aikaan tilanteen, jossa tällaista rajausta ei olisi ollut.

Samassa yhteydessä on aivan historiankirjojenkin kannalta todettava, että samana päivänä, kun me hyväksyimme tämän rajauksen, kiellon osallistua rauhanpakottamisoperaatioihin, ulkoministeriön varsin korkea virkamiestaho ilmoitti, että eduskunta on tehnyt tavattoman pahan virheen, mutta että tämä virhe tulevaisuudessa korjataan. Näyttää siltä, että syksyllä tämä niin sanottu virhe tullaan korjaamaan.

Miksi sitten hallitus ja ulkoministeriön virkamiesjohto — ja tässä suhteessa täytyy sanoa: huomattavasti aktiivisemmin kuin esimerkiksi puolustusministeriön virkamiesjohto — halua-
vat mahdollisuuden osallistua rauhanpakottamisoperaatioon? Tässä on ensisijassa kysymys Euroopan unionin kehityksestä, siitä että Amsterdamin sopimuksen voimaan astumisen myötä niin sanotut Petersbergin tehtävät, joihin täällä on jo viitattu, pitävät sisällään taistelujoukkojen käytön rauhanpalauttamisessa.

Rauhanpalauttaminen on laaja termi, mutta Euroopan unionin sisällä, ennen kaikkea Länsi-Euroopan unionin piirissä käydyissä keskusteluissa tehty määrittely osoittaa sen, että rauhanpalauttaminen pitää sisällään sekä vaativia rauhanturvaamisoperaatioita, joita ehkä voidaan kutsua laajennetuiksi rauhanturvaoperaatioiksi, että myös rauhanpakottamisen. Tämän termin me Euroopan unionin uuden perussopimuksen, Amsterdamin sopimuksen, myötä olemme hyväksyneet. Sen lähtökohtana on nyt se, että tulevaisuudessa Euroopan unioni voi ryhtyä sellaisiin operaatioihin, jotka ovat luonteeltaan rauhanpakottamisoperaatioita. Tästä syystä, kun

tämä kehitys oli tiedossa jo hyvissä ajoin, useita vuosia sitten, sehän sisältyi useidenkin merkittävien Euroopan unionin jäsenmaiden tavoitteisiin, suomalainen virkamiesjohto asiat hyvin tuntevana pyrki ennakoimaan tilannetta ja muuttamaan lainsäädäntöä jo vuonna 1995 sellaiseksi kuin he tiesivät tulevaisuudessa Euroopan unionin uuden perussopimuksen todennäköisesti muotoutuvan.

Eli ed. Kiljunen oli täysin oikeassa todetessaan, että viime kädessä rauhanpakottamis-
muutoksen taustalta löytyvät Euroopan unionin integraatio, Amsterdamin sopimus ja nyt Kölnissä tehdyt päätökset. (Ed. Kiljunen: Suomen aloitteesta!) — Ed. Kiljunen, teidän on hyvä tietää, kun te viittaatte Suomen ja Ruotsin aloitteeseen niin usein, yksi mielenkiintoinen pikkuaasia, joka on aika tärkeä. Suomi ja Ruotsi todellakin tekivät aloitteen Petersbergin tehtävien lisäämiseksi Amsterdamin perussopimukseen hallitustenvälisessä konferenssissa. Mutta kun Suomen hallituksessa erityisesti ulkoministeri havaitsi, että Petersbergin tehtäviinhan liittyy myös taistelujoukkojen käyttö rauhanpalauttamisessa, ed. Kiljunen, Suomi ja Ruotsi tekivät siinä välillä toisen aloitteen, jossa tarkennettiin ja haluttiin rajata pois taistelujoukkojen käyttö rauhanpalauttamisessa, haluttiin ottaa tämä termi pois ja korvata se sanalla kriisinhallinnassa; se olisi kuulostanut kauniimmalta. Mutta muut eivät enää suostuneet siihen, ja sen takia Petersbergin tehtävät lisättiin sellaisina kuin ne Petersbergin julistukseen on kirjattu Euroopan unionin uuteen perussopimukseen. Yksi syy, miksi nyt katsotaan Amsterdamin sopimuksen voimaantumisen jälkeen, ettei enää ehkä voidakaan elää nykyisen rauhanturvaamislain puitteissa, on juuri Amsterdamin ratifioitu sopimus. (Ed. Korkea-
oja: Ed. Laakso tukee tätä hallitusta ja tuki myös edellistä!) — Tässä kysymyksessä, täytyy sanoa, tuen hallitusta kuin köysi tukee hirtettyä.

Toinen asia, jossa rauhanturvaamislakia aiotaan muuttaa, on kysymys mandaatista, YK:n ja Etykin mandaatista niin sanotuissa humanitaarisissa operaatioissa. Mielenkiintoista on, että tässä käytetään verukkeena Makedoniaa ja sitä, että suomalaiset joukot Kiinan käytettyä veto-oikeuttaan Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostossa eivät voineet jatkaa toimintaansa, koska mandaattia toiminnan jatkamiselle ei enää ollut. Asia olisi voitu tuoda tietenkin eduskunnan käsittelyyn. Täällä olisi voitu kolmessa päivässä hyväksyä laki tästä asiasta, ja luulenpa, että meistä aika moni olisi voinut antaa tukensa

tällaiselle lakiesitykselle, kunhan asia olisi käsitelty, tällainen erityislaki.

Mutta ed. Kiljunen — valitettavasti ed. I. Kanerva, joka otti tämän ensimmäisenä esille, ei ole paikalla — kysymys ei nyt olekaan mistään Makedonian kaltaisen operaation tapauksesta, vaan kysymys on siitä, että halutaan yleinen mandaatin avaaminen. Tässä suhteessa täytyy sanoa, että rauhanturvaamislain muutoksesta toinen osa koskee juuri sitä, että Suomen hallitus aikoo avata pään osallistumiselle humanitaarisiin operaatioihin ilman YK:n tai Etykin mandaattia. Kuten me jo näimme täällä käydyssä keskustelussa, ministeri Sasihan luonnehti myös Naton hyökkäystä humanitaariseksi operaatioksi. Ed. Kanerva oli sentään hieman lievemmillä kannalla tässä kysymyksessä.

Tässä asiassa me olemme ulkopolitiikan peruskysymysten äärellä. Meistä ainakin jotkut tietävät sen, että esimerkiksi Ruotsin hallituksessa on ihmetellen seurattu Suomen kannanottoja YK:n mandaatin suhteen viime kuukausien aikana. Viime vuoden joulukuussa Yhdysvaltain ja Englannin pommittaessa Irakia Suomi vielä valitti sitä, että päätöstä voiman käytöstä ei tehty Yhdistyneissä kansakunnissa. Nyt, kun Yhdysvallat ja sen Nato-liittolaiset ryhtyivät hyökkäykseen Jugoslaviaa vastaan, Suomen hallitus ei enää edes valittanut sitä, että YK:n mandaatti puuttui. Ruotsin hallitus arvosteli Yhdysvaltoja. Ruotsin hallitus arvosteli.

Suomessa on ollut jo pitemmän aikaa vireillä hanke YK:n mandaatin tarpeen saamiseksi pois lainsäädännöstä, ja kuten jo sanoin, tämä asia tulee käsittelyyn ensi syksynä, kun tämä niin sanottu työryhmä saa valmiiksi sen saman esityksen, jonka te kaikki voitte lukea asiakirjaimenninnosta, jonka nimi on "Puolustusvoimain kansainvälinen toiminta". Se on siellä liitteenä.

Kolmas asia, joka tulee esille rauhanturvaamislain muutoksena, on kantahenkilökunnan asema. Tällä hetkellä vielä tähän operaatioon kantahenkilökunta voi jopa osallistua vapaaehtoisesti. Uskon, että me puoluerajoista, puoluekannasta riippumatta olemme suurin piirtein kaikki tällä kannalla, että tämä on oikea menetelytapa, vapaaehtoisuuteen pohjautuva osallistuminen, varsinkin kun kysymys on tavattoman vaarallisesta operaatiosta. Meidän uusi viisas hallituksemme aikoo tältäkin osin muuttaa rauhanturvaamislakia siten, että kantahenkilökunnan osallistumisesta tehdään pakollista.

Neljäs ja vähäpätöisempi asia tässä yhteydessä on se, että tämä rauhanturvatoiminta-termi,

joka laissa tällä hetkellä vielä on, aiotaan systemaattisesti ja johdonmukaisesti kaikissa kohdin korvata sanalla kriisinhallinta.

Tämä hanke liittyy sikäli olennaisesti nyt käsiteltävään selontekoon, että tätä keskustelua, hyvät edustajat, tullaan tulevaisuudessa käyttämään yhtenä verukkeena sille, miksi rauhanturvaamislakia pitää muuttaa. Hallitus joutuu vastaamaan ikäviin kysymyksiin, ja eduskunnalla on ehkä liikaa valtaa sen määritellesä, voidaan osallistua, millä edellytyksin ja muuta. Hallitus haluaa selkeämmän kuvion.

On vielä sanottava se, että on olemassa kansainvälistä painetta näiden muutosten tekemiseksi, erityisesti ensimmäisen ja toisen muutoksen tekemiseksi lainsäädäntöön. Ei meille ole täällä kerrottu, ei meille puolustusministeri eikä pääministeri kertonut, että Naton taholta on esitetty toivomus siitä, että nykyisestä laista poistetaisiin 1 a §, joka estää Suomen osallistumisen rauhaanpakottamisoperaatioon. Kuitenkin Pohjois-Atlantin sotilasliiton taholta on tällainen toivomus esitetty Suomelle siitä yksinkertaisesta syystä, että ne kokemukset, joita Bosnian operaatiosta on saatu, ovat Naton mielestä osoittaneet, että jokaisen operaatioon osallistuvan maan lainsäädännön pitäisi olla suurin piirtein samanlaista, jottei paikalla oleva komentaja joudu tutkimaan eri maiden lakikirjoista, voiko jokin maa osallistua johonkin operaatioon vai ei. (Ed. Kiljunen: Se on järkevää!)

Ed. Kiljunen, te vielä vuonna 95, kun käsitelimme rauhaanpakottamista, olitte kova rauhaanpakottamisen vastustaja. Mutta te olette muuttanut tässäkin asiassa kantanne, ja olen valmis lyömään vetoa, että te tulette muuttamaan kantanne myöskin YK:n ja Etykin mandaatin suhteen. Kuten te muistatte, tänään vielä ed. Kiljunen on sitä mieltä, että tällainen mandaatti on tarpeen eikä pidä avata sitä päätä, kuten ed. Kanerva esitti, humanitaariselle operaatiolle ilman YK:n tai Etykin mandaattia. Mutta olen valmis lyömään vetoa siitä, että te tulette vielä kannattamaan hallituksen tätä koskevaa esitystä tässä eduskunnassa, ed. Kiljunen.

Sitten itse tähän Naton hyökkäykseen. Muisattako, mikä oli Naton operaation tarkoitus? Se oli kolme sanaa: etnisten puhdistusten estäminen, se, jonka Nato ilmoitti maaliskuun 24 päivänä päättäessään hyökkäykseen ryhtymisestään. Luulen, että vähemminkin objektiiviset tarkkailijat kuin minä, esimerkiksi ministeri Sasi, luulin, että hänkin on valmis tekemään sen johtopäätöksen, että tässä päätavoitteessaan Nato ei

nyt tainnut onnistua. Kaikki me tiedämme, että etniset puhdistukset olivat käynnissä ennen Naton ilmahyökkäystä, mutta jokainen television avannut tietää myöskin sen, että Naton pommitukset aikaansaivat etnisiä puhdistuksia ja Naton pommituksia hyväksikäytettiin etnisten puhdistusten vauhdittamiseksi. Täytyy esittää yksi kysymys, jonka Ruotsin entinen pääministeri Bildt esitti: onko Kosovossa olemassa yhtään albaania, joka on hyötynyt Naton ilmaiskusta? Juuri tämän kysymyksen takia ja siksi, että entinen pääministeri Bildt piti tätä Naton iskua Naton historian pahimpana virheenä, hän ei kelpanut siihen tehtävään, johon presidentti Ahtisaari kelpasi.

Ongelma, hyvät edustajat, tässä on se, että Naton operaatio, Naton ilmaiskut kärjistikivät ihmisoikeustilannetta. Ne vauhdittivat etnisiä puhdistuksia, ja parhaassakin tapauksessa näyttää siltä, että kun albaaniväestö palaa Kosovon alueelle, niin serbiväestö lähtee ulos. Mielenkiintoisinta tässä tietenkin on se, että silloin kun Milosevic lakkautti Kosovon autonomian, niin Yhdysvallat ei pannut tikkua ristiin asiassa. Ja miksi? Sen takia, että Milosevic oli silloin heidän miehensä. Aivan avoimesti se sanottiin, kuten sanotaan tänään Kroatian presidentin Franjo Tudjmanin osalta. Hänhän on — en voi käyttää huonoja sanoja, ettei tule loukatuksi liikaa, mutta on tällainen kuuluisa vertaus, jonka te varmasti muistatte, kun eräs amerikkalainen kenraali sanoi, että ”sikahan se on, mutta meidän sika”.

Eli ongelma on se, että katsotaan sormien välistä, jos samanaikaisesti poliittinen kehitys menee länteen päin, niin kuin se meni Milosevicin johtaessa yksityistämisen prosessia ja hyödyttäessä sellaista suuntausta, jota Yhdysvallat silloin piti hyvänä. Siksi Yhdysvallat katsoi sormien välitse, mitä tapahtui Kosovon autonomian osalta. Oli paljon kansainvälisiä järjestöjä, jotka eivät katsooneet. Euroopan neuvosto arvosteli Kosovon autonomian lakkauttamista voimakkaasti, mutta Yhdysvallat ei. Samalla tavalla tällä hetkellä Turkissa kurdialueella: mitä tapahtuu? Yhdysvallat katsoo sormien välistä, koska kysymys on siitä, että yleinen kehitys on Yhdysvaltain tämänhetkiselle johdolle hyödyllinen.

Täytyy tässä yhteydessä kertoa seuraavaa. Tulin lauantaiaamuna Yhdysvalloista ja minulla oli mahdollisuus keskustella muun muassa Valkoisessa talossa kansallisen turvallisuusneuvoston edustajien kanssa ja eräiden sellaisten kongressin edustajien kanssa, jotka eräille meistäkin ovat hyvin tuttuja. Yhdysvaltain republikaanien

arvostelu tätä hyökkäystä kohtaan on tavattoman raju. Täytyy sanoa, että olin hieman ihmeissäni, kun kuulin esimerkiksi erään Yhdysvaltain republikaanisen senaattorin toteavan, että Yhdysvaltain hyökkäys Jugoslaviaan on täydellisesti rinnastettavissa Irakin hyökkäykseen Kuwaitiin. Molemmat hyökkäykset tapahtuivat ilman Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston mandaattia, valtuutusta. Toiseksi hän arvosteli erittäin voimakkaasti sitä, että Yhdysvaltain johto on ryhtynyt yhteistyöhön terroristiorganisaatioksi, terroristijärjestöksi vielä helmikuussa nimeämänsä järjestön kanssa, mitä hän piti ennenkuulumattomana. Arvostelu Yhdysvaltain sisällä on ollut aika voimakasta tätä Naton operaatiota kohtaan. Täytyy sanoa tässäkin yhteydessä se, että huonosti pysyy perillä kansainvälisesti siitä arvostelusta, jota tähän operaatioon on kohdistettu, jos vain Suomen lehdistöä lukee ja Suomen televisiota ja radiota kuuntelee.

Koko se arvostelu, jota Englannissa, Ruotsissa ja maailmalla isoissa valtioissa on esitetty, ei näy Suomen lehdistössä. Suomen tiedotusvälineitä lukemalla, kuuntelemalla ja katselemalla saa sen käsityksen, että oikeastaan Naton operaatio on maailmassa hyväksytty. On juuri päinvastoin. Valtaosa maailman maista on arvostellut eikä hyväksynyt tätä Naton operaatiota.

Ed. I. Kanerva, kun te nyt tulitte sisälle, niin oli mielenkiintoista todeta, että te omassa puheenvuorossanne totesitte Naton hyökkäyksen ainoaksi vaihtoehdoksi diplomaattisten neuvottelujen epäonnistuttua. Mistähän tällainen käsitys on syntynyt? Rauhantutkijat esimerkiksi, arvovaltaiset rauhantutkijat, Yhdysvaltain entinen ulkoministeri Kissinger, Ruotsin entinen pääministeri Carl Bildt, joka on teidän veljespuolueenne puheenjohtaja, ovat kaikki eri mieltä tästä asiasta. Tämähän on se Naton yleinen kanta, jonka Nato ilmoittaa. Yhdyn yhdessä asiassa teidän johtopäätökseenne, että ei ollut muuta vaihtoehtoa. Natolla ei enää ollut muuta vaihtoehtoa, koska Nato oli ajanut itsensä sellaiseen tilanteeseen, että sillä ei enää ollut muuta vaihtoehtoa oman arvovaltansa säilyttämiseksi kuin hyökkäys. (Ed. I. Kanerva: Kuuluuko edustaja Milosevicin leiriin?) — Täytyy vielä, ed. Kanerva, tämän kommenttinne jälkeen todeta se, että te ette varmaan muista sitä, että te arvostelitte tätä Naton hyökkäystä välittömästi sen tapahtumisen jälkeen. Se oli teidän itsenne antama lausunto. Tämä puhe sen sijaan saattoi olla muiden kirjoittama.

Vielä yksi asia, ennen kuin lopetan, herra puhemies. Täällä on arvosteltu eräissä puheenvuoroissa tämän operaation kalleutta. On ihan totta, että tämä operaatio on kallis; se on 470 miljoonaa markkaa nyt ensi vaiheessa. Mutta samalla on todettava se, että tämä operaatio on Suomelle halvempi, osallistuminen tähän operaatioon on halvempi, kuin sodan jatkuminen olisi ollut. Sodan jatkuminen olisi merkinnyt sitä, että Suomeen olisi tullut huomattavasti enemmän pakolaisia kuin nyt on tullut, ja heistä olisi aiheutunut tavattomasti kustannuksia. Jälleenrakentamiseen vaadittavat taloudelliset resurssit myöskin Suomen taholta olisivat olleet huomattavasti suuremmat kuin ne tulevat nyt olemaan. Totta on se, että 470 miljoonaa markkaa on paljon rahaa, ja totta on myöskin se, että jos tämä olisi YK:n itsensä toimeenpanema operaatio, Suomi saisi valtaosan näistä rahoista takaisin. Nyt kun Nato on alihankkijana tässä YK:n mandatomassassa operaatiossa, me joudumme maksamaan itse kustannukset. Mutta siitä huolimatta nämä kustannukset ovat meille halvempia kuin se toinen vaihtoehto, joka olisi ollut sodan jatkaminen, juuri tästä syystä, että on saatu aikaan sopimus, jota kyllä voidaan arvostella, joka muuten on Milosevicinkin kannalta kyllä parempi kuin Rambouillet'n sopimus. Kuvaavaa muuten tässäkin yhteydessä on, että Suomessa on vain yksi lehti, joka on kertonut Rambouillet'n sopimuksen sisällöstä, vain yksi lehti, joka on kertonut esimerkiksi, mitä Liite B pitää sisällään, joka on aika tärkeä sen tietämiseksi, että ymmärtää, miksi tämä nyt tehty sopimus on huomattavasti parempi myös Jugoslavian ja Milosevicin kannalta kuin tämä Rambouillet'n niin sanottu sopimus. En mene nyt niihin yksityiskohtiin, mistä on kyse, mutta ongelma tässäkin on, että Ruotsin lehdistö kertoi, Englannin lehdistö kertoi, Yhdysvaltain lehdistö kertoi nämä Rambouillet'n sopimuksen sisällöt Suomen lehdistölle.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan kovasti ed. Laakson sekä retorisia taitoja että pyrkimystä opettaa alikirjoittanutkin jopa nimeltä tässä pitkin matkaa. Haluaisin kuitenkin, kun hän nyt puheenvuoronsa alkuvaiheessa pohdiskeli rauhanturvain muutosta ja siihen liittyviä paineita, niin korostaa sitä seikkaa, että ei kai ed. Laakso kuitenkaan aseta kyseenalaiseksi kansainvälistä kriisinhallintaa sinänsä ja erityisesti sitä, että ei kai ed. Laakso aseta kyseenalaiseksi sitä, että Euroopan unioni voi myöskin osallistua kan-

sainväliseen kriisinhallintaan. Haluaisin muistuttaa ed. Laaksoa siitä, että kansainvälinen yhteinen turvallisuus perustuu yhä enemmän siihen, että kansainvälinen yhteisö yhdessä kantaa vastuuta tällaisten kriisien ratkaisemisesta. Siihen, mihin on jo tänään viitattu moneen kertaan, muun muassa YK:n peruskirja antaa perustensa.

Viittasitte ed. I. Kanervan puheenvuoroon ja minunkin ikään kuin puheenvuorooni siltä osin, että en olisi tunnistanut sitä ongelmaa, joka liittyi tähän ajatukseen, että ilman YK:n mandaattia Suomi voisi osallistua humanitaariseen operaatioon. Ja minäkin näen sen selkeän kuopan, jonka ed. Kanerva omissa puheenvuoroissaan täällä rakensi, kun hän viittasi tähän Makedonian tilanteeseen ja siihen asetelmaan, jossa Suomi joutui vetäytymään rauhanturvatoiminnasta, kun YK:n mandaatti lakkasi.

Oli hyvin rohkaisevaa nähdä se, että ministeri Enestam täällä kuitenkin korosti sitä, että samalla, kun pyrkimyksenä on Suomen rauhanturvain muuttaminen siihen suuntaan, että kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen tulee mahdolliseksi Suomesta täysimääräisesti juuri siitä lähtökohdasta, josta me olemme halunneetkin sitä kehitettävän, niin kuitenkin YK:n mandaatti tai Etyjin mandaatti näihin operaatioihin tullaan tarvitsemaan, ja erityisesti hän korosti rauhanturvain muutoksen tarvetta siitä näkökulmasta, että se noudattaisi ruotsalaista ja pohjoismaista mallia. Siinä mallissahan kivijalkana on nimenomaan edustavalta kansainväliseltä turvallisuuselimeiltä saatava mandaatti.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kohteliaisuudesta ja tosiasioihin perustuen sanon ensinnä, että ed. Laakso edustaa tässä salissa sellaista asiantuntemusta, jota näissä kysymyksissä sinänsä arvostan. Mutta ed. Laaksolla on kyllä myöskin erinomainen taipumus psyykkata itsensä ja miksei myöskin kuulijakuntansa monta kertaa sellaiseen hurmukseen, jossa ajatusta kuljetetaan hänen ehtoillaan tavalla, jossa jalat eivät ehkä ihan koko ajan ole kuitenkaan siinä realismissa, jossa tässä kysymyksessä nyt pitäisi olla. Huomasin eräitä viitteitä siihen suuntaan jo tunti kaksi takaperin käydyssä keskustelussa, jossa Washingtonin sopimukseen liittyen laitettiin sitten jo Suomen rauhanturvain uudistamiseenkin liittyvät asiat ikään kuin tueksi sille, mitä Washingtonissa Nato-yhteydessä päätettiin.

Nyt on kuitenkin niin, että olen ollut — niin

kuin luulen, että suomalainen yleinen mielipidekin — kriittinen sen suhteen, että tähän toimenpiteeseen jouduttiin Kosovossa Naton toimesta tarttumaan. Totesin omassa puheenvuorossani, että se ei noudata kansainvälisen oikeuden kirjainta. Ed. Laakso, kannattaa olla tarkkana eikä tulkita asiaa nurinniskoin. Tiedän, että se on osaltanne loistavat verbaliset kyvyt huomioon ottaen täysin mahdollista. Mutta itse puhuin siitä kansainvälisen oikeuden kirjaimesta, jota tässä ei tullut noudatettua. Mutta sanoin, että jossakin kulkee raja. Aikaisemminkin historiassa olisi pitänyt uskaltaa vetää raja, ed. Laakso, ja viittasin siinä yhteydessä esimerkiksi Adolf Hitleriin ja toivon, että ed. Laakso ei olisi kanssani eri mieltä siitä, millä valtuuksilla tällaisissa yhteyksissä pitäisi toimia. Sen vuoksi pyytäisin kohteliaisuutta ja kohtuullisuutta sen suhteen, mitä kokoomuksen piikkiin pistetään, ja minun piikkini kestää ehkä hieman enemmän kuin edustamani puolueen piikki kestää tässä suhteessa. Mutta siitä huolimatta hyvät tavat edellyttävät sitä, ettei nyt täysin nurinniskaisia tulkintoja tässä suhteessa anneta. Mitä tulee tähän humanitaariseen apuun, niin siltä osin olen jo omat argumenttini useampaan kertaan täällä tullut kertoneeksi ja tämän ajan puitteissa en siihen nyt enää sitten palaa.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin kriisinhallinta ja Euroopan unioni; kannatan sitä, että Euroopan unioni osallistuu kriisinhallintatoimiin, mutta YK:n tai Etykin mandaatin myötä. Ongelma tässä yhteydessä on se, että vaikka Suomen hallitus ilmoittaa omana kantanaan, että se pitää välttämättömänä YK:n tai Etyjin mandaattia, ennen kuin Euroopan unioni lähtee kriisinhallintaoperaatioihin, niin huomattava osa Euroopan unionin merkittävistä jäsenmaista ei pidä tällaista mandaattia tarpeellisenä. Pelkään sitä, että Suomen kanta tässä suhteessa jää kakkoseksi, toiseksi näiden suurempien valtioiden kantoihin nähden — ja varsinkin kun nyt Kölnin huippukokouksessa kahdessa yhteydessä kyllä kannanotossa viitataan YK:hon, mutta ei YK:n mandaatin välttämättömyyteen.

Toinen kysymys, johon haluaisin vielä viitata, on se, että itse asiassa totesin vain juuri täsmälleen sen, mitä ed. I. Kanerva kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa sanoikin, että Naton hyökkäys oli ainoa jäljelle jäävä vaihtoehto neuvotte-lujen tien tultua kuljettua loppuun. Arvostelin nimenomaan tätä johtopäätöstä muun muassa

viittaamalla Kissingeriin ja Bildtiin ja moniin muihinkin voisni viitata, mutta se ei nyt ole tässä yhteydessä tarpeellista.

Mielestäni tämä ei ole oikea johtopäätös, ja Naton osalta näin oli. Naton uskottavuuden osalta olimme sellaisessa tilanteessa, mutta toki esimerkiksi olisi ollut paljon mahdollisuuksia myös neuvotella vielä. Rambouillet'ssa ei neuvoteltu. Se oli ultimaatumi, uhkavaatimus.

Ed. V i l é n : Arvoisa herra puhemies! Rauha, vaikkakin vaillinaisen sellainen, vahvistuu kuitenkin nyt joka päivä Kosovossa. Toisen maailmansodan jälkeen ehkä yksi kauhistuttavimmista etnisistä puhdistuksista on nyt ehkä jopa hallitsemattomasti kääntymässä paenneiden paluumuutoksi mutta, kuten on todettu, valitettavasti myös toisen etnisen ryhmän eli serbivähemmistön vapaaehtoiseksi poismuutoksi, varmastikin perustellusti pelästyneenä siitä kohtalosta, joka heitä voisi odottaa, kun kaikki julmuudet alkavat nyt paljastua.

Täälläkin on puhuttu Natoa kritisoiden, mutta väittäisin, että Naton välttämätön ilmakampanja yhdistettynä sitä edeltävään ja sitä seuraneeseen laajaan diplomaattiseen toimintaan on tuottanut nyt lopputuloksen, joka vahvistuu. (Välihuuto) — Se on tuottanut lopputuloksen kuitenkin: aseellisen toiminnan pysähtymisen päätoimisesti. — Suomen rooli tässä diplomaattisen ratkaisun etsimisessä oli merkittävä. Tasa-valtamme presidentin Martti Ahtisaaren toimet Kosovon rauhanturvan aikaansaamisessa tulevat varmasti jäämään tämän vuosituhannen vaihteen eurooppalaisen poliittiseen historiaan merkittävänä valtiomiestekona.

Kosovon kriisin ratkaiseminen kestävällä tavalla, ihmisten paluumuuton turvaaminen ja Kosovoon jäävän serbivähemmistön sekä albaanienemmistön välisen yhteiselon turvaaminen sekä myös rikoksiin syyllistyneiden etsiminen ja rankaiseminen tarkoittavat vääjäämättä sitä, että kansainvälinen yhteisö, oli se sitten Nato, Yhdysvallat, YK, Etyj tai Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot, joutuu sitoutumaan pitkäkestoiseen, varmasti vuosia kestävään toimintaan alueella, jolla voidaan turvata vakaus mutta myös taata ja mahdollistaa sekä Kosovon että myös Jugoslavian tai Serbian jälleenrakennus.

Maallamme on erinomainen maine erityisesti kylmän sodan aikana tapahtuneissa rauhanturvaamisoperaatioissa. Meillä on nytkin kokemuksia muuttuneesta toimintaympäristöstä Bosniasta ja Makedoniasta. Varmasti näiden toi-

mien seurauksena meillä on tällä hetkellä käytävissä sellaista osaamista, jota Suomi nyt pyrkii tarjoamaan myös Kosovossa käytettäväksi.

Katsoisinkin, että Suomen on aktiivisena eurooppalaisena toimijana kannettava oma osansa niin tulevassa kansainvälisessä turvajoukossa kuin myös tietystikin itse jälleenrakentamisen rahoittamisessa ja toteuttamisessa. Kosovon operaatio on ja tulee olemaan poikkeuksellinen, niin kuin on todettu, verrattiinpa sitä mihin tahansa Suomen mukana olevaan aikaisempaan operaatioon.

Valtioneuvosto on omassa arviossaan todennut, että niin sanotun Kfor-operaation toimintaympäristö tulee kuitenkin olemaan pääosin osapuolten taholta salliva ja merkittävää vastarintaa ei odoteta. Tämän ilmeisesti voidaan tulkitä tarkoittavan tiettyjen puolisolitaallisten ryhmien keskinäistä toimintaa, joka voi koskettaa myös kansainvälistä turvajoukkoa.

Operaatiossa on kuitenkin varauduttu voimankäyttöön, ja kuten pääministerikin totesi, voimaa ja näkyvyyttä sen suhteen on riittävästi olemassa, samoin myös korkeatasoiseen suojaan ja suojaamiseen operaation joukkojen kohdalta. Riskit operaatiossa ovat varmaankin selkeästi kaikkein suurimmat aloitusvaiheessa. Jos olemme itsekkäitä kansallisesti, Suomen osallistuminen operaatioon tulee varmaan tapahtumaan tilanteessa, jolloin riskikynnys toivottavasti on merkittävästi alentunut, kun tilanne on seestynyt, vetytymisen on päättynyt ja myös siviilihallintoa aletaan päästä takaisin mukaan.

Itse pidän ehkä ongelmallisimpana piirteenä Suomen osallistumisessa sitä, että joutuisimme välitilaan, jossa olisimme Yhdysvaltain ja ennen kaikkea Venäjän välisen hegemoniataistelun puskurina. Ainakin lehtitietojen perusteella on esitetty, että joutuisimme tilanteeseen, jossa lukumääräisesti paljon suurempi venäläinen sotilasjoukko olisi muodollisesti suomalaisen Kosovossa olevan sotilasjoukon alaisuudessa. Toivon todellakin, että näin ei tule tapahtumaan. Ymmärsin, että Yhdysvaltain tasolla tällaisinkin mallia neuvotteluissa on esitetty. En todellakaan usko, että tämä malli olisi missään muodossa kestävä eikä myöskään kansallisen etumme kannalta hyväksyttävissä oleva tilanne.

Toivotaan, että tänään ja ilmeisesti vielä huomenna Helsingissä käytävissä keskusteluissa USA ja Venäjä voivat löytää molempia osapuolia tyydyttävän ratkaisun, jossa huomioidaan mittareilla hankalasti mitattavat kansallisen ylpeyden tunteet ja voidaan yhdistää ja saavuttaa

kestävä ratkaisu tätäkin kautta. Ilmeinen fakta tai ainakin suuri vaara on, jos tässä ei onnistuta tai jos tilanne päättyy siihen, että yhteiseen johtoon tai komentojärjestelmään ei päästä, että Kosovo jollakin aikaviipeellä jakaantuisi faktisesti kahtia, ainakin vaara kasvaa. Toivottavasti kuitenkin tämä ei toteudu.

Arvoisa puhemies! Mielestäni Suomen on syytä osallistua Kosovon kansainväliseen turvallisuusjoukkoon koko Euroopan ja myös meidän oman kansallisen turvallisuutemme ja myös vaikauden vuoksi. Osallistumiseen liittyy selkeitä riskejä, jotka melkein kaikissa puheenvuoroissa on tunnustettu. Käsitykseni mukaan näyttää olevan laaja yksimielisyys tässä salissa, että pataljoonan on selkeästi koostuttava vapaaehtoisista, koska se sitten kantahenkilökuntaa tai muita tehtäviin värvättäviä henkilöitä. Heillä on oltava paras mahdollinen varustus, mitä Suomi voi taata, ja totta kai heidän palkkauksessaan on huomioitava, että riskitaso on korkeampi.

En itse oikein mieltänyt tai sisäistänyt keskustelua joukon iästä. Muistan Tuntemattomassa sotilaassa olevan jonkin maininnan siitä, että vanhemmat miehet muodostavat jonkinlaisia "joulupukkipataljoonia", vaikka yleensä vaikeissa tilanteissa tarvitaan nuorehkoja ja reippaita miehiä. Uskon siihen kombinaatioon, jonka puolustusministeri täällä esitteli, jossa yhdistyy vanhaa kokenutta perinteistä rauhanturvaajaa ja nuorta koulutettua kielitaitoista joukkoa. Se olisikin paras mahdollinen kombinaatio, mitä meille ilmeisesti on tulossa. Perusteltua on myös, että suomalaiset toimivat omana joukko-osastonaan ja osana sellaista valvonta-aluetta, jolla ilmeisesti tarkoitetaan kansainvälistä prikaatia, johon kielitaitomme, kulttuurimme mutta myös sotilaallinen toimintakulttuurimme parhaiten sopivat. Tässä tapauksessa se ilmeisesti käytännössä tarkoittaa brittiläistä prikaatia ja brittiläistä valvonta-aluetta.

Suomen osallistuminen Kosovon operaatioon on siis nykyisen rauhanturvalain mukaista ja perustuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöksiin ja peruskirjan periaatteisiin. Selvää myös on, että osallistuessaan tähän operaatioon Suomi ei voi valita itselleen poikkeuksia, koska hyvin selvää on, että poikkeuksia ei tulla sallimaan millekään muullekaan kansallisuudelle. Jos saamme kutsun osallistua, katsoisin yhden seikan, jota tässä salissa mielestäni ei vielä ole sanottu, olevan myös se, että omien joukkojemme, omien suomalaisten miesten, jotka osallistuvat tähän operaatioon, myös heidän turvallisuutensa vuoksi meillä on

oltava mahdollisuus osallistua tilanteen vaatimusten mukaisesti ja samoilla valtuuksilla kuin muut operaatioon osallistuvat joukot. Tämä on myös meidän oman turvallisuutemme kannalta keskeinen kysymys.

Bosniasta ja Makedoniasta saadut kokemukset, joista tietysti voidaan kiistelläkin, näyttävät kuitenkin vahvistavan sitä käsitystä, että selvyyden vuoksi rauhanturvalakia olisi syytä tarvittaessa täsmentää, ainakin katsoa ja selvittää, mitä työryhmän esitysten puitteissa on tulossa. En valitettavasti itse ole vielä nähnyt ed. Laakson mainitsemaa kirjaa, mutta tulen ilman muuta hankkimaan sen välittömästi käyttööni.

Kaikkien edun mukaista onkin se, että eduskunta viime kädessä päättää ja määrittää sen, millä valtuuksilla eri operaatioissa olevat suomalaiset ovat mukana. Pahin tilanne olisi varmaan silloin, jos valtuuksista olisi tulkinnanvaraa ja joko päätösvaltaa ei olisi annettu tai se olisi sälytetty esimerkiksi paikan päällä olevan suomalaisen sotilasjoukon komentajalle, jolloin hän tavallaan henkilönä kantaisi vastuun ja tekisi myös tulkinnot. Sitä valtaa en missään nimessä halua eduskunnasta ja tästä salista viedä pois.

Osanotto Kosovon turvallisuusjoukkoon on turvallisuuspoliittisesti eduskunnan linjausten mukainen, ja kuten sanoin, on mielestäni Suomen moraalinenkin velvoite ottaa osaa Euroopan turvallisuutta uhkaavien sotilaallisten kriisien ehkäisemiseen, rajoittamiseen ja tarvittaessa myös lopettamiseen. Tämä toiminta vahvistaa kansallista turvallisuuttamme, sen etuja ja myös kansainvälistä asemaa.

Rauha, heikkokin, ainakin heikko alkutilanteessa, on aina parempi tilanne kuin sota ja avoin väkivallan käyttö. Uskoisin, että suomalaiset osaavat juuri omiin kokemuksiinsa perustuen arvostaa sitä, ettei ihmisiä enää koskaan pakotetai aseihin lähtemään kodeistaan yhden ihmisen harhakuvien ja haihattelujen vuoksi.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tänä iltana on selonteosta sanottu jo paljon. Käyn lyhyesti läpi vain muutamia asioita.

Edellisessä puheenvuorossa todettiin, että selonteko ja kriisinhallintaoperaatio ovat rauhanturvalakimme mukaisia. Samanaikaisesti on koko illan käyty keskustelua siitä, jotta meidän pitää uudistaa rauhanturvalakia. Se hämmentää mieltä vahvasti, kun miettii, mikä tilanne on tänä päivänä ollut.

Jos ajatellaan rauhanturvaajia, jotka tänä päivänä ovat Bosniassa, heidän toimintavaltuuten-

sa ovat toisenlaiset kuin joidenkin muiden maiden rauhanturvatehtävissä olevien henkilöiden. Siinä mielessä täällä yritetään selittää, jotta jo valiokunnissa on kuultu asiantuntijoita, jotta tämä sopii lain sisälle. Jollakin tavalla voisi kuvata, että tässä lain tulkintaa venytetään kuin sukkanauhaa pitkälle, jotta tämä sopii sen sisään. Kuitenkin on todettu, että toimintavaltuudet tulevat operaatioissa, jonka on tarkoitus lähteä liikkeelle ja johon Suomi osallistuu, olemaan laajemmat.

En sinällään vastusta ajatusta. Totta kai meidän pitää osallistua prosessiin ja projektiin, mutta pitäisi puhua sinällään totta eikä lähteä tulkitsemaan, onko tämä just ja just vai sopiiko se tähän, koska kuitenkin puhutaan selvällä suomen kielellä siitä, jotta tarvitaan myös rauhaanpakottamista. Jos rauhanturvaajamme, ovat he sitten brittien tai kenen tahansa alaisuudessa, joilla on toisen tyyppinen rauhanturvalainsäädäntö, tottelevat heidän ohjeitaan, todennäköisesti se menee joissakin tilanteissa jopa yli sen, mitä Suomen eduskunta on aikaisemmin määritellyt. Sen takia tämä on kysymys, jota on turha väistää. Tietoisesti selonteko pitää sisällään sen, kun viedään tämä läpi, että ilmeisesti lipsutaan vähän nykyisestä lainsäädännöstä ohi hieman laajempaan käsitteeseen.

Mitä itse koko prosessin päättämisen suhteen Kosovossa tapahtui, ja miksi Ahtisaari pääsi näköalapaikalle, ratkaisevaan paikkaan neuvottelemaan, sukkuloimaan? Uskon sillä olevan merkitystä — sen lisäksi, että Ahtisaari on pätevä ihminen, etevä neuvottelija ja aikaisemminkin on hoitanut tämän tyyppisiä ongelmia — että Suomen on koettu olevan ja se on osoittanut olevansa liittoutumaton, sitoutumaton mihinkään suuntaan.

Näen, jotta tässä piilee vaara, että jos Suomi lähtee mukaan myös rauhaanpakottamistoimiin, vaikka senkin perään täällä on kovasti huudettu ja tuntuu hyvin yhtä mieltä oltavan, jossakin vaiheessa se voi olla tie, jossa osin rapisee liittoutumattomuusajatus.

Tänä päivänä kuitenkin suomalaisia arvostetaan rauhanturvakentillä. Heitä on pidetty hyvinä rauhanturvaajina, moraaliltaan korkeina, ja heitä arvostetaan ja kunnioitetaan joka paikassa. Siinä vaiheessa, jos kuvitellaan, että joutuukin olemaan mukana jonkun toisen komennossa ja raivaamaan tietä, niin kuin nyt on tapahtunut lehtitietojen mukaan, että jonakin päivänä jopa 11 ihmistä, niin sanotut rauhanturvaajat, Naton ihmiset, ovat raivanneet tietä ja joutuneet ampu-

maan ihmisiä, siinä voi äkkiä rapistua suomalaisen arvostus maailmalla, että heidän toimivat samalla tavalla eivätkä välttämättä enää olekaan sellaisia suomalaisia, jollaisiksi heidät aikaisemmin on koettu. Sen takia näidenkin asioiden pitää olla mielessä.

Se voi merkitä myös sitä, mitä ed. Krohn aikaisemmin totesi, että suomalaisia nuorukaisia, 21-vuotiaita, hyvin koulutettuja, tuodaan sinkkiarkuissa tänne, ja siinä vaiheessa voidaan kysellä, mitkä meidän rajamme ovat olleet. Kysymys on siinä mielessä tärkeä, että nykyisen rauhanturvain mukaan rauhaanpakottamiseen eivät porukamme voisi osallistua eli tehtäväksiannon pitäisi olla toisen tyyppinen: vain itsepuolustustilanteissa voi käyttää asetta.

Sitten kustannuksista, sitä näkökulmaa ilmeisesti ei kukaan ole ottanut esille. Tässähän Nato on aiheuttanut pommituksillaan nämä vahingot. Nato ilmeisesti on katsonut ja jopa tainnut ilmoittaa julkisesti, että he katsovat, että heidän velvollisuutensa ei ole jälleenrakentaa. Minusta kuitenkin kansainvälisen yhteisön ja Euroopan unionin pitäisi ottaa siihen kantaa, millä tavalla Nato osallistuu myös siihen jälleenrakennustyöhön. Ei voi olla niin, jotta Amerikan mantereelta on ostettu ohjukset — siellä on nostettu ohjus- ja asetehtaiden osakkeiden kursseja — ja amerikkalaiset pääsevät siinä pelkästään niin kuin koira veräjältä, jotta käyvät hävittämässä, vaikka jalo tarkoituksella on ollut, totta kai, koska siellä on ihmisoikeuksia loukattu karkeasti.

Siitä huolimatta ei voi lähteä siitä, jotta käydään tällainen kokeiluoperaatio suorittamassa ja sitten ei ollakaan valmiita rakentamaan. (Ed. Bremer: Onhan ne ilmoittaneet, että ne on valmiita!) Heille pitää tietysti nostaa hattua siitä, että he ovat valmiit tosiaan olemaan mukana rauhanturvaoperaatiossa, miesten voimin ja sillä puolen, mutta eivät ole valmiit satsaamaan siltoihin, teihin ja siihen infraan, joka on tuhotu. Tämä on tärkeä osuus siinä. Tavallaan heitetään tänne eurooppalaisten kontolle, että pankkaahan pytingit pystyy ja rakentakaa tiet uudelleen.

Kustannuksista sinällään sitten, suomalaisina. Täällä on puhuttu siitä, että tämä on halvempi näinpäin, kun mennään, ja voi olla näinkin, enkä siihen niin puutu, vaan puutun siihen, jotta ensimmäisen vuoden kustannus on arvioitu 470 miljoonaan. Mahdollisesti siellä ollaan kiinni pitkiä aikoja, 10—15 vuotta, niin kuin jotkut ovat arvioineet. Se tarkoittaa sitä yksinkertaisesti, jotta se vie tietysti sitä osuutta meiltä sosiaaliseen

turvallisuuteen ja suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen. Voi myös niinpäin arvuutella sitä kysymystä, jotta miten tasaisemmin saataisiin jaettua vaikka YK:n kesken, että jokaisesta maasta tulisi oma pottinsa tähän leikkiin mukaan, koska Suomihan on, totta kai, partiopoika aina ollut ja menee mahdollisimman isolla joukolla mukaan kaikkeen tällaiseen. Pitääkin kantaa oma kortensa kekoon, mutta kaikki muut maat saisivat vastata samalla tavalla siitä leiviskästään, koska me olemme ainakin kai pienimpiä aiheuttajia koko potissa olleet.

Sinällään kannatan tätä, niin kuin tuossa totesin jo aikaisemmin, jotta Suomen pojat ja tytöt voivat mennä sinne, mutta hyvin tarkkoilla ehdoilla ja niillä ehdoilla, jotka meillä viime kaudella eduskunta asetti. Muistan ne keskustelut hyvästi tässäkin salissa. Jotkut tänä päivänä vähän puhuvat toista tai muistavat toisin asiat, vaikka tiukasti oltiin sitä mieltä, jotta sellaiseen pakottamiseen me emme missään vaiheessa mene.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Aivan selvää on, että suomalaisten on Kosovoonkin mentävä, olemmehan me tuolla Afrikassa, Namibiassa, olleet, ollaan parasta aikaa Aasiassa ja ollaan Balkanilla. Miksi emme menisi Eurooppaan? Sinne taitaa olla 2,5 tunnin lentomatka, se on turhan lähellä, jos se tuli siitä pääsee riistäytymään irti. Se voi tulla meille todellakin kalliiksi, jos sota siitä laajenee.

On ihan varmaa, että siellä ei olla mitään puolta vuotta eikä siellä olla vuottakaan, vaan siellä ollaan ainakin viisi vuotta. Siellä todennäköisesti ollaan vielä kymmenen vuoden päästä edelleenkin, jos ei suomalaisia joukkoja, mutta joka tapauksessa siellä joitakin on. Eivät he tule toimeen keskenään niin lyhyellä opetusajalla, jos tällaista sanontaa saa käyttää. Jos he muistelevat joissakin juhlissa, että vuonna 1372 taikka minä vuonna se joukko teki sitä ja tätä, miten he nyt unohtaisivat puolessa vuodessa nämä tapahtumat, joita siellä nyt on tapahtunut? Epäilenpä suuresti, tuleeko sopua meidän elinaikanamme — täällä on paljon nuoriakin — sanotaan 30—40 vuoteen ja kannattaako heitä loppujen lopuksi yrittääkään pitää enää samassa kylässä vai pitäisikö jakaa suoraan eri lohkoille.

Kyroksestahan on hyvä esimerkki. Sinne menivät YK-joukot vuonna 64, ja luultiin, että sieltä tullaan — kolmen kuukauden sopimuksia tehtiin — puolen vuoden päästä pois. Siellä on edelleenkin tuhansia YK-miehiä eikä asia ole paljon mihinkään siitä edistynyt. Tämä on vielä

pahempi ilmeisestikin kuin on Kyproksen tilanne.

On ihan varma asia, että siellä tulee myös rumihia niin suomalaista kuin muistakin. Sitä ei voida estää. Se on aivan eri luokkaa oleva asia kuin aikaisemmin.

Ed. Esa Lahtela sanoi, että suomalaiset lähtisivät sinne keittämään hernekeittoa, oliko se nyt töpinää, noin vähän vapaasti lainaten. Ei se tällä tavalla voi olla. Kyllä suomalaiset munaavat sitten itsensä enemmän, jos eivät vastaa asioista ja tee samoja tehtäviä, joita muillekin on olemassa. Ei voi olla sillä tavalla, että he korttelin päässä odottavat siellä vain ja kuuntelevat, kun sotaa käydään siellä kulman takana ja naisia ja lapsia surmataan, ja suomalaiset sanovat, ettei kuulu meille. Pitää olla samat velvollisuudet, mutta pitää olla myöskin samat oikeudet, jotka muillakin joukoilla on. Siitä varmasti tulee kysymys, onko suomalaisilla samat oikeudet tällä hetkellä.

Sinne on lähetettävä parhaimmat joukot. Puuttiin tuossa jo pari kolme tuntia sitten siitä, keitä ne sitten Suomesta olisivat. On aivan selvä asia, että vaikka Säkylässä kuinka koulutetaan sitä väkeä, 20—19-vuotiaista, se on vain se sama varusmiesaika kuin aikaisemmin, vaikka siitä sitten 2—3 kuukautta nimenomaan koulutetaan tähän YK-tehtävään. Se on ihan varmasti hyvä asia, että näin tehdään. Mutta se 20—21-vuotias on edelleenkin sen jälkeen, kun hän Suomen varusmieskoulutuksen on saanut, varusmieshenkinen. Kun hänet laitetaan tällaiseen tehtävään, hän ei ota sitä sillä tavalla, että hän on ammattilainen, että hän on siellä nimenomaan ammattimiehenä asiaa hoitamassa. Vielä tulee sellaista pientä purnausta olemaan.

Mutta kun hän on YK-tehtävissä ollut sano-taan puoli vuotta ja vuoden ja sen jälkeen uudestaan otettaisiin käyttöön tämän tyyppiseen tehtävään, silloin hän on varmasti hyvä ammattilainen. Mutta toki heitä pitää käyttää osaa, mutta enemmistönä eivät he saa missään tapauksessa olla, vaan pitäisi olla näitä YK-miehiä, jotka olisivat alle 30 ja olleet jo kaksi kolme kertaa YK-tehtävissä. Sitä asiaa ei opita kuin paikan päällä. Vaikka tapahtumia ei hirvittävästi olisikaan Golanilla tai Libanonissa, niin joka tapauksessa siellä on kuitenkin se tilanne koko ajan päällä, ja siellä oppii ja tulee sitä kokemusta, kuinka osataan varoa pahoja tilanteita, osataan käyttäytyä sillä tavalla, ettei aiheuteta lisää vahinkoja.

Yksi asia pitäisi määritellä hyvin tarkasti, vaikka jotkut sanovat, ettei saisi sitoa kirjoitettuun tekstiin, mitä heidän siellä kuuluisi tehdä.

Mutta kyllä olisi tärkeätä, että heille selvästi sanottaisiin, mikä heidän tehtävänsä on, lueteltaisiin suurin piirtein ne tehtävät, jotka heille kuuluu, ja annettaisiin sen mukaiset valtuudet. Siellä käy joka tapauksessa sillä tavalla, että yksittäinen joukkueenjohtaja joutuu ratkaisemaan hyvin kiireellisissä tapauksissa, mitä tässä tehdään. Jos sitä ei ole hänelle tarkasti opetettu eikä häntä ole koulutettu eikä ole papereista saatavissa selvää, niin hän itse vastaa siitä, mitä tuli tehtyä. Sitten vuosikausia puidaan hyvin hiljaisessa ja viileässä oikeussalissa asiaa, viisaat tuomarit puivat, mitä tuli tehtyä, kun piti ratkaista asia ja tehdä päätös muutamassa sekunnissa. Sen jälkeen siis tuomarikunta pui vuosikausia sitä, tehtiinkö oikein vai väärin.

Sen vuoksi täytyisi olla selvät sävelet sen suhteen, mitä tehtäviin kuuluu ja minkälaiset oikeudet on käyttää esimerkiksi voimaa. Se täytyisi olla sanottuna, olisiko se mietinnössä vai valtioneuvoston päätöksessä vai missä kirjelmässä se olisikaan, mutta tämän asian pitäisi löytyä sieltä. Jos kerran uskotaan, että rauhanturvalaki tähän riittää, niin uskottakoon.

Otan kuitenkin yhden esimerkin. Olen ollut Kyproksella vuoden. Mitä olisi pitänyt tehdä, jos verrataan tämänhetkiseen tilanteeseen? Siellä suomalaista vartiomiestä ammuttiin hengenvaarallisesti. Siihen rakennuksen ympärille tuli joukkue, ja tiedettiin, että siellä sisällä on se ampuja, mutta oltiin ihan varmoja myös siitä, että ammunta ei enää jatku vaan on päättynyt siihen. Mitä me olisimme tehneet? Mikä oikeus meillä oli? Oliko meillä oikeus ottaa ampuja sieltä väkivalloin pois vai ei?

Joka tapauksessa niin sanottu hätävarjelutilanne oli loppunut siinä vaiheessa. Voiman käyttöön ei ollut enää oikeutta. Hän ei uhannut enää ketään. Meidän vartiomiehemme oli henkivierissä, mutta hänet saatiin vietyä rauhassa turvaan eikä hän onneksi kuitenkaan kuollut. Mutta kun otti huomioon komppanian tilanteen, komppanian hengen sillä hetkellä — komppaniasta oli muutama kuukausi aikaisemmin ammuttu jääkäri — siinä oli hyvin herkkä tilanne, etteikö siinä olisi kostoksi tehty vähän enempiäkin asioita. Siinä eivät kuitenkaan suomalaiset silläkään kertaa hermostuneet asiasta, vaan asia hoidettiin kuntoon. Sillä kertaa ampuja ilmoittautui itse.

Mutta kysymys todellakin kuuluu, oliko silloin, onko nyt ja tuleeko tulevaisuudessa olemaan oikeus menetellä sillä tavalla, että saadaan ottaa kiinni. Mikä on suomalaisten tehtävänä,

kun he näkevät, että esimerkiksi tilanteessa neljä viisi henkilöä, perhe, ammutaan ja ampujat jättävät esimerkiksi ampuma-aseensa — tämä on mielikuvituksellinen esimerkki, äsken oli todellinen — maahan ja kävelevät kaikessa rauhassa johonkin rakennukseen ja sanovat, että he eivät tule sieltä pois? Onko sillä tavalla, että suomalainen joukkue tai komppania vain levittelee käsiään rakennuksen ympärillä, että tämä ei oikeastaan kuulu meidän tehtäviimme, kun ilmeisesti meidän pitäisi väkivalloin mennä rakennukseen. Jos rakennukseen mennään väkivalloin, niin voi käydä niin, että siinä tilanteessa kuolee suomalaisia. Sen jälkeen kysytään, mikä oli oikein.

Tämän tyyppiset asiat pitäisi tehdä niin selviksi kaikille, se, kuinka näissä asioissa toimitaan, ettei jälkeenpäin syytetä yksittäistä joukkueenjohtajaa tai komppanianpäällikköä. Tietenkin hyvä olisi jokin yleisohje, jollaista minä olen käyttänyt monta kertaa, että vääryyden pitäisi aina oikeuden tieltä poistua, laistaa, noin yleisesti ottaen. Ei tutkittaisi kovinkaan paljon sitä, minkälainen se menettely on ollut, vaan todettaisiin se, kuka asiassa on ollut alkulähtöisesti väärässä ja ketkä oikeutta puoltavat. Asia olisi näin oikein, mutta näinhän se ei nykymaailmassa mene.

Pääministeri Lipponen oli siinä mielessä täysin oikeassa — on monessakin asiassa tietenkin ollut oikeassa näiden vuosien aikana — että riittävästi voimaa pitää olla käytettävissä. Jos siellä on joku vihulainen vastapuolella, 10—15 henkilön joukkue jossakin asemassa, niin kun YK tuo siihen kymmenkertaisen tai moninkertaisen joukon ympärille ja sanoo, että nyt tämä homma loppuu, niin on todennäköistä, että voimaa ei tarvitse käyttää lainkaan.

Sama taktiikkahan on käytössä esimerkiksi Suomessa poliisilla. Myös me teemme sillä tavalla. Esimerkiksi kun oli näitä moottoripyöräjengejä, niin sinne laitettiin niin kauhia ylivoima, että he antoivat heti periksi. Tosin siinä asiassa kävi sillä tavalla, että eduskunnan apulaisoikeus-asiames sanoi, että meillä oli liian suuret tykit mukana. Sitä pitää nyt jälkeenpäin ihmetellä. Hänen toimivaltansa ei taida Kosovoon yltää, siellä saa olla kuinka suuria tykkeitä tahansa. Toivottavasti näin tulee käymään.

Kaiken kaikkiaan suomalaisten on mentävä sinne mukaan. Suomalaiset ovat tunnetusti rauhaa rakastavaa kansaa. Meillä on halukkaita lähtijöitä, ja se asia pitää hoitaa kunniallisesti loppuun saakka. Lopusta kukaan ei tiedä, koska se loppuu.

Ed. S. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Tänään on käyty hyvin värikäs ja mielenkiintoinen keskustelu. Päälimmäisenä asiana, siltä salissa on tuntunut, on ollut ed. Laakson ja ed. I. Kanervan väittely siitä, kuinka nopeasti uudistetaan rauhanturvalakia. En tiedä, onko keskustelu haitallista, mutta aika oudossa paikassa sitä käydään, kun sitä käydään tämän keskustelun yhteydessä, kun on kysymys valtioneuvoston selonteosta, joka koskee kokonaan aivan muuta operaatiota aivan muussa tarkoituksessa. Luulen, että se tämän eduskunnan tulevaa työskentelyä nopeuttaa, parantaa, selventää ja selkeyttää niin, että meille sellaisillekin edustajille, joille tämä asia on muuten tuntematon, se on läheisempi ja helpompi omaksua sen jälkeen.

Keskustelu on muutenkin ollut aika erikoista siinä, että sellaiset edustajat, jotka ovat olleet joko ulkoasiainvaliokunnassa taikka puolustusvaliokunnassa valistettavina asiantuntijoinen taholta, ovat ymmärtäneet tämän asian lähemmin, helpommin ja paremmin kuin sellaiset edustajat, jotka ovat pelkästään lukeneet lyhyen otteen rauhanturvaamislaista. Se on näkynyt jopa ryhmäpuheenvuoroissa ja kannanotoissa, siinä, miten niissä on nähty tätä asiaa sovellettavan. Pidän kyllä aika erikoisena, jos tällä keskustelulla, jota eduskunnassa on tänään käyty, saadaan laajemat valtuudet ja laajempi soveltamispiiri ja se myös johtaa käytännön toimenpiteisiin. Toivon, että se johtaa sellaisiin käytännön toimenpiteisiin, että sillä on myös merkitystä sitten, kun tätä tehtävää jälkeenpäin arvioidaan täällä, niin kuin on väläytelty, 5—10 vuoden kuluttua.

Se keskustelu, jota on käyty, on ollut käsittääkseni kuitenkin kokonaisuudessaan rakentavaa. Siinä ei ole missään muodossa unohdettu, vaan väitän, että lähes jokaisessa puheenvuorossa on tullut korostetusti esille se, että Suomen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari esikuntineen on onnistunut rauhanneuvotteluissa erinomaisesti. Suomi ei ole, kun tämä operaatio kokonaisuudessaan onnistuu ja tulee loppuun saatettua, koskaan ennen saanut näin näkyvää ja näin suurta jalansijaa, kun ymmärretään tulevaisuuden historiaa kirjoitettaessa se, mikä merkitys on tällä rauhansopimuksella, joka Kosovoon on aikaansaatu, ja se merkitys, joka myös tulevaisuudessa on suomalaisilla sen onnistumisessa niin, että rauhantila siellä säilyy.

Useasti ja selkeästi on päivän aikana käynyt esiin, että Suomi ei voi olla EU:n jäsenenä vapaa- matkustaja. Sen on oltava valmis osallistumaan rauhan ylläpitoon siellä niin, että se koituu myös

koko EU:lle ja sitä kautta Suomelle kustannuksia säästävänä kokonaisuutena taloudellisessakin mielessä eikä yksinomaan niin, että tätä asiaa katsotaan ihmisoikeuskysymyksenä.

Kun Suomi lähettää sinne tämän rauhanturvavain mukaisen pataljoonan, 700—800 miestä, on keskusteltu siitä, ovatko nämä miehet ja naisetkin vanhoja, nuoria, kokemattomia vai kokeneita. Olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että he ovat varmasti paras joukko, mitä Suomesta on koskaan lähetetty mihinkään rauhanturvatehtävään. Kokemus tulee kokeneitten, jo rauhanturvatehtävissä aikaisemmin olleiden vanhempien sotureiden kautta, ja nuorempi aines on varmasti sillä lailla koulutettu, että sillä on taustaa ja uskoa tehtävään ja henkeä, niin että se tulee myös tässä asiassa onnistumaan.

Yksi merkittävä asia, johon ed. Laaksokin on viittannut, on, että sinne meno on vapaaehtoista. On käsittääkseni myös tulevaisuudessa äärettömän tärkeää, että rauhanturvatehtäviin mennään vapaaehtoisesti, jolloin siinä on oma motivaatio sellaisenaan, että lähdetään jonkin aatteen tai rahan perään eikä sinne komenneta vastoin omaa tahtoa. Sellainen sotilas, joka komennetaan tämmöiseen tehtävään eturintamaan, niin kuin tässä sanotaan, vastoin omaa tahtoaan, ajattelee kotona olevaa morsiantaan tai perhettä tai jotain muuta bisnestä, joka jäi kesken, ja sen jälkeen hänellä ei ole sellaista motivaatiota toimia, että hän onnistuisi tässä loppuun saakka.

Kun kysytään, mikä on niitten vaarojen määrä, joita tässä tehtävässä tulee vastaan, niin tehtävä on varmasti vaarallisin, mihin koskaan Suomesta on lähdetty, mutta olen myös vakuuttavan varma siitä, että koskaan ei ole Suomesta lähdetty tällaiseen tehtävään niin hyvin varustautuneina kuin nyt lähdetään. Selonteossa on maininta ja selvitys siitä, että varaudutaan niin vahvaan voimannäyttöön, että se ehkäisee myös konfliktit etukäteen eikä tätä voimaa tarvitse koskaan käyttää. Tässä on aika läheltä nähtävissä kokonaisuutena suomalainen turvallisuuspolitiikka ja turvallisuuspoliittinen keskustelu, jota on käyty ja käydään myös eteenpäin, että olemme varustuneet pahimman varalle, ja silloin kun on varauduttu pahimman varalle, pahimpia tilanteita ei tule vastaan. Selkeästi kuitenkin on nähtävissä, että tämä tehtävä ja sinne mukaan meno tuo tappioita, mutta se on tietoinen riski, se on tietoinen valinta, ja ne tappiot on otettava vastaan. Tiedän, minkälaiset puheet siitä syntyvät sen jälkeen, kun sieltä ensimmäiset tappiokuljetukset

takaisin tulevat. Toivon, ettei niitä koskaan tule, mutta tähän täytyy myös varautua.

Ed. Myllyniemi äsken kertoi puheessaan, että tarvitaan semmoiset valtuudet ja oikeudet ja päätökset, että johtajilla on toimintavaltuudet paikan päällä. Ei voida lähteä siitä, että toimintavaltuuksia tullaan kysymään sen jälkeen, kun tilanne on paikalla olemassa. Tilanne täytyy nopeasti ratkaista. Valtuuksien on oltava mukana. Valtuuksien täytyy olla myös sellaiset, etteivät oikeusoppineet ja muut lakimiehet ryhdy Suomessa pohtimaan, onko johtajavaltuuksia käytetty väärin, kun ne johtivat tappioihin, suurempiin taikka pienempiin. Näillä muodoilla toivon, että tässä löytyy myös valiokuntakäsittelyjen yhteydessä vielä sellaiset sanamuodot tähän asiaan, että johtajien päätettävissä olevat voimat ovat sellaiset, että niillä myös saadaan tulosta aikaan.

Suomalaisia arvostetaan sotilaina erityisesti rauhanturvatehtävissä räväköinä, nopeina ja toimeenpanevina, ja sitä mainetta ei saa menettää myöskään tässä operaatiossa. Pahimpina riskeinä tietyt ovat miinat, ja kun kuvittelen, mikä on myös Kosovon vapautusarmeijan käsitys ja kanta siihen, kuinka sen jäsenet mukautuvat ja sopeutuvat siihen asiaan, että heiltä tilaisuus tavallaan on tällä kertaa mennyt, niin nämä ovat sellaiset riskitekijät, että niitten osalta, vaikka kuinka hyvin varaudutaan, tulee sellaisia ongelmia esille, että ne aiheuttavat suurempia taikka pienempiä vahinkoja. Uskon, että johtajat pystyvät tämän vaaran riittävillä valtuuksilla myös minimoimaan.

Operaation hinta sinänsä, 470 miljoonaa tälle vuodelle, on paljon, ensi vuodelle 300 miljoonaa, ja kun tästä mennään vuosia eteenpäin, niin se kertaantuu moninkertaisesti. Mutta siinä on yksi myönteinen näkökohta, että on vakuutettu, että rahat eivät ole poissa kotimaisesta puolustusbudjetista vaan sitä kautta parantavat suomalaista maailmankuvaa. Tämän kautta me saamme mainetta ja kunniaa ja uskottavuutta myös oman puolustuksemme osalta.

Toivon, herra puhemies, että tämä keskustelu, jota tänään on käyty, johtaa suomalaisen maanpuolustustyön, maanpuolustusaatteen, kaluston, materiaalin ja miehistön tason ja maailmanmaineen nostamiseen.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa on sen muotoinen operaatio, että katson, että se sopii voimassa olevan rauhanturvavain kirjaimeen ja henkeen.

Näin siksi, että tällä operaatiolla on YK:n mandaatti, sitä ei Kiinakaan torjunut, ja toisaalta kysymyksessä on rauhansopimus, jota tässä turvataan ja sen täytäntöönpanoa edistetään. Tuon rauhansopimuksen kaikki osapuolet ovat allekirjoittaneet. Nämä kaksi edellytystä täyttyvät, ja silloin voidaan sanoa, että edellytykset Suomen osallistumiselle tähän operaatioon täyttyvät.

Kuitenkin kun näin sanon, niin en voi olla toteamatta, että tämä rauhansopimus syntyi kylä hyvin poikkeuksellisella tavalla. Muistamme hyvin, että maaliskuussa Rambouillet'ssa ei päästy sopimukseen. Siellä Nato ajoi itsensä umpikujaan, siellä yritettiin saneluratkaisua, johon kuitenkin Jugoslavian johto ei suostunut, ja Natolla ei ollut muita mahdollisuuksia, muita varasuunnitelmia kuin tarttua voimakkaaseen sotakoneistoonsa, aloittaa yksipuoliset pommitukset ilman YK:n tai Etyjin mandaattia taikka hyväksyntää. Tätä ei voi pitää oikeana menettelynä missään tapauksessa. Tällainen menettely on kansainvälisen järjestelmän vastaista. Tästä on otettava opiksi ja uskallettava tämä sanoa. Tällainen menettely ei saa tulla tavaksi, vaan laajalla kansainvälisellä yhteistyöllä tulisi operaatioihin päästä.

Tiedämme kyllä, että kun Rambouillet'n sopimus ei onnistunut, niin Venäjä ja Kiina eivät hyväksyneet toimenpiteitä Jugoslaviaa vastaan. Silloin sitten pommitukset alkoivat, koska niistä oli uhkavaatimus annettu ja Naton kunnia ei antanut periksi siinä, että olisi vielä etsitty diplomaattista ratkaisua tähän kiperään kysymykseen.

Kun arvostelen tällä tavalla Natoa sen voimankäytöstä, en missään mielessä puolusta presidentti Milosevicia ja hänen hallintoaan siitä, mitä se sai aikaan ja teki Kosovon alueella. Se ansaitsee yhtä vahvan tuomion. Mutta keinoja pitää etsiä ja ratkaisuja neuvotellen hakea mahdollisimman pitkään eikä tulisi tällaisen minun mielestäni maailman parhaimmat aivot ainakin periaatteessa omaavan järjestön kuin sotilasliitto Naton ajaa itseään sellaiseen tilanteeseen, että ei ole kuin yksi vaihtoehto. Näin kuitenkin nyt tapahtui. Tietysti vielä voi sanoa, että vähän hämmästyttää se, että kaiken tämän jälkeen Naton pääsihteeri kelpasi myös Suomen hallitukselle EU:n ulkopoliittiseksi johtajaksi tai millä tittelillä häntä kuuluukin nyt kutsua. Hän on lähiaikoina myös Suomea edustava ulkopoliittinen suuri vaikuttaja Euroopan unionissa.

Rauhansopimus, joka syntyi pommitusten jäl-

keen ja presidentti Ahtisaaren ollessa sopimuksen syntymisessä arvokkaassa asemassa, syntyi kyseenalaisin keinoin todella järkyttävien pommitusten ja humanitaaristen ongelmien kaaoksen seurauksena. Mutta hyvä, että syntyi, ja nyt siinä sopimuksessa on, enemmän tai vähemmän pakotettuina nytkin, kuitenkin kaikkien osapuolten nimet alla ja tämä sopimus on olemassa. Kun tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja tuon alueen vakauden rakentamista lähdetään viemään eteenpäin, tarvitaan ulkopuolisia joukkoja. Mielestäni Suomen on syytä olla tuossa mukana omalla panoksellaan. On tärkeää, että tuossa operaatiossa on mahdollisimman monta maata mukana. Näin jaetaan kustannuksia, jaetaan vastuuta ja saadaan myös kattava järjestelmä sen sopimuksen tueksi, jota pyritään viemään eteenpäin noiden ihmisten parhaaksi.

Tässä tarvitaan siis suurta määrää, suurta joukkoa, ja tähän operaatioon onkin kaavailtu ja tulossa 50 000 sotilasta. Yhdyn siinä pääministeri Lipposen kantaan, että tällainen suuri, massiivinen joukko siellä on sellainen tekijä, että jokainen, joka pyrkii tuon rauhansopimuksen ja rauhansopimuksen eteenpäinvientiä torpedoimaan, joutuu ottamaan huomioon, kenen kanssa on asioimassa. Näin tällä suurella, massiivisella joukolla ja voimalla, joka on nyt rauhaa turvaamassa toisin kuin Nato, joka oli pommittamassa, on ennalta ehkäisevä vaikutus, ja se antaa mahdollisuuden rakentaa tuota aluetta, jälleenrakennuksen eteenpäinvientiä, pakolaisten palaamiseen omille asuinsijoilleen toivottavasti myös Suomesta, jolloin saadaan näitäkin kustannuksia pienennettyä, kun tässä kustannuksista on puhuttu ja niin edelleen. Eli tarvitaan todella iso voima, ja se, että siellä ovat näin monet maat mukana ja suuri voima, se ennalta ehkäisee sitä, ettei siellä myöskään tule niitä ongelmia, joita tulisi, jos siellä olisi vain pieni joukko yrittämässä hoitaa asiaa eteenpäin. Näin se suojelee näitä sotilaita, jotka sinne menevät, ja on kokonaisuuden kannalta välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Sitten tämän Suomen vahvennetun pataljoonan kokoaminen jäi tässä keskustelussa ehkä sittenkin hieman vähälle aikaisemmin. Ministeri Enestam sanoi, että sen vajaan tuhannen miehen pataljoonan rungon tulevat muodostamaan Porin prikaatissa koulutetuissa valmiusjoukoissa koulutuksensa saaneet sotilaat. Eli runko on valmiusjoukosta.

Se on mielenkiintoinen kysymys siltä osin. Ehkä viisaat ja valiokunnat voivat miettiä sitä, että kun käsiteltiin tätä valmiusjoukkojen kou-

luttamista ja muodostamista, niin todettiin, että ne ovat osa Suomen puolustusvoimia. Nyt näistä tulee runko tälle pataljoonalle ja tulee eteen se kysymys, onko tuo joukko, jonka rungon muodostavat valmiusjoukoissa koulutetut miehet, edelleen osa Suomen puolustusvoimia ja onko näin ollen Suomen puolustusvoimien osa Naton alaisuudessa tai ainakin Naton yhteydessä taistelemassa tai toimimassa, toivottavasti ei taistelemassa, mutta toimimassa kuitenkin, tietyn sotilaallisin valtuuksin kaukana kotimaasta. Onko tämä ensimmäinen kerta, kun näin tapahtuu, että valmiusjoukko, jonka me täällä tulkitsimme olevan osa omia puolustusvoiamme, olisi vieraalla maalla taistelemassa, Suomen armeijan osa? Tähän periaatteellisesti mielenkiintoiseen kysymykseen olisi syytä saada hieman valaistusta.

Runko olisi siis valmiusjoukoista ja täydennys, niin kuin ministeri Enestam totesi, Niinisolossa koulutetuista rauhanturvaajista. Nuo valmiusjoukon miehet ovat nuoria, hyvin koulutettuja, valioita, kun taas nämä Niinisolon koulutetut ovat hieman iäkkäämpiä, kokeneempia. Tässä yhteydessä, vaikka siitä tuli vähän jo moitteita täällä, niin sanoisin kuitenkin, että saattaisi olla paikallaan miettiä myös sitä, ovatko nämä nuoret, innokkaat valmiusjoukkolaiset herkempiä liipasimen käyttämisessä kuin nämä hieman iäkkäämmät, elämäkokemuksesta ja muuta kokemusta omaavat henkilöt, jotka ovat perinteisen rauhanturvakoulutuksen saaneita. Tätäkin kannattaa hieman miettiä, kun tätä joukko-osastoa kootaan.

Tuossa totesin, että Kfor-operaatio sopii, ei mielestäni valtavan hyvin, mutta kuitenkin sopii voimassa olevan rauhanturvalain sisään sen takia, että se on YK:n mandaatilla toimiva ja siellä on rauhansopimus pohjana ja lisäksi siksi, että osallistuminen on näille sotilaille vapaaehtoista.

Nyt tässä yhteydessä on otettu esille monissa puheenvuoroissa tämä rauhanturvalain muutos ja paljon puhuttu siitä. Mielestäni nyt ei ole tarpeenkaan siitä puhua, eikä kenenkään olisi tarpeen lyödä kantojaan lukkoon. Meillä ei ole hallituksen esitystä. Me emme tiedä, mitä hallitus ajattelee tästä asiasta, ovatko ne tiedot, joita ed. Laakso kertoi niistä neljästä kohdasta, paikkansa pitäviä, tulevatko ne olemaan hallituksen esityksessä vai eivät. Kuitenkin totean sen, että rauhanturvalain muutokseen eduskunta ottaa kantaa sen jälkeen, kun hallitus esityksensä tekee, jos tekee. Kovin ovat erilaisia oikealla ja vasemmalla hallituspuolueissa kannanotot näihin keskeisiin

kysymyksiin rauhanturvalain muuttamisen osalta, joten vaikea tässä on vaatia keneltäkään mitään sitovia kannanottoja, eikä ole tarpeenkaan.

Kuitenkin totean sen, että mielestäni aina tulisi olla YK:n tai Etyjin mandaatti, kun näihin operaatioihin lähdetään, myös mielellään humanitaarisissa operaatioissa. Kun humanitaarisista operaatioista puhutaan, niin on ilmennyt, että teltan pystyttäminen Makedoniassa on humanitaarinen operaatio ja toisaalta Belgradin pommitukset kaukaa ohjuksilla olivat eräiden mielestä humanitaarinen operaatio. Ja nyt jos puhutaan vain humanitaarisesta operaatiosta yleisesti ja haarukka on näin valtavan suuri, niin on kyllä termien selittämisen taikka selventämisen aika ennen kuin tätä keskustelua jatketaan.

Mielestäni on kuitenkin niin, että YK:n tai Etyjin mandaatti myös näissä operaatioissa on paikallaan, jolloin niillä on laaja hyväksyntä. Kyllä Punainen Risti ja monet muut tekevät humanitaarista työtä kriisialueilla, sitä kautta voidaan tehdä sitä työtä. Ehkä tuntuu hieman vieraalta, että konekivääri toisessa kädessä, tai ei sitä ihan noin vain kädessä voi pitää, mutta kuitenkin kuvaannollisesti, viedään leipäpakettia. Jotakin silloin on ehkä vialla, jos näin pitää tehdä. Mutta maailma on tietysti pahan vallassa, ja tällaisia tilanteita syntyy.

Arvoisa puhemies! Minulle on syntynyt kyllä se vaikutelma, että näissä rauhanturvalain muutospaineissa on kysymys Suomen viemisestä yhä lähemmäksi Natoa EU:n myötä ja muutoin, ja sitä tavoitetta en halua olla edistämässä tässä yhteydessä. Totean, että presidentti Ahtisaari ei olisi voinut olla tässä tärkeänä rauhanyvälittäjänä, jos Suomi olisi Naton jäsen, ja mekään emme täällä keskustelisi tästä operaatiosta, jos olisimme Naton jäsen. Me olisimme maksamassa ja osallistumassa, olisimme olleet jo pommituksiin osallistumassa ja nyt olisimme osallistumassa jatkotoimenpiteisiin ilman näitä keskusteluja. Eli meille on äärettömän tärkeää se, että Suomi pysyy liittoutumattomana ja säilyttää sen aseman, että meillä voi olla välittäjän ja rauhan rakentajan mahdollisuus silloin, kun se avautuu. Nyt se on meille avautunut, ja siitä olemme presidentti Ahtisaarelle kiitollisia ja muutoinkin saamme olla hyvin tyytyväisiä.

Ed. S i n n e m ä k i : Arvoisa puhemies! Kaikkein eniten minua on hermostuttanut tässä keskustelussa tänään se, että pääministeri Lipponen niin hirveän voimakkaasti ilmaisi, että ei voi olla mitään eroa siinä, miten Suomi toimii tässä ope-

raatiossa verrattuna siihen, miten muut osallistuvat joukot toimivat. Amerikkalaisia joukkoja ei käsittääkseni kuitenkaan kahlitse Suomen rauhanturvalaki, mutta suomalaisia sotilaita se laki taas velvoittaa. Pääministerin puheenvuoro toi minulle vähän saman suuntaisia epäilyjä, joita ainakin ed. Krohn toi esille, että tässä on kysymys siitä, että strategia on se, että meidän täytyy aina ja kaikkialla toimia täsmälleen samalla tavalla kuin Euroopan tai Naton tai jonkin puolustusliiton kova ydin.

Minun mielestäni se ei ole meidän velvollisuutemme, koska keskeisintä tässä mielestäni on se, että Suomi on liittoutumaton maa. Kuten täälläkin on moneen kertaan hehkutettu, esimerkiksi presidentti Ahtisaaren välitystoiminta tässä kriisissä on perustunut nimenomaan siihen, että Suomi on liittoutumaton maa. Tällaiset kansainväliset operaatiot eivät ylipääntänsä voi toimia, ellei ole olemassa sellaisia maita kuin Suomi. Jos kaikki sinne menevät maat olisivat Nato-maita, voitaisiin tulkitä ja katsoa Jugoslavian osalta, että se on puhdas interventio tai miehitys. Siihen, että ylipääntänsä tällaisella kansainvälisellä operaatiolla on jotakin uskottavuutta, vaaditaan monenlaisia maita. Suomen rooli on tässä mielestäni ihan toinen kuin Nato-maiden.

Niin kuin todetaan selonteossa, joka sinänsä oli, no, ainakin kaksi sivua pitkä ja surullista kyllä, ehkä jotenkin siloisempi kuin miltä tilanne vaikuttaa lehdissä tai miltä tilanne vaikutti itse asiassa hallituksen edustajien puheissa, tämä on Suomen rauhanturvalain mukaista toimintaa. Sen lisäksi tässä myös hyvin otetaan huomioon se, että tämän kriisin rauhoittaminen vaatii paljon muutakin kuin tämän sotilaallisen operaation.

Täällä on mainittu esimerkiksi Pekka Haaviston toiminta Unepissa ympäristöasioissa ja Helena Rannan toiminta Bosniassa oikeuslääketieteellisissä asioissa. Näidenkin toimien uskottavuus perustuu osaltaan siihen, että Suomi on liittoutumaton maa. Sekin, että meidän panoksemme ei-sotilaallisissa toiminnoissa voi itse asiassa olla paljon merkittävämpi kuin sotilaallisissa, koska me emme ole mikään sotilaallinen suurvalta, mielestäni nimenomaan tuo sen asian tärkeäksi, että meidän täytyy toimia rauhanturvalakimme mukaan selkeästi ja etukäteen jotenkin signaloida sitä, koska rauhanturvalakimme nyt sinänsä on myös ulkopoliittinen signaali.

Nimenomaan tässä ensi vaiheessa, niin kuin pääministeri toi esille, sotilaallisen voiman näyttäminen ja oikein isojen koneiden esittäminen on

varmasti tärkeää. Mutta miten rauhasta saadaan kestävä ja miten uskottavana ihmiset ja eri osapuolet siellä pitävät tätä kansainvälistä toimintaa, siihen tarvitaan myös muitakin kuin sotilaallista voimaa. Silloin poliittisilla tekijöillä ja sellaisilla asioilla on myös valtavasti merkitystä, että on olemassa muitakin kuin sotilaallista arvovaltaa, että on poliittista arvovaltaa, ja sitä nimenomaan Suomella mielestäni tähän mennessä on ollut.

Mitä tulee siihen, kun kaikki puhuvat täällä rauhanturvalaista, niin minua ärsyttää se, että sanotaan, että on paineita. Jos on joltain taholta tahtoa, niin se on tahtoa. "Paineita" kuulostaa ihan siltä, että maailma omissa olemuksessaan jollain tavalla pakottaisi meidät muuttamaan rauhanturvalakia. Mielestäni tämä keskustelu, jota täällä on käyty, osoittaa sen, että sitä ei todellakaan pitäisi muuttaa, koska jotenkin tässäkin salissa innostutaan näistä sotilaallisista toimenpiteistä liikaa jo nykyisenkin puitteissa. Meidän pitäisi ainakin ensin mielestäni aivan rauhassa katsoa, miten täällä käy, ennen kuin ryhdytään tekemään siihen lakiin muutoksia. Tämä on mielestäni ihan tarpeeksi hurjan tuntuinen operaatio, eikä meidän tarvitse tästä laajentaa mandaattia rauhaanpakottamiseen, jos tällainenkin operaatio menee laajennetun rauhanturvaamispiiriin.

Sitten vielä terminologinen seikka, jonka haluaisin mainita, kun täällä puhutaan sinkkiarkuista. Hehän ovat siis kuolleita, ne ihmiset, jotka ovat sinkkiarkuissa. Joskus tuntuu siltä, että kun näitä asioita laitetaan kauniimmiksi sanoiksi, ehkä jotenkin tosiasialliset asiat hämärtyvät.

Tässä oli nyt suunnilleen kai se, mitä halusin sanoa. Vielä tukisin ed. Kuisman mainintaa siitä, että kun Suomessa ei nykyään enää opeteta miinakoiria, niitä voitaisiin ryhtyä kouluttamaan, koska niitä ilmeisesti tarvitaan paljon.

Mitä tulee sitten näihin joukkoihin, niin en tiedä, kun en ole sotilaskoulutuksen asiantuntija, mutta uskon, että se koulutus, mikä Säkylässä on annettu, on varmasti erittäin hyvää. Mutta jos itseni pitäisi valita, jos tarvitsisin esimerkiksi itselleni ja lapselleni suojaa jollain konfliktialueella, niin ensituntumalta ajattelen, että luottaisin mieluummin sellaiseen, jolla on kokemusta jostain tällaisesta operaatiosta, kuin sellaiseen, joka on saanut vaikka kuinka hyvän koulutuksen, mutta jolla ei ole kokemusta tällaiselta kriisi-alueelta. Siinä mielessä toivottavasti nyt siinä joukossa, joka sinne lähetetään, on sopivan pal-

jon näitä ihmisiä, joilla on kokemusta, ja heillä on jotenkin keskeinen asema siinä.

Ed. Nepponen: Arvoisa herra puhemies! Kosovon kriisi on nyt saatettu vaiheeseen, jossa aseiden tapahtuneesta rauhanpakottamisesta on siirrytty rauhanturvaamiseen, paremminkin rauhansopimukseen pakottamiseen tai saattamiseen. Lähtökohtana on osapuolten kesken solmittu rauhansopimus, ja operaatiolla on myös YK:n mandaatti, joka on ehdoton edellytys kaikissa vaiheissa Suomen osallistumiseen.

Suomella ja erityisesti tasavallan presidentillä, niin kuin monesti olemme tänään kuulleet, on ollut hyvin keskeinen ja tärkeä rooli sopimuksen aikaansaamisessa, ja se jatkuu edelleenkin ongelmallisten tulkintojen ratkaisemisessa. Myös suomalaiset upseerit ovat olleet tärkeitä taustavaikeuttajia neuvotteluissa, ja varmasti heillä on käyttöä jatkossakin, niin kuin tämän päivän suurvaltojen välinen neuvottelukin osoittaa.

Tämän kaiken on mahdollistanut noudattamamme sotilaallinen liittoutumattomuus. Emme ole Naton emmekä myöskään minkään muun sotilasliiton jäsen. Se on ollut vahvuutemme, ja näin on myöskin tulevaisuudessa toimiessamme täysivaltaisena jäsenenä Euroopan unionissa, jolle parhaillaan rakennetaan kriisinhallintakykyä. Balkan on aina ja nytkin viimeisten kymmenen vuoden aikana ollut tulenarka alue, josta kriisit ovat levinneet laajemmallekin.

Tärkeä roolimme Kosovon sopimuksen aikaansaamisessa edellyttää, että olemme mukana myös itse rauhanturvaoperaatiossa. Se on johdonmukainen jatko rauhan rakentamisessa. Turvallisuuspoliittisen linjamme mukaisesti on tärkeää, että olemme patoamassa kriisejä niiden syntyalueilla, jotta ne eivät leviä laajemmalle. Se on Suomen etu, ja se on myös kansalaistemme etu. Tähän toimintaan meillä on erinomaiset mahdollisuudet kokemustemme perusteella, vaikka kysymys ei ole perinteisestä rauhanturvaamisesta vaan kriisinhallintaoperaatiosta.

Rauhanturvalakimme, josta on käyty kova keskustelu ja jonka muuttamisen aika ei nyt ole, antaa Suomen joukoille edellytykset toimia aloitetussa operaatiossa, vaikka monet ongelmat jäävätkin ratkaistaviksi paikan päälle joukon komentajan tai jopa yksittäisen rauhanturvaajan harkinnan perusteella. Bosniasta nyt jo saadut kokemukset antavat erinomaisen pohjan uuden joukon toiminnalle.

Joukkomme suunniteltu kokoonpano tulee muodostumaan parhaista mahdollisista kanta-

henkilökuntaan kuuluvista ja erityisen hyvin juuri rauhanturvaamiseen ja valmiusjoukon tehtäviin koulutetuista ja valituista asevelvollisista. Heitä täydennetään YK-tehtävissä aikaisemmin kokemusta saaneilla miehillä ja naisilla sekä Bosnian operaatiossa toimineilla rauhanturvaajilla, joiden kokenut osa tulee muodostamaan lähes puolet koko rauhanturvajoukon kokoonpanosta.

Tehtävä tulee olemaan vaativa, niin kuin on todettu, vaativin, mitä Suomella on milloinkaan ollut meidän pitkässä rauhanturvahistoriassamme. Suomalaiset tulevat onnistumaan, siitä olen vakuuttunut. Välttämättä emme tule selviämään ilman vakaviakaan onnettomuuksia, kuolemaan johtaviakin. Niihin meidän on varauduttava, ja ne meidän on myöskin kestettävä.

Arvoisa puhemies! Suomi on keskeisesti ollut mukana Kosovon rauhansopimuksen aikaansaamisessa. Jatko edellyttää, että olemme mukana myös itse operaatiossa. Suomella on siihen erinomaiset, kokemukseen perustuvat henkiset, koulutukselliset ja myös materiaaliset edellytykset. Sen mahdollistaa myöskin rauhanturvalakimme. Meillä on myöskin joukon toimintaanpanoon riittävät taloudelliset edellytykset.

Ed. Kallio: Herra puhemies! Suomi on rauhanturvaamistoiminnan suurvalta. Suomi on 1950-luvulta lähtien voimakkaasti tukenut YK:n pyrkimyksiä konfliktien ratkaisuun. Vuodesta 1956 lähtien me olemme olleet mukana 18 rauhanturvaoperaatiossa. Lisäksi Suomi on alusta alkaen ollut mukana kehittämässä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön rauhanturvakapasiteettia. Myös panostuksemme rauhanturvaamistoiminnan koulutukseen ja kehittämiseen on ollut merkittävää. Suomi oli ensimmäinen valtio, joka jo 1960-luvun lopulla perusti erillisen yksikön pelkästään rauhanturvaamiskoulutusta varten Niinisaloon.

Suomen pitkät perinteet rauhanturvaamisessa näkyvät siinä, että erityisasiantuntemustamme kohtaan on jatkuvasti osoitettu mielenkiintoa. Suomelle onkin tarjottu säännöllisesti merkittäviä rauhanturvatehtäviä. Suomelle osallistumisen rauhanturvaamistoimintaan on ollut ja on edelleenkin keskeinen osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Kosovon kriisin synnytti presidentti Slobodan Milosevicin jo Bosniasta tuttu politiikka, ihmis-oikeusrikkomukset ja kansanmurha. Albaanivainoa ei saatu pysäytettyä neuvotteluin eikä kansainvälisen yhteisön valvoja lähettämällä.

Niinpä kansanmurha oli käynnissä Euroopan silmien edessä, ja sen lopettamiseksi vain Naton massiiviset pommitukset jäivät ainoaksi jäljelle jääneeksi vaihtoehdoksi. Jälkiviisaasti voidaan tietysti kysyä, käytettiinkö diplomatian keinot kaikilta osin vai olisiko jotain siinä vaiheessa voitu tehdä toisin. Voidaan myös kysyä, asetettiin Rambouillet'n sopimusluonnoksessa serbeille liian tiukat ehdot hyväksyttäväksi. Erityisen vaikeita kohtia serbien kannalta olivat ensinnäkin Kosovon antaminen Nato-joukkojen valvontaan ilman YK:n turvallisuusneuvoston siunausta ja toiseksi vaatimus kansanäänestyksestä, mikä näytti mahdollistavan Kosovon itsenäistymisen kolmen vuoden päästä.

Joka tapauksessa mielenkiintoista on, että joidenkin arvioiden mukaan nyt pommitusten jälkeen tehty rauhansopimus on serbeille lievempi kuin olisi ollut Rambouillet'n sopimusluonnos.

Täällä on tänään ylistetty presidentti Ahtisaarta ja hänen toimintaansa Kosovon kriisin selvittelyssä. Yhdyn näihin näkemyksiin. Presidentti Ahtisaaren rooli on ollut erittäin merkittävä. Hän on uupumatta tehnyt työtä rauhan rakentamiseksi ja siinä myös onnistunut. Suomi onkin ollut historiallisesti tärkeässä roolissa ja kansainvälisen huomion keskipisteessä. Viime aikojen tapahtumat ovat eittämättä osoittaneet, että presidentti Ahtisaari on keskeinen kansainvälinen vaikuttaja. Voisi myös kuvitella, että tuleva EU-puheenjohtajuus edelleen tukee Suomen sillanrakentajan roolia. Mutta yhdyn myös niihin näkemyksiin, joita täällä on tänään esitetty, että presidentti Ahtisaaren välittäjärooli ei olisi ollut mahdollinen, jos Suomi olisi liittoutunut maa.

Nyt Kosovossa on siis saatu edellytykset rauhalle, mutta itse rauhasta voidaan puhua vasta siinä vaiheessa, kun alueelle on saatu vakiinnutettua toimiva, kansanvaltaan perustuva itsehallinto. Eteneminen vakaaseen rauhantilaan edellyttää, että Kosovoon perustetaan noin 50 000 hengen turvallisuusjoukko. Se vastaa sotilaallisesti toimeenpanosta, jolla estetään väkivaltaisuuksien puhkeaminen ja huolehditaan puolisoitaallisten joukkojen aseriisunnasta.

Tärkeänä uutena piirteenä rauhanturvaoperaatioihin ovat tulleet mukaan merkittävät siviiliasiat, kuten osallistuminen jälleenrakentamisen tukemiseen, humanitaariseen avustustoimintaan, demokratian vahvistamiseen, ihmisoikeustilanteen seurantaan tai kansallisen poliisin tukemiseen. Tämä siviiliulottuvuus tulee olemaan keskeinen myös Kosovon operaatiossa, joka tapahtuu YK:n erityisedustajan alaisuudessa.

Suomen mahdolliselle osallistumiselle noin 700—800 hengen vahvennetulla pataljoonalla ei mielestäni ole esteitä. Rauhanturvallain edellyttämät perusedellytykset ovat olemassa: on YK:n mandaatti ja sopimus, johon osapuolet ovat sitoutuneet. Tältä osin asia on mielestäni kunnossa.

Mutta yhdyn myös niihin näkemyksiin, joissa on todettu, että Kosovon tehtävä on vaativa, todennäköisesti vaativin rauhanturvatehtävä, mihin suomalaiset ovat koskaan osallistuneet. Sen ovat jo viime päivät osoittaneet. Fanaattiset ääriaineet ovat valmiita silmittömiin väkivaltaisuuksiin, ja operaatioon osallistuvien joukkojen on kyettävä ylläpitämään riittävää pelotetta ja tarvittaessa pakotettava osapuolet noudattamaan tulitaukoa.

Tehtävään onkin lähdettävä riskit tiedostaen. Joukon on oltava vastuuntuntoinen, hyvin koulutettu, liikkeellä oikealla asenteella ja varustautuneena yllättäviinkin tilanteisiin. On tosin olettavissa, että riskitaso Kosovossa laskee ensimmäisen kuukauden aikana, jolloin operaatio toimeenpannaan Nato-joukkojen toimesta.

Herra puhemies! Mitä tulee Kosovo-operaation kustannuksiin, niin 470 miljoonaa markkaa ensimmäisen vuoden osalta on paljon rahaa. Kaikkea ei voida kuitenkaan mielestäni mitata rahassa. Silloin, kun kyse on ihmisoikeuksien ja keskeisten perusarvojemme puolustamisesta, Suomenkin on kannettava vastuunsa. Itse asiassa uskon, että tämä ratkaisu on Suomelle edullisempi kuin pommitusten jatkuminen; tuhansien pakolaisten vastaanottaminen ja ylläpitäminen ei olisi halpaa sekään, ei myöskään jälleenrakennustarpeen lisääntyminen.

Voidaankin todeta, että jälleenrakennuskustannukset jo tähänastisten tuhojen myötä nousevat Kosovossa ja lähialueilla tähtitieteellisiin summiin. Yhden arvion jälleenrakentamisen kustannuksista on esittänyt Euroopan investointipankki. Sen mukaan sodasta kärsineiden maiden auttaminen maksaa seuraavien viiden vuoden aikana noin 140 miljardia markkaa. EU joutuu tässä projektissa enemmän tai vähemmän maksamiseksi: eräiden arvioiden mukaan EU joutuu maksamaan kustannuksista noin puolet. Kantaa jälleenrakentamisen rahoitukseen jouduttaneenkin ottamaan Suomen puheenjohtajakaudella.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Kuunnelllessani ed. Kalliota havaitsi, että ajatuksemme kulkevat kovin saman suuntaisesti. (Ed. Korkea-

oja: Onko harvinaista demarien kesken?) — Ei voi välttyä, ed. Korkeaaja, nyt varmaankaan siitä, että ed. Korkeaaja tulee havaitsemaan oman havaintonsa oikeaksi tätä puhetta kenties kuunnellensa.

Herra puhemies! Hallituksen selonteon perusteella Suomen hallitus on esittämässä tasavallan presidentin päätettäväksi osallistumista Kosovon rauhanturvaoperaatioon. Kosovon rauhanturvaaminen, Kfor-operaatio, on saanut Yhdistyneiden kansakuntien tuen. YK:n turvallisuusneuvosto on kuluva kuukauden 10 päivänä päättänyt päätöslauselmasta, jolla annetaan valtuutus maailmanjärjestön jäsenmaille perustaa Kosovoon kansainvälinen turvallisuusjoukko valvomaan Jugoslavian 3.6.99 hyväksymiä, siis hyväksymiä, rauhanetoja.

Suomen osallistumisesta Balkanin rauhanturvaamisen uusimpaan ja epäilemättä vaikeimpaan ja varmaankin vaarallisimpaan osaan voidaan päättää voimassa olevan rauhanturvalain 1 §:n mukaisesti. Lainkohdan 1 momentissa määritellään Yhdistyneet kansakunnat Etyjin ohella sellaiseksi kansainväliseksi tahoksi, jonka antaman valtuutuksen perusteella suomalaisia joukkoja voidaan lähettää rauhaa turvaamaan.

Balkanin kriisin tämän kevään tapahtumat antavat kuitenkin aihetta monenkinlaiseen pohdiskeluun. Muistissamme on, kuinka YK:n valtuuttama Makedonian rauhanturvaoperaatio päättyi Suomen kannalta aikanaan vähän ikävästi. Operaatio keskeytyi YK:n turvallisuusneuvoston pysyvän jäsenmaan Kiinan päätettyä vetää tukensa siitä. Kiinan päätöksen muodollinen perustelu liittyi tietenkin operaatioon. Se oli muka käynyt tarpeettomaksi. Todellinen syy oli kuitenkin Makedonian hallituksen Taipein hallitukselle antama diplomaattinen tunnustus. Ottamatta kantaa Kiinan Taiwanin-politiikkaan voi huoletta sanoa, että Balkanin ihmiset olivat kohtuuttomia sijaiskärsijöitä. Yhtä lailla voi sanoa, että YK:n rauhanturvarooli kärsi tapahtuneesta. YK ikään kuin vetäytyi kriisialueelta.

Suomen Makedonian-operaatio antaa aihetta mietiskelyyn. Meidän kannaltamme YK:n ja Etyjin arvovalta ovat toki tärkeitä, mutta eikö yhtä tärkeätä ole, että rauhanturvatoiminta onnistuu Euroopassa? Tuleekin mietittäväksi ennen pitkää, onko meidän todella syytä pitää kaikissa oloissa kiinni nykyisen lain 1 §:n 1 momentin rauhanturvamandaatin antajan nimestä. Tämän problematiikan ympärillä tänään on keskusteltu varsin paljon, eikä syyttä. Siihen kiertyy hyvin olennainen osa siitä, mistä me juuri

nyt täällä puhumme. Tätä sietää pohtia etenkin, kun juuri voimaan tullut Amsterdamin sopimus antaa EU:lle kriininhallintaroolin.

Herra puhemies! Anteeksi, rouva puhemies! Kosovon operaatioissa yhdistyy monta hyvää periaatetta. Se on YK:n valtuuttama, ja siksi sen kansainvälisoikeudellinen laillisuus ja yleinen hyväksyttävyys ovat kiistattomia. Tämä puoltaa sitä, että mandaatin antaja on se, joka täsmällisesti tiedetään ja voidaan määritellä.

Toisaalta se on käytännössä Naton johtama operaatio. Rauhanturvaajilla on turvanaan Nato-maiden joukkojen ylivoimainen tulivoima, ja rauhanturvaajien johtamisyhteistyö on keskitetty ja ilmeisen tehokas. Suomen oma osa edellyttää erinomaisen suurta tarkkuutta ja huolellisuutta. Me emme voi lähteä automaattisesti siitä, että oma pataljoonamme olisi jonkin suuren Nato-maan siipien suojassa, että se olisi apu- ja tukitehtävissä jollekin prikaatille. Omat joukkomme joutuvat aivan varmasti vastakkain vihaisten, katkerien ihmisten kanssa, ihmisten, joilla on aseita ja jotka ovat tottuneet aseitansa käyttämään. Kuitenkaan rauhanturvaajat eivät mene Kosovoon sotimaan, mutta, samaan hengenvetoon, tulitauon ylläpitäminen edellyttää kuitenkin pakkotoimia ja valmiutta kohdistaa niitä ulkopuolisiin esimerkiksi siviilien suojaamiseksi.

Suomalaisen joukon on siksi oltava riittävän vahvasti varusteltu ja suojattu. Sen enempää omien kuin alueen siviilien henkeä ei pidä vaarantaa antamalla kuvaa riittämättömästä suorituskyvystä. Pääministeri Lipponen mietiskeli tätä asiaa useampaankin otteeseen tänään ilta-päivällä.

Vanhaa roomalaista sananlaskua käy sovelta- minen vaikkapa niin, että ”jos haluat rauhaa, valmistaudu pakottamaan siihen”. Tohdin tämän sanoa siitä huolimatta, että sana ”pakottaa” sisältää vähän huonon kaiun suomen kielessä eikä ole käännöksenä kovinkaan onnistunut verrattuna siihen, miten näitä termejä käytetään muissa kielissä, niin englannissa kuin ruotsissa- kin, josta esimerkin antoi puolustusministeri aiemmin.

Arvoisa herra puhemies! Anteeksi, arvoisa rouva puhemies! Havaitsen lausuntoneeni tilanteeseen, jossa aloitin puheenvuoroni, koska silloin korokkeella istui puhemies Mikkola.

Kosovo-operaation summa on melko lailla suuri. Se ei ole ihan halpaa. Onneksi siitä ei kuitenkaan ole paljoksuttu julkisessa sanassa eikä liioin poliitikkojen puheissa. Olin havaitsevinani, että ryhmäpuheenvuoroista oikeastaan vain pe-

russuomalaisten ed. Vistbacka paheksui operaation kalleutta, eivät muut. Tämä hinta nimittäin on paljon pienempi kuin uuden sodan hinta olisi EU:n jäsenmaksajamaalle, ja ennen kaikkea hintaa ei voi verrata ihmishenkiin, joita varustelulla suojataan.

Rouva puhemies! Vielä yhteen yksityiskohtaan, johon muutama puhuja on täällä kajonnut. Se on tämä mielenkiintoinen kysymys miinakoirista. En oikein ymmärrä asian saamaa huomiota, koska käsittääkseni koirat miinojen etsijöinä eivät viime vuosina ole näyttelleet kovin suurta osaa missään osassa maailmaa — vallankaan koirat, jotka viedään meidän olosuhteistamme tyystin toisiin olosuhteisiin, olkoonkin, että miinat maan sisällä ovat samanlaisia, kenties kaikkialla. Minun tietämäni mukaan, ilman, että olisi sin kennelin miehiä, miinakoiran toimintakyvyn kannalta oikein iso olosuhteiden ja maisemien vaihtaminen on aika tuhoisaa.

Vielä on se seikka, että miinoja todennäköisesti on niin paljon, että tällä koirajärjestelmällä asia ei ratkea. Kyllä melkein luottaisin suomalaisen miinanraivauskalustoon, joka on tekniseltä tasoltaan maailman huippuluokkaa ja joka on tuottanut hyviä tuloksia kaikkialla, missä sitä on käytetty. Näistä koirista, jos saan vielä lyhyesti sanoa, ei ole kovin hyviä esimerkkejä ollut oikeastaan koskaan, ja viime ajoilta itse asiassa ei laisinkaan.

Ed. L e h t i m ä k i : Arvoisa puhemies! Kun ed. Kekkosta kuuntelin, niin mietin, mahtaako hän ehdottaa miinanraivaajaksi anoppeja, mutta hän ei kuitenkaan päätenyt siihen vaihtoehtoon.

Hyvät edustajat, kansainvälisen oikeuden perusyksikkö on valtio. Valtio puolestaan määritellään selkeärajaiseksi alueeksi, jolla on oma väestö omine kulttuureineen ja omine kielineen. Kansalaisen, yksilön, perusoikeus on saada elää omassa kotimaassaan ilman syrjintää, ilman väkivaltaa tai ilman henkistä painostusta. Mikäli joku kansainvälisen oikeuden toimija ei kykene yksilön, kansalaisen, oikeutta turvaamaan, tarvitaan ylikansallista painostusta, tarvitaan ylikansallisia toimijoita. Eli hyväksyn Kosovo-tapauksessa Naton tekemän hyökkäyksen sekä Naton pakotustoimenpiteet. Ne tapahtuivat albaaniväestön turvaamiseksi. Sen sijaan olen itse joutunut miettimään useaan otteeseen sitä, että jos sama määrä taloudellisia resursseja ja diplomaattista vaikutusvaltaa olisi pantu peliin jo aikaisemmin, olisi ko näitä hyökkäyksiä ja pommituksia tarvittu lainkaan. Kosovon tulenarka ti-

lanne on ollut tiedossa jo kymmenkunta vuotta, ja kuitenkin ylikansalliset toimijat eivät ole tehneet käytännössä lähes mitään.

Suomi on tällä hetkellä kansainvälisen oikeuden polttopisteessä. Tasavallan presidentti onnistui Kosovon sovittelutehtävässä. EU:n puheenjohtajuuskausi on alkamassa. Suomen olisikin nyt oltava aktiivinen ennakoivan kriisinhallintaorganisaation, olkoon se sitten YK tai jokin muu, toiminnan vahvistamisessa ja toimintatapojen kehittämisessä. Ennakoiva kriisinhallinta on diplomatian keinoin tapahtuvaa kriisipesäkkeiden selvittämistä, ennen kuin joudutaan kriisin aseelliseen selvittämiseen. Rauhanturvaamisen aseilla on aina oltava viimeinen vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! Niin kuin tänään on käynyt ilmi, nyt käsittelyssä oleva rauhanturvaamistehtävä poikkeaa selkeästi aikaisemmista. Kuten selonteossa todetaan, tämä rauhanturvaamistehtävä voi käsittää myös rauhaanpakottamista. Olen ministeri Enestamin kanssa samaa mieltä siinä, että tästäkin huolimatta tämä tehtävä mahuu nykyisen rauhanturvalain puitteisiin. Sen sijaan tulevaisuudessa saattaisi olla järkevää, niin kuin myös on käynyt ilmi, miettiä rauhanturvalain muuttamista ennen kaikkea sen selkiinnyttämiseksi, tarvitaanko siihen selkeä maininta rauhaanpakottamisesta. Mikäli tähän vaihtoehtoon mennään, näen sillä tavalla, että rauhaanpakottamisen on aina tapahduttava eduskunnan säätämän toimivallan puitteissa, vaikka ed. Nepponen totesikin, että käytännön päätökset tekee paikallinen komentaja.

Lopuksi haluan painottaa vielä puheeni lähtökohtaa eli sitä, että ensimmäisen vaihtoehdon on aina oltava ennakoiva kriisinhallinta. Jopa voisi lopettaa siihen, että tämä tavoite voitaisiin kirjata lainsäädäntöön, ja toimikoon Suomi siten, että tällä sektorilla saadaan aikaan tuloksia eikä uusia Kosovo-tapahtumia pääse enää syntymään.

Ed. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle selonteon Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa. Samalla hallitus pyytää eduskunnalta valtuuksia lähettää suomalaisia joukkoja osallistumaan Kosovon rauhanoperaation toteuttamiseen, mistä päätöksen lopullisesti tekee tasavallan presidentti. Suomen tasavallan presidentti Ahtisaari ansaitsee tunnustuksen toiminnastaan Kosovon tilanteen ratkaisemiseksi ja rauhanyhteistyön alkuun saattamiseksi Balkanilla. Kysymyksessä on vakavin kriisi Euroopas-

sa sitten toisen maailmansodan, ja kuten useissa puheenvuoroissa on todettu, se on kestänyt jo useita vuosia.

Meiltä herkästi unohtuu, kuinka lähellä Suomea tuo kriisipesäke lopulta onkaan. Ei voi olla palauttamatta mieliin myös sitä, että kaksi edellistä maailmansotaa ovat saaneet alkunsa juuri Balkanin alueelta. Tätä historiallista taustaa vasten tarkasteltuna sekä Euroopan että koko maailmankin turvallisuutta ajatellen kysymyksessä on todella merkittävä asia. Sen vuoksi Suomen on oltava rauhanprosessissa mukana.

Arvoisa puhemies! Meillä suomalaisilla on hyvä maine rauhanturvaajina. Suomalaiset rauhanturvaajat aloittivat toimintansa 1956 Suezin kriisin aikana. Sen jälkeen Suomi on osallistunut 16 rauhanturvaoperaatioon. Parhaillaankin suomalaisia toimii erilaisissa rauhanturvatehtävissä eri puolilla maailmaa.

Kun ajattelemme Kosovon kriisiä ja niitä asioita, jotka ovat nyt ratkaistavinamme, ja kun vertaamme niitä aiempiin rauhanturvaoperaatioihin, olemme mielestäni poikkeuksellisen vaikean ratkaisun edessä. Sen vuoksi aion tarkastella tässä periaatteellisella tasolla sitä, ollaanko nyt mukana perinteisessä operaatiossa vai onko kyseessä rauhaanpakottaminen ja niin ollen myös aseellisen voiman käyttäminen enemmän kuin koskaan aiemmissa vastaavissa tehtävissä.

Rauhanturvalain 1 §:n 2 momentissa rajoitetaan meidän koko rauhanturvalakimme soveltamisalaa. Tätä lakia ei sovelleta YK:n peruskirjan 42 ja 51 artiklan nojalla kohdistettaviin sotilaallisiin pakotetoiimiin osallistumiseen eikä muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. Juuri nämä viisi viimeistä sanaa "eikä muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan" ovat minun tulkintani mukaan juuri ne ratkaisevat lähtökohdat, joita nyt katselemme ja analysoimme. Nyt on kysyttävä, onko tulevassa operaatiossa jo nykytiedon varassa kysymys sen kaltaisesta tehtävästä, että nykyisen rauhanturvalain mukaiset valtuudet eivät riitä sen tehtävän suorittamiseen, joka Kosovossa tulee eteen. Nähdäkseni juuri tästä syystä hallitus on tuonut eduskunnalle tiedonannon täysin tietoisena tästä periaatteellisesta kysymyksestä.

Toinen näkökulma liittyy Suomen historialliseen perinteeseen puolueettomana ja liittoutumattomana maana. Kyselen, onko meidän oltava mukana sellaisissa sotilaallisissa operaatioissa, joissa kumppanina on monista maista palkka-armeijan sotilaita ja ennen kaikkea Naton joukot ylikansallisen ammattiarmeijana. Miten

tähän sopii liittoutumattoman Suomen asevelvollisuusarmeijan sotilaiden käyttö?

Arvoisa puhemies! Suomella on hallitusmuodon mukaan puolustusvoimat, ja jokaisella suomalaisella miehellä on asevelvollisuus, siis velvollisuus, ja naisilla mahdollisuus. Tämä on yksiselitteinen lähtökohta. Rauhanturvaoperaatiot on toteutettu siten, että asepalveluksensa suorittaneet on jatkokoulutettu rauhanturvatehtäviin aina ennen kulloistakin operaatiota ja tehtäviin osallistuminen on perustunut aina vapaaehtoisuuteen. Tästä vapaaehtoisuuden näkökulmasta on mielestäni pidettävä ehdottomasti tässäkin tapauksessa kiinni. Tietenkin moni sanoo, että Suomen on oltava mukana siellä, missä muutkin ovat, ja että Suomen on kannettava vastuunsa maailmanrauhasta, joittenkin tahojen mukaan myös rauhaanpakottamisesta. Toisin sanoen Suomen tulisi ylläpitää hyvin aktiivista roolia maailman kriisipesäkkeiden hoitamisessa myös sotilaallisesti.

Itse kysyn, olisiko mahdollista edelleen pysyttäytyä Suomen joukoille perinteisissä rauhanturvaamistehtävissä. Vaikka kriisit ovat vaikeutuneet, sota on aina sotaa. Kosovon operaatiossakin on varmasti nähdäkseni löydettävissä tehtäviä, joissa voimankäytön esille nostaminen rauhaanpakottamisessa ei ole kaikille joukoille välttämätöntä. Koen, että tämä rauhaanpakottamisasia tulee vielä myöhemminkin varmasti hyvin laajasti julkisuudessa esille tarkasteltavaksi. Minusta Suomen historiaan ja asemaan liittoutumattomana maana sopisi tänäkin päivänä erinomaisen hyvin se, että me selkeästi pidättäytyisimme taistelujoukkoihin ja suoraan voiman käyttöön osallistumisesta. Me voisimme esittää joukkojamme humanitaarisiin tehtäviin ja todella rauhanturvaamistoiimiin, joissa pyrittäisiin pitämään kriisin eri osapuolia erillään toisistaan ja Kosovon tilanteesta mahdollistamaan pakolaisten paluu kotiseudulleen.

Arvoisa puhemies! Veteen on piirretty se viiva, joka erottaa rauhaanpakottamisen ja rauhanturvaamisen. Mutta jos lähtökohtana on voimankäytön salliminen muuhunkin kuin itsepuolustukseen, silloin Suomen rooli rauhanturvaajana on saamassa uuden sisällön. Henkilökohtaisesti en ole siihen valmis. Kuriositeettina voisin mainita, että kun keskusteltiin Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tämän vuosikymmenen alkuvuosina, silloin keskusteltiin myös niistä sotilaallisista ja puolustuksellisista ulottuvuuksista, joita unionin jäsenyys saattaisi meille merkitä.

Meillä eduskuntaryhmässä oli Puolustusvoimain komentaja kertomassa näköaloista sekä niistä tehtävistä, joita saattaisi olla tulossa Euroopan unionille. Neljän pojan isänä ja reserviupseerina olin kiinnostunut sotilaallisesta ulottuvuudesta ja kysyin tuon alustuksen päätteeksi Puolustusvoimain komentajalta hieman retorisen kysymyksen: Milloin on se päivä, jolloin minun omat poikani ovat ase kädessä ja kovat piipussa Balkanilla? Sain komentajalta vastauksen, että sellaista päivää ei tulekaan, että Suomi osallistuisi sen kaltaisiin tehtäviin. Nyt voisi sanoa ja ajattelen, että se päivä on juuri nyt edessä.

Arvoisa puhemies! Tietenkään emme voi lähteä yksinomaan näin henkilökohtaiselta pohjalta etsimään ratkaisuja siitä, missä Suomi on mukana ja missä ei. Silti on tarpeen meidän jokaisen tehdä itsellemme selväksi, mikäli lähdemme voimankäyttöön mukaan, mitkä ovat sen seuraukset ja kuka kantaa vastuun. Tämä sali kantaa siitä vastuun, emme kollektiivisesti vaan jokainen henkilökohtaisesti. En halua dramatisoida tarpeettomasti, mutta se päivä saattaa olla jopa todennäköinen, ei siis toivottava, että Kosovon konfliktin seurauksena meidänkin poikiamme lennätetään Suomeen jo täälläkin mainitussa sinkkiarkussa.

Minkä sisällön sotilaalliseen voimankäyttöön osallistuminen tämän jälkeen saisi suhteessa asevelvollisuuteemme? Olisiko se omiaan lisäämään maanpuolustustahtoa ja sitä arvostusta, joka Puolustusvoimillamme on? Entä miten olisi tuon jälkeen se yksimielisyys, joka vallitsee asevelvollisuusarmeijasta? Viime kädessä ratkaisut maanpuolustustahtodesta ja Puolustusvoimien arvostuksesta tehdään suomalaisissa kodeissa, ei tässä salissa eikä edes tiedotusvälineissä vaan suomalaisissa kodeissa.

Kun olen viime viikkoina keskustellut Puolustusvoimain kantahenkilökunnan kanssa, heidän keskuudessaan on monenlaisia kysymyksiä, ei vain tämä Kosovo-kriisi vaan laajemminkin Puolustusvoimain sisällä olevat muutokset. He kyselevät, millaisia voimia ja millaisia suunnitelmia on muutosten takana. He kyselevät, miksi heille, siis kantahenkilökunnalle, ei kerrota, jos jotakin suurta periaatteellista muutosta on tapahtumassa. Kantahenkilökunta on erittäin kiinnostunut siitä keskustelusta, tuleeko kantahenkilökunnan koulutukseen pakolliseksi ulko- ja mailla koulutus vai säilyykö se vapaaehtoisena, kuten tänä päivänä on. Kantahenkilökunta tuntuu aistivan, vaikkakaan ei voi yksilöidä sitä, että jostakin keskustellaan korkeimman johdon ta-

solla, mutta heillä on valitettavan vähän tietoa. Siis monenlaisia kysymyksiä on ilmassa Puolustusvoimain sisälläkin. Tämä on erityisen tärkeä asia, kun ajattelemme maamme puolustusjärjestelmää kokonaisuutena.

Arvoisa puhemies! Nämä periaatelinjaukset, joita nyt tehdään, ovat juuri poliittisen päätöksen asioita. Niihin antavat ammattiavun ja teknisen sisällön sotilaat, mutta ne ratkaisut, mihin ja minkä laatuisiin operaatioihin Suomi osallistuu, on tehtävä eduskunnassa. Kun edellisen kerran käsitelimme valmiusjoukkojen muodostamista ja niiden koulutusta, olin erittäin kriittinen sitä ratkaisua kohtaan. Tuolloinhan valmiusjoukkojen koulutus siirrettiin Puolustusvoimain tehtäväksi ja koulutus muuttui tapahtuvaksi varusmiespalveluksen aikana ja sen sisällä suoritettavaksi erilliskoulutukseksi. On jo osoittautunut useiden varusmiesten kanssa keskusteltua, että se ratkaisu ei välttämättä ole paras mahdollinen. On syntymässä ja on syntynyt kahden kerroksen varusmiehiä joukko-osastoihin, joissa valmiusjoukkoja koulutetaan. On ikään kuin eliittiluokan sotilaiden joukkoja, jotka ovat valmiita, kvykkäitä ja jopa innokkaita vaativiin tehtäviin, jopa kansainvälisiin tehtäviin. Mutta sitten on ikään kuin b-luokan joukkoja, jotka on tarkoitettu puolustamaan Suomea mahdollisessa kriisitilanteessa.

Jos nyt tämän Kosovo-operaation yhteydessä tullaan siihen tilanteeseen, että nämä varusmieskoulutuksen aikana koulutetut valmiusjoukkojen sotilaat, varusmiehet pienellä jatkokoulutuksella lähetetään sen kaltaiseen tehtävään, mistä Kosovossa on kysymys, voidaan kysyä, ovatko nämä jopa alle kaksikymppiset nuoret miehet kypsiä ja valmiita tehtävään. En aliarvioi koulutusta, mutta juuri kriisinhallinnassa on elämänkokemus niin merkittävä tekijä. Olisiko meidän kenties palattava uudelleen jo menneinä aikoina hyväksi osoittautunutta menetelmää toteuttamaan kouluttamalla valmiusjoukot reserviläisistä, jotka ovat varusmiespalveluksen jälkeen olleet jo työelämässä? Uskon, että he olisivat elämä nähteenä paljon kypsempia ja harkintakykyisempia kuin kovin nuoret erityisesti, kun kriisinhallinnan vaikeusaste nousee. Tässä yhteydessä tulee väistämättä esille ajatus palkka-armeijasta. Onko nyt tehtävä päätös askel siihen, että palkka-armeijakeskustelu laajenee ja nähdään tarpeelliseksi, jotta voidaan vastata kansainvälisiin haasteisiin? Toivon sydämestäni, että näin ei tule tapahtumaan.

Arvoisa puhemies! Tämän kaltaisia ajatuksia

tuli mieleeni, kun olemme käsittelemässä selonte-koa. Oman ajatteluni loppupäätelmänä on se, että eduskunnan tulisi rajata ja pitää nykyisellä tasolla ne valtuudet, jotka kuvaavat suomalaisten sotilaiden tehtävää Kosovo-operaatioissa. On aivan selvää, että on annettava valtuudet puolustaa itseään ja rauhanturvatoimintaa, mutta aktiiviseen voimankäyttöön ei pidä suomalaisia sotilaita viedä. Tällaisen päätöksen kautta me voimme edelleen säilyttää kansainvälisesti ottaen riippumattoman ja arvostetun asemamme näissä operaatioissa, emme tule konfliktien osapuoliksi, emme ole ketään vastaan, olemme liittoutumattomia ja puolueettomia. Vain yhdessä asiassa emme ole puolueettomia, me olemme aina rauhan puolesta, kuten Urho Kekkonen aikanaan sanoi.

Muuttuneessa kansainvälisessä tilanteessa Suomen asemaan sopii hyvin se, että me lähetämme rauhanturvaajia, korkean sotilaallisen ammattitaidon omaavia joukkoja johtajineen antamaan monipuolista apua kriisialueiden jälleenrakentamisessa, turvaamaan sen, että kotiseuduilleen palaavat ihmiset voivat aloittaa uuden elämän mahdollisimman turvallisissa olosuhteissa.

Ed. V a h a s a l o : Arvoisa puhemies! Eurooppalainen turvallisuusjärjestelmä ei ole kyennyt estämään kriisien ja sotatoimien puhkeamista entisen Jugoslavian alueella. Tilanne on ollut kyseisellä alueella epävakaa jo vuosien ajan. Viimeisin sotilaallinen kriisi oli odotettavissa, sillä Jugoslavian liittotasavallan johdolla oli omat suunnitelmansa Kosovon osalle, ja näitä suunnitelmia ryhdyttiin toteuttamaan jo ennen Naton pommituksia. Vie vielä pitkän aikaa, ennen kuin etnisten puhdistusten koko laajuus paljastuu ja tekoihin syyllistyneiden nimet ovat tiedossa. Eri asia on se, koska ja miten sotarikoksiin syyllistyneet saadaan oikeuden eteen vastaamaan teoistaan.

Jugoslavian liittotasavallan presidentti Milosevic hyväksyi rauhansuunnitelman vasta useiden viikkojen ajan kestäneiden ilmapommitusten jälkeen. YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymän päätöslauselman mukaisesti Kosovoon on jo siirtynyt Naton alaisuudessa olevia kansainvälisiä rauhanturvajoukkoja. Operaation alkukuukausina joukot ovat pääosin Naton omia joukkoja, mutta pitkäaikaiseksi arvioitun operaation toteuttamiseen osallistuu joukkoja myös Natoon kuulumattomista maista, myös Suomesta. Kannatan Suomen osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa. Ope-

raatio on erittäin vaativa, eikä joukkoja tule lähettää sinne kevyin perustein ja varustein. Lähetettävillä joukoilla tulee olla parhaat mahdolliset suojavälineet, ja joukkojen tulee olla erityisesti operaation kaltaisiin tilanteisiin koulutettuja.

Suomen pitkäaikainen kokemus muista YK:n rauhanturvatehtävistä auttaa varautumaan paikan päällä eteen tuleviin tilanteisiin. Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen, mutta YK:n päätöslauselman mukaan turvallisuusjoukon tehtäväksi määritellään muun muassa valvoa tulitaukoa ja tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet siihen. Joukkojen tehtävänä on olla eräänlainen sotilaallinen pelote ja muuri keskenään vihamielisten ryhmien välillä. Ongelmaksi ei muodostu vain serbijoukkojen vetäytyminen, sillä YK:n päätöslauselman mukaan myös Kosovon vapautusarmeijan joukot tulee riisua aseista. Paikalliset kahakat ovat mahdollisia, ja kansainväliset joukot voivat jäädä jalkoihin, mikäli alueelliset jännitteet purkautuvat aseellisina.

Valtioneuvoston selonteko on realistinen. On varauduttava rajoitettuun voimankäyttöön ja varsinkin riittävään voimannäyttöön, jotta sodan kaikille osapuolille käy selväksi, että kansainväliset rauhanturvajoukot todella kykenevät ylläpitämään rauhanomaista tilannetta. Rauhanturvatoiminta mahdollistaa humanitaarisen avun ja eri avustusjärjestöjen toiminnan alueella.

Arvoisa puhemies! Kansainväliset joukot turvaavat rauhaa aseellisella läsnäolollaan. Mistään rauhasta ei alueella kuitenkaan voida vielä pitkään aikaan puhua. Miinat, puolisosilaalliset joukot, epäluulot ja katkerat muistot kansallisuuksien välillä eivät poistu yhdessä yössä. Paluu normaalielämään vaatii aikaa, kärsivällisyyttä ja YK:n rauhanturvaoperaation onnistumista. Elämme nyt operaation onnistumisen kannalta erittäin kriittisiä vaiheita. Rauhanturvajoukkojen organisoinnista syntynyt kiista nakertaa operaation uskottavuutta pahemman kerran. Glooriaa ja kiitosta on näkyvillä vasta sitten, kun kansainvälisten rauhanturvajoukkojen läsnäolo on tarpeetonta alueella, ja siihen kuluu vielä pitkä aika.

Kriisiä ei kyetty ehkäisemään. Nyt on onnistuttava kriisin jälkihoidossa, ja myös Suomen valtiolla on velvollisuus osallistua tähän toimintaan. Suomen kansa näytti jo mallia lahjoittamalla ennätysmäärän varoja humanitaariseen toimintaan Kosovossa.

Ed. R o s s i : Arvoisa rouva puhemies! Kosovon kriisi on tragedia vailla vertaansa. Sille on

omat historialliset syynsä, jotka juontavat pitkältä, ja jälkiseuraamuksetkin tulevat varmasti siirtymään eivät ainoastaan alkavan vuosituhannen ensimmäisille vuosikymmenille vaan varmasti myös seuraaville vuosisadoillekin. Kysymys on hyvin pitkällä ajalla syntyneistä eri kansojen, kansakuntien, eri ihmisten välisistä ongelmista, joiden ratkaisuisa myös Suomen tasavallan eduskunta on mukana tänä päivänä.

Erityisesti kansainväliset järjestöt ovat asian tiimoilta joutuneet ongelmiin. YK on tietyllä lailla joutunut seuraamaan asiaa osittain sivusta, osittain voimattomana, mutta kuitenkin niin, että YK:n puitteissa on nyt voitu mennä eteenpäin, ei kuitenkaan saavuttaa sellaisia tavoitteita kuin aikoinaan kansainvälisen järjestön perustamisen yhteydessä on asetettu, että YK:n päätöksellä sodat pystyttäisiin estämään tai ainakin lopettamaan.

Euroopan unioni on omalta osaltaan näyttänyt merkitystään. Valitettavasti hiljattain pidetyt Euroopan unionin parlamentin vaalit eivät saaneet ainakaan kansalaisilta luottamusta vain vähemmistön äänestäessä tilanteessa, jossa ehkä EU olisi tarvinnut ensimmäistä kertaa tukea myös kansalaisiltaan ja ehkä olisi ansainnutkin sen siinä mielessä, että EU on perustettu aikoinaan juuri sotien ehkäisemiseksi ja kansakuntien ykseyden vaalimiseksi ja eteenpäinviemiseksi.

On hyvin vaikea sanoa, mikä EU:n todellinen rooli ja merkitys tässä asiassa on ollut nimenomaan Kosovon kriisin ratkaisussa. Mutta ehkäpä kääntäen voidaan ajatella niinpäin, että jos ei olisi Euroopan unionia tai vastaavia rakenteita Euroopassa, niin olisiko Balkan jälleen ryhtynyt loimuamaan enemmänkin ja olisiko tästä voinut koitua kansainvälinen kriisi. Sitä emme pysty sanomaan, ainoastaan itse kukin voimme sitä arvioida.

Nato on ollut ainoa, joka on kyennyt toimimaan, ja sitä kautta tietysti myös Yhdysvallat on ollut iskukykyinen omalta osaltaan. Vaikka on puhuttu humanitaarisesta rauhaanpakottamisesta — ilmaus, johon sisältyy tietysti paljon absurdia — näin kuitenkin on ollut, että ilman Naton toimintaa tuo sota ja kansanmurha jatkuisi omalta osaltaan tänäkin päivänä.

Suomen tasavallan presidentti on omalta osaltaan päässyt tilanteeseen siinä vaiheessa, jolloin tarvittiin kansainvälistä selvitysmiestä, henkilöä, joka pystyy toimimaan eri osapuolten välissä. Tässä suhteessa Suomen liittoutumattomuus ja ehkäpä vanha puolueettomuuskin ovat toimineet taustalla, osittain myös EU-jäsenyys tänä

päivänä, siinä, että Suomen tasavallan presidentti on voitu luottaa ja hän omien kansainvälisten kokemustensa perusteella on näyttänyt myös kykynsä tämän kaltaisten kriisien ratkaisemisessa.

Tästä me kaikki suomalaiset voimme olla myös ylpeitä ja myös siitä, että tänään Kosovon kriisinhallintaoperaatiokeskustelun yhteydessä ja aikana Helsingissä sekä Yhdysvaltain että Venäjän puolustusministerit ovat neuvotelleet Kosovon kriisin hallinnasta ja siihen liittyvistä kysymyksistä suomalaisen upseerin toimiessa puheenjohtajana kyseisessä kokouksessa. Tilanne on itse asiassa vailla vertaa ja osoittaa vain tällä hetkellä Suomen roolia, joka on noussut raketin lailla ylös.

Suomella on pitkät rauhanturvaperinteet. Pääministeri Lipponen muisteli puheenvuorosaan tilanteita Etelä-Libanonista, jossa hän oli nähnyt, kun tarkastuspisteellä syntyi niin sanottu kahakka tai ainakin lähellä ollut kahakka. Mitä se käytännössä merkitsi? Siinä katsottiin silmästä silmään, kenen kantti kestää. Suomalaisilla rauhanturvaajilla on perinteisesti ollut erinomaisen hyvät maine.

Olen myös puolustusvaliokunnan jäsenenä saanut osallistua aiemmin rauhanturvatehtäviin tutustumiseen. Täytyy myöntää, että olin ylpeä suomalaisista ja siitä, että suomalaiset rauhanturvaajat toimivat nimenomaan niin, että se herätti luottamusta paikallisissa asukkaissa, ihmisissä, molemmissa osapuolissa eri paikoissa. Näin Suomella oli hyvät maine tuoltakin osin. Suomalaiset eivät toimineet ainoastaan sotilaina, vaan he rakensivat sairaaloita, kirkkoja, vesiasemia, kirjastoja ja palvelivat tavallaan kansalaisia kussakin kylässä ja eri asemapaikoissa.

Tästä Suomi on saanut hyvää mainetta rauhanturvatehtävissä, ja kun se ei ole myöskään ollut niin sanottu maailmanvalloittajavaltio, se on pystynyt aina toimimaan niin, että on voinut ottaa myös pienempien kansakuntien ja vähemmistönkin edut ja näkökulmat huomioon. Tämä on hyvää taustaa Suomelle, ja sitä tulee myös vaalia jatkossa.

Arvoisa puhemies! Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa on suuri kysymys taloudellisesti, mutta ennen kaikkea henkisesti se on sekä koko eduskunnalle että Suomen kansalle merkittävä asia, vaikkakin Suomella on pitkät perinteet rauhanturvatoiminnassaan. Tällä kertaa me olemme sen kaltaisten ongelmien äärellä, joista emme pysty vielä tänä päivänä sanomaan, mihin ne tulevat johtamaan ja kuinka hyvin se tulee selviämään. Ilman muuta

Natolla on keskeinen rooli asian niin sanotusti liikkeellepanemisessa ja tämän rauhanturvaoperaation aloittamisessa, mutta kaikilla muilla mailla, kaikilla muilla joukoillakin, tulee olemaan siellä keskeinen rooli.

Valtioneuvoston eduskunnalle antaman selonteon mukaan tehtävälista on varsin pitkä ja pitää sisällään myös maininnan siitä, että turvallisuusjoukon eräänä tehtävänä on tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet nimenomaan rauhaan. Tässä ollaan kyllä juuri tekemisissä sen asian kanssa, kuinka pitkälle suomalaiset voivat mennä nykyisen rauhanturvallain puitteissa.

Onneksi tasavallan presidentti johtaa Suomessa uudenkin perustuslain mukaan maamme ulkopoliittikkaa yhteistyössä valtioneuvoston kanssa. Kun eduskunnan keskustelu on rönsyilyt aiheen tiimoilta muun muassa hallituspuolueiden edustajien toimesta aika lailla laevalle, herää kysymys siitä, mitä kaikkea tässä mahtaisi tapahtua, jos eduskunta johtaisikin ulkopoliittikkaa. Tässä mielessä perustuslain lausuma tasavallan presidentistä on paikallaan. Nämä asiat vaativat omalta osaltaan myös sellaista käsittelyä, johon eduskunta kokonaisuudessaan ei luonnollisesti pysty eikä tarvitse pystyäkään. Eduskunnan tehtävänä on, kuten tässä salissa on useassa puheenvuorossa todettu, tehdä päätökset, mutta kantaa vastuuta. Mutta tässä tapauksessa tasavallan presidentillä ja valtioneuvostolla on ilman muuta keskeinen rooli ulkopoliittikan johtamisessa.

Ed. Korkea-osa esitti keskustelun aikana monia kysymyksiä, joita osittain tulkittiin jopa niin, että keskusta ei olisi kannattamassa Kosovon kriisinhallintaoperaatioon lähtemistä. Kysymykset koskivat itse asiassa aivan normaaleja asioita, sitä, mikä on tehtävänmäärittely, millaisella kokemuksella suomalaiset lähtevät tuohon asiaan, mikä on muun muassa Naton ja muiden rauhanturvaajien toiminnan synkronointi, kuinka se tapahtuu lainsäädäntötasolla, kuinka reaktiivista voimankäyttö loppujen lopuksi on; senhän tulisi olla tuon määritelmän mukaan osapuolten sopimuksen vastaisesta toiminnasta johtuvaa. Näiden asioiden suhteen eduskunnan on syytä määritellä asiat varsin selkeiksi jo ennakoon, niin että niitä ei tarvitse ainakaan kesken kuumimman tilanteen kysyä Helsingistä.

Pääministeri totesi puheenvuorossaan, että rajoittamaton voimankäyttö ei ole mahdollista. Tämä herättää kuitenkin kysymyksen: entäpä kun Suomi yhtenä osana rauhanturvaamistointaansa on tilanteessa, jossa Naton sotilasjou-

kot joutuvat operaatioon ja joutuvat sotilaalliseen konfliktiin jonkun osapuolen kanssa, mihin suomalaiset ryhtyvät ja mitä suomalaiset silloin tekevät, mikä heidän roolinsa käytännössä tulee olemaan? Näistä on sovittava mahdollisimman tarkkaan ennakoon.

Arvoisa puhemies! Eräs asia, johon keskustelussa ei ole kiinnitetty huomiota ja jonka haluan kuitenkin nostaa esille, liittyy kansainvälisiin kriiseihin ja ylipäätään niihin valmiusvarastoihin, joita meillä myös voisi olla samaan tapaan kuin esimerkiksi Norjassa on. Esimerkiksi More House -konttitaloja toimitettiin jo vuonna 1995 rauhanturvaajien käyttöön. Kohteina ovat olleet muun muassa Makedonia, Bosnia ja Libanon. Samoin monet suomalaiset yritykset ovat toimittaneet kriisipesäkkeisiin ja -paikkoihin omien yritystensä tuotteita. Suomi on näitä ostanut.

Ympäristöministeri Pekka Haaviston aikaan Suomi on muuttanut omaa toimintalinjaansa. Näin tuolta 10 miljoonan markan tasosta, ehkä suuremmasta määrästä, on tultu vain miljoonan markan tasolle, jolla Hansel voi ostaa tuotteita suomalaisilta yrityksiltä ja viedä niitä eteenpäin. Loppu annetaankin sitten rahana. Tässä on toteutettu ilmeisesti suunnanmuutos ajatuksena, että on väärin viedä valmista tavaraa. Mieluummin annetaan rahaa.

Oma käsitykseni on kylläkin päinvastainen hyvin monessa tapauksessa. Varsinkin edellä mainittuja More House -konttitaloja on kyselytämän Kosovon kriisinkin aikana useasti Suomesta, sitä, eikö niitä voisi toimittaa, koska niihin saadaan hyvin nopeasti avattua toimistoja, sairaaloita, monia toimipisteitä niin rauhanturvaajille kuin moniin muihinkin tarpeisiin. Tässä Norjan malli toimisi erinomaisena mallina, eli perustettaisiin valmiusvarasto, jolloin valtiolla olisi takanaan eri kriisejä varten aina tarvittavia välineitä, esimerkiksi konttitaloja ja muita kriiseissä tarvittavia tavaroita. Tällä Norjan mallilla Norja on pystynyt toimimaan käytännössä hyvinkin nopeasti ja myös edistämään siinä omaa tuotantoaan ja toimimaan nopeammin kuin Suomi. Tässä Suomella olisi toiminnassaan tällä hetkellä tarkastamisen paikka.

Arvoisa puhemies! Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa on eduskunnalle ja Suomelle myös hyvin vakava kysymys. Suomen ei tule lähteä Kosovon rauhanturvaamisoperaatioon ajopuuna vaan harkiten ja sekä kansallisen että kansainvälisen vastuunsa tuntien.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ed. L i n t i l ä : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva valtioneuvoston selonteko on herättänyt tässä salissa keskustelua juuri niin paljon kuin sen kuuluukin herättää, sillä selonteon vaikutukset tulevat olemaan hyvin merkittävät ja se saattaa tulla siirtämään perinteisen suomalaisen rauhanturvatyön painopisteen uuteen aikaan, voimankäytön muodossa tapahtuvaan kriisienhallintaan.

Keskeinen kysymys on ollut tehtävän luonne ja sen suhde lakiin. Useissa puheenvuoroissa on pidetty itsestäänselvyytenä tehtävän kuuluvan nykyisen lain puitteisiin. Kuitenkin mielestäni on vähimmäisvaatimus selkeästi rajata ja ilmoittaa ne tehtävät, joihin rauhanturvaki antaa oikeudet. Mitä vaativat esimerkiksi selonteossa esille tulevat pakottaminen ja aseistariisuminen? Missä vaiheessa näissä tapauksissa aseellinen voimankäyttö on sallittua? Tulkinanvaraisuuksia lain ja tehtävän vaatimien toimien välille ei saa jäädä, ja eri käsitteiden merkityksen tulee olla selkeä.

Tässäkin operaatiossa joukkojen komentajan vastuu tulee olemaan hyvin suuri, sillä komentaja tulee pitkälle vastaamaan siitä hengestä, jolla toiminta tapahtuu. Komentaja määrittelee esimerkiksi sen, kuinka pitkälle YK:n peruskirjaa rauhanturvaamisen osalta noudatetaan. Peruskirja määrittelee rauhanturvaajalle valtuudet voimankäyttöön puolustaakseen itseään tai kaveriaan sekä myös tehtävän onnistumisen takaamiseksi.

Toki vastuu on myös rauhanturvaajalla itsellään, sillä jokainen tekee itse ratkaisun, milloin voimankäyttö on perusteltua. Tätäkin seikkaa silmälläpitäen tehtävän rajaus tulee tehdä hyvin selkeäksi, sillä siinä huonoimmassa tilanteessa, että tehtävä tulee vaatimaan uhreja, tullaan kysymään sitä, oliko joukoilla oikeudet kyseisen tehtävän suorittamiseen ja kenellä on vastuu. Rauhanturvatehtäviin lähtevien henkilöiden ja heidän perheidensä oikeus on tietää tarkalleen se, millaisilla oikeuksilla tehtävään lähdetään, ja toisaalta se, mitä heiltä tullaan suostumuksensa annettuaan vaatimaan.

Arvoisa puhemies! Entisenä rauhanturvaajana voin ylpeänä todeta, että suomalaisten rauhanturvaajien taito ja valmius kestävät kansainvälisen vertailun. Maailmalla arvostus suomalaisia rauhanturvaajia kohtaan on erittäin korkealla tasolla. Mielestäni joukkojen pääosa tulisi koota jo tiukoissa olosuhteissa kykynsä osoitta-

neista rauhanturvaajista, ja tätä joukkoa vahvistetaan valmiusjoukolla, joilla toki on omat vahvuutensa esimerkiksi yhdessä tapahtuneen palveluksen muodossa. Uskon kuitenkin, että mikään kotimaan olosuhteissa tapahtuva koulutus ei pysty ohittamaan käytännön toimita saatua kokemusta ja harjaantumista rauhanturvatehtävien onnistuneessa läpiviennissä. Jo pelkät kulttuurien ja olosuhteiden erot ovat tekijöitä, jotka asettavat omat vaatimuksensa ja vaativat oman aikansa sopeutumiseen.

Mikäli perinteisestä rauhanturvaamisesta ollaan kuitenkin siirtymässä enemmän voimankäyttöön perustuvaan kriisinhallintaan, on valmiusjoukoilla varmasti hyvät perusominaisuudet. Tässä vaiheessa kuitenkin perinteisessä rauhanturvaamisessa käytäntö voittaa teorian, ja näin ollen kokeneiden rauhanturvaajien merkitys nyt kyseessä olevan tehtävän onnistuneelle läpiviennille on ensiarvoisen tärkeä.

Presidentti Ahtisaari aloitti omalla vahvalla työllään Suomen osalta Kosovon rauhanprosessin. Suomalaiset rauhanturvaajat tulevat toivon mukaan saattamaan prosessin kunniakkaaseen loppuun. Meidän tehtävämme on määrittää ne selkeät periaatteet ja rajat, joilla suomalaista rauhanturvatyötä tullaan nyt ja myös jatkossa tekemään.

Ed. N e i t t a n m ä k i : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston eduskunnalle antama selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa ei ole mielestäni sopuinnussa sen turvallisuuspoliittisen linjan kanssa, jota Suomi on kylmän sodan kauden päätyttyä noudattanut. Perustelen kantani lyhyesti.

Suomen harjoittaman turvallisuuspolitiikan mukaisesti meidän tulee puolustaa vain omaa maatamme ja osallistua vain sellaisiin rauhanturvaamistehtäviin ulkomailla, jotka eivät edellytä voimankäyttöä.

Kuten pääministeri Paavo Lipponen puheessaan totesi, rauhanturvaamistoimintaa koskevassa laissa todetaan, että Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden kansakuntien tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen.

Sen sijaan Lipponen ei huomannut sanoa, että laissa myös todetaan, että sitä ei sovelleta YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla kohdistetta-

viin sotilaallisiin pakotetoimiin osallistumiseen eikä muuhun rauhanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. Voimassa olevan rauhanturvain mukaan Suomi voi siis osallistua vain rauhanturvaamistehtäviin, ei rauhanpakottamiseen eikä rauhan palauttamiseen voimakeinoin.

YK:n turvallisuusneuvoston 10 päivänä kesäkuuta hyväksymässä päätöslauselmassa, johon valtioneuvoston selonteossa viitataan, kansainvälisen yhteisön turvallisuusjoukon tehtäväksi määritetään kuitenkin selkeästi tavoite ylläpitää pelotetta vihollisuuksien uudelleenpuhkeamisen estämiseksi, valvoa tulitaukoa ja tarvittaessa pakkottaa kriisin osapuolet siihen sekä riisua aseista Kosovon vapautusarmeijan joukot ja muut aseistautuneet Kosovon albaaneja edustavat ryhmittymät. Päätöslauselmassa sotilaallisesta kriisinhallinnasta ei edes käytetä termiä "rauhanturvaaminen" vaan "kansainvälisten turvallisuusjoukkojen läsnäolo". Operaatiota kuvataan vaativaksi, ja siinä on varauduttava sekä rajoitettuun voimankäyttöön että korkeatasoiseen suojaan.

Edelleen selonteossa todetaan: "Operaation uskottava puolustuskyky perustuu riittävään aseelliseen voimaan, johon sisältyy myös raskasta aseistusta sekä riittävät reservit. Toiminta-ajatuksena on riittävä voiman näyttö, jotta voimaa ei tarvitse käyttää."

On kuitenkin mahdollista, että pyrkimyksistä huolimatta voimaa joudutaan käyttämään, jos asiat eivät suju suunnitelmien mukaisesti. Kosovon operaatiossa saattaisikin syntyä hyvin suurella todennäköisyydellä ristiriita Suomen voimassa olevan rauhanturvain ja käytännön toiminnan välille. Ilmeisesti tästä syystä valtioneuvosto onkin katsonut joutuvansa antamaan asiasta selonteon eduskunnalle rauhanturvaamistoimintaa koskevan lain 2 §:n 2 momentin mukaisesti. Jo tämä osoittaa, ettei operaatiossa ole kysymys perinteisestä rauhanturvaamistoinnasta. Laissa nimittäin todetaan: "Jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmat, valtioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko. Samoin on menettävä, jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevia toimivaltuuksia suunnitellaan rauhanturvaamisoperaation kuluessa edellä tarkoitettuihin tavoin laajennettaviksi."

Nyt ydinkysymys onkin se, osallistuuko Suomi tähän operaatioon, ja jos osallistuu, millaisen mandaatin Suomen eduskunta antaa Kosovoon

lähetettävälle pataljoonalle. Valtioneuvoston selonteossa ei esitetä mitään rajoitteita Suomen pataljoonan käytölle. Myös tässä keskustelussa erillisrajoitteet on torjuttu useiden puheenvuoron käyttäjien suulla.

Arvoisa puhemies! Jos Lipposen hallitus käyttäisi Suomen turvallisuuspolitiikan linjasta edelleen puolueettomuuden käsitettä, ei olisi mitään epäselvyyttä siitä, että Suomen joukkoa ei voitaisi käyttää taistelutehtäviin rajojemme ulkopuolella. Koska hallitus käyttää hallitusohjelmankin mukaan vain liittoutumattomuuden käsitettä, tämä mahdollisuus ja vaara on olemassa. Mukaan meneminen rauhanpakottamiseen olisi pitkä askel kohti sotilaallista liittoutumista ja siten se murentaisi liittoutumattomuuspolitiikkamme uskottavuutta. Tästä syystä Suomen ei tule osallistua Kosovon operaatioon valtioneuvoston selonteon mukaisesti. Jos operaatioon kuitenkin päätetään osallistua, tulee päätökseen kirjata ponsi, jonka mukaan Suomen lähettämän pataljoonan mandaatti rajataan siten, että Suomen joukkoa ei käytetä missään tilanteessa rauhanpakottamiseen eikä rauhan palauttamiseen voimakeinoin.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomen osallistuminen Kosovon turvallisuusjoukkoihin on vakava ja suurta harkintaa vaativa kysymys. Siksi on vaikea ymmärtää, että keskustan ryhmäpuheenvuorossa esitettyyn asialliseen pohdintaan ja kysymyksenasetteluun perustuva oikeutus on asetettu kyseenalaiseksi eräiden hallituspuolueiden edustajien taholta. Tällaista asennetta ja kehitystä pidän valitettavana ja vaarallisenä. Toisaalta on täysin selvää, että emme oppositiona emmekä yksittäisinä kansanedustajina tule koskaan luopumaan arvostelun oikeudesta, joka on ensisijainen oikeus kaikille kansalaisille vapaassa maassa.

Ymmärrämme hyvin myös keskustassa Suomen velvollisuudet kansainvälisten yhteisöjen jäsenenä ja Euroopan unionin puheenjohtajana. Ei Suomi ole ennen eikä nytkään kaihtanut vastuuta. Ydinkysymys on vain siinä, onko selonteon mukainen osallistuminen mahdollista rauhanturvain puitteissa. Pääministeri ja puolustusministeri ovat täällä keskusteluissa vakuuttaneet, että näin on. Asia ei liene kuitenkaan täysin yksiselitteinen, jos katsoo, mitä pääministerin puheenvuorossa, joka on kirjallisesti jaettu, sivulla 2 toisessa kappaleessa todetaan:

"Hallitus katsoo, että Suomen osallistuminen Kosovon turvallisuusjoukkoihin on rauhantur-

vaamislain säännösten mukaista. Kyse on YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamasta operaatiosta. Sen tehtävät, toimintatavat ja voimankäyttösäännökset eivät käytettävissä olevien tietojen mukaan olennaisesti poikkea Bosnia-Hertsegovinassa toimivasta Sfor-operaatiosta. Molemmissa operaatioissa voimankäyttösäännöt mahdollistavat voimankäytön itsepuolustukseksi sekä tehtävän turvaamiseksi. Voimankäytön on oltava luonteeltaan reaktiivista eli osapuolten sopimuksenvastaisesta toiminnasta johtuvaa sekä tilanteeseen nähden rajoitettua.”

Tässä sitaatissa aluksi todetaan, että osallistuminen sinänsä on rauhanturvaamislain säännösten mukaista. Myös selkeästi todetaan yhdestä edellytyksestä: kyse on YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamasta operaatiosta. Sen sijaan loppuosa on muotoiltu tavallaan nurin nokoin eli lähdetään siitä, että näissä operaatioissa on mahdollista käyttää tällaista ja tällaista voimaa niitä toteutettaessa, kun sen sijaan pitäisi lähteä siitä, mikä on YK:n valtuutus ja onko se sopusoinnussa rauhanturvaamislakimme kanssa.

Tältä toiselta kannalta katsoen joudutaan juuri niihin kysymyksiin, jotka ed. Korkea-osa keskustan ryhmäpuheenvuorossa totesi. Näin ollen asia ei ole selvä eikä yksiselitteinen. Siksi tarvitaan ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ja eduskunnan kannanottona selkeä maininta siitä, että operaatioissa on noudatettava kaikilta osiltaan Suomen rauhanturvaamislain säännöksiä.

Ed. Kiljunen muistaakseni puheenvuorossaan totesi, ettei yksittäinen upseeri kentällä voi miettiä rauhanturvaamislakia. Asia ei voi olla näin. Kyllähän poliisikin joutuu kaikessa toiminnassaan ottamaan huomioon voimankäytön suhteuttamisen tilanteeseen ja lain asettamat rajoitukset, ja jälkeenpäin kysytään ja katsotaan, jos vahinkoja tapahtuu, tapahtuiko voimankäyttö säännösten puitteissa. Sama asia koskee myös rauhanturvalakia. Ei millään selonteolla voida poiketa voimassa olevasta laista.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan osallistumista Kosovon turvallisuusjoukkoihin, mutta edellytän, että kaikissa vaiheissa noudatetaan selkeästi ilmaistuna rauhanturvalain säännöksiä.

Ed. M. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Tänä keskustelussa oleva hallituksen selonteko Kosovo-operaatiosta on tässä salissa saanut liikkeeseen kansanedustajien kielet, ja asiaa on valotettu monelta eri puolelta. On perusteltua, että Suomessa hyvin tarkkaan harkitaan ja tehdään

oikeat ratkaisut tilanteessa, kun Euroopassa jyllää sota ja edelleen sodan jälkeinen kriisi.

Kosovon kriisi on vakava Euroopassa. Suomikin liittyi Euroopan unionin jäseneksi nimenomaan yhtenä ponttimena se, että turvataan rauha laajemmaltikin. Etniset puhdistukset, joita Kosovon alueella on ollut, ja silmittömät raakuudet on onneksi nyt tietävästi saatu loppumaan, tosin kovan operaation kautta. Neuvottelut kariutuivat, ja Nato aloitti pommitukset. Pommitusten jälkeen on tietenkin tulevaisuudessa rakentamisen aika, ja niin kuin ed. Rossi puheenvuorossaan totesi, myös tässä yhteydessä Suomen hallituksen on syytä olla tarkkana ja omalta osaltaan vaikuttamassa siihen, että myös suomalainen teollisuus saa oman osansa jälle-rakennuspotista, koska joka tapauksessa se rakennettava on.

Rauhan rakentaminen on ollut suomalaisten kunnianhimoinen tehtävä, ja erityisesti presidentti Ahtisaari otti jopa riskin siinä, että hän lähti rauhan rakentamisoperaatioon. Suomalainen puolueettomuus, perinteinen kolmikantajattelu, tuli tässä asiassa parhaaseen mahdolliseen aikaan. Puolueettoman maan presidentti on sukkuloinut laajasti ympäri maailmaa, hakenut hyväksynnän omille näkökannoilleen ja saanut siihen lopulta kaikkien osapuolten siunauksen ja hyväksynnän. Rauhasopimus on solmittu. Toeuttamisen valvontaan nyt tietenkin tarvitaan joukkoja, ja se, että toteuttaminen saadaan aikaan rauhanomaisin keinoin, on tietenkin tässä peruslähdekohta.

Nyt käsittelyssä olevassa selonteossa painotetaan hyvin voimakkaasti sitä, että on voitava osallistua myös rauhaanpakottamiseen. On oltava valmius voimankäyttöön tai ainakin voimannäyttöön tarvittaessa. Suomalaisen rauhanturvalain mukaan kuitenkin aggressiivinen voimankäyttö ei ole mahdollista tässä operaatioissa. On syytä painottaa sitä vastuuta, joka nimenomaan pääministerin sanomana tässä salissa on tänään useampaan otteeseen kuultu, että tämä toiminta, tämä operaatio sopii rauhanturvalain puitteisiin. Kentällä vastuun joutuu ottamaan komentaja, ja koska komentajalla on vastuu joukoistaan, hän joutuu tekemään ratkaisuja, mutta hän on kuitenkin siellä hallituksen lähettämä, ja silloin täytyy tietää ne olosuhteet, joihin miehiä lähetetään.

Suomalainen YK-mies on ollut vuosikymmenet maailmalla arvostettu. Meillä on pitkän linjan kenraaleista, kenraali Martolasta, Siilasvuosta ja monesta muusta, maailmalla hyvät koke-

mukset. Itse 60-luvun puolessa välissä YK-joukoissa toimineena tiedän, mitä oli sen aikainen rauhaanpakottaminen. Oli eräs elokuun iltapäivä. Turkkilaiset ilmoittivat, että nyt he aloittavat illan myötä hyökkäyksen ja valloittavat meidän esikuntamme. Silloin tietenkin pataljoonassa kävi hälytys ja kaikki, ketkä kynnelle kykenivät, myös ryhmittäytyivät niin kuin koulutettu oli. Itse messialiupseerina jouduin jättämään herrojen ruokkimisen ja siirryin myös Mehmetin puutarhaan krh-ryhmän kanssa, jossa meillä oli kevyt krh ampumavalmiina. Mutta turkkilaiset tunsivat, että vastassa olivat tosi miehet eikä sinne kannata mennä. Tämä oli osoitus siitä vanhanajan rauhaanpakottamisesta. Mutta voi olla, että Balkanilla tunteet ovat tänä päivänä niin paljon kuumemmat, että jos siellä syntyy vastakainasettelu, siellä tulee kyllä pahempaa jälkeä.

Arvoisa puhemies! Tämä on sillä tavalla vastuullinen käsittely tässä hallituksen selonteon yhteydessä koko eduskunnalle, että jos me emme tarkkaan vaadi ja valvo sitä, mitä hallitus joukoille jatkossa tekee, minkälaisia tehtäviä se lähettää tekemään, voi olla, että me menemme askeleen lähemmäksi Natoa ja menemme sinne sitä kautta, niin kuin täällä tänään niin ed. I. Kanerva kuin ed. Bremer ovat ottaneet esiin, että syksyn aikana rauhanturvalaki on otettava uuteen käsittelyyn.

Ed. Bremerin kannanotto on siinä mielessä merkittävä niin kuin ainakin kansanedustajan kannanotto, mutta lisäksi siksi, että hän käytti Rkp:n ryhmäpuheenvuoron, ja kun puolustusministeri on samasta puolueesta, niin siinä puheessa sinänsä ei pitäisi olla asiavirheitä. Siksi erityisen huomion kiinnitän juuri siihen.

Sitten ongelmakohtaksi muodostuu tietenkin se, että nyt nämä joukot, jotka kootaan, kootaan tämän lain voimassa ollen, ja jos syksyllä hallitus antaa esityksen ja eduskunta sitten muuttaa hallituksen esityksen mukaisesti rauhanturvalakia, joka luo joukoille enempi toimintavaroja, niin kuinka käy niiden henkilöiden, jotka ovat vanhan lain aikana tehneet sopimuksensa näihin joukkoihin? Puraanko heidän sopimuksensa automaattisesti vai mitä siinä tapahtuu? Tämä on periaatteellinen kysymys, tämä on perusoikeudellinen kysymys. Toivon kyllä, että tätä syksyn tilannetta ei tule eteen, että tämä nykyinen rauhanturvalaki, joka meillä on, mahdollistaa suomalaisten YK-joukkojen toiminnan maailmalla siinä laajuudessa kuin se pienen puolueetoman maan näkökulmasta on perusteltua.

Toivonkin, että kiinnitämme jatkossa entistä

enempi huomiota siihen, että pyrimme YK:n kanssa tekemään yhteistyötä rauhanturvaoperaatioissa. Siihen on vielä taloudellinenkin näkökulma, se, että YK maksaa kuitenkin jollain aikavälillä Suomelle YK-joukoista johtuvat kustannukset, kun taas vastaavasti tässä lähemme omin voimin liikkeelle.

On perusteltua olla mukana turvaamassa Kosovoon syntyvää rauhaa, mutta vain niissä puitteissa kuin suomalainen rauhanturvalaki edellyttää.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on onnistunut rauhanturvatehtävissä poikkeuksetta hyvin. Näin myös Bosnian rauhanturvaoperaatioissa, jossa Suomi on ollut mukana viime vuosina. Sen lisäksi suomalaisia rauhanturvaajia on ollut jatkuvasti mukana monissa muissakin kohteissa. Bosnian rauhanturvaoperaatioissa niin Ifor- kuin Sfor-joukot ovat suorittaneet tehtävänsä mallikkaasti. Tavoitteisiin rauhanturvaamistehtävissä on päästy ilman, että rauhanturvaajien oma turvallisuus olisi ollut uhattuna muutamaa yksityistapausta lukuun ottamatta.

Nyt olemme tulleet seuraavaan vaiheeseen Jugoslavian hajoamista seuranneessa prosessissa. Kosovon tilanteen normalisoimiseksi tarvitaan operaatio Kfor. On hyvä, että Kosovon katkera sota on päättynyt rauhansopimukseen. Nyt on koottava voimat rauhansopimuksen toteuttamiseksi. Suomella on ollut merkittävä rooli presidentti Ahtisaaren toiminnan ansiosta rauhanprosessissa. Presidentti Ahtisaaren toiminta ansaitsee meidän kaikkien kunnioituksen. Tästäkin seuraa, että on luonnollista, että Suomi on mukana Kosovoon lähetettävissä rauhanturvajoukoissa.

Vaikka edessä oleva tehtävä onkin Bosnian kokemusten perusteella helpommin hahmotettavissa, asia vaatii kuitenkin erityistä harkintaa sen vuoksi, että kyse on edelleenkin laajennetusta rauhanturvaamisesta. Juuri siksi on tärkeää, että kiireisestä aikataulusta huolimatta eduskunta käsittelee asian huolellisesti, sillä tällä selonteollahan haetaan suomalaiselle rauhanturvajoukolle rauhanturvalain 2 §:n mukaisesti perinteistä rauhanturvaamista laajemmat voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet.

Hallituksen antama selonteko on suppea. Se muistuttaa Bosnia-operaation yhteydessä annettuja selontekoja: sanotaan vähän ja sekin vähä hyvin yleisellä tasolla, kerrotaan hyvin muodolliseen sävyyn vain asiaan liittyvät perustiedot.

Kysymyksessä on tosiasiasa avoimen valtakirjan antaminen. Kun selkeää vastausta toimivalan rajoihin ei anneta selonteolla, vastuu jää lopulta lähetettävän joukon päällikölle ja muille operaation vastuullisille johtajille paikan päällä. Jos mitään vakavaa ei tapahdu joukollemme, niin kyllähän näinkin selvittää, mutta jos tilanne muuttuikin vaaralliseksi ja joudutaan taistelutilanteeseen, jossa tulee uhreja, vasta siinä vaiheessa alkaa todellinen keskustelu siitä, mitkä olivat valtuudet ja kenen antamat ne olivat.

Kun eduskunta käsitteli vuonna 1995 edelleen voimassa olevaa rauhanturvallakia, keskustaa vaati silloin, että tavallista laajemmista voimankäyttövaltuuksista rauhanturvatoiminnassa tulisi säätää aina lailla. Tällöin voitaisiin joukolle antaa valtuudet sellaiseen voimankäyttöön, jota juuri kyseessä olevassa tehtävässä tarvitaan. Epäilemättä määrittelemisessä on vaikeuksia, mutta väärin on pistää päätä pensaseen. Ennakoitavissa olevat riskit on rohjettava sanoa julki.

Eduskunta hyväksyi rauhanturvallain silloin vuonna 1995 äänestyksen jälkeen tältä osin muotoon: "Jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat valtuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmat, valtioneuvoston on ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko. Samoin on meneteltävä, jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevia toimivaltuuksia suunnitellaan rauhanturvaamisoperaation kuluessa edellä tarkoitettuun tavoin laajennettaviksi". Ulkoasiainvaliokunta totesi vuonna 1995 mietinnössään: "Valiokunta pitää välttämättömänä, että tällaisessa selonteossa kunkin operaation osalta määritellään suomalaisen rauhanturvaamisjoukon voimankäytön rajat".

Selonteon olemme nytkin saaneet, mutta ei vähän voimankäytön rajat selviä selonteosta. Siellä puhutaan varautumisesta sekä rajoitettuun voimankäyttöön että korkeatasoiseen suojaan. Toisaalla sanotaan, että toiminta-ajatuksena on riittävä voimannäyttö, jotta voimaa ei tarvitse käyttää.

Ulkoasiainvaliokunta korosti rauhanturvallain käsittelyn yhteydessä aikanaan, että Suomen ei tule osallistua sellaiseen rauhanturvaamisoperaatioon, johon osaksikaan sisältyy rauhaanpakottamista. Tosiasiasa rauhaanpakottamisen ja laajennetun rauhanturvaamisen ero on määrittelemättä. Tämä kysymys on valitettavasti kierretty tälläkin kertaa. Selonteosta ei nytkään käy ilmi, miten todetaan mahdollinen tilanteen muu-

tos ja mikä on noudatettava menettelytapa, jos operaatio muuttuu sellaiseksi, ettei Suomi voi olla enää mukana. Onko silloinkin käynnistettävä eduskunnan kuulemismenettely, tekeekö päätöksen joukon pois vetämisestä tasavallan presidentti, joka on tehnyt päätöksen joukon lähettämisestä, vai jääkö vastuu kenties pelkästään suomalaisia komentavalle upseerille? Näiden tilanteiden varalle tulisi olla selkeät, ennakkoon suunnitellut toimintamallit.

Useissa puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota lähetettävän rauhanturvajoukon kokoonpanoon. On kysytty, lähetetäänkö perinteisiä rauhanturvajoukkoja vai uuden tyyppinen valmiusjoukko, jonka kouluttaminen aloitettiin jo muutama vuosi sitten. Minusta lähetettävän joukon rungon tulisi koostua perinteisestä rauhanturvajoukosta. Sitä sopii täydentää valmiusjoukolla, mutta en kannata sitä, että lähetettäisiin pelkästään valmiusjoukkoon kuuluvia. Jos näin tapahtuisi, se muuttaisi lähtevän joukon luonnetta aivan toiseksi kuin meidän rauhanturvajoukkomme ovat tähän asti olleet.

Pääministeri kertoi kokemuksia suomalaisesta rauhanturvajoukosta Libanonissa ja kertoi, miten suomalaiset ottivat singon kuorma-auton lavalle ja lähtivät panssaroitua ajoneuvoa vastaan. No, ehkä joskus on ollut näin. Olin puolustusvaliokunnan mukana Libanonissa vajaat neljä vuotta sitten. Kyllä siellä suomalaisilla rauhanturvaajilla oli kaikkialla käytössä panssaroitunut ajoneuvot Pasit. Meidän rauhanturvajoukkomme ovat hyvin koulutettuja ja hyvin varustettuja joukkoja.

Suomen rauhanturvaajat ovat kunnostautuneet kaikilla rintamilla, missä ovat olleetkin. Onnistumiseen ei ole tarvittu voimankäyttöä. Toivottavasti vastakin voidaan toimia näin.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Jugoslavian kriisi tai Kosovon kriisi, niin kuin sitä tarkemmin kutsutaan, on osoitus siitä, että politiikka Euroopassa on jälleen epäonnistunut ja Eurooppa on hyvin huonosti oppinut historiansa opetuksista.

Se, mitä enää koskaan ei pitänyt tapahtua toisen maailmansodan jälkeen, tapahtui, ja se tapahtui jälleen keskellä Eurooppaa. Tämä epäonnistuminen on sellainen, että me kaikki joudumme siitä kantamaan vastuun, kaikki poliitikot niin kuin kansainvälinen yhteisökin. Olemme epäonnistuneet siinä, mitä olemme pyrkineet rakentamaan koko toisen maailmansodan jälkeen, elikkä rauhan ylläpitämisessä, rauhassa.

Tämä suunnaton inhimillinen murhenäytelmä on nyt kuitenkin saanut vähän toivorikkaamman näköalan rauhansopimuksen kautta, joskin valitettavasti viime päivien uutiset kertovat siitä, että kaikilta osin ei rauhantilan opettelu ole mennyt siellä odotusten mukaan, vaan vielä pieniä välikohtauksia on ollut. Voidaan kuitenkin sanoa, että rauhansopimus on nyt avannut uuden tulevaisuuden, toivon näköalan. Tämä rauhansopimus on tietysti näin suomalaisten näkökulmasta katsottuna erityisen merkittävä johtuen siitä, että meidän tasavaltamme presidentti Martti Ahtisaari omalla hyvin merkittäväällä panoksellaan oli rauhansopimusta allekirjoittamassa ja aikaansaamassa. Se oli saavutus, jolla on merkitystä ei ainoastaan paikallisesti entisen Jugoslavian alueella, Jugoslavian liittotasavallassa, Kosovossa oleville ja sodasta välittömästi kärsiville ihmisille, vaan tällä rauhansopimuksella on ollut laaja kansainvälinenkin merkitys Suomen asemalle ja roolille. Presidentti Ahtisaaren henkilökohtainen diplomaattinen taito ja kokemus yhdistettynä Suomen liittoutumattomuuteen muodosti perustan ja pohjan tälle onnistuneelle neuvotteluprosessille.

On varmasti näin, että juuri liittoutumattomuus, se, että Suomi pystyi nauttimaan niin Naton, tietenkin EU:n jäsenenä EU:n, mutta myöskin Venäjän suhteen luottamusta, oli tässä ensiarvoisen tärkeää. Nimenomaan Suomen liittoutumaton rooli tässä yhteydessä korostuu.

Uskon ja toivon, että tämä esimerkki rohkaise meitä myöskin jatkamaan ulkopoliittisamme hyväksi havaitulla liittoutumattomalla linjalla.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on voimakkaasti noussut esille rauhanturvallisuuden uudistamisen tarve. Asiantuntijoiden mukaan rauhanturvallakia tulisi uudistaa lähinnä vain hallinnollisesti sillä tavoin, että rauhanturvaoperaatiot eivät kulkisi puolustusministeriön alaisuudessa vaan ne tulisivat Puolustusvoimien alaisuuteen. Heidän mielestään nykyinen rauhanturvallakia on sellainen, että sen piirissä Kosovon kriisi ja edessä oleva tehtävä voitaisiin hoitaa. Asiantuntijoiden mukaan tämä ei juurikaan poikkea aikaisemmista Sforin ja Iforin komenuksista.

Mutta monissa puheenvuoroissa tänään on noussut esille kysymys siitä, onko todella näin vai mitä tarkoittaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman antama tehtävä valvoa tulitaukoa ja tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet siihen sekä riisua aseista Kosovon vapautusarmeij-

jan joukot ja muut aseistautuneet Kosovon albaaneja edustavat ryhmittymät. Kysymys on siis kuulunut, onko tässä kysymys rauhaanpakottamisessa, koska meidän rauhanturvallakimme ei rauhaanpakottamista salli. Suomen lain pohjalta on nyt mietittävä, sisältyvätkö nämä YK:n mandaatin mukaiset toimet voimassa olevan rauhanturvallain piiriin.

Omalta osaltani katson, että mikäli tämä on, niin kuin asiantuntijat sanovat, luonteeltaan samanlainen kuin aikaisemmat rauhanturvaoperaatiot lähinnä Bosniassa eikä kysymys ole rauhaanpakottamisesta, silloin Suomi voi osallistua tähän operaatioon. Koska onhan näin, että Suomi voi osallistua laajennettuun rauhanturvaamiseen, mutta ei rauhaanpakottamiseen. Rauhanturvaamiseen voi sisältyä vain reaktiivista voimankäyttöä, ei aktiivista voimankäyttöä, jolloin kyse olisi rauhaanpakottamisesta. Tässä onkin kysymys voimankäytöstä tai voimannäytöstä, siitä, millä tavalla todellisuudessa tilanteita tullaan ratkaisemaan, riittääkö niin sanottu voimannäyttö vai joudutaanko voimankäytön eli rauhaanpakottamisen tielle.

Itse olen kyllä jollakin tavalla valmis uskomään, että nyt asetettu työryhmä, joka miettii rauhanturvallakia ja sen uudistamista, pyrkii varmasti myös siihen, että rauhanturvallakia tältä osin laajennetaan, että se tulisi pitämään sisälleen myös rauhaanpakottamisen. Mielestäni se ei ole oikea linja, vaan meidän tulisi edelleen pysyä olemassa olevan rauhanturvallain puitteissa ja pyrkiä nimenomaan siltä osin diplomatian keinoilla ja jälleenrakentamistyön kautta osoittamaan oma linjamme ja oma panoksemme kansainvälisissä rauhanturvaoperaatioissa.

Arvoisa puhemies! Niin kuin jo edellä mainitsin, haluan vielä alleviivata, että mikäli kysymyksessä on todellakin samanlainen operaatio kuin aikaisemmat operaatiot Bosniassa, jossa ei ole aktiivista rauhaanpakottamista, vaan nimenomaan kysymys on laajennetusta rauhanturvallamisesta, mielestäni Suomen tehtävä ja velvollisuus on silloin olla mukana ja osallistua siihen tehtävään nimenomaan sillä tavalla, että voimassa olevaa lakia kunnioitetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja selonteko lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

3) Hallituksen esitys laiksi Espoon Keilaniemessä ja Lintuvaarassa sijaitsevien maa-alueiden myymisestä Espoon kaupungille

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 20/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 2/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Laki työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 56/1999 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Korteniemi: Arvoisa puhemies! Pyydän asian pöydälle 1 päivänä syyskuuta pidettävään toiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole päätetty yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korteniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle 1 päivänä ensi syyskuuta pidettävään toiseen täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Korteniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle 1 päivänä ensi syyskuuta pidettävään toiseen täysistuntoon.

5) Lakialoite siviilipalveluslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 68/1999 vp (Jaakko Laakso /vas)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. S. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on varsin mielenkiintoisesta aloitteesta kysymys, aloitteesta siviilipalveluslain muuttamisesta. Kun tämä on pantu pöydälle jo aikaisemmin, sen keskustelu on nyt parhaimmillaan. Väittäisin, että kun salia katsoo, parhaat edustajat ja arvioitsijat varmaan ovat täällä todennäköisesti paikalla asiaa käsittelemään.

Sinänsä ymmärrän hyvin puolustusvaliokunnan varapuheenjohtajan, ed. Laakson, aktiivisuuden asian suhteen, mutta toisaalta niitä perusteluja, joita asiassa esitetään, en ymmärrä. Siinä mielessä olisin toivonutkin, että ed. Laakso olisi ollut paikan päällä selvittämässä niin, että eduskunta olisi ymmärtänyt, mitä aloitteessa todella tarkoitetaan. Noin äkkilukemalta jo eilisen perusteella on jäänyt sellainen vaikutelma tässä asiassa, että pyrkimys on lyhentää siviilipalvelusaikaa. Toisaalta tässä vedotaan pitkälti siihen, että kun asevelvollisuus aika yleensäkin on lyhentyt, tältäkin osin noudatettaisiin saman tyyppistä linjaa ja lyhentämismahdollisuutta. Mutta näissä perusteluissa ei ole ollenkaan huomioitu sitä, että asevelvollisuuslain perusteella yleinen asevelvollisuus johtajatehtävissä on kasvanut kuukaudella, selkeästi kuukaudella, ellei jo vähän enemmänkin. Jos tätä tällä perusteella haarukoidaan ja verrataan, pitäisi päivittäin siviilipalvelun ja palveluspaikkojen muoto sekä palveluksen luonne huomioon ottaen mieluummin olla tätä aikaa jatkamassa kuin lyhentämässä.

On pitkälti olemassa sellainen näkemys ja

malli, että siviilipalveluksen kyseessä ollen, johon hakeudutaan uskonnollisten tai eettisten aatteiden perusteella, nämä aatteet ovat yleensä kyseenalaisia, tai uskaltaisinkin väittää, että niitä monessa tapauksessa on vaikea edes löytää. Ainakaan ne eivät ole tunnistettavissa.

Kun nykyinen asevelvollisuus lyhimmillään kestää kuusi kuukautta, näen kokonaisuuden kannalta parhaana sen, että lyhyt asevelvollisuus aika mahdollistaa sen, että lähinnä ne perusteet, joilla siviilipalvelukseen hakeudutaan, tulevat kyllä hoidettua sitä kautta, että tämän lyhyen asevelvollisuusajan pystyy nuori mies hoitamaan — koska miehiä tämä velvollisuutena koskee — normaaliasevelvollisuusajan puitteissa ja perusteella. Siviilipalvelusajan lyhentämistä ei yleensääkään tule ottaa tässä asiassa huomioon.

Kun monia esimerkkejä on siitä, että siviilipalveluksen yhteydessä suoritetaan tällaista siviilinoimaista toimintaa, jopa harjoitetaan ammattia, pidän ihmeellisenä, että yleensäkin tällainen mahdollisuus on olemassa, että sitä niinkin laajasti Suomessa käytetään.

Kun tässä nyt pitkään tänään on käyty keskustelua rauhanturvaamisjoukon lähettamisestä ja toteuttamisesta, tulkoon selvyiden vuoksi sanottua, että tällä ei ole mitään tekemistä tämän asian kanssa. Mutta toisaalta ovat myöskin enusmerkit olemassa sellaiset, että Suomessa ollaan enemmän menossa siihen suuntaan, että ehkä ammattiarmeija tulee vahvemaksi ja yleinen asevelvollisuus himmenee. Toivon mukaan se ei himmene koskaan kuitenkaan niin paljon, että siviilipalvelus saisi kohtuuttoman osan ja mahdollisuuden ja että tätä kautta suomalainen maanpuolustustahto ja maanpuolustushalu himmeni ja keventyisi.

Kun me asiaa tarkastelemme sillä näköalalla, että 55 vuotta taaksepäin, kun Suomessa ratkaistiin näitä asioita tähän aikaan parhaimmillaan, tämä isien ja esi-isien perintö jo yksin on sellainen, että se velvoittaa hoitamaan ja pitämään nämä asiat kirkkaina ja selkeinä ja pitämään sillä lailla mielessä, että niitä kunnioitetaan. Paras kunnioitus niitä kohtaan on se, että yleinen asevelvollisuus ja sen suorittaminen ovat kansalais-tunnon ja -velvollisuuden perusnäkökohta. Asiasta tietysti selkeästi rajaan ne tapaukset pois, joissa uskonnollinen vakaumus on niin syvä ja niin varma, että sen suhteen ei ole mitään epäilemisen sijaa. Mutta monessa tapauksessa tätä asiaa on myöskin vaikea sivullisen havaita.

Toivon, että valiokuntakäsittelyssä lakiehdotus tulee alkutekijöissään hyväksytyksi.

Rouva puhemies! Näillä ajatuksilla uskon, että eduskunnan salissa olevasta väestä pääosa yhtyy esittämäni ajatukseen.

Ed. E. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Edellisen tai varsinaisen työni kautta olen ollut tehtävässä, jossa olen vastaanottanut siviilipalvelusmiesten pyrkimyksiä siviilipalveluspaikkaan ja esitellyt heidän soveltuvuuttaan. Tunnen sen pulan, joka siviilipalvelustyöpaikoista aika ajoittain vallitsee. Monen siviilipalvelusmiehen siviilipalvelus lykkääntyy sen vuoksi, että sopivaa tehtävää ei ole löytyä. Sen vuoksi ed. Laaksonesityksen 15 § on mielestäni hyvinkin perusteltu, samoin 29 §. Nimittäin jos siviilipalvelus suoritetaan vankeutena, se maksaa yhteiskunnalle noin 300 000 markkaa vuosi, jossa kuluerässä todennäköisesti ei ole edes kiinteistökuuluja. Jos siviilipalvelusmies vankeudessa ollessaan haluaa palata siviilipalvelustehtävään, se minusta hänelle suotakoon.

Mitä tulee siviilipalvelusajan pituuteen, siihen en ota kantaa.

Ed. M. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Yleinen asevelvollisuus on Suomessa säädetty, ja siitä myönnetään vapautuksia uskonnollisista ja joistain muista erityisistä syistä. On kuitenkin perusteltua, että suomalaiset nuoret miehet kantavat omalta osaltaan vastuunsa tänä päivänä maanpuolustuksellisten taitojen hankkimisesta, koska meillä on myös joukko naisia tänä päivänä jo mukana asevelvollisuuttaan suorittamassa.

Se, että kannustettaisiin entistä enemmän siviilipalvelukseen ja lyhennettäisiin siviilipalvelusaikoja, ei ole perusteltua. Ed. S. Lahtela ymmärtääkseni halusi ilmaista itsensä niin, että lakiesitystä ei tule hyväksyä, ja yhdyn hänen kantansa. Tämä ilmaisu siitä syystä, että hän itse toivoi asian näin ilmaistavan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

6) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 74/1999 vp (Annika Lapintie /vas.ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna
torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 21.39.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
